

Inštitut za zgodovino
delavskega gibanja
KNJIŽNICA

14. *Prin.*

PRIMORSKI SLOVENSKI BIOGRAFSKI LEKSIKON

14. SNOPIČ

Sedej - Suhadolc

Uredil Martin Jevnikar

GORICA 1988

GORIŠKA MOHORJEVA DRUŽBA

SODELAVCI 14. SNOPIČA IN NJIHOVE ZNAČKE

(Imena umrlih sodelavcev so zaznamovana s križcem)

Adž.	dr. France Adamič, univ. prof. v p., Lj.
A. Pr.	dr. Anton Prijatelj, dr. medic. znanosti, Zdravstv. dom, Nova Gor.
Bevk	Samo Bevk, ravn. Mestnega muzeja Idrija
Blažič	dr. Kazimira Blažič, prof., Gor.
B. Lu.	dr. Lučana Budal, prof., Gor.
B. Mar.	dr. Branko Marušič, višji znanst. sodelavec ZRC SAZU, Lj.-Solkan
B. S.	inž. Boris Sancin, ravn. RAITrsta v p., Trst
B. Ur.	Borut Uršič, raziskovalni asistent ZRC SAZU, Lj.
B. Z.	Božo Zuanella, župnik, Trčmun
Češč.	dr. Marija Češut, prof., Gor.
E. D.	dr. Emil Devetak, prof., Gor.
F. Cotar	Franc Cotar, prosv. delavec, Buenos Aires, Argentina
Gorjan	dr. Klara Gorjan, prof., Gor.
Har.	dr. Zorko Harej, programist RAITrsta v p., Trst
Hum.	dr. Kazimir Humar, stolni vikar in časnikar, Gor.
Ij	Ivo Jevnikar, časnikar na RAITrsta, Trst
Ivančič	Damjana Ivančič, višji knjižničar, Matična knjiž. Izola
Jan	Zoltan Jan, prof., Nova Gor.
Jem.	dr. Martin Jevnikar, univ. prof. v p., Trst
Jok	Jožko Kragelj, župnik, Batuje
K-ač	dr. Angel Kosmač, župnik, Ricmanje pri Trstu
Kčč	dr. Peter Krečič, ravn., Arhitekturni muzej, Lj.
Koren	Jože Koren, časnikar, Trst
Kralj	Franc Kralj, prof. na Srednji verski šoli v Vipavi
Kvčč	Janez Kavčič, kustos, Mestni muzej Idrija
Lc.	Ljubomir Lisac, arhivar v p., Zagreb
L. D.	Lucijan Drole, prof. v p., Gor.
Idt	Lida Debelli Turk, urednica na RAITrsta, Trst
LRS	Lejla Rehar Sancin, univ. prof., Trst
M. Bajc	dr. Marjan Bajc, urednik na Deželi F-JK, Trst
MJ	dr. Jože Markuža, župnik, Mavhinje pri Trstu
Miakar	Boris Miakar, mag., asistent raziskovalec IZDG, Lj.
M. Tavčar	Marko Tavčar, časnikar na RAITrsta, Trst
Mtv	dr. Milko Matičetov, znanst. svetnik SAZU v p., Lj.
M. V.	Marko Vuk, višji kustos Gor. muzeja, Nova Gor.
Nm	Nelida Silič Nemec, ravnateljica Gor. muzeja, Nova Gor.
Pan	dr. Nadja Pahor Verri, prof., Trst
Plah.	Slavica Plahuta, kustos Gor. muzeja, Nova Gor.
Pšč.	Tomaz Pavšič, kustos Mestnega muzeja Idrija
R. A.	dr. Aldo Rupel, prof., Gor.
Rij.	Mirko Rijavec, duhovnik in prof. v p., Gor. (†)
Ropet	dr. Robert Petaros, raziskovalec na univ. v Vidmu, Trst
Rut	Tone Rutar, učitelj in časnikar v p., Nova Gor.
Samo Pahor	dr. Samo Pahor, prof., Trst

8245

Z 22. XII. 1988 / 578

časa je več osnutkov predavanj iz biblikuma (gl. arhiv in knjižnico Teol. fak. na Dunaju). Najpomembnejše njegove razprave in članki so poleg disertacije (gl. zgoraj): *O sedemletni lakoti za časa Jožefa Egiptovskega* (DS 1891, 420-23); *Historia Josephi Patriarchae comprobata monumentis aegyptiacis* (Fol. Per. 1892, 129 sl. in 1893, 65 sl.); *David Friderik Strass* (RK 1893, 145 sl.; 1894, 42 sl.); *Ernest Renan* (RK 1894, 292 sl.); *In SS. D. N. Leonis Papae XIII. litteras encyclicas »de studiis Scripturae S. animadversiones«* (Fol. Per. 1894, 1 sl.); *Križev pot v Jeruzalemu* (S 1896, 76-78, 80); *Gora Vnebohoda Gospodovega* (S 1896, 113, 115-16, 118); *Sion* (S 1896, 120, 123); *K Jordanu in Mrtvem morju* (DS 1896, 636 sl.); *Klinopisni spomeniki in sv. Pismo* (DS 1897, 314 sl.); *O nekaterih znova najdenih spomenikih, tiščočih se sv. Pisma* (VBV 1898, 8 sl.). Ocenil je Klofutarjev (SBL I, 464) *Commentarius in Evangelium S. Matthaei* (Theol.-prakt. Quartalschrift, Linz 1900, 667). V tem obdobju je napisal tudi recenzijo knjige G. Heckneja *Praktisches Handbuch der kirchlichen Baukunst einschliesslich der Malerei und Plastik* (Fol. Per. 1892, 91-94) in objavil zgodovinska spisa *Die illyrische Kirchenprovinz* (Die kath. Kirche, herausgeg. v. d. Leogesell. in Wien, Band: Deutschland, Oesterreich-Ungarn, 1900, 318-20) ter *Das Fürstbistum Görz* (ib. 321-30). - Vedno ga je zelo zanimala cerkvena glasba. Kot dober pevec in igralec na klavir, harmočni in orgle je bil S. vodilni cecilijanec na Goriškem. Že 1883 se je trudil za ustanovitev Cecilijanskega društva za gor. nadšk., bil je član glavnega odbora (od 1883 tajnik), pozneje (od 1901) preds. Kot nadškof je reformiral cerkv. glasbo in petje s tečaji za duhovnike in zborovodje (zlasti 1907 v Gor.). S tega področja je v *Folium Periodicum a. Gor.* objavil razprave: *De decretis ecclesiasticis circa musicam sacram* (o tekstu in jeziku sakralne glasbe - FP 1883, 17 sl.); *O gregorijanskem petju* (FP 1884, 75 sl.); *O Palestrinskem stilu cerkvene glasbe* (FP 1884, 378 sl.); *O orglah in drugih glasbilih* (FP 1885, 63 sl.); *O posameznih delih liturgije* (FP 1885, 147 sl.); sledijo razprave v CG: *O nekaterih dr. Wittovih mašah* (CG 1886, 41-43); *Glasba v vzhodnih deželah in njena zveza s koralom* (CG 1895, 25); *Jožefu Böhmju v spomin* (CG 1896, 3 sl.); *Imenitna oddloka sv. zbora za cerkvene obrede* (CG 1896, 25); *Glasba pri zahodnoazijskih narodih: Babiloncih, Asircih, Judih, Perzih in Arabcih* (CG 1900, 19 sl.). Številni so Sevi

dopisi v CG bodisi z Goriškega (*O cerkv. lat. petju v Gor.*, 1878, 43; *O ustanovitvi in delovanju Cecil. društva za gor. nadškofijo*, 1883, 92; 1886, 79; 1898, 92; 1905, 60-61), bodisi o podobnih pojavih z Dunaja (1880, 20, 37, 62, 87; 1881, 23, 39; 1890, 14, 23, 53; 1891, 4; 1898, 21, 31), o stanju cerkv. glasbe v Dalmaciji (1891, 95) idr. - Z bogatim, na Dunaju in v svetovnih muzejih pridobljenim znanjem, se je S. zanimal tudi za cerkveno likovno umetnost: 1906 je postal preds. novoustanovljenega Društva za ohranitev oglejske bazilike; pridobil je umetnostna zgodovinarja dr. K. Drexlerja in dr. J. Mantuanija (SBL II, 43-45), da sta predavala umet. zgod. v bogosl. semenišču. Oskrbel je tudi dva tečaja za cerkv. umetnost (1908 in 1912), postavil (1912) in skušal urediti na znanstveni podlagi škofijski muzej, ki pa je bil med vojno uničen. V letih 1908-12 je zgradil pravi arhitektonski spomenik, gor. Malo semenišče, kjer so se v cerkvenem in narodnem duhu vzgajali duhovniki in laiki. Po vojni je pobudil zadrugo oz. urad za obnovo od vojne poškodovanih in porušeni cerkva (v 11 letih 62 obnovljenih ali ponovno pozidanih) ter obnovo zaupal arh. M. Fabianiju (PSBL I, 338-39) in slikarju C. Del Neriju (PSBL I, 272-73). Osnovel je odbor za obnovo svetogorskega svetišča, kamor so 1921 prenesli medtem v Lj. spravljeno sveto podobo (M 1920, 49-50). - Nadškof S. je nastopil v času, ko so se razrasla ostra nasprotja med katoličani in liberalci, ko so vstajali nacionalni spopadi, ko se je uveljavljala soc. demokracija; vse to je nedvoumno zaznamovalo njegovo škofovanje. Na prvem mestu so mu vedno bila verska in versko-moralna vprašanja in le v katolicizmu je iskal odgovor na socialne, kult. in družbeno-polit. dileme. V svojih izbirah je ves predan Cerkvi, njenemu nauku in disciplini brez notranje razdvojenosti. Temeljni vpogled v škofijsko dogajanje je dobival pri vizitacijah. V času svojega 25-letnega pastirovanja je štirikrat sistematično obiskal vse dušnopastirske postojanke gor. nadškofije (drugo vizitacijo je nasilno prekinila vojna), kjer je bil zlasti pozoren na katehezo, liturgijo z zakramenti, vzgojo mladine, družino. Posebno skrb je ves čas namenil duhovščini; od nje je pričakoval trdnost versko-moralnih načel, zato je uvedel dvakrat na leto dekanjske konference. - Njegova pastirska pisma (napisal jih je blizu 40) imajo v posameznih obdobjih različne poudarke. V predvojnem in medvojnem času so v so-

zvočju z glavnimi smernicami tedanje avstrijske Cerkve, ki je videla v habsburški monarhiji hraniteljico ravnotežja v Sred. Evropi in braniteljico katolištva pred italijansko-francoskim laicizmom, pruskim protestantizmom, rusko-srbskim pravoslavljem, judovsko-prostozidarskim liberalizmom, socialdemokratskim materializmom. Avstrija in katoliška Cerkev sta dve komplementarni instituciji, ki iz njune zveze rastejo in se krepijo obstoječi red in trdnost, napredek, blaginja in vsestranski kult. razvoj. Odtod poudarjanje načela legitimnosti in lojalnosti, zavračanje in obsojanje liberalizma, indiferentizma, nemorale. - Že v štud. letih se je navdušil za dinamično krščansko socialno gibanje, zato se je zavzel za reševanje socialnega vprašanja ter problemov delavstva (gl. past. pismo 29. jan. 1910). Med vojno imajo njegova past. pisma najprej vojaško-informativen in patriotičen značaj (v začetku še zagovarja vojno kot »potrebno zlo«), kmalu pa se njegova razmišljanja posvetijo etičnim, verskim in socialnim problemom. Sam begunec je duhovnikom ukazal, naj gredo s svojimi župljani v pregnanstvo. Pobudil je odboje za pomoč beguncem ter internirancem v notranjosti Avstrije tako v Lj. kakor na Dunaju in skušal pomagati celo beguncem v Italiji. Prva povojna leta je svoje spodbude v glavnem usmeril v duhovno, moralno in materialno obnovo od vojne prizadete škofije in v obrambo cerkvenih in narodnih prvin. - S-eve pastoralne izbire in pobude (zaokroženo podoba naj bi dobile z nameravano škofijsko sinodo avg.-sept. 1914, ki pa jo je vojna preprečila) so uglašene s splošnim prenovitvenim procesom na Slovenskem, kjer sta med pobožnostmi na prvem mestu Evharistija in Marijanski kult. 1908 je ustanovil Sodaliteto Presv. Srca Jezusovega za duhovnike, 1911 je uvedel celodnevno češčenje sv. R. T. (gl. past. pismo 18. febr. 1911), pospešil je duhovniško družbo evharističnih častilcev, v povojnem času pa pobudil uspele evhar. kongrese. Z veliko vnemo je razširjal Marijine družbe: 1911 je potrdil *Pravila Mar. družb* in napisal uvod, 1923 *Pravila Mar. vrtcev*; 1921 je z dekanjskimi voditelji načrtoval nadaljnjo rast Mar. družb; organiziral je po podeželju Marijanske shode. Versko poglobitev je načrtoval z ljudskimi misijoni. Njegova prizadevanja za ustanovitev Katoliške akcije so naletela na ugoden odmev le v furl. in ital. delu škofije. Slovenci so jo v bojazni pred italijanizacijo odklonili. Toliko

bolj uspešna je bila misijonska akcija (gl. past. pismo 18. maja 1922), ki je gor. škofijo uvrščala med vodilne v It. (gl. pridigo na misijonsko nedeljo 1931). Uvedel je tudi nov Cerkvni molitvenik (benedikcional) za slov. del škofije in posebej za furlanskega (1931-32). - S. je bil narodnostno globoko zaveden že izza gimnazijskih let. Kot virilist je bil sicer član dežel. zbora, toda na polit. področje ni rad posegal, zvest prepričanju, da mora biti Cerkev nadnarodna in univerzalna ustanova. V narodno-polit. združenje pred vojno je vendarle trikrat posegel (1908, 1912, 1913) in obsodil »starostrujarje« z A. Gregorčičem (PSBL I, 478-82) in pozval k enotnemu javnemu nastopu slov. in furl. katoličane. S strogo nepristranskim pristopom se je trudil za sožitje, mir in spoštovanje med Slovenci, Furlani in Italijani, blažil in zadrževal razgrete nacionalne strasti in bil tako ves čas deležen splošnega priznanja. S-ev katoliški univerzalizem in nadnacionalnost se kaže že 1909, ko odklanja cerkvenoslovansko bogoslužje, 1917, ko ne pristane na podpis Majniške deklaracije, 1920, ko zavrne spomenico k sv. Sedežu *Memorandum cleri Jugoslavi territorii ab Italis occupati*. Osebo je na slov. narodno vprašanje vedno gledal z zavzetostjo, le da je njegovo rešitev dolgo časa videl kot avstroslavist v okviru habsburške monarhije. V spopadu z ital. fašizmom je bil zato deležen zmerljivke »avstrijakanta«, »Slovana«, »paladina in zaščitnika svojega slov. ljudstva«, čeprav je dosledno razlikoval med polit. iredentizmom in ljubeznijo do materinega jezika ter dokazoval, da je možno biti dober it. državljan in hkrati slov. patriot. - Pod It. se je S. zavedal narodnoobrambnega pomena Cerkve, zato so razne pobude imele verski in obenem narodni značaj. Ko so v Istri in v Slov. Primorju fašisti divje preganjali ondoto slov. duhovščino, je v dogovoru s tržaško-koprskim škofom A. Bartolomasiem (PSBL I, 42) v njeno zaščito dosegel 1921 posebno papeško okrožnico. Dosledno se je upiral nastavitvi ital. duhovnikov v slov. kraje. Ko je ital. fašizem izrinil iz osn. šol slovenščino, je 1929 izdal past. pismo, kjer poudarja važnost materinščine pri kršč. nauku, in je z ustanovitvijo farnih šol omogočil duhovnikom poučevati otroke tudi slov. branja in pisanja. Le nekaj mesecev pred smrtjo 1931 je s škofoma A. Fogarjem (PSBL I, 373-77) in T. Pederzolljem izdal znamenite *Normae*, ki so urejale rabo materinega jezika pri verouku in bo-

goslužju. Kljub sramotilnim demonstracijam, blatenju po časopisih in javnih napadih je za Slovence pobudil in oživiljal Zbor svečnikov sv. Pavla, Prosvetno zvezo, Zadružno zvezo, KTD (nastalo že 1908) s Katoliško knjigarno, GMD (1923) z družinsko revijo Mladiko.

Sedejeva obeležja: 1932 Goršetov doprnski kip v cerkljanski cerkvi, 1936 Valentinčič-Kalinova spominska plošča v stiški baziliki, 1954 spominska plošča na med vojno porušeni, po vojni obnovljeni rojstni hiši (že iz leta 1655), 1969 kopija stiške plošče v števerjanskem žup. domu, 1970 B. Kunaverja doprnski kip v cerkljanskem župnišču, 1986 F. Gostiševe slika-portret v rimskem Sloveniku.

Prim.: Kralj, Sedej F. B., SBL II, 259-61 z literaturo; Klinec R., Marija v zgodovini Goriške, GMD 1955; Isti, Zgodovina GMD, 1967; Isti, Primorska duhovščina pod fašizmom, GMD 1979; Sedej J., dr. Frančišek B. Sedej, Zagreb 1971; Braini B., Il pensiero e l'azione pastorale dell'arcivescovo F. B. Sedej, Trieste 1978/1979 (tesi di laurea); Tavano L., La Chiesa goriziana fra autonomia e inserimento (1929-34) v I cattolici isontini nel XX sec., II, Gorizia 1982; Annuario-Letopis gor. nadškofije 1985; Sedejev simpozij v Rimu 1986 (izbor referatov z bogato literaturo): Sedej A., Sedejev rod; Pavšič T., Cerkljansko - domovina nadškofa Sedeja; Medvešek S., Sedej v slikah in dokumentih; Simčič T., Življenjska pot dr. F. B. Sedeja; Kravos M., Sedejeva bibliografija; Pirjevec J., Zgodovinski okvir Sedejevega škofovanja do prve svetovne vojne; Tavčar M., Sedej v navzkrižju političnih in nacionalnih vrenj; Kacin-Wohinz M., Sedej v dokumentih italijanskih oblasti; Rybař M., Sedejevo dopisovanje z dr. A. Primožičem; Bizjak J., Sedej in sv. Pismo; Tavano L., La dimensione e le attività culturali dell'arcivescovo F. B. Sedej; Braini B., Pogledi na vzgojo mladine v past. pismih F. B. Sedeja; Ferluga-Petronio F., Sedej in slovenska ljudska pesem; Bratuž L., F. B. Sedej in slovenska književnost; Kralj F., Sedej - nadpastir gorških Slovencev; Malni P., L'attività pastorale di Sedej attraverso le visite pastorali; Klemenčič D., Časnikarji o Sedeju - Celje 1988.

Kralj

SEDEJ Janez (Janko), duhovnik, r. 8. maja 1866 v Cerknem, u. 11. maja 1924 kot vikar na Grahovem. Rojen je bil v cerkljanski Anžigovčevi rodbini (oče Lovrenc, mati Marija) in je bil najmlajši brat gor. nadškofa Fr. B. Sedeja (gl. čl.). Po gor. gimn. in bogoslovnih študijih ter posvečenju (7. okt. 1888) je najprej kaplanoval v Tolminu, bil vikar in šolski učitelj v Borjani, 1906 je bil vikar v Kromberku. Naslednje leto je odšel v Levpo in v tem okolju (Avče, Kal, Levpa)

ostal do konca prve svet. vojne. 1918 se je preselil v Obloke in kasneje (1923) na Grahovo, kjer je umrl in je pokopan. - Bil je zelo veselega značaja, hudomušen, odprt in priljubljen med ljudmi. S. Rutar je bil mnenja, da »spada med tiste redke duhovnike, ki ne vidijo samo v duhovskem stanu zveličanja« (Dnevnik, 75). V marsičem je bil pravo nasprotje resnega in umirjenega nadškofa. Toda kljub temu sta bila brata duhovnika globoko povezana. Njuna korespondenca (ohranjenih je 9 Jankovih pisem nadškofu, ŠkofAGor.) in druga nadškofova pisma, v katerih omenja brata, razodevajo njuno osebnostno skromnost, zdrav življenjski realizem, pri srčno pobožnost in sočutje zlasti za med vojno težko preizkušane ljudi ter vdano prenašanje trpljenja. V želji, da bi pomagal ljudem, je S. govoril na polit. shodu v Kobaridu 15. jul. 1894 (Gabršček I, 363), ki sta ga priredila dr. A. Gregorčič in A. Coronini (gl. članka). Tudi na verskem področju je znal združevati vero in narodnost: podpisal je voščilo ob I. slov. kat. shodu v Lj. 1892 (Poročilo..., 149) ter v imenu gor. rojakov na predvečer III. katol. shoda v Lj. (1906) izrazi željo po enotnosti: »Brez razlike stanu veže nas ena misel; imamo eno srce: vse za vero in dom!« (III. slov. katol. shod..., 6).

Prim.: Žup. arh. Cerkno; NadškAGor (nadškof Sedej); Gabršček I; Rutar, Dnevnik; Folium Gor., 1891, 128; 1908, 76; 1918, VIII, 8; 1923, 68; Semat-Gor.; Rodovnik Sedejeve rodbine, sestavil S. Medvešek, v žup. arh. Cerkno; Poročilo o I. slov. katol. shodu v Lj., Lj. 1893; III. slov. katol. shod v Lj. 26., 27. in 28. avg. 1906. Govori, posveti in sklepi. Uredil dr. Evgen Lampè. Lj. 1907; A. Sedej, Sedejev rod, v »Sedejev simpozij v Rimu«, - Celje 1988.

Sedej

SEDEJ Josip, odvetnik, publicist, r. 15. mar. 1899 v Cerknem, u. 1. maja 1977 v Zgbu. Oče Anton, kmet, mati Marjana Rojc, gospodinja. Izhaja iz družine pri Anžigovčevih in tako je bil nadškof dr. F. B. Sedej njegov stric; oče je bil napreden gospodarstvenik in je daroval zemljišče za stavbo Gospodarskega doma 1902 (še stoji), mati pa je zgodaj ovdovela in (tudi) s pomočjo strica skrbela za rast in vzgojo 10 otrok. Osn. š. je obiskoval v Cerknem (1904-09), pripravnico in pet razr. nem. gimn. (1909-15) je napravil v Gor., dva razr. gimn. in »vojno« maturo pa na prvi drž. gimn. v Lj. (1915-17). Na svoj 18. rojstni dan je bil poklican k vojakom, naslednje leto (1918) pa poslan na tirolsko fronto, kjer je pri-

šel v it. ujetništvo in se prek Trsta vrnil domov v Cerkno šele 1919; še isto leto se je skrivaj napotil v Jslo v Zgb, kjer je študiral na Pravni fak. (1919-23) in 1923 doktoriral iz obojega prava. V Zgbu je služboval kot odvet. koncipient od 1923 do 1927, ko je postal samostojen odvetnik in je potem to službo opravljal do 1974. V Zgbu se je poročil z Miro Mahin in imel z njo sina, ki je umrl kot mlad zdravnik, ter hčerko, ki je postala inž. kemije. Na neki način je nadaljeval tradicijo zgb. Cerkljanov, saj je bil stric njegove matere dr. Anton Rojc (gl. čl.) že v prejšnjem stol. pomembna pravniška osebnost v Zgbu. S. je bil znana osebnost slov. in hrv. družbe v Zgbu ter spoštovan med kolegi, saj je bil 15 let član discipl. sodišča, več let pa tudi preds. discipl. sveta hrv. odvetnikov. Z uspehom si je prizadeval za sodelovanje odvet. zbornic Hrv. in Sje; v poklicu se je predvsem ukvarjal s civilnim in upravnim pravom, mnogokrat je zastopal slov. podjetja in ustanove. Med odvetniško prakso se je seznanil in spoprijateljal tudi z znanimi osebnostmi, tako npr. s poznejšim kard. Šeperjem. Ohranjal je stike z domačimi, tako z nadšk. Sedejem, kot z bratom Cirilom, ki je bil duh. na Goriškem. Še redneje je prihajal med svoje v Cerkno, pa tudi v Gorico in Števerjan po vojni. Dvakrat se je udeležil tudi slavlja Kluba starih goriških študentov (Čepovan, Sv. Gora). Zanimali so ga pretekli časi, domoznanstvo rodnega Cerkljanskega, pa tudi sodobna zgod. dogajanja; iz takih nagibov je tudi nagovoril svojega rojaka, sošolca in prijatelja Andreja Kobala (PSBL II, 76-79), da je dal tiskati GMD svoji zanimivi knjigi spominov Svetovni popotnik pripoveduje (1975, 1976). Za glasilo Odvetnik (XVII, 10-11, 1967, 362-72) je napisal članek *Pravniška obitelj dra Antuna Rojca st. in v njem orisal lik Antona Rojca in njegovega sina Milana*. Svojemu stricu F.B. Sedeju, kateremu je bil ob njegovem umiku iz Gor. pred granatami prve svet. vojne v Ravne pri Cerknem mesec ali dva za nekakšnega tajn., je skazal hvalečnost in spoštovanje s posebno knjižico *Dr. Frančišek Borgia Sedej, knezonadškof goriški in metropolit ilirski*; izšla je v samozaložbi v Zgbu 1971, ob 40-letnici nadškofove smrti. V njej je S. predstavil življenje in delo svojega uglednega strica, pa tudi splošne razmere v tistem času. Za stalno spominsko razstavo v veži cerkljanskega župnišča pa je že 1970 daroval do-

prсни kip nadškofa Sedeja, delo akad. kiparja Bojana Kunaverja.

Prim.: Osebn. podatki; A. Čupović, Zasluzni advokati, Dr. Josip Sedej, Odvetnik, XVII/12, 1967, 425-26; T. Pavšič, V Zagrebu je umrl odv. J. S., PDK 8. maja 1977; K.H.(umar), Dr. J. S., KatG 12. maja 1977.

Pšč.

SEDEJ Nikola (Miklavž), duhovnik in gimn. katehet, r. 6. dec. 1880 v Anžigovčevi hiši v Cerknem, u. 27. maja 1925 kot vikar v Oblokah, kjer je tudi pokopan. Oče Anton je bil brat gor. nadškofa Fr. B. Sedeja, mati Marjana Rojc pa iz znane cerkljanske Znidarčkov družine (gl. čl. dr. Anton Rojc). Po zgledu znanih stricев (nadškof Sedej in brat Janez) je tudi sam, kot najstarejši, šel v »goriške šole«. S tem je odprl pot učenosti tudi bratoma: duhovniku Cirilu in pravniku Jožetu (gl. članka). Zaradi svoje nadarjenosti je bil že kot četrtoletnik prefekt v gor. deškem semenišču (»Andreanum«), po posvečenju (31. jul. 1904) pa katehet v gor. nižji gimn. in pripravljalnem razredu. 1907 je zbolel za božjastjo. Med dolgotrajno in zlasti med vojno težko boleznijo je po svojih močeh pomagal v dušnem pastirstvu (1908 v Podmelcu, 1911-15 doma v Cerknem, 1923-25 v Oblokah) in zaradi bolezni tudi tragično končal svoje življenje, star komaj 45 let. Njegovo življenje samo po sebi ni bilo kaj izrednega, veličastnega. Simon Gregorčič, povabljen na novo mašo, mu je v zahvalo spesnil občuteno pesem o duhovniškem poslanstvu (ZbD II, 268) in jo natisnjeno v sto izvodih razdelil novomašnim svatom. Vendar S. eva duhovniška pot ni bila v skladu s tem obetavnim začetkom. Večji del je bila zaznamovana s trpljenjem in boleznijo. In prav navidezna neboljnost ter odrinjenost na »stranski tir« presenetljivo povezuje Miklavžev križev pot z življenjskimi usodami ostalih štirih »Anžigovčevih« duhovnikov (poleg že omenjenih štejemo k rodbini tudi sina nadškofove sestre Mice — Močnikovega Franca iz Gorij, ki je dolga leta župnikoval v Avčah) ter drugih sorodnikov. Povezanost v dobrem in slabem, medsebojna pomoč vseh Sedejevih se je ob Miklavževih preizkušnjah še posebej izkazala.

Prim.: Poleg. nav. liter. pri Sedej Janez še: FoliumGor 1907, 99; 1911, 16; 1923, 84; 1925, 56; ŠematGor: različni letniki; ZbsvP V (1925), 5-6, 38; Ignacij Leban, Spomini na Simona Gregorčiča, v KolGMD 1927, 37; Simon Gregorčič, ZbD II, Lj. 1948.

Sedej

SEDMAK Danilo, šolnik in psiholog, r. 3. maja 1937 v Sv. Križu pri Trstu, živi v Trstu. Oče Viktor, mati Marija Košuta, kmeta. Osn. š. doma (1945-49), srednja (1949-51) in učiteljske (1951-55) v Trstu, matura 1967 na realni gimn. v Kopru. Študij psihologije in pedagogike na U v Lj. (1955-59), nostrifikacija na Katol. U v Milanu (1959-61), specializacija iz psihol. v Turinu (1964-67), iz psihoterapije v Lj. (1978-79), iz psihoagopunkture v Turinu (1981-84). Poleg tega se je udeležil po raznih krajih veliko tečajev. Po diplomi je najprej služboval kot prof. liter. predmetov na slov. sred. š. na Opčinah (1960-61), v Nabrežini (1961-65), vmes je odslužil voj. rok, nato je učil do 1968 na sred. š. na Katinari. Potem se je zaposlil v psihiatrični bolnišnici v Trstu (1968-79), nato v središčih za duševno zdravljenje, kjer dela od 1979 še danes. Od 1982 je tudi koordinator za slov. psihološko službo v okviru KZE v Trstu za slov. mladino. V tej službi je primarij-psiholog v okviru KZE. - Sam ali v sodelovanju z drugimi je pripravil več del iz svoje stroke: *I test d'ansia* (sod. Dobrina, Antonini), Minerva medicopsicopedagogica, ed. Minerva medica, Torino 1968; *Introduzione allo studio della psicologia della grotta* (sod. M. Melato), v Atti e Memorie »E. Boegan«, vol. IX, Trst 1969; *Alcune considerazioni sull'oggettività e colloquio: confronto tra giudizio qualitativo e quantitativo*, v Psichiatria generale dell'età evolutiva, A. VII, 4, Padova 1969; *Pregiudizi psicologici nei rapporti tra i popoli*, v Atti 4° Convegno di studi sulla civiltà contemporanea, Recoaro Terme 1970, Centro Studi »N. Rezzara«, Vicenza; prevod: *Psihološki predsodki med narodi*, Most, št. 28, Trst 1970; *Considerazioni sulle motivazioni dello speleologo* (con M. Melato), v Atti e Memorie »E. Boegan«, vol. X, Trst 1971; *Alunno, famiglia e scuola di fronte al problema della scelta scolastica o professionale*, v Atti del 1° Corso residenziale sui problemi dell'orientamento scolastico e sulla psicologia dell'età evolutiva, Grado 1971; *Fattori strutturali e fattori caratterologici nelle interpretazioni di movimento di configurazioni statistiche*, v Rivista di psicologia, a. LXVI, F. III-IV, Barbera, Firenze 1972; *Identità e tecniche di rinnovamento istituzionale* (sod. Carrino, Ruviero), v Mosaique, A. V., n. 20, Bruxelles 1973; *Nekateri značilnosti slov. maturantov* (sod. H. Mamolo), Most, št. 37/38, Trst 1973; *Generacijska problematika na Tržaškem*, v zborniku Draga 1973, izd. DSI v

Trstu; *Nič več »lager« - novo v psihiatrični bolnišnici pri Sv. Ivanu*, JKol 1975; *Nota di carattere psicologico sugli incidenti in grotta* (sod. M. Melato), v Atti 2° Convegno nazionale della delegazione speleologica, Natura Alpina, Trento 1975; *Centri za umsko zdravljenje na Tržaškem*, JKol 1976; *Tretje srečanje mednarodnega reseauja alternativne psihiatrije*, JKol 1976; *Psihološki aspekti Bartolove osebnosti, kakor se zrcali v njegovih spominih »Mladost pri Sv. Ivanu«* (sod. VI. Vremec), Most, št. 49/50, Trst 1977; *La Legge 180 e Lungodegenza psichiatrica*, zbornik Psicologia e Riforma sanitaria, Ed. Pacini Fazzi 1978; *Psihiatrična bolnišnica danes in nikdar več*, JKol 1979; *Mit in stvarnost teritorija - problemi psihiatrične oskrbe v Tržaški pokrajini*, JKol 1981; *Tiha asimilacija* (sod. E. Sussi), ZTT Trst 1983; prevod: *Assimilazione silenziosa*, ZTT Trst 1984; prevedel je: Ivan Toličič, *Test di maturità scolastica*, OS, Firenze 1970 (test za šolske novince); A. Trstenjak, *Il cammino dell'uomo* (Hoja za človekom), La Scuola, Brescia 1975; F. Basaglia, *Utopija realnosti*, Problemi, št. 10-12, let. XII, Lj. 1975. - Opravlja psihopedagoško službo v okviru šole, veliko predava na Radio Trst A, sodeluje v Mladiki, JKol, PDK, predava staršem, mladini, na habilitacijskih tečajih za šolnike ter v raznih kult. društvih. Član je it. Združenja psihologov, Mednar. združenja psihologov, slov. Združenja psihologov in slov. Združenja psihoterapevtov.

Prim.: Osebna pola; IzvTrst 1960-68.

Šah

SEDMAK Filip, inž. elektrotehnike, izumitelj, r. 21. apr. 1929 na Planini pri Vipavi, živi v N. Gor. Oče Ciril, mali kmet, mati Ivana Penko iz Parij pri Pivki, gospodinja. Osn. š. na Planini, prva dva razr. gimn. z izpiti v Ajdovščini (1945), dokončal pa je gimn. in maturiral (1950) v Lj. Na 1j. U je študiral elektrotehniko, diplomiral 1956 z analizo študije *Organizacije združenih narodov o vleprenosu električne energije*. Od 1956 dalje je zaposlen pri Elektro Gorica (Elektro Primorska). S. se v poklicu ves čas ukvarja z distribucijo električne energije in distributivno visokonapetostno mrežo na Prim. S tega področja je prijavil in pridobil štiri jsl. patente: visokonapetostni prenapetostni odvodnik (patent št. 23994); stojalo-dvigalo za boben električnih kablov ali vodov (22907; prim. Newsweek, February 28, 1966, 60); kolut za razvlačenje električnih tokovodni-

kov (22767) in nizkonapetostni prenapetostni odvodnik (23700), za katerega je 1965 prejel Kidričevo nagrado (Sklad Borisa Kidriča) za iznajdbe in izpopolnitve. Te patente je S. prijavil in pridobil tudi v tujini (Kanada, Franc., It., ZRN, NDR, Anglija). Kot vodja razvoja v Elektro Prim. je S. sodeloval pri oblikovanju vseh važnejših elektroobjektov na Prim. - S. je pisal in objavil v Elektrotehniškem vestniku (EV): *Vzporedna vezava dveh kablov* (11-12, 1960, 250-53); *Izdelovanje betonskih drogov* (8-10, 1961, 188-90); v Gradbenem vestniku: *Ogrevanje stanovanjskih prostorov in toplotna izolacija* (36, 1987); v časopisu Primorsko elektrogospodarstvo (npr. o inovativni dejavnosti); v Tehnični prilogi (1, 1962) je objavil prispevek *Daljinska signalizacija in upravljanje*. - S. predavanji je sodeloval na več posvetovanjih o tehničnih problemih elektro distribucije (npr. 1972 o kondenzatorskih baterijah 10-29 kV), objavljena so v Zbornikih teh posvetovanj. S. je soavtor knjige *Razvoj elektroenergetike Slovenije* (Lj. 1982), za katero je zbral gradivo o razvoju te dejavnosti na Prim. Član je Društva izumiteljev Sje in soustanovitelj Društva izumiteljev in avtorjev tehničnih izboljšav (DIATI) v N. Gor., ki mu je v šestdesetih letih tudi predsedoval. Poleg tehnike obče elektrike in letalstva pa še posebej je S-ov drugi življenjski smoter glasba. Organist, cerkv. in ljud. pevec na Planini je bil S. udeleženec II. pevovodskega tečaja kult. prosv. odseka IX. korpusa NOV in POS (dec. 1944 - jan. 1945) v Novakih pri Cerknem, ki ga je vodil M. Pirnik (PSBL III, 9-10). Z glasbo je bila povezana tudi S-ova prva zaposlitev v Ajdovščini (1945), na odseku za prosveto pri Okraj. izvrš. NOO za Ajdovščino kot pevovodja in predvsem kot organizator petja. Poje v cerkv. zboru novogoriške župnijske cerkve.

Prim.: Osebni podatki.

Svd.

SEGHER Peter Anton pl. WEISSENHAUS, kapitularni vikar v Pičnu, celjski opat in zadnji oglejski arhidiakon savinjski in Dravskega polja, r. 1731 v Zminju v Istri, u. 14. nov. 1799 v Pazinu. Bogosl. študije je opravil na Dunaju in dosegel naslov bakalavreata. Po raznih službah po domačih krajih je bil dvanajst let v službi škofa Antona pl. Piccardija v Pičnu (Peden v Istri). Po škofovi premestitvi v Senj 1778 je bil v Pičnu »sedes vacans« - izpraznjeno mesto celih

deset let do 1788, ko je bila škofija ukinjena. S. je bil v tem času kapitularni vikar škofije. Pred ukinitvijo pičenske škofije so dali S. na voljo, ali hoče ostati v Pičnu kot kurat, ali pa si izbere kako župnijo brez konkurza zaradi znanja jezikov. Že od jeseni 1785 je bilo izpraznjeno mesto celjskega opata in arhidiakona Savinjske doline in Dravskega polja. S. je guberniju dostavil prošnjo za to mesto. Guberniju pa zato, ker je bil patron celjske župnije deželni knez. Dvorna pisarna v Gradcu je 1786 predložila stolnemu kapitlju v Gor. S., naj ga imenuje za mestnega župnika v Celju. Nadškof. sedež v Gor. je bil takrat nezaseden, ker nadšk. Rudolf Jožef grof Edling, ki je takrat še živel, ni maral razglasiti reform cesarja Jožefa II., ker so posegale v cerkvene zadeve. Edling se je moral odpovedati škofiji, upravo pa je vodil kapitularni vikar Matija Godina, ki je 10. sept. 1786 imenoval S. za mestnega župnika v Celju, 17. dec. istega leta je S. nastopil službo. Z apostolsko konstitucijo papeža Benedikta XIV. »In iuncta Nobis« z dne 6. jul. 1751 je bil ukinjen oglejski patriarhat in ustanovljeni nadšk. v Gor. in Vidmu. Slov. del Štajerske med Dravo in Savo je prišel pod oblast gor. nadškofa in šele ob novi regulaciji meja 1787-88 je prišlo pod lavantinsko škofijo tudi to ozemlje. Jožef II. je hotel prenesti sedež lavantinske škofije iz Št. Andraža v Celje, a zaradi nasprotovanja škofa samega do tega ni prišlo. Gor. je torej morala dati pristanek, da S. postane celjski župnik. Ker pa je s službo mestnega župnika v Celju povezana še čast opata, je moral S. zaprositi za instalacijo (installatio et benedictio) — umešitev in blagoslovitev — za to službeno mesto, kar pa je mogel izvršiti le škof. Zato je zaprosil lavantinskega škofa Vincenca Jožefa Schrattenbacha, ki pa takrat še ni imel oblasti nad Celjem. Škof je S-evi prošnji ustregel, moral pa je predložiti privoljenje gor. nadškofije in ustanovno listino celj. opatiije. S. je prejel v Št. Andražu 18. nov. 1787 blagoslov za opata, kjer je pred lavantinskim škofom in stolnim proštom (šentandraškim) in dravograjskim proštom prisegel zvestobo ne lavantinskemu, temveč gor. nadškofu in njegovim naslednikom. Listine o tej prisegi so danes shranjene v mrb. škof. arhivu, priložen pa je tudi breve, s katerim je papež Klement XIII., na prošnjo celjskega župnika Martina Jožefa Sumpichlerja dne 15. jan. 1761

prenesel opatijsko čast od nadžupnije sv. Martina pri Slovenj Gradcu na celjsko župnijo. S. je tako dobil zadoščenje. Postal je infulirani (infula - škofova mitra) opat, obenem pa tudi arhidiakon Savinjske doline in Dravskega polja. Starodavne in obsežne škofije so bile razdeljene na arhidiakonate, ki so jih upravljali namesto nekdanjih pokrajinskih ali kornih škofov arhidiakoni, ki pa niso imeli škofovskega posvečenja. Redno jih je imenoval škof sam, ali pa jih je volila duhovščina sama. V savinjskem arhidiakonatu so to službo vršili različni župniki: v Laškem, Konjicah, Braslovčah, Celju, Ponikvi itd. Arhidiakon je postal najpomembnejši škofov pomočnik »oculus et manus episcopi« (škofovo oko in roka). Savinjski arhidiakon je bil najbolj oddaljen od oglejskega cerkvenega središča. Prvo poročilo, da so imeli oglejski patriarhi višjega diakona (arhidiakona) v Savinjski dolini, je iz leta 1173, ko je bil cerkveni zbor v Gornjem Gradu za patriarha Ulrika II.; ta je bil praded poznejših znamenitih Celjskih grofov. Tedaj je bil neki Bertold višji diakon Savinjske doline. V listini papeža Gregorija IX. z dne 3. apr. 1238 beremo, da se je oglejska škofija razprostirala do ogrske meje, kamor je 10 dni hoda. Ker je kasneje polit. napetost med Benetkami in Avstrijo pretrgala vse zveze, je moral patriarh na avstr. ozemlju zaupati svojim namestnikom velike pravice. Navadno so bili to škofje iz Pična (Pedene) v Istri. Vendar so bili vseeno arhidiakoni najvidnejši predstavniki cerkvene oblasti, ker so vzdrževali stike z duhovščino in ljudstvom. - Ob S-evem nastopu so bili tudi arhidiakonovi službi dnevi šteti. Papež Pij VI. je 7. mar. 1788 potrdil novo razmejitev škofij in celjsko okrožje je pripadlo lavantinski škofiji. S tem so odpadli vsi arhidiakonati na avstr. ozemlju in do veljave so prišle dekanije. S. je škof Schrattenbach dal naslov »nadduhovnika - Erzpriester«, izgubil pa je mesto kapitularnega vikarja v Pičnu in mesto oglejskega arhidiakona za Savinjsko dolino in Dravsko polje. Kmalu je prišel v spore s svetno oblastjo in zaprosil 20. apr. 1798 za razrešitev in za pokojnino 800 forintov, se preselil v pokoj k svojemu nečaku doktorju medicine Antonu Segherju v Pazin, kjer je umrl.

Prim.: Ignac Orožen, Celska kronika, V Celi 1854; J. Gruden, Cerkvene razmere med Slovenci, Lj. 1908; Fr. Kovačič, Zgodovina Lavantinske škofije, Maribor 1928; Paschini Pio, Storia del

Friuli, vol. I, II, Udine 1953/54; Jakob Richter, Savinjski arhidiakoniat in njegov konec, ČZN, Mrb. 1964; G. G. Corbanese, II Friuli, Trieste e l'Istria, Udine 1984.

Šah

SEGULIN Franc - Boro, polit. delavec OF in KPS, r. 3. okt. 1914 »pri Zvrtovih« v Povžanah pri Materiji, ubit in sežgan v trž. Rižarni 22. jan. 1945. Oče Anton, čevljar in kmet, mati Marija Ban mu je zgodaj umrla in je dobil mačeho Jožefo. Osn. š. v Materiji. S 15. letom je ilegalno odšel v Jslo, najprej k stricu v Mrb., nato se je zaposlil kot trgov. vajenec oz. pomočnik v Rušah, kjer je obiskoval tudi vajeniško nadaljevalno š. Kmalu je postal član SKOJ-a, kasneje pa sekretar ruške celice KPS. Ob napadu na Jslo se je kot prostovoljec pridružil Soški legiji in bil pomočnik administratorja. Ko se je legija razšla, je ostal nekaj časa na Hrv., že 18. avg. 1941 pa so ga Nemci aretirali v Šmartnem pri Slovenjem Gradcu. Izpuščen 19. sept. 1941. V začetku 1942 se je odpravil v Brkine. Nastopal je z ilegalnim imenom Boro ali Boro Kladivar in bil med organizatorji part. gibanja. Mirko Bračič (PSBL I, 115) ga je sept. 1942 imenoval za polit. komisarja Kraške čete Gregorčičevega bataljona. Od 27. dec. 1942 do 13. febr. 1943 namestnik polit. kom. 3. (Kraškega) bataljona Soškega odreda, od 13. febr. do 11. apr. 1943 pa istega bataljona v sklopu Južnoprimorskega odreda. Nato polit. delavec in pri tehniki v Brkinih. 21. maja 1943 je postal inštruktor OK KPS Materija, 4. jun. 1943 pa član okraj. komiteja KPS za južno Prim. Ob reorganizaciji je prve dni sept. 1943 postal sekretar OK KPS novega okrožja Brkini-Slov. Istra in aktivno doživljal razoroževanje it. vojske ter nem. ofenzivo. Dne 24. nov. 1943 je Anton Velušček-Matevž (gl. čl.) poročal PK KPS za SlovPrim, da je pritegnil v Trst S-a in ga postavil za sekretarja trž. okrož. komiteja KPS. Nekaj časa je bil tudi preds. OO OF za Trst. Razvil je široko dejavnost in uporabljal tudi ileg. ime Maksim. Proti koncu okt. 1944 je prišlo v Trstu do velikega vdora v part. vrste. S. je za 5. nov. sklical na Rocolu ožji sestanek, ki pa je bil izdan. Agenti Posebnega inšpektorata javne varnosti so tam aretirali Veluščka in S-a, ki je imel pri sebi izkaznico na ime Ivan Ribica. V ul. Bellosguardo je skušal zbežati, a je bil ustreljen v stegno. V »Vili Triste« so ga ranjenega zasliševali, mučil pa ga je sam G. Collotti.

Kasneje je bil zaprt in zasliševan na sedežu Gestapa na trgu Oberdan, končno pa je dva meseca in pol prebil v koronejskih zaporih, dokler ga niso odvedli v Rižarno. Ohranjenih je nekaj skrivnih pisem dekletu iz zapora. V NOB sta padla tudi polbrat in polsestra. V Materiji so mu 7. sept. 1974 odkrili doprski kip, delo Jožeta Pohlana. Na procesu o Rižarni sta o njem govorila odv. Frane Tončič (gl. čl.) in zgod. dr. Tone Ferenc.

Prim.: Zpk arh. Brezovica, krstna knjiga VIII, str. 16, št. 67; Dokumenti revolucije I, 128; V, 499; VI, 124, 245; Slov. Istra, pass.; Frane Tončič, Iz spominov na težke dni, PDK 16. maja 1965; pt. str. 25 (seznam žrtev Rižarne); Fr. Jurišević, Franc Segulin-Boro, PDK 22. dec. 1968, 30 s. sl.; Drago Pahor, Franc Segulin-Boro svetel lik borca za svobodo, JKol 1975, 116-22 s. sl. in odlomki zadnjih pisem, na str. 131 s. kipa v Materiji; PDK 27. febr. 1976, 1 in Picc. 27. febr. 1976 (proces o Rižarni); T. Ferenc, Satan, njegovo delo in smrt, Lj. 1979, 88; Br. Babič, Primorska ni klonila, Koper 1982, pass. s. sl.; T. Ferenc, Primorska pred vseljidsko vstajo 1943, Lj. 1983, pass., sl. na str. 132; Adolfo Scalpelli (ur.), San Sabbà, Istruttoria e processo per il Lager della Risiera, Milan 1988, I, 140, 181, 211 in II, 360 (z zgrešenim datumom rojstva).

ij

SEIDL Ferdo, prirodoslovec, r. 10. mar. 1856 v Novem mestu, u. 1. dec. 1942 prav tam. Oče češki steklar Ferdinand, mati Slovenka Alojzija Kalčič. Očetovi predniki so bili v več rodovih steklarji iz Črnega lesa na Češkem. Osn. š. in gimn. je obiskoval v Novem mestu od 1863-74, nato je študiral do 1880 prirod., fiz. in matematiko na U v Gradcu. Ker takrat ni bilo prostega suplentskega mesta na gimn., je učil od nov. 1882 do febr. 1887 na mešč. š. v Krškem ter opravil 1885 na Dunaju pri prof. dr. Miklošiču še izpit iz slov. kot učenega jezika. V poletnem semestru 1887 je nastopil službo prof. na realki v Gor. Ob upokojitvi 1915 se je naselil v Novem mestu, kjer pa je zaradi pomanjkanja učnih moči še poučeval na gimn. in na trg. š. blagovnanstvo. Ponujene stolice za geologijo ob ustanovitvi U v Lj. ni sprejel zavoljo skromnosti in bolehnosti. Bil je častni član vrste znanst. in kult. društev ter za svoje delo večkrat odlikovan. 1903 je postal dopisni član JAZU v Zgbu, od 1940 pa član AZU v Lj. - Njegovo znanstveno delo sega na področje meteorologije, klimatologije, seizmologije, geologije, segal pa je tudi na področja filoz. in pedag. Ker je vrsto let trikrat dnevno beležil v Krškem, Gor. in Novem mestu

vremenske podatke o temperaturi, oblačnosti in barometriškem stanju, je bil v tej stroki tudi po univ. študiju stalno na tekočem. V Krškem in Novem mestu je deloval tudi na kulturno prosv. področju, v Gor. pa je bil tudi narodnoobrambno dejaven. Ko je služboval v Krškem, je priobčeval v Ljubljanskem listu poljudnoznanst. prispevke. 1884 so tu izšle *Stare in nove vesti o soncu* (št. 101); *Primer naravne mehanizacije* (št. 107, 108); *Stopnjevanje življenja* (št. 181, 182); in *O hitrosti duševnega delovanja* (št. 227, 228); 1885 je bilo objavljeno njegovo predavanje v Krškem *O napovedovanju vremena* (št. 94, 96) ter *Vremenski pregled za mesec avgust* (št. 199, 200), medtem ko je v Petem letnem poročilu mešč. š. v Krškem objavil *Črtice o podnebju v Krškem*, ki je prva slov. klimatološka študija. - Ko je služboval v Gor., so sledile njegove klimatološke razprave v LZ (1886, 1889), v Meteorologische Zeitschrift na Dunaju (1886, 1887) in v Glasniku Hrv. prirodosl. društva v Zgbu (1886, 1887). Klimatološki študiji, ki se tičeta našega Primorja, sta *Über das Klima des Karstes* (MMK 1890, 306-440), in *Bemerkungen über die Karstbora* (Meteorologische Zeitschrift 1891), medtem ko obravnava njegova temeljna razprava *Das Klima von Krain* (MMK 1891, 5-70 in 1894, 168-80) vse važnejše klimatološke pojave na Kranjskem, torej vključno celotno Notranjsko in zgornjo Vipavsko dolino do rečice Hublja, ki je takrat delila Kranjsko od Prim. Žal manjka poglavje o zračnem tlaku in vetrovih zaradi nasprotovanja nekaterih njegovih sodobnikov. Pravo odkritje je S-ova poslednja razprava *Dinarskogorski fen*, ki je izšla v GV (VIII/1932, 5-70, X/1934, 168-81 in XI/1935, 3-67). Kot priznan seizmolog je objavil vrsto tehničnih študij, saj je bil po lj. potresu od 1895 do 1915 poročevalec za Kranjsko in Goriško pri potresoslovni komisiji Akad. znanosti na Dunaju. Njegovi podatki v letih 1904 do 1914 so bili samostojno objavljeni v Centralnem zavodu za meteorologijo in geodinamiko na Dunaju, krajše seizmološke prispevke pa je objavljval v znanst. publikacijah na Dunaju in v IMK v Lj. Potresni pojavi so S. privlekli do geologije. Njegova najpomembnejša študija *Beziehungen zwischen Erdbeben und atmosphärischen Bewegungen* (MMK 1895, 33-45, 67-93), v kateri trdi, da klimatski faktorji izzovejo potresne sunke, je vzbudila pozornost tudi v tujini. Mentor mu je bil odlični geolog Kossmat z drž. geol. zavoda na Dunaju, ko je kartiral na

Slovenskem. Svoje prve geol. prispevke je vedel posnel iz Tellerjevih in Kossmatovih razprav. Priobčeval jih je v IMK 1896. Tu je 1900 kritično zavrnil Kramerjevo teorijo o nastajanju »terre rosse« na Krasu. Samostojno pa je že obdelal *Sledove ledeniške dobe pri Tolminu*, ki jih je priobčil 1906 v Soči št. 75 in so izšli isto leto tudi v PV. Tu je objavil tudi svoje prvo poročilo o zgradbi in geološki zgod. Kamniških Alp. Leta 1907 in 1908 je SM izdala S-ovo najtehtnejše in najobsežnejše delo *Kamniške ali Savinjske Alpe, njih zgradba in njih lice z nje govimi izsledki, načrti, profili, slikami in z večbarvnim, po Tellerju povzetim zemljevidom*, ki ga je S. izpopolnil in zanj geol. preiskal tudi sosednje področje. Geol. zgod. Lj. barja in Goriške obravnavata študiji *Širokočelni los v starejši diluvialni naplavinu Lj. barja* (Carniola 1912, 216-74), kot samostojna publikacija pa so v Gorici 1913 izšli *Geološki izprehodi po Goriškem* z več originalnimi profili. Po potresu v Brežicah 1917 je kot upokojenec, živeč v Novem mestu, objavil več razprav v nem. in slov., v zvezi s potresi v Crnomlju pa je podal prvi sodobni geol. in geomorfol. prikaz vse Bele krajine. Njegove poljudnoznanst. študije z drugih področij so *Mehanika dušeslovnega delovanja* (Veda 1912, 11-28, 146-55, 278-99), v samostojni knjigi pa *Rastlinstvo naših Alp* (Lj. 1918) in *Moderna izobrazba* (Lj. 1927). Posebej ga je neposredno po prvi svet. vojni mučilo vprašanje bodoče razmejitve med It. in Jslo. Febr. 1919 je izšla kot ponatis iz SN samostojna knjižica *Kod naj se potegne pravična državna meja med obema državama* (z geološkim zemljevidom); *La future frontière politique entre la Yougoslavie et l'Italie*; *La ligne de partage des eaux au Carse - ligne de démarcation* (obe v Lj. 1919). V vsakem pogledu bi bila najbolj krivična razmejitev po razvodnici od Triglava do Snežnika, kompromisna meja bi šla po razvodu s Kanina proti jugu, najbolj pravična meja pa bi zajela Beneško Slovenijo v zameno za Furlansko nižino onstran dotedanje drž. meje med It. in Avstr. z Gradiščem, Oglejem in Tržičem, ker je pokrajinsko, klimatsko, in kar je zlasti pomembno, najbolj v skladu z narodnostno mejo. Kot kritik je bil S. do domačih in tujih del, ki jih je ocenjeval, dosledno objektivni, marsikdaj pa jih je še dopolnil z lastnimi izsledki.

Prim.: I. Rakovec, S. F., SBL III, 270-72 in tam nav. liter.

Svk.

SEIGERSCHMIED Jožef (Marija), apologet in apo- božni pisec, r. 21. jan. 1868 v Idriji, u. 25. nov. 1942 na Blejski Dobravi. Oče Franc, rudn. te- sarski mojster, mati Antonija Presel. V Idriji (1875-78) je dokončal 4 razr. osn. š., v Lj. (1878-87, mat. 1887) pa I. drž. gimn. ter bogosl. (ord. 23. jul. 1891). Nekaj mesecev je bil kaplan v Spod. Idriji, do 1894 v Kostanjevici na Dol., od 1894 župnijski uprav. in od 1895 župnik v Zaplani, od 1901 župnik v Lescah, od 1909-36 v Naklem. Kot upok. se je maja 1936 preselil na Blejsko Dobra- vo. Nastopal je kot mož reda in odločnosti, ni ljubil široke družbe, živel je v branju in pisa- nju knjig. S precejšnjo izvirnostjo in spretnost- jo je presajal na slov. tla ideje, ki jih je po- klicno štel za važne. Napisal je: apologetske knji- ge: *Pamet in vera*, MD, Clc I. 1901, II. 1903, III. 1907, ki so zbudile zanimanje, mu dale sloves večšega, čeprav nekoliko enostranskega razlagal- ca verskih resnic; molitvenika *Sveta Družina*, MD, Clc 1906; *Krščanska mati*, MD, Clc 1913; šmarnice *Marija, naša najboljša mati*, Lj. 1911; nato še štiri nove šmarnične knjige 1924, 1929, 1938, 1940. Z že manjšim odmevom pa: za branje v juniju *Dobri Zveličar*, Lj. 1937; za marec *Podite k Jo- žefu*, Lj. 1939. S-ovi spisi so brez čara osebne zavzetosti, bolj priča za svojski osebni in časovni okus kakor za osebno avtorjevo poslanstvo.

Prim.: SBL III, 276 (Mkč.) in tam nav. liter.

Pšč

SEITZ (SAITZ) Janez Krstnik (Globatta), tiskar, r. 19. febr. 1800 v Gor., u. neznano kdaj in kje. Oče Ivan, mati Ana. 1849 je v ul. Seminario odprl novo tiskarno, v kateri je delovala tudi litogr. tiskalnica. 1850-51 je S. tiskal it. glasilo *Il Giornale di Gorizia*. V naslednjih letih je Isaco Reggio (prvi uč. jezikoslovca G. I. Ascolija, PSBL I, 20-21) izuril tiskarje v pravilni rabi črk hebrejskega in drugih antičnih jezikov ter tiskal svoja dela v it., gršč. in kaldejščini. Do 1875 je bilo izdelanih v tiskarni lepo število hebrejskih zgod. in znan. knjig, ki jih je napisal gor. rabin dr. Jona. Veliko dela je tiskarna opravila tudi za urade gor. oblasti in raznih ustanov. V drugi pol. 19. stol. je poleg nekaterih knjižnih del ti- skal S. v večjem številu kot Paternolli (PSBL II, 583-84) takratno v Gor. izhajajoče slov. časopisje: 1867-69 Marušičev list *Domovina*, 1869-75 polme- sečnik kmetij. društva *Gosp. list*, 1871 prvi letnik naprednega gor. glasila *Soča* (prva št. 31. mar.),

1872-75 glasilo slov. kat. društva *Glas* (prva št. 18. jun.), 1877 poučni gosp. list *Kmetovalec* (ki je s tem letnikom spremenil ime v *Gosp. list*). 1873 je bilo v tiskarni zaposlenih 23 oseb, delovala sta dva moderna hitra tisk. stroja in štiri ročne tiskalnice. V teh letih je tiskarno prevzel S-cv sin *Edvard* (r. 14. jun. 1832 v Gor., u. 24. okt. 1902 prav tam), ki je bil Slovencem manj naklonjen (pripadal je it. gor. liberalni stranki in bil izvoljen med 1870 in 1874 za obč. svetovalca) in je vodil delo do smrti. Gor. Slov. so se zato vedno bolj posluževali lastnih tiskarskih podjetij (Mailing oz. Hilarijanska tiskarna, Obizzi, Gor. tiskarna), ki so se začele pojavljati v Gor. ob koncu 70-ih let. 1902 sta tiskarno prevzela nova gospodarja Musig in Piani, ki sta jo vodila do prve svet. vojne, med katero je bila tiskarna popolnoma porušena.

Prim.: Matična knjiga v gor. obč. uradu; Claricini, 401 in pass.; Gabršček I, 178, 183-84; F. A. Bisiach, *Le origini della stampa a Gorizia*, Gor. 1931, 6; C. L. Bozzi, *Un secolo di attività dello stabilimento tipografico Paternolli (1837-1937)*, Gor. 1937, 17; Cossar, *Storia*, 358; Plesničar; J. Pisani, *La stampa a Gorizia dal 1800 ai nostri giorni*, StudG XIX (1956), 4-13; B. Berčič, *Tiskarstvo na Slovenskem*, Lj. 1968, 191, 377; G. Comelli, *L'arte della stampa nel Friuli-Venezia Giulia*, Udine 1980, pass.

Vh

SELAK Jernej, polit. upravni uradnik, r. 17. avg. 1789 v Jarčji dolini ZSZ od Žiri, u. 3. sept. 1866 v Trstu. Študiral na liceju v Lj. 1813-15. Pravo neznano kje. Vsaj od 1824 okrajni komisar in sodnik v Štanjelu, 1825 v Labinu, od 1826 v Lošnju, kjer je bil 1827 tudi upravitelj eraričnega prejemnega urada, 1828 okrajni komisar in sodnik v Lipi, s sedežem v Podgradu. Od 1829 do 1835 okrajni komisar v Voloskem. Od 1836 prisednik (adsesor) tržaškega magistrata, od 1843 do 1845 naročnik N, od 21. maja 1851 lastnik hiše št. 1754 (via Ginnastica 18) v Trstu. V času marčne revolucije obdolžen, da je svoj čas prijavil *Domenica Rossettija* kot pripadnika organizacije *Giovane Italia*, in preganjan kot konservativec. Pozneje je zapustil javno službo in verjetno 1852 postal notar. Bil je prvi in doslej edini občinski višji uradnik v Trstu slov. rodu, ki je pokazal nekaj navezanosti na svoj rod.

Prim.: Lib. bapt. III ž. Žiri; Zemljiška knjiga k.o. Trst, vložek 1754; Izvestja gimn. v Lj. 1814, 1815; šematizmi za Primorsko 1824-1843, 1845-1848; N, sezname naročnikov; Attilio Tamaro, *Storia di Trieste*, Roma 1924, II, 278, 286 (:Sellach); Giu-

seppe Stefani, *Documenti ed appunti sul Quarantotto triestino*, v *La Venezia Giulia e la Dalmazia nella rivoluzione nazionale del 1848-1849*, Udine 1949, I, 67 (:Sellak).

Samo Pahor

SELIČ Katarina - s. Teodora, redovnica, šolska sestra sv. Frančiška, r. 26. sept. 1905 v Sevnici, u. 29. dec. 1982 v Trstu. 1921 je prišla v Trst, kjer ji je Mar. družba v ul. Risorta pod vodstvom Fr. Guština nudila vso pomoč. 1930 je vstopila v tomajski samostan ter postala redovnica. Po prvih zaobljubah je 1931 odpotovala v Kairo v Egipt, kjer imajo šolske sestre svojo podružnico za varstvo in pomoč slov. dekletom, zdaj skrbijo predvsem za egiptovske in druge študentke. Tu je delovala 42 let. Opravljala je hišna dela, se posvečala bolnim in revnim ter vodila petje in družbene prireditve. Zadnja leta je preživela v Trstu v provincialnem domu šolskih sester.

Prim.: Iz hišne kronike šolskih sester v Trstu; KatG 6. jan. 1983; Od Tomaja do Trsta, Gor. 1985, 129, 164.

Rij

SELIČ (SELLI) Marija, sindikalna aktivistka, družbenopolit. delavka, r. 19. maja 1923 v Gor. in tam u. 14. apr. 1981. Oče Albert, zidar (v mladih letih je bil nekaj časa v semenišču, nato je izstopil), mati Marija Padovan iz Podgore pri Gor. Osn. š., gimn. in dveletno trg. š. (biennale) je opravila v Gor., nato se je zaposlila za nekaj časa v gor. Trg. zbornici. V teh letih je začela sodelovati pri narodnoosvob. gibanju, seveda v ilegali. Nem. policija jo je zavrlo tega aretirala 1944. Po srečnem naključju se je rešila deportacije. Po vojni je delala v mladinski protifaš. organizaciji, v Slov.-it. antifaš. uniji in se nato vključila v KPI. V času kominformovske resolucije 1948 je zavzela stališča it. partije. Kmalu potem je postala funkcionarka Delavske zbornice in delala na tem mestu in v pokraj. vodstvu sindikalnega gibanja več kot 30 let. Delala je tudi v gibanju delavcev podgorske tekstilne tovarne, bila dolga leta pokr. tajnica sindikata tekstilnih delavcev FIOT in FITEA ter v vsedr. vodstvu tekstilcev. Zelo aktivna je bila tudi v gor. sekciji, v pokraj. in dežel. telesih KPI. 1956 je bila prvič izvoljena v pokraj. svet na listi KPI v volil. okolišu Romans. Mandat je ohranila dve dobi. Bila je tudi v vodstvu patronata INCA-CGIL. V dec. 1979 je bila izvoljena za preds. po-

kraj. Zavoda za socialno skrbstvo (INPS). Mandata (4 leta) ni utegnila dokončati, ker jo je prej dohitela smrt. S. je bila navezana na delo, stalno angažirana in prisotna pri vseh manifestacijah in bojih za pravice gor. it. in slov. delavcev. Bila je edina Slov., ki je zavzemala odgovorna mesta v CGIL in si stalno prizadevala za uveljavitev slov. jezika v gor. sindikalnem gibanju.

Prim.: Osební podatki njene sestre; PDK 4. dec. 1979 s sl., 15. apr. 1981 s sl.; Picc. 15. apr. 1981 s sl., 14. apr. 1983.

Vh

SELJAK Ivan (partiz. ime Čoplč), akad. slikar, ilustrator in avtor monumentalnih stenskih dekoracij, r. 7. dec. 1927 v Idriji, živi v Grožnjanu v Istri. Oče Ivan, rudar, mati Angela Copič, gospodinja in čipkarica - oba iz Idrije. V roj. kraju je dovršil štiri razr. it. osn. š. (1935-39) in tri razr. pripravnice za sred. tehn. š. (avviamento professionale, 1939-42). 1943 je odšel v part. kot kurir, veliko risal ter spoznal B. Jakca, Fr. Miheliča, N. Pirnata idr., ki so spodbujali njegovo umetn. teženje. Že 1943 je izdelal več linorezov z vojno tematiko (npr. *Bežeča mati*) in sodeloval pri časopisu Šerцерjeve brigade Udatnik. Udeležil se je pohoda 14. div. na Štaj. in potem pomagal pri delu Centralne tehnike. 1944 so odprli v Črmošnjicah na osvobojenem ozemlju v Beli krajini risarsko šolo v okviru grafične delavnice in S. je postal najmlajši učenec pri prof. Pirnatu. Po vojni je študiral 1945-50 na AUU v Lj. (prof. G. Stupica), po diplomi 1951-52 se je izpopolnjeval še na specialki pri prof. A. G. Kosu. Večkrat je študijsko potoval v It. in Franc., pomembno spremembo in usmeritev je v njegovo slikarstvo prinesel izpopolnjevalni študij v pariški delavnici Andrea Lhota, kamor ga je napotil slikar Venó Pilon. Pariške izkušnje, slikarstvo, zraslo iz realizma, z nekaj potezami kubizma in drugih živih teženj, je sugestivno prenesel na vrsto slov. kolegov (M. Juteršek). 1958 se je udeležil jsl. likovne kolonije v Prilepu. Bil je med pobudniki, organizatorji in udeleženci prve slov. likovne kolonije v Izlakah nad Zagorjem 1964. Takrat je izjavil: »V tej koloniji vidim edine perspektive v teh slabih kult. razmerah, ker smatram, da je kultura preveč utesnjena na eksistenčna vprašanja, pa tudi preveč se je predajala drugim vplivom. Vsekakor pa je ta kolonija lahko začetek negovanja nacionalne kulture« (Zasavski tednik 1964). V tej koloniji je sodeloval

v letih 1964, 1965 in 1967. Udeleževal se je slik. kolonij v Idriji v letih 1969-71. Kot preds. koordinacijskega odb. slik. kolonij v Izlakah, Škofji Loki in Idriji je imel velike zasluge za razvoj njihovega medsebojnega sodelovanja. 1971 je izdelal tudi znak slik. kolonij, na katerem so navedene vse takratne slik. kolonije (Lignano, Hermagor, Izlake, Idrija, Škofja Loka, Ravne in Ptuj). Ko je bila 7. avg. 1971 ob obč. prazniku v Delavskem domu v Zagorju odprta prva skupna razstava slov. slik. kolonij, je oblikoval njen plakat; sodeloval je tudi pri izdaji kataloga, v katerem so navedeni vsi dotedanji udeleženci kolonij. Izdelal je diplomo Pirnatove nagrade, ki jo ob obč. prazniku (1. okt.) vsako leto podelijo v Idriji za najpomembnejše dosežke na kult. področju. - Ilustrator: S. spada med najpomembnejše slov. knjižne ilustratorje po zadnji vojni. Do 1980 je ilustriral nad 40 knjig, sodeloval pa je tudi pri mnogih revijah in časopisih. Važnejše ilustracije so: Peter Levec, Koraki v svobodo, 1945; Jože Pahor, Otrok črnega rodu, 1947; I. Rob, Deseti brat (Tov 1952, št. 40-51; 1953, št. 1-13); Tri hčere, tatarska pravljica, 1953; T. Seliškar, Posadka brez ladje, 1955 (zanjo prejel Levstikovo nagrado 1955); F. Bevk, Knjiga o Titu, 1955 (zanjo prejel Levstikovo nagrado 1955); A. Blok, Dvanajst, 1957; P. Kunaver, Neizprosni sever, 1958; G. de Maupassant, Novele, 1959; M. Bor, Previharimo viharje (ponatis), 1961; Ljubljana v ilegali II, 1961; spremenjena izdaja risanke Tri hčere, 1961; Ciciban 1961-62; T. Seliškar, Vesele in žalostne o mulah, 1962; I. Andrić, Aska in volk, 1963 (zanjo prejel Levstikovo nagrado, pohvalo VIII. Mednar. sejma knjige in nagrado zvezne Zveze prijateljev mladine in Mlado pokolenje, oboje v Bgdu); naslednji Levstikovi nagradi je dobil za ilustr. v Cicibanu, Pionirju in Pionirskem listu (1970) in za ilustracije v treh knjigah (1977): D. Defoe, Robinson Crousoe, 1975; F. Bevk, Knjiga o Titu (nove ilustr.), 1976; in V. Jagodic, Afriške pripovedke, 1976; Č. Sinkovec, Brazgotine, 1974; 227. Čebelica (MK), Mamica, saj bom pridna, 1980; F. Prešeren, Krst pri Savici (Preš. družba), 1986. Poleg navedenih je opremil še nekatere knjige v zbirkah Sinji galeb, Mala knjižnica in Kondor; sodeloval je pri revijah Kurirček, Mladina in Borec; ilustr. je še celo vrsto del, npr.: Balada o trobenti in oblaku, Lepi janičar, Gregec Kobilica, Sedmina, Vzšlo bo sonce idr. - S. kot ilustrator vselej kreativ-

no pristopa k liter. predlogi in jo interpretira s svojimi likovnimi sredstvi. V preprostih, izrazitih risbah iz NOB strne strahote tistega časa. Figure oblikuje s skopimi, nekoliko oglati stiliziranimi obrisi brez senčenja ali v mreži temnih in svetlih ploskev, značilnih za krasilno tehniko sgraffita; le-to uporablja tudi za ilustracije (npr. Tri hčere). Črte so nizane v trdno kompozicijo, okleščeno vseh nepotrebnih vsakdanjih primesi, očiščeno vsega tistega, kar bi motilo čisto likovno govorico izklesanih potez. Oblike, znane iz naravnih vzorov, dobivajo v svoji monumentalni risarski ali slikarski upodobitvi nenavadne poteze in nova razmerja. S. je pomemben način, kako razviti prostornino v ploščinsko obliko (po B. Sosiču, 1980). Risbo neguje kot samostojno zvrst in ne le kot skico, zato je njegova risba prav tako postopoma šturirana kot npr. stenska dekoracija. Torej ni naključje, da že v risbi navadno reši vse temeljne probleme, ki ga zanimajo (po J. Mesesnelu, 1982). V njegovih ilustracijah so često prepoznavni spomini iz otroštva iz rodne Idrije in okolice, tisti rovtarski svet, ki je že davno izoblikoval svoj funkcionalni tip življenja. Ilustracije se vtisnejo v spomin zaradi karakternih potez, stilizacij in barv (po A. N., 1987). V ilustracijah Prečrnovega Krsta pri Savici (1986) se je umetnik »skušal poglobiti v noše in vzdušje osmega stol. in dati hkrati temu širšo dimenzijo s poseganjem v nekatere prvina teh noš v poznejša obdobja, denimo v čase križarskih vojn« (dr. I. Sedej). Celotno S-ovo ilustratorsko delo izraža prav tisti široki in dozoreli umetnostni nazor, kot ga lahko razberemo iz njegovih monumentalnih stenskih dekoracij. - Risbe, grafike, akvareli in predvsem velike stenske kompozicije: 25 del iz NOB (Lj., Muzej narod. osvob.); 97 poveljnih del z vsebino iz NOB, deloma povezanih v cikle (22 skic dražgoške bitke med Nem. in part. 1941-42) idr. Od 1952 je S. znan po številnih figuralnih skupinah na pročeljih in v notranjosti stavb po Špi - sgraffitih in mozaikih: usnjarski tehnikum, Domžale, 1953; restavracija, Lipica; Kult. dom, Zagorje; v Lj.: GM (z Žnidaršičem); Glasb. akad.; Dom milice; Zadržna zveza, 1956; Zavod za rehabilitacijo invalidov SRS, 1957; Čipkarska zadruha in hotel, Idrija 1957 (veliki grafit v Čipki simbolično predstavlja dve temeljni dejavnosti Idriččanov: rudarstvo in čipkarstvo); Skupščina SRS, 1958; Dom novinarjev (mozaik in graf. Ika-

rus), 1959; elektrarna Vuzenica (v tehniki pranege betona z I. Šubicem); freska na muzeju NOB, Kočevje; 3 mozaiki, Brdo pri Kranju, 1963; razsežni mozaik v krškem kult. domu, 1980 (mozaiku je dal naslov Od ideje do realizacije. Delo je visoko 6 m in dolgo 3 m. Z romboidno kompozicijsko povezavo je uravnotežil lebdeče figure in simbole, združil človeško misel o atomu, mehaniki, energiji, vesolju, o silah, ki obvladujejo naš svet, in v likovno podobo pretopil Einsteinove besede, da mu je umetnost pomagala takrat, ko mu ni mogla znanost. Ob zlato delujočem ozadju imajo drobni kamenčki v gmotah zelenkast nadih); mozaik v novi osn. šoli v Idriji, 1981 (z uporabo antičnih ikonografskih elementov posreduje sodobna sporočila o svetu, življenju in člov. misli); ogromen mozaik o kmečkih uporih 1573 na obnovljeni in posodobljeni šoli v Kostanjevici na Dolenj., 1982 (velika dekoracija, ki prikazuje bitko na Krškem polju, vsebuje kar 70 figur v malo manj kot naravni velikosti in verze iz Gradnikovega Tolmiskega punta). »Na površini 184 m² se figure in konji, skupaj s prapori, ščiti, sulicami, helebardami, meči, sekirami in kosami, prepletajo v razgibano in vrvečo množico likov, katere je avtor razporedil in uredil v dinamično zaključeno kompozicijo. S finim psihološkim občutkom je zasnoval prizor v trenutku pred spopadom, ko še ni afektne aktivnosti, temveč le zagnane priprave slehernega posameznika in skupine na boj, na spopad moža z možem, ki bo izbruhnil v naslednjem trenutku« (J. Mesesnel, 1983). »Na svetlo, skoraj belo osnovo je komponiral, razvrstil like v posamezne dinamične skupine, ki pa vse skupaj, povezane z različnimi likovnimi elementi, predstavljajo veličastno, monumentalno-dekorativno in hkrati ekspresivno celoto. Ves ta ritmični preplet človeških in živalskih teles, orožja in zastav je oblikovno, barvno in kompozicijsko skrajno pretehtan, utemeljen do najmanjšega detajla... V tem mozaiku spet v polni meri prihaja do izraza Čopičevo mojstrstvo, njegova skrivnost, kako se tudi z najpreprostejšimi likovnimi sredstvi in postopki da ustvariti presenetljiva iluzija prostora in telesnosti... Tako kot v oblikovnem tudi v barvnem pogledu prevladujeta v mozaiku skrajni red in disciplina; ploskovito členjene in z močno obrisno linijo poudarjene like zapolnjuje lestvica pretežno hladnih barv: zelena, modra, vijoličasta, rožnata, oker v več

niansah in tonskih prehodih. Nobena, tudi še tako velika barvna ploskev ne učinkuje prazno, monotono, marveč je slikovito razgibana s strukturo drugobarvnih mozaičnih kamenčkov» (F. Zalar, 1982). - Po S-ovih barvnih predlogah izdeluje mozaike skupina obrtnikov iz Lj. pod vodstvom it. mojstra Alfia Tambossa, učenca znane šole v Spilimbergu pri Vidmu (Udine). - S. je naslikal tudi scene za drami: D. Smole, *Antigona* (Mrb. 1960), in V. Zupan, *Symphonie pathétique* (Mest. gled. Lj. 1964). - Razstave: Najprej se je udeleževal številnih skupinskih razstav, po letu 1972 je začel razstavljati tudi samostojno. Skupinske razstave: slov. umetn. part. skupina, Semič in Črnomelj, poleti 1944 (1945 v Lj., Jakopičev paviljon [odslej Jp], potovala tudi drugod); 1945, razst. DSLU, Jp; 1952, ModG v Lj., ilustracije Mlad. knj.; 1953, MaG v Lj., s kiparjem Keržičem; 1955, Jp v Lj.; s Skupino 1953 (nastala iz skupine »Mladi« v ModG 1953), portreti (tempera, litograf.) in risbe (tuš); 1956, Jp, jubilejna razst. AUU (10-letnica); 1957, I. mednar. graf. razst. v narod. muzeju lepih umetnosti v Santiagu de Chile, 3 litogr.; 1957, II. mednar. graf. razst. v Lj., ModG; 1958, ModG v Lj., Avtoportret na Slov.; razst. graf. sekcije DSLU; jsl. likov. kolonija v Prilepu, nato 7 slov. udeležencev še v Jp v Lj.; 1958 in 1959, Lj., Jp razst. izvirnikov in tiskov ilustracij Mlad. knj.; 1960, jsl. razst. ob 40-letnici KPJ, Zgb, ModG v Lj. in Umetn. paviljon Ribnica; tudi v Celju, Mrbu, Bgdu in Idriji; 1965, Zrenjanin, Razst. Zrenjanin i okolina (Umetniška kolonija Ečka); 1970, Mrb., Razst. salon Rotovž, 3. razst. Festivala Kurirček, Ilustr. za otroka in mladino na temo NOB (Ciciban in Kurirček); 1977, Kranj, Gorenj. muzej, gal. v Mestni hiši, Nove smeri v oblikovanju krajine na Slov. (skupinska razst. 39 avtorjev); 1980, Mestna gal. v Lj., Maleševa zbirka grafik in risb slov., jsl. in tujih avtorjev; sodeloval je tudi na vseh letnih razst. DSLU v Lj., npr. 1963 in 1964 v Lj., 1965 v Bgdu in Subotici, 1966 v Mrbu in Lj., 1967 v Lj. in Titogradu, 1968 v Lj. in Sarajevu, 1970 in 1972 v Lj. V tujini je razst. še v Vzh. Berlinu, Pragi, Karlovih Varih, Vidmu (Udine), Vicenzi in Moskvi. - Samostojne razstave: 1972, Gal. Idrija, 1. samost. razst. (120 perorisb in akvarelov); Likovni salon Celje (akvareli in risbe); Kamnik (grad Zaprice), akvareli in olja; Avla Muz. ljud. revol. Sje (ilustracije); 1973, Mestna gal. Piran; 1975, Lj., prodajna gal. Borec;

1976, Žalec, Maribor, Razst. salon Rotovž; 1979, Zemono pri Vipavi, Večeri z muzami - skupaj s praškimi madrigalisti; 1982, Kostanjevica na Krki, Lamutov salon; Koncertni atelje Društva slov. sklad. v Lj., risbe; 1987, Sežana, Knjižnica Sr. Kosovela, ilustracije in akvareli. - Nagrade: Poleg že omenjenih nagrad za ilustr. je prejel še: 3. Kajuhovo nagrado za objavljen ciklus risb s tematiko NOB, 1963; nagrado Mlado pokolenje, 1971; nagrado vstaje slov. naroda, 1972 in 1984; Zvezno priznanje festivala Kurirček, 1976; nagrado Prešernovega sklada, 1975 (*Za ciklus razstav v zadnjih letih, s katerimi dokazuje kritično vrednotenje pridobitev sodobne umetnosti«, Delo 8. febr. 1975). - Oznaka: I. S. Čopič sodi v tisto generacijo umetnikov, ki se je vpisala na lj. akad. tako rokoč v part. uniformah in zavzela v povojni slov. likovni umetnosti najbolj nehvaležno mesto. Kot ilustrator, slikar in ustvarjalec monumentalnih fresk in mozaikov vedno izpričuje navezanost na materialni svet, na preproste in domače stvari in doživetja. Nedvomno je naš največji mojster sodobnega stenskega slik., saj v tej zvrsti obvladuje vse osnovne sestavine likovnega organizma: suvereno risbo kot osnovo, smisel za red in preglednost, prečiščeno barvno lestvico, dinamično urejeno kompozicijo, študijsko poglobljeno vsebinsko izpoved in včasih tudi prav »prometejsko« mogočnost in tragičnost. Seljak išče svojske prostorske rešitve, saj »upodablja drug svet, z iluzijo prostora, ki ni več tradicionalni slikarski, iluzionistični in po dolgi sorodstveni veji še renesančni in antični, evklidski: to je prostor te in takšne umetnine, ploskovni in časovni, rezultat montaže različnih sledečih si pogledov in zornih kotov« (J. Mesesnel, 1976). Istra, kjer S. danes živi, je kot Kras območje romanskih vplivov. V njej so jasni odnosi med predmeti, rastlinami, barvami, na zemlji in stavbami. Zato mu je Istra pregledna in klasična. Njegovo nagnjenje do kubitizma, s katerim se je zgodaj seznanil, je del te klasike. Posebej všeč mu je kraška in istrska arhitektura, ker je jasna, pregledna, nedvoumna. Klasika, čeprav je kubistično razčlenjena, pa terja zrelost, mero in suverenost v razmerju do vsega in do sebe (po T. Kermaunerju, 1987).

Prim.: Katalog razst. slov. umetn. part., Jp 1945, S. Mikuž, Tov 1949, 780; D. Klemenčič, NRazgl 1952, 16-17; Zd. Gradiš, Umetn. razst. lik. umet. v Lj., Čovjek i prostor IX, 1954; M. Avguštin, LDK 1954, št. 137; F. Vrečar, LdP 1955, št.

164 s sl.; F. Kalan, NRazgl 1955, št. 13; Katalog II. mednar. graf. razst. Lj., MaG 1957; Katalog razst. graf. sekcije DSLU, MaG 1958; LdP 1958, št. 258, 266; A. Z., Tov 1958, št. 42; Katalog razst. Avtoportret na Slov., ModG 1958; TT 1959, št. 17; F. Šijanec, Sod. slov. lik. umetniki, 1961; Mlada pota 1961-62, št. 1; Delo 1963, št. 198; T. Kermauner, Perspektive 1963, št. 32 (z ilustr.); Mar. Tršar, I.S.-C., Delo 1. mar. 1969; J. Mesesnel, Ilustracija osebnosti, Delo 13. jun. 1972; Isti, Katalog razst. v Gal. Idrija 1972; Isti, Inačica prostora, Delo 10. jun. 1975; F. Zalar, Vedno po svoje, LDK 24. jun. 1975; B. Sosič, Oblike so podrejene kleni komp., Delo 5. jun. 1980 (KL); I. Hmelak, Mozaična podoba nekega davnega spopada, Delo 5. dec. 1981; F. Zalar, Enostavnost, ki je stil, LDK 9. jan. 1982; Isti, Monumentalnost in likovni red, LDK 11. avg. 1982; J. Mesesnel, Crtne členijo in oblikujejo prostor, Delo 14. jan. 1982; Isti, Ogromen mozaik - delo I.S. Čopiča, PDK 28. jan. 1983; M. Novak Kajzer, Nove ilustr. Prešerna, Delo 31. jan. 1986; A.N., Srečanje s slikarjem in ilustratorjem I. S.-C., PDK 4. febr. 1987; O. Knez Stojkovič, Izbor S-ovih akvarelov in ilustracij, PDK 18. febr. 1987; Zdč. (Asta Znidarčič), S. I., SBL III, 282-83.

Kvčč

SELJAK Tomaž st., podobar, r. 13. dec. 1839 na Bukovem, u. 18. febr. 1884 na Kneži. Oče Luka, mati Marija Mauri. O mladosti in šolanju ni znano. 28. febr. 1870 se je na Bukovem poročil z Marijo Mavri iz Obloka, 1878 se jima je rodil sin Tomaž (gl. čl.), ki je tudi postal podobar. - O S-u st. je Soča 1876 poročala, da je v Čepovanu izdelal »nov božji grob, ki daje očesu posebno prijeten pogled. Predstavlja nekaki palmov vrt; v stranskih lopah pa vidiš v daljavi Jeruzalem, Oljsko goro, vrt Getzemani itd.« 1882 je poslikal strop prezbitorija c. sv. Duha na Banjšicah, 1883 pa je okrasil ladjo iste c. Soča je še posebej pohvalila stropno podobo *Kraljica angelov*, posneto po »Regini angelorum«, ki jo je 1873 izdala »Alte und Neue Welt«. Gor. časnik o njej piše: »Pri tej sprelepi, a silno težki podobi se je naš mladi Selak izkazal, ne le gledé risanja, ampak tudi gledé sence in skladanja barv, izvrstnega posnemarja.« - Našemu kult. spominu moramo vsekakor pridružiti tudi tega podobarja, o katerem je doslej le malo znane-ga, a sodi v močno skupino ljudskih umetnikov-podobarjev, ki so v 19. stol. delovali predvsem v hribovitem delu Goriške in na Tolminskem.

Prim.: Matične knjige ž. u. v Podmelcu; Soča 24. avg. 1876 in 9. nov. 1883.

M. V.

SELJAK Tomaž ml., slikar in podobar, r. 22. nov. 1878 na Kneži, u. 4. febr. 1964 v Klavžah. Oče Tomaž, podobar (gl. čl.), mati Marija Mavri. Slik. obrti se je učil pri bratu Francu, dve leti in pol je služil voj. rok, po bratovi smrti je sam prevzel delavnico na Kneži. Izpopolnjeval se je pri slikarjih Clementeju Delneriju, Groharju in rezbarju Matevžu Koklju iz Cerknega. Postal je samostojen mojster ter se 1905 preselil s Kneže v Klavže in si tam ustvaril nov dom z delavnico. 1914 je bil mobiliziran, od 1915-19 v it. ujetništvu in se tudi tam ukvarjal s slikarstvom. V tem času je izdelal v tehniki o. na pl. več cerkv. slik, portretov in krajin. Pohvalne ocene o njegovem delu so objavili tudi it. časopisi. Zaradi naporov je oslepel na eno oko, a je po vrnitvi domov kljub temu nadaljeval s slikarstvom; v tej stroki je izučil tudi sinova Lucijana in Ivana. 1948 je oslepel še na drugo oko, zato je umetniško dejavnost popolnoma opustil. - Do 1914 je po podatkih Ludvika Zorzuta izvršil naslednja cerkv. dela: Osek, Devin, Štoblank, Breginj, Levpa, Avče, Borjana, Ponikve, Srpenica, Lokve, Ljubinj, Volče, Graho-vo, Obloke, Podbrdo, Jagrašče itd. Po prvi svet. vojni je delal v Batujah, Skriljah, v p. c. sv. Lucije v Vitovljah, Šempasu, Kobaridu, Otaležu (v p. c. v Jaznah in Lazcu), na Breznici pri Žireh, Zavratacu, na Medvedjem Brdu, v Spodnji Idriji, Gorenji Trebuši, Podmelcu, na Kneži, v Lojah. S. je sledove svojega dela zapustil v kapelah, c. ali na oltarjih, tako z izvirnimi stvaritvami kot tudi z obnovitvenimi posegi. Izšel je iz tradicije podobarjev, značilne zlasti za okolico Idrije in Cerknega, a se je dvignil nad povprečje in ustvaril tudi umetnine skoraj že akad. značaja.

Prim.: Matične knjige ž. u. v Podmelcu; Soča 14. febr. 1953.

M. V.

SEMBLER Ambrož, šolnik in pisec panegirikov, r. 17. mar. 1644 v Gor. plemiču Ambrožu, u. 28. okt. 1712 tam. Oče je 1634 jezuitom prodal svoj dom na Travniku, da so ga uporabili za svoj gor. kolegij. S. sam je vstopil 1659 v njihov red in mu 1667 podaril delež svoje dediščine. Študiral je najprej v Gor., filoz. v Gradcu in na Dunaju, kjer je dosegel filoz. doktorat, nadaljeval tu 1670 študij teol., doktorat pa opravil 1683 v Trnavi. Poučeval je v nižji šoli najprej v Leobnu,

nato od 1663 v Gor., po teol. študiju in slovesnih obljubih (Gradec 1678) štiri leta etiko na Dunaju, sedem let pa dogmatiko v Trnavi in Gradcu. Zaradi oslabelega zdravja so ga razrešili prof. službe, nakar je prevzel vodstvo konvikta v Gradcu ter bil dvakrat regens semenišča na Reki. V maju 1697 se je vnovič vrnil v Gor. in bil tu najprej regens semenišča, nato pa rektor jezuitskega kolegija 1698-1700 in od 1707 do 1712. Ob požaru na Reki in kugi v Gor. 1698 je kazal neustrašeno požrtvovalnost. Užival je ugled mirnega in modrega moža, zgledega redovnika in uspešnega vzgojitelja. - Natisniti je dal v lat.: *Obeliscus honoris laureatae Palladi inaedificatus, per varias Odas et Poemata*, Gracii 1679; *Acroama Gualtero Comiti a Dietrichstein in prima Philosophiae laurea*, Viennae 1682; *Hungaria triumphans, sive S. Ladislaus Rex inclityae Nationis Hung. panegyricae laudatus...*, Viennae 1689.

Prim.: Maks Miklavčič, SBL III, 284 in tam navedena liter. (povzetek s popravki in dopolnili); Spessot Fr., *Primordi, incremento e sviluppo delle istituzioni gesuitiche in Gorizia 1615-1773*, StudG 1925, 95, 107, 115, 116; Lovato It., *I Gesuiti a Gorizia 1615-1773* (ponat. iz StudG 1959, I. in II.), 64-65, 77, 106.

Sirk

SEMEC Jakob, tigrovec, r. 19. jul. 1904 v Žejah pri Prestranku, u. 29. apr. 1943 v kaznilnici na otoku Pianosa. Oče Franc, mati Katarina Černač, kmetje. Določen je bil za naslednika na očetovem posestvu, ker je starejši brat padel v prvi svet. vojni pri Sv. Martinu blizu Gor., drugi se je 1923 po mesecu dni zaporu v Trstu izselil v ZDA. S. kot član zavedne slov. družine ni mogel prenašati faš. nasilja nad prim. Slov., zato se je vneto boril za pravice in obstoj narodne manjšine pod It. 1928 se je vključil v ileg. organ. TIGR in z njim sta bila v bojoviti tajni celici v Žejah I. Vadnal, ustreljen 15. dec. 1941 na Opčinah, in F. Sluga, obsojen na istem procesu na 30 let težke ječe. S. je s svojci imel hišo ob robu naselja Žeje, zato so po prihodu čez mejo iz Jsle v trojkah oboroženi pri njem puščali liter. in pri njem prenočevali D. Zelen, T. Černač, J. Kukec, F. Fortunat, Just Godnič, Fer. Kravanja in še več drugih, ki so bili z njimi v trojki. Vse je S. s svojima sestrama tudi nahranil. Taka zanesljiva javka je bil tudi Čadežev mlin blizu Žej, last F. Tomšiča, ki je liter. dobro

skrival. Trije člani žejevske tajne celice so liter. iz obeh javk raznašali po vaseh Pivke tja do Il. Bistrice in Hruševja, pa do Sežane in Vipave. Tudi nekateri drugi so hodili po liter. v Žeje in v Čadežev mlin. S. in njegova sodelavca tajne celice so prinašali tudi iz Jsle čez drž. mejo liter. in orožje na svoje področje. Poleti 1934 so v skupini okrog 30 tigrovcev prinesli iz Jsle večje količine orožja in streliva, ki so ga trije žejski tigrovci skrivali in shranjevali v dobro pripravljenih bunkerjih pod hribom Kožljak, in sicer na krajih Mali Vršiči, Travnica, Mala Dolina, Mali Zalom. S., Vadnal in Sluga so orožje in strelivo redno vsako leto očistili in premazali, da se je ohranilo. Po dogovoru Pinka Tomažiča z vodstvom TIGR-a, Zelenom in drugimi so kakih sto kg orožja izročili za tržaško sekcijo KPI, to jc, kolikor so ga mogli iz Žej nesti v Vremsko dolino I. Gašperšič, I. Vatovec, Lud. Požrlj in Al. Škerlj. Po izdajstvu provokatorja Negrija je faš. policija izvedla mnogo aretacij komunistov, nato tigrovcev in odkrila skrivališča orožja. S. je bil aretiran 16. jul. 1940. V Trstu je bil zaprt v temnem podzemlju in so ga strahotno mučili. Na drugem trž. procesu je bil obsojen na 30 let težke ječe. Iz kaznilnice Civitavecchia so ga po 10 mes. težko bolnega premestili na otok Pianosa, kjer je umrl na rokah Janku Manfredu, ki je bil z njim v isti celici zaprt.

Prim.: Semec Marica, por. Malnarič, Ob 30-letnici trž. procesa, PDK 12. in 13. jan. 1972; T. Rutar, V spomin mučeniku Jak. Semecu, PDK 3. avg. 1984; Isti, Jak. Semec iz Žej, PrimN 14. avg. 1984.

Rut.

SEMI Francesco, kulturni zgodovinar in pisatelj, r. 24. jun. 1910 v Kopru, živi in dela v Benetkah. Oče Valentin Semič (od 1929 Semi), učitelj, mati Marija Sandrin. Po liceju v Kopru (1928) in Filoz. fak. v Padovi je 1931 začel učiti it. in lat. na koprskem liceju, a se je kot nasprotnik faš. 1934 umaknil v notranjost It. Po krajšem postanku v Padovi se je 1935 ustalil v Benetkah, kjer je dolgo poučeval na liceju Benedetti. Po mobilizaciji (1940) je spomladi 1941 služil v okupirani Lj., nato v Afriki; 1943-45 je bil član partizan. Comando Piazza, Corpo Volontari della Libertà di Venezia in Comitato di Liberazione Nazionale Regionale Veneto. V svojem delu *La storia della Resistenza italiana*, Torino 1961, obravnava tudi sodelovanje it. in slov. partizanov,

medtem ko se dogodkov v zvezi z okupacijo Lj. spominja v dnevniku (*Lettura* 1946; slov. prevod v *Tov* 1966, št. 13-20). V zgodnjih publikacijah iz tridesetih let se je posvečal zgod. in umetn. spomenikom Kopra in okolice: *Capodistria - Guida storica ed artistica*, Capodistria 1930; *Cenni sul pittore Bartolomeo Gianelli*, Capodistria 1931; *Il duomo di Capodistria*, Parenzo 1934 (objavil že 1933 v *Atti e memorie della Società Istriana di Archeologia e Storia Patria*, 161-254); *Il cenobio cassinese di San Nicolò d'Oltra*, Capodistria 1935; *Il palazzo dei marchesi Gravisi-Barbabanca a Capodistria*, Capodistria 1935; *L'arte in Istria*, Pola 1937 (objavil že 1935 v *Atti e memorie della Società Istriana di Archeologia e Storia Patria*, 21-122). Svoje študije o antični zgod. Kopra, deloma objavljene v različnih strok. publikacijah, je 1975 strnil v obsežnem delu *Capris Iustinopolis Capodistria*, Trieste 1975. Leta 1963 je dal v Benetkah pobudo za izdajanje zbirke *Scriptorum Romanorum quae extant omnia*, ki jo je sam dolga leta tudi vodil. Tudi sicer se kot klasični filolog ukvarja z raziskovanjem antičnih in humanističnih piscev: *Pier Paolo Vergerio il Seniore* (I problemi della pedagogia 1959, apr.-jun., 3-19); *Il soggiorno di Dante in Istria, ottobre 1308* (Pagine Istriane 1959, dec., 22-28); *La maschera e il volto di Tacito*, Pisa 1975. V svojih leposlovnih delih se nenehno vrača v Istro: *Uomini nella bufera*, Padova 1959; *Istria mia*, Venezia 1959; *Rapporto d'un'anima*, Padova 1961. Njegova bibliografija obsega še vrsto krajših proznih sestavkov in manjših razprav v raznih revijah (*Il Ponte*, *Lettura*, *Humanitas*, *Pagine Istriane*) in strok. publikacijah (*Ateneo Veneto*). V zadnjih delih se intenzivno posveča študijam italijanščine na istrskem in tržaškem območju: *Ciacole istriane e triestine*, Ravenna 1981; *El parlar s'ceto e neto de Capodistria: Testi antichi e moderni*, Venezia 1983.

Prim.: SBL III, 284 (Fr. Filipič); žup. arhiv Koper; kronika it. gimn. v Kopru; S. Cella, *Pagine Istriane* 1959, dec., 66; Chi scrive, *Repertorio bio-bibliografico*, 1962; Scrittori giuliani, 1966, 99-100.

B. Ur.

SERAJNIK Anton, partizanski borec, r. 10. jun. 1913 v Št. Petru v Rožu, u. 24. jul. 1974 v Lj. Izhaja iz narodno zavedne družine, ki mu je kljub nem. osn. š. nudila slov. narodno vzgojo. Maja 1938 je bil prvič vpoklican v nem. vojsko, vendar so ga kmalu odpustili. Ponovno so ga

vpoklicali v vojsko 1941. Udeležil se je napada na Jslo. Kmalu se je vrnil v Clc, v začetku jul. 1941 pa so ga poslali v Vzh. Prusijo, od tu pa na sev. odsek sovjetsko-nemške fronte. Bil je ranjen, zdravil se je v Vzh. Prusiji, kot rekonvalecent pa je prišel v Škofjo Loko. Tu se je povezal z aktivisti OF in jim dajal važne podatke nem. vojske. Spomladi 1943 so ga poslali v Gradec k četi prevajalcev, jan. 1944 pa v SlovPrim. Delal je v štabu 162. Turkestarske divizije, na nem. krajevnem poveljstvu v Sežani, v štabih 136. in 137. polka 188. nem. divizije Gorskih lovcev. V vojski je dosegel nižji častniški čin. Na Krasu se je seznanil s terenskimi aktivisti OF in obveščevalci. Sodeloval je z obveščevalci Istrskega odreda in IX. korpusa. Zbiral in izdajal je važne podatke o namenih, o oborožitvi in o premikih nem. enot, o razmerah v vojski in o delovanju nem. vohunske službe. Izsledil naj bi tudi načrt za napad na vrhovni štab NOVJ v Drvarju maja 1944. Konec febr. 1945, ko so nem. vojaške oblasti v diviziji izsledile njegovo sodelovanje s part., se je priključil Istrskemu odredu in postal njegov borec do apr. 1945. Sodeloval je nato v bojih pri Ilir. Bistrici. Po osvoboditvi se je vrnil na Koroško. Njegovi ilegalni imeni sta bili Mirko-5 in Stanko.

Prim.: V spomin A. Serajniku, TV-15, 22. avg. 1974; M. Zadnik, Istrski odred, Lj. 1975, pass.; M. Zadnik, Anton Serajnik Mirko-5, part. obveščevalec v nem. štabih, PDK 17. jun. in 14. jul. 1982; Vestnik koroških partizanov, 15/1981, št. 2-3, 77-115.

Plah.

SERAŽIN Jože, prof. in kult. delavec, r. 17. dec. 1914 v Kazljah pri Sežani, u. 8. jul. 1984 v Trstu, pokopan v Bazovici. Mati Marija Seražin. Osn. š. je dovršil v Kazljah v težkih razmerah, ker je moral že kot otrok opravljati težka kmečka dela in si služiti kruh. To mu je vtisnilo v značaj vztrajnost, delavnost, skromnost, dobroto, zaupanje v Boga in neomajno narodno zavest. Nekaj let je študiral v gor. Malem semenišču, nato v Tolminu, maturiral pa je v Gor. U je dovršil in Padovi in pri prof. Arturu Cronii doktoriral s tezo *Il dialetto sloveno del Carso Superiore (Cansigliano)* v akad. letu 1940-41. Vojsko je služil kot podporočnik in it. kapitulacija ga je doletela v Bergamu. Vrnil se je domov in odšel k part., kjer je bil dopisnik na Cerkljanskem in v Črnomlju, prehodil pa je vso Sjo. Po vojni je prišel v Trst in že okt. 1945 nastopil

kot prof. slov. in zgod. na Nižji sred. š. pri Sv. Jakobu (zdaj I. Cankar), od 1953-73 je bil na Znanst. liceju Fr. Prešeren, po natečaju v Rimu je postal okt. 1973 ravn. Učit. S. Gregorčič v Gor., kjer je ustanovil šolo za vrtnarice. Okt. 1975 se je vrnil v Trst in bil ravn. na Trg. tehn. zavodu Ž. Zois do upokojitve 1977. Več let je poučeval slov. v trž. semenišču bogoslovce, nekatere duhovnike in škofa Bellomija. - S. je bil dober šolnik, v učencih je skušal zbuditi ljubezen do slovenščine, dijakom je pomagal, da so sodelovali v LitV in se tako vadili v samostojnem izražanju. Napisal je učbenik *Rimska zgodovina za višje srednje šole* (Trst 1981).

Prim.: L. Škerl, Smrt prof. J. S., KatG 21. jun. 1984 s sl.; M. Jevnikar, Poslovili so se: J. S., KolGMD 1985, 143-44 s sl.; R. Petaros, Prof. J. S., IzvTrst 1985, 96.

Jem.

SESTAN Ernesto, zgodovinar, univ. prof., r. 2. nov. 1898 v Trentu, u. 19. jan. 1986 v Firencah. Oče Corrado, vodja zemljiške knjige v Trentu, mati Carolina Calioni, oba Istrana iz Labina (Albona). Osn. š. in 5 razr. gimn. v Trentu, 6. razr. kot vojni izseljenec v Innsbrucku, matura na Dunaju 1918; nato je odslužil voj. rok. Starši so ga vzgojili strogo in v liberalnih iredentističnih idealih. U je dovršil v Firencah in doktorski pri zgod. Gaetanu Salveminiju s tezo *Ricerche intorno ai primi podestà toscani* (9. jul. 1923). Službe: prof. v Pizi, Firencah (1925-29), na učit. v Neaplju (1929-30), tajn. Reale Accademia d'Italia v Rimu (1931-36), šol. skrbnik v Sieni (1936-39), ured. in potem tajn. Istituto storico italiano per l'età moderna e contemporanea v Rimu (1939-48) in je z Gioacchinom Volpejem in Federicom Chabodom pripravljajl izdajo Enciclopedia Italiana, končno je učil na U v Cagliariu (1948-49), na Scuola normale v Pisi (1949-51), na Laposlovni fak. v Pizi (1951-54), nazadnje v Firencah (1954-74), kjer je bil zadnjih deset let pred upokojitvijo dekan. - S. je kot zgodovinarja privlačil sred. vek, npr. *Stato e nazione nell'alto Medioevo* (Napoli 1953), sei- in settecento, npr. *L'Europa settecentesca* (Napoli 1951), zanimal pa se je tudi za moderno zgodovino. Istri je posvečena razprava *Le «Antichità italiane» di Gian Rinaldo Carli*, ki jo je napisal za zborovanje ob stoletnici Società istriana in je izšla v Atti e Memorie della Società istriana di Archeologia e Storia patria (XXXII/1984, 9-31). Značilna za njegovo ljubezen do Istre in krajeve zgod. je knjiga *Ve-*

nezia Giulia. Lineamenti di una storia etnica e culturale, ki je izšla 1947; ponatis v Bariju 1965 z obširno bibliografijo, porazdeljeno po poglavjih. Ta umerjena razprava, ki je nastala malo pred faš. diktaturo in izšla v času, ki je usoda Trsta zaskrbljala njegov it. čut, ima tri vsebinsko bogata in nepristranska poglavja o Slov. in Hrv., ki so prišli v Istro v VII. stol. in »zapolnili praznino, ki so jo ustvarila romanizirana ljudstva na vzhodnih področjih pokrajine«. V VII. pogl. govori S. o »dvigu Slovanov« (str. 81-93), predvsem v letih 1840-1850, ko so se Slov. in Hrv. iz pasivnega in nezgodovinskega ljudstva dvignili do narodne zavesti, ne toliko zavoljo istrske spodbude, ampak bolj zaradi vplivov iz Lj. in Zgba. Ta narodna prebuditev je našla podpornike v podeželski duhovščini, ki je skrbela za verske obrede, za civilizacijo in poslovenjenje, pri čemer je odigral važno vlogo Matevž Ravnikar, prvi škof združene tržaško-kopske škofije (1831-45) (PSBL III, 146-47). Naslednje poglavje govori o »obrambi Italijanov« (95-103), zadnje (105-25) pa o razmerah, ko so po prvi svet. vojni odšli Nemci in so Slov., Hrv. in It. ostali sami v Istri. It. so si oddahnili, ker so se končno počutili rešeni »smrtne nevarnosti«. V nekaterih se je razvil čut maščevanja proti Slovanom, v drugih občutek večvrednosti, nihče pa ni imel načrtov za bodočnost, še manj za sožitje in enakopravnost med narodoma. Tudi v Istri se je faš. predstavil kot »demobilizacija duhov« in z »retorično-nacionalistično nekulturo«, ki je bila lastnost krajevnega meščanstva, želeč ohraniti ekonomski in socialni konservatizem. Znan je faš. program »nagle raznaroditve« Slov. in Hrvatov. S. ugotavlja, da ima faš. nekaj zaslug za ekonomski dvig Istre, kar je koristilo It. in Slovanom. Žal pa mu je, da it. vlade niso razumele slovan. manjšin in jim niso dale upravn. avtonomije, ker so jih imele za »tuje telo« v it. državi. - S. je bil zgodovinar mednar. razsežnosti, udeležil se je številnih zgod. kongresov, med drugim mednar. kongresa zgod. znanosti v Moskvi 1970.

Prim.: Studi di storia medievale e moderna per Ernesto Sestan, I Medioevo, II Età moderna, Firenze 1980; S. Cella, E. S., Atti e Memorie della Società istriana di Archeologia e Storia patria, XXXIII/1985, 286-88; G. Cherubini, E. S., Archivio storico italiano, 1985, disp. IV, 521-63; Ang. Ara, E. S. tra Veneti e Slavi, Rivista storica Italiana, 1986, št. 3, 757-92; Ful. Salimbeni, Picc 25. jan. 1986; Bibliografia degli scritti di E.

Sestan. Gli amici e gli allievi per i suo 75° compleanno, Firenze 1973.

Zovatto

SEŠEK (SESSI) Ernest, slikar, r. 19. jan. 1901 v Trstu, u. 20. maja 1963 tam. Oče Franc je prišel v Trst iz Kamnika za pekoveškega pomočnika in postal lastnik dveh pekarn. Mati Ana Grafenauer je bila Korošica. V družini se je rodilo pet otrok. Ker je Ernest že kot šolar pokazal nadarjenost za risanje, so ga starši vpisali na teh. oddelek za obrtne mojstre, ki ga je dovršil z uspehom. Ker je družina medtem ubožala, se je moral odreči nadaljnjemu šolanju in se je zaposlil v tovarni strojev Metlicovitz kot industrijski izvedenec. Ob koncu vojne so tovarno zaprli in S. je postal navaden delavec v Lloydovi ladjedelnici. Kmalu so ga dodelili risarskemu uradu. Isto delo je opravljal kasneje pri nekem podjetju v Trevisu; v zadnjih mesecih življenja je sprejel mesto strokovnjaka za opremljanje ladijskih kabin v Milanu. - S-ova umetniška in razstavna dejavnost je omejena na dvajseta leta. 1920 je razstavljal v Slovanski čitalnici v Narodnem domu v Trstu, dve leti zatem v mladinskem društvu Prosveta pri Sv. Jakobu v Trstu. V letih od 1921 do 1923 je večkrat sodeloval pri skupinskih razstavah Tržaškega umetniškega krožka (Circolo artistico) in bil tudi nagrajen. 1924 in 1925 je razst. v trž. Ljudskem vrtu in 1926 poslal nekaj del na razst. v Opatijo. 1927 se je udeležil poslednje razst. slov. slikarjev v prostorih Šolskega društva pri Sv. Ivanu v Trstu, na kateri je razobesil 13 olj s krajinami, ženskimi akti in marinami. Albert Širok je o njegovih velikih platnih zapisal: »Sešek je pot. Vsaka njegova slika je drobna lirična pesem.« Po letu 1930 je s postopno izgubo narodne identitete in zavesti slov. umetnika začela zamirati tudi S-ova ustvarjalnost. Izčrpno analizo njegove umetniške izraznosti je objavila tržaška revija za umetnost in kulturo *Giovinazza ed Arte* 1931, ki ga predstavlja s poitalijančenim priimkom Sessi. Čas, ki je prerezal korenine celotni neit. komponenti Trsta, je usodno zaznamoval mladega umetnika. Nekdanji slikar velikih površin in obsežnih pokrajin je začel utesnjevati svojo izraznost v zmeraj manjše likovne prostore. Poročil se je s slikarko Pino Bonazza in svojo ustvarjalnost v glavnem izpovedoval v poklicnem delu. Velika olja, ki pomenijo pomembno etapo v zgod. slov. tržaške likovnosti, hrani njegova sestra, poročena Gregorat.

Prim.: Albert Širok, Pri naših upodablajočih umetnikih, Luč 1928, 55; M. Bambič, Liki iz naše preteklosti, RaiTrstA 9. jun. 1971.

Idt

SETNIČAR Franc, nadšk. kancler, alpinist, r. 30. nov. 1875 v Ajdovščini, u. 8. apr. 1945 v Gor. Oče Jakob, nadučitelj, mati Ana Delpiero. Po gimn. stopil v gor. bogoslovje, posvečen 30. nov. 1898, prefekt v Malem semenišču od 1899 do 1900, od 1900 do 1906 rektor Alojzijevejšča in od 1902 do 1906 tudi kpl. na Placuti; v letih 1899-1902 organist v stolnici in prof. petja v Velikem semenišču. Za kanclista nadšk. pisarne imenovan 1. jan. 1906, za kanclerja pa 1. maja 1918. V pokoj stopil 1. jun. 1933, toda nadaljeval službo do tragične smrti, ko ga je podsula granata v lastni hiši v ul. Cappella št. 40. - S. je v Alojzijevejšču uvedel učenje petja in glasbe ter prirejal gledališke predstave in izlete v hribe. V glasbi je bil izreden talent, vendar je javnost za to stran njegovega dela bolj malo vedela. Dovršil je konservatorij v Regensburgu in popolnoma obvladal klavir, violino in violončelo. Zložil je tudi nekaj c. skladb za ljudsko petje. Kot kancler je bil izredno delaven in vesten; do potankosti je poznal nadšk. arhiv. Bil je živ register v vseh uradnih zadevah. S. je bil tudi velik planinec. Hodil je na gore v vseh letnih časih, predvsem pa si je zastavil nalogo preplezati Triglav v vseh mesecih. O svojih drznih turah je pisal v PV, kot npr. *Zimska tura na vrh Triglava* (PV 1910, 22-41 s sl.). Kot sam pravi, je bil zanj alpinizem doživetje impozantnih gorskih prizorov in borba z naravnimi silami. S. velja za predhodnika našega zimskega alpinizma.

Prim.: NadškAGor.; GorL 14. apr. 1945; 18. apr. 1945; KolGMD 1946, 62-63 s sl.

Cešč.

SEVER Anton, glasbeni pedagog, kapelnik, pe-vodovdja, r. 17. jan. 1896 v Cvetrožu pri Rihemberku, u. 14. jan. 1980 v Kopru. Oče Ivan, posestnik in župan, mati Antonija Birska, gospodinja. V družini je bilo deset otrok: brat Franc, sodnik in univ. prof. (gl. čl.). V Rihemberku je obiskoval ljud. š., v Gor. gimn. in glasb. š. Štiri-najstleten je orglal pri slov. maši na Placuti. Po maturi je bil mobiliziran. Zavoljo trdne narodne zavesti in privrženosti majniški deklaraciji si je prislužil, kakor se je sam rad pošalil, zapor, razna vroča bojišča in oznako polit. nezanesljivosti. Komaj se je vrnil domov, so ga it. oblasti odpe-

ljale v vojaško taborišče pri Veroni in mu odvezle volilno pravico. Od 1921 do 1925 je bil pevovodja, organizator in predavatelj na pevskih tečajih na Gor. Medtem se je spopolnjeval v glasbi na konservatoriju na Dunaju in v Pragi, diplomiral pa je na glasb. akademiji v Zgbu. Zaradi vedno večjega faš. pritiska se je moral 1929 umakniti v Jslo. Uveljavil se je kot kapelnik, zborovodja in glasb. pedagog v Križevcih, Visokem, Gornjem Milanovcu in Pančevu. Po drugi svet. vojni se je z ženo Marijo vrnil v Gor. Od 1946 je bil najprej upravnik in prof. Glasbene in pevovodske š., nato deset let ravn. in prof. Glasb. š. v Gor. Ker mu oblasti niso hotele priznati državljanstva, sta se z ženo preselila v Koper. Poučeval je na tamkajšnji glasb. š. in gimnaziji, vodil pov. zборе in sodeloval z Zvezo kult. organizacij do upokojitve 1977. Bil je odlikovan z redom dela z zlatim vencem za zasluge pri razvoju glasb. kulture. Zaradi pomanjkanja priročnikov za š. je začel pisati učbenik za glasb. vzgojo in ga utegnil dokončati, a je ostal v rkp.

Prim.: PrimN jan. 1980 in osebni podatki.

L. D.

SEVER Franc, strokovnjak v kazenskem pravu, prof. in pravni pisec, r. 3. okt. 1897 v zaselku Cvetrož, ki spada pod Rihemberk (Branik), u. 25. dec. 1986 v Lj. Oče Janez, mali kmet, mati Antonija Birska. Kot dijak je bil 1915 mobiliziran in je še v vojaški suknji 1918 maturiral na Klas. gimn. v Mrbu. Po vrnitvi domov so ga It. internirali v sred. It., pobegnil je domov, nadaljnjemu preganjanju pa se je izognil z begom v Jslo. 1920 se je vpisal na Prav. fak. v Lj. in diplomiral mar. 1924. Po pripravniški dobi po raznih sodiščih in kratki sodniški dobi v Mrbu je bil 1928 imenovan za namestnika drž. pravdnika pri drž. tožilstvu v Mrbu. Ob nem. zasedbi mesta se je z družino zatekel v Lj., kjer je dobil zaposlitev v enaki funkciji. Od jun. 1942 do mar. 1943 je bil v it. internaciji, konec vojne je dočkal v Lj. in bil takoj sprejet v javno tožilsko organizacijo. Tu je delal s krajšimi presledki do upokojitve 1959 kot referent, pomočnik in nazadnje namestnik javnega tožilca SRS. Poklicno delo pa je nadaljeval do konca 1973, ko je dokončno stopil v pokoj. - S. je po smrti prof. Maklecova 1949 do ponovne zasedbe izpraznjenega mesta rednega prof. 1954 honorarno predaval na Prav. fak. v Lj. kazensko pravo, bil

član izpitne komis. za diplomske izpite iz kazen. prava in izpitne komis. za pravosodni izpit. Na vsch delovnih mestih je bil odličen mentor mlajšim sodelavcem s poglobljenim teoretskim znanjem, ki ga je stalno dopolnjeval, in z bogatimi praktičnimi izkušnjami. - Publicistično se je oglašal od 1947-51 v Ljudskem pravniku, kjer je priobčil več krajših razprav o posameznih temeljnih institutih kazenskega materialnega in procesnega prava. 1955 je v Pravniku objavil obširno monografsko delo *Temeljni elementi nauka o udeležbi*. V njej je na 99 str. osvetlil eno izmed pomembnih vprašanj kazensko pravne dogmatike z zornega kota teorije, primerjalnega prava, zakonodajne ureditve in problemov v praksi. Razprava »pomeni doslej nepreseženo delo te vrste« (P. Kobe). Podobno temeljito delo je 1957 objavljena razprava *Nadaljevano kaznivo dejanje*. Njen pomen se kaže tudi v tem, da je ne prezre noben avtor, ki teoretično poglobljeno preučuje ta problem, omenjena pa je tudi v več učbenikih kazen. prava. Za drugi kongres jsl. pravnikov 1958 v Zgbu je sestavil izvrstno poročilo *Kaj razumemo z izrazom kriminaliteta mladostnikov*, ki je bilo objavljeno v Pravniku in v Arh. za pravne i društvene nauke (1958). Kot soavtor in član ožje štiričlanske skupine je sodeloval pri zbirki *Kazenski zakonik in pojasnila* (CZ Uradni list SRS, Lj. 1960). Kot avtor je sodeloval pri pravno primerjalni študiji *Kazensko pravno varstvo premoženja v različnih pravnih sistemih* (izd. Inštitut za kriminologijo, Lj. 1964). Važna je njegova publikacija *Poglaviti pismeni akti v kazenskem postopku* (CZ Uradni list SRS, Lj. 1963). Tu je s svojim teoretskim in praktičnim znanjem ustvaril priročnik z zbirko obrazcev in metodološkimi napotki, zato je še zdaj aktualen. Zadnje njegovo delo je *Kaznivo dejanje samovoljnosti* (Pravnik 1973).

Prim.: Žup. urad Branik 2. febr. 1987; Petdeset let slov. univ. v Lj., Lj. 1969, 291; P. Kobe, F. S. - osemdesetletnik, Pravnik 32/1977, 304-05; St. Iglič, F. S., Delo 6. jan. 1987 s sl.; P. Kobe, F. S., Pravnik, 42/1987, št. 3-4, 256-57 (spominski članek ob smrti).

Jem.

SFILIGOJ Anton, politični delavec, r. 26. nov. 1887 v Fojani, u. 25. jan. 1971 v Ankaranu. Oče Mihael, kmet-kolon, mati Katarina Kristančič. Družina se je 1892 preselila v Krmin, kjer je S. začel obiskovati osn. š. Po dovršenem petem razredu je postal dninarski delavec, kasneje je de-

lal kot kovač. Od 1907 je živel v Trstu, se vključil v sindikalno gibanje in postal 1911 član Socialdemokratske stranke. Po vojaščini (1910) je delal kot monter v tržaški ladjedelnici. Ob začetku prve svet. vojne je bil mobiliziran, konec jan. 1915 se je prostovoljno podal v rusko ujetništvo. Aktivno je deloval v dogodkih febr. in okt. revolucije. Poleti 1918 se je z umikom na Kitajsko izognil novačenju za intervencijsko vojsko proti boljševiški oblasti v Rusiji. Iz Kitajske se je vrnil v Krmin dec. 1918. Prišel je delovati kot agitator tretje internacionale, bil je v levici Socialistične stranke in po livornskem kongresu postal član KPI in sekretar njene sekcije v Krminu. Na občinskih volitvah v začetku 1922 je bil izvoljen na listi KPI za krmanskega župana. Po osmih mesecih dela so ga fašisti 27. avg. 1922 nasilno izgnali iz občine. Preselil se je v Ločnik, od tod v Tržič in nazadnje je več let preživel v Batujah kot delavec v Mulitschevi tovarni. V letih 1923-24 je bil sekretar gor. federacije KPI. Oblast ga je strogo nadzorovala, 1932 je bil zaprt in obsojen na štiri leta omejene svobode. Med drugo svet. vojno je živel v Batujah, deloval je v OF in po osvoboditvi kot krajevni delegat prisostvoval ustanovitvi prve slov. vlade v Ajdovščini. V con B Jul. krajine (1945-47) je sodeloval kot organizator sindikalnega gibanja. Zadnja leta življenja je preživel v Izoli.

Prim.: Podatki žup. urada Medana; Delo 27. jan. 1971; PrimN 27. jan. in 5. febr. 1971; L. Patat, *Il Friuli orientale fra le due guerre*, Udine 1985, 40, 124, 183, 207, 230; arhiv GorMuz.

B. Mar.

SFILIGOJ Avgust, odvetnik, javni delavec, politik, r. 21. okt. 1902 na Dobrovem, u. 28. maja 1985 v Gor. Oče Jožef, kmet in župan, mati Tereza Sfiligoj. Osn. š. je dovršil na Dobrovem in opravil dve leti sred. š. v Gor. Po vstopu It. v prvo svet. vojno je bil z družino v begunstvu v Meratih v Lombardiji. Prvi licej je napravil 1921 v Gor., maturiral pa 1924 v Bergamu. 1928 je doktoriral iz pravnih ved v Padovi s tezo o krvnem maščevanju na splošno in posebej pri Slovanih. Do mar. 1930 je bil odv. pripravnik v pisarni dr. Medveščka v Gor. Od 1925 je bil član akad. ferialnega društva Adrija v Gor. Od 1928 pa je v kult. in polit. smislu deloval proti faš. Jun. 1928 je bil prisoten na širšem sestanku protifaš. v Podsabotinu. Sodeloval je tudi na tečaju, ki ga je Adrija priredila v Cvetrežu nad Kanalom. V zimi 1928-29 je poskrbel, da se je Alb. Rejec umaknil

in prikril v Biljani. Za Rejcem je prevzel tajništvo društva Edinost za Goriško. V Padovi je obvestil Draga Bajca iz Vipave na nevarnost aretacije. Vse do mar. 1930, ko so ga odpeljali v rimske zapore Regina Coeli, je bil aktiven član tajne organizacije (njegov krog je ni imenoval TIGR). 5. dec. 1931 ga je posebno sodišče v Rimu obsodilo na 10 let ječe. Zaprt je bil v kaznilnici mesta Lucca (Toskana). Med zaporom so mu ponudili pomilostitev, če bi izjavil, da je It. pravična in močna. Ker ni pristal, so ga premestili v kaznilnico Castelfranco Emilia. Mar. 1935 je bil zaradi splošne amnestije izpuščen in vrnil se je na Dobrovo, kjer je bil pod polic. nadzorstvom. Prepovedali so mu vstop v javne službe. 1. jul. 1936 se je preselil v Gor. in avg. 1937 dosegel odpravo polic. nadzorstva, jan. 1938 pa odpravo prepovedi vstopa v javne službe. Do 19. jan. 1939 ga niso hoteli vpisati v seznam odv. pripravnikov. Sept. 1938 se je poročil z učiteljico Zoro Valentič. 1939 je bil na sestanku zavednih Goričanov na Cavnju. Obiskal je I. Trinka v Vidmu. Mar. 1940 se je v Bgdu srečal z Alb. Rejcem in Ivanom Marijo Čokom. V začetku druge svet. vojne so v Trstu ustanovili Narodni svet, ki naj bi razglasil zahteve prim. Slovencev po samoodločbi, toda o sestavi se niso mogli sporazumeti. S. je bil na obisku v jsl. konzulatu v Trstu. 11. jun. 1940 je bil ponovno aretiran in poslani so ga v konfinacijo v Chiaromonte (Potenza) in nato v Anzi. 5. jun. 1941 je bil spet aretiran in poslani so ga v rimske zapore. Obtožen je bil vohunstva in zarote proti državi. Jsl. konzulatu naj bi poročal o utrdbah v Alpah, ki pa jih ni bilo. 14. dec. 1941 je bil na procesu Posebnega sodišča v Trstu obsojen na 30 let zapore. V zaporu je bil dve leti in sedem mesecev, najprej v mestu Civitavecchia, potem v San Gimignano. 1943 je bil izpuščen in febr. 1944 je odšel na part. področje v Gor. Brdih, kjer je kot tajnik sodeloval v sodni upravi oivil. značaja. Od part. oblasti je prejel ukaz, naj ob koncu vojne prevzame sodišče v Krminu in Čedadu. Ta ga je tudi povabila na razpravo o osnutku nove jsle ustave. Izrazil je mnenje, da bo Jsla komunistična in kolektivizirana; dodal je, da pri 18. letu človek še ni dovolj umsko razvit, da bi lahko imel pasivno volilno pravico, in izrazil mnenje, naj bi o ločitvi Cerkve od države odločili sami verniki na referendumu. Po naročilu organov ljudske oblasti je ugotovil narodno-jezikovno mejo

in o tem oddal poročilo omenjenim oblastem. Kar naenkrat so ga začeli na javnih mitingih napadati kot izdajalca. Spomladi 1946 so vdrli v njegovo stanovanje na Dobrovem in ga iskali. Ker je za ljudsko oblast ugotavljal jezikovno mejo, ga je tudi angl. policija klicala na zaslišanje v Krmin. Odklonil je ponudbo zaveznikov, da bi dobil mesto guvernerja v Brdih, kakor tudi mesto sodnika v Kanalu. Upošteval je ukaz OF o nesodelovanju z zavezniki, čeprav se ni strinjal z njim. Aretirala pa ga je OZNA in več kot mesec dni je bil zaprt v Ajdovščini. Nagovarjal naj bi sovaščane, naj ob prihodu zaveznikov izobesijo slov. zastavo brez zvezde. Ker so ugotovili, da to takrat še ni bilo kaznivo, so ga izpustili. 1946 je opravil odv. izpit v Trstu. Zagovarjal je interese lastnikov kolonov iz Medane. Bil je v pripravljalnem odb. in poleg An. Kacina iniciator ustanovitve Slovenske demokratske zveze v Gorici. Ustanovljena je bila 17. jan. 1947 in deloval je v njenem vodstvu. Hotela je uresničiti demokratično sožitje med Slov. in Ital. in v okviru it. ustave zagotoviti pravice Slov. S. je sodeloval v glasilu *Demokracija*, katere prva št. je izšla 25. apr. 1947. Polit. sistem v Jsi jih je proglasil za izdajalce. Naslednja leta je imela SDZ številna zborovanja, na katerih je govoril S. Bil je nosilec tradicije goriškega slovenskega liberalizma, ohranjal je polemično razmerje do levo usmerjenih predstavnikov slovenske manjšine v Italiji in do političnih razmer v matiči. Opravljal je samostojen odvetniški poklic v Gor. 31. jul. 1950 so ga kot podpreds. SDZ aretirali in poslali v zapor Porto Azzurro na Elbi, kjer naj bi prestal še več kot 17 let zavora, ki so mu ga prisodili na procesu 1941. Bencško prizivno sodišče je zaradi reakcije javnosti 29. avg. 1950 odredilo začasno svobodo in 8. sept. je stopil iz zavora. Odločilen naj bi bil poseg amer. diplomacije. Zahteval je revizijo procesa in 19. dec. 1950 je bila obsodba razveljavljena. Šele okt. 1971 je bil dokončno oproščen obsodb iz let 1931 in 1941. - 15 let je bil občinski svetovalec SDZ v Gor. in nekaj let tudi odbornik, nekaj časa tudi pokr. svetov. SDZ. 1969 je v samozaložbi izdal knjigo *Slovenska demokratska zveza v Gorici 1947-1969*. Ukvarjal se je z zgodovinopisjem in sodeloval na znanst. zborovanjih. V stranko Slovensko skupnost ni vstopil, ker se z novo polit. organizacijo ni strinjal v nekaterih pogledih. 1984 je v samozaložbi objavil knjigo *Boj Slovencev pod fašizmom za narodne pravice*. V

njej je kot pravnik izpodbijal veljavnost razsodb Posebnega faš. sodišča. - Veliko zaslug si je v dr. A. Kacinom pridobil za uzakonitev slov. šol na Gor. in Tržaškem (PSBL II, 1-3). Bil je markantna polit. osebnost, ki si je s svojim narodnoobrambnim delom pridobil trajno mesto v življenju gor. Slovencev po drugi svet. vojni in v okviru samostojnega polit. nastopanja Slovencev v It. sploh.

Prim.: M. I., Ob 70-letnici Avg. Sfiligoja, PDK 29. okt. 1972; Avg. Sfiligoj, Boj Slovencev pod fašizmom za narodne pravice, Pričevanja, Gor. 1984, 221; dr. Avg. Sfiligoj na začasn. svobodi, Demokr. 1. sept. 1950; Sfiligoj rilasciato, Arena di Pola 6. sept. 1950; Kopija obsodbe Avg. Sfiligoja na 30 let zavora, PDK 8. okt. 1950; Demokr. je v letu 1950 veliko pisala o Sfiligoju; Z. Jelinčič, Odgovor Sfiligoju, PDK 1950, št. 134; Mar. Terpin, Steverjan, Steverjan 1984, 229; Avg. Sfiligoj, Slovenska demokratska zveza v Gorici 1947-1969, Gor. 1969, 194 str.; A. Sfiligoj, Questioni politiche e nazionali dell'Ottocento, I cattolici isontini nel XX. secolo - I - Dalla fine dell'800 al 1918, 79; Celso Macor, In un libro - testimonianza dell'avv. Avgust Sfiligoj, Il dramma degli Sloveni sotto il regime fascista, VoceI 9. febr. 1985, 7; Boj Slovencev pod fašizmom za narodne pravice, Avgust Sfiligoj, K. Humar, Predstavitev knjige, Pojasnilo, KatG 7. mar. 1985; Smrt dr. Avg. Sfiligoja, KatG 7. mar. 1985; Umrli je dr. Avgust Sfiligoj, PDK 29. maja 1985; Veliko ljudi je bilo včeraj na pogrebu odv. Avg. Sfiligoja, PDK 30. maja 1985; E' morto l'ex assessore Sfiligoj, Picc. 29. maja 1985; dr. Avgust Sfiligoj umrl, Naša pot, jun. 1985; K. Humar, dr. Avg. Sfiligoju v spomin, KatG 6. jun. 1985; podatki sina Sava Sfiligoja, Gor.; Slavko Bratina, Dr. Avg. Sfiligoj, KolGMD 1986, 136-40 s sl.

Stres

SFILIGOJ Konrad (Rado), zdravnik, r. 27. okt. 1890 v Medani, u. 24. maja 1969 v Lj. Oče Ferdinand, posestnik, mati Alojzija Jakončič, gospodinja. Osn. š. obiskoval v Medani in Gor., tu je tudi dokončal gimn. (matura 1911). Medicino je študiral na U v Gradcu, 1914 je bil vpoklican v vojsko (bil je bolničar v Galiciji, na tirolski fronti in ob Soči). Študij je nadaljeval po vojni v Pragi, kjer je promoviral (2. okt. 1920). Po opravljenem stažu je pričel opravljati zasebno zdravniško prakso v Gor. (na Travniku). Poleg splošne medicine se je posebej ukvarjal s porodništvom. Iz Gor., kjer je bil v napoto faš., se je preselil v Lj. V letih 1928-29 je specializiral stomatologijo v Pragi in Gradcu. Preusmeril se je v zobozdravstvo in v Lj. odprl privatno ordinacijo, od 1934 je delal pri Okrož. uradu za zavarovanje delavcev v Lj. 1952 je bil upokojen.

1939 je sodeloval pri ustanovitvi dentistične š. v Lj. in bil njen prvi rav. V teh letih je tudi sestavil recepturo za zdravilo ulcerosan in za zobno pasto moonydont; zdravilo je prišlo na trg, za zobno pasto pa ni mogel najti izdelovalca. S. je tudi pisal strok. zdravstvene članke; skripta *Patologija in terapija zobne bolezni* so izdali njegovi učenci kot učni pripomoček.

Prim.: SBL III, 303; podatki S-eve hčerke (22. dec. 1987). A. Pr.

SFILIGOJ Marino, operni pevec, r. 8. maja 1922 v Krminu, živi na Reki. Oče Jožef, kovač, brat Antona S. (gl. čl.), mati Rosa Brandolin iz Krmina. Osn. š. je obiskoval v Tržiču (Monfalcone), kamor se je družina preselila iz Krmina. 1936 se je zaposlil kot strugar v tržiški ladjedelnici, kjer je ostal do avg. 1945. Nato je živel v Lj. in Kopru, v letih 1948 in 1955 je bil na Reki tehnični uslužbenec v tovarni Torpedo. 1955 je postal član opernega zbora gledališča »Ivan Zajc« na Reki, od 1965 pa je bil pri istem gledališču solist. - S. se je začel glasbeno izobraževati 1939 (študij klavirja in solopetja pri mojstru De Biasi), priložnostno je pel v zborih in kot solist. 1946 je z zborom »G. Verdi« gostoval tudi v Lj., njegov nastop je posnel lj. radio. Z zborom Fratellanza z Reke je nastopal po Jsl in It. (preko 250 nastopov). V reški Operi je pel okoli 40 vlog, nastopal pa je tudi kot koncertni pevec. Gostoval je v raznih jsl. mestih in tudi v tujini. 1978 je prejel hrv. republ. nagrado »Milka Trnina« za operne pevce.

Prim.: Leksikon jugoslavenske muzike, Zgb 1984, 2, 289; osebni podatki (pismo z dne 15. okt. 1987). B. Mar.

SIGONIUS (SIGON, ZIGON) o. Sigismund (krstno ime Janez Krstnik), asketski pisec, r. sept. 1644 (krščen 10. sept.) v Gor., u. 19. jul. 1711 na Sv. Gori pri Gor. Oče Matija, mati Katarina Bertis (Bertič?), (poročila sta se 21. okt. 1642 v c. sv. Ivana v Gor.). Stopil v franč. red in se tam izobrazil. Nad 40 let je bil lektor bogoslovja. Izvolili so ga tudi za kustosa province in ga 1693 poslali na vizitacijo češke prov. sv. Venceslava. 1698-1700 bil gvardijan na Sv. Gori. Izdal je *Summulae spirituales de oratione mentali*, Benetke 1697 (1 izv. hrani sem. knjiž. v Lj.).

Prim.: LibBapt. IV gor. stolnice, 154; LibMatr. II gor. stoln., 18; Kociančič, Hist. Archid., 165; Manzano, Cenni, 192; SBL III, 307.

V.č

SIGULIN Anton, kipar in šolnik, r. 13. sept. 1917 v Trstu, živi v Dravljah pri Lj. Oče Anton, železniški delavec, mati Helena Počkaj. Družina se je 1920 zaradi fašizma preselila v Mrb., tu je obiskoval osn. š. (1925-30) in tri razr. realke (1930-33). Od 1933-36 se je v Mrbu učil črkoslikarstva, nato se je vpisal na TSS v Lj., oddelek za kiparstvo, kjer sta ga učila F. Kralj in G. A. Kos. Od 1937-41 je študiral na bgd. akad. likovnih umetnosti pri prof. S. Stojanoviću in T. Rosandiću. Že 1941 je šel k partizanom, se 1942 zdravil v Lj., kjer so ga It. odkrili in zaprli ter poslali v internacija v južno It. Po kapitulaciji It. je bil med pobudniki ustanovitve Prve prekomorske brigade in v njej postal politkomisar čete, ki je odšla na Vis. Avg. 1944 je odšel v Moskvo in bil določen za napovedovalca slov. oddaj na radiu Svobodna Jsla. V SZ se je seznanil s kiparjema M. I. Epsteinom in Merkurovim ter bil imenovan za častnega člana društva likovnih umetnikov SZ. Po vojni je postal odgov. ur. slov. oddaj na radiu Moskva, po resoluciji Informbiroja 1948 pa se je vrnil v domovino. Zaposlil se je najprej na bgd. radiu v ured. ruskih oddaj. 1949 pa se je vrnil v Lj., kjer je opravil izpit iz umetnostne zgod. na AUU, bgd. akad. pa mu je priznala diplomu. Krajši čas je bil kustos za kiparstvo v ModG v Lj., od 1949-50 referent za likovno umetnost pri ministrstvu za prosveto in kulturo LRS, 1950-51 prof. likovnega pouka na VI. gimn. v Lj., 1951-58 na XII. gimn., zatem na II. osn. š. Šentvid - Lj. Pred upokojitvijo je bil tudi rav. osn. š. Rih. Jakopiča v Lj. - Kipar S. je poleg male plastike intimnega značaja ustvarjal predvsem številne spomenike na temo NOB in doprsne kipe pomembnih oseb, zlasti narodnih herojev. Izdelal je spomenik Svobode na Celovški cesti v Lj., 1951 spomenik padlim borcem Zgoranje Šiške (z inž. arh. V. Glanzom), 1952 spomenik padlim borcem in žrtvam faš. nasilja v Pivki na Krasu ter bronasta portreta I. M. in kiparja Zajca, 1953 spomenik Izvidnika na Vranskem, 1956 spomenik v Dornberku, 1958 bronast portret Toneta Čufarja in skupino Delavec in kmet na Jesenicah ter doprsno podobo Vojke Šmuc v Izoli, 1959 kamnit kip heroja A. Kebeta in bronasto fontano Deček in delfin v Šentvidu, 1963 bronast doprsni kip heroja M. Pečarja v Črnučah, 1970 spomenik generalu Rudolfu Maistru v Kamniku in narodnemu heroju Antonu Sibelji-Stjenku v Svetem (1977 prenesen v Ko-

men), 1977 portret Danile Kumar v Kosezah, 1978 portret Poldeta Mačka-Boruta v Zadobrovi in doprnski kip Karla Štreklja v Sesljanu (postavljjen 1979), 1982 doprsna kipa Marije Draksler-Marjane in Milana Mravljeta. O. S-ovem kiparskem opusu je I. Sedej zapisal: »Kamen in kiparski material mu pomenita izziv in hkrati materijo, v kateri lahko uresniči svoje videnje. Tako so nastale lepe in nežne ženske figurine, ki so kot v kamnu, bronu ali v žgani glini izpeti soneti, polni nežnosti in občudovanja. Mehki lizirizem njegovih potez, ki ne izhaja iz poudarjanja detajlov, marveč iz oblikovanja celote, pa je tako močna komponenta v njegovem kiparstvu, da je bistveni sestavni del kiparskega izraza tudi pri monumentalni, spomeniški plastiki.« S. je razst. v Lj., Kranju, Mrbu, Kopru, Bgdu. Ob razst. 1961 v Domu JLA v Lj. je J. Mesesnel zapisal: »V trinajstih plastikah v kamnu, bronu, aluminiju in žgani glini poskuša izoblikovati svoj intimni odnos do realistično pojmovane ženske figure. V teh malih in srednjih plastikah je precej čustva, dekorativnega občutka in apartnosti. Posamezne neuglajenosti in disproporcije grede najbrž na račun trdega boja za obvladanje precizno individualizirane anatomije v sklopu celga stoletnega obdobja podobnih teženj.« Realističnemu izhodišču ostaja S. zvest tudi pri ustvarjanju spomeniške plastike v zvezi z NOB, o čemer je sam izjavil: »Mislim, da je treba ta boj in življenje prikazati na način, ki je blizu ljudem, katerim je namenjen. Seveda ne v neki naturalistični obliki. Prilagajati se je treba sodobnim tokovom v površinski obdelavi...« V zadnjih letih je S. razst. v podjetju Elektrovod v Šiški in v gradu v Goričanah. Amaterskemu Odru treh herojev v Zgornjih Pirničah je daroval večje število svojih del v patiniranem mavcu, ki so sedaj razst. v tamkajšnjem kult. domu, med njimi dva reliefa na temo NOB in več doprnskih portretov znanih kult. delavcev. Nosilec je part. spomenice 1941 in drugih odlikovanj.

Prim.: Osebni podatki; Slovenska umetnost po osvoboditvi 1945-55, Lj. ModG, apr.-maj 1955; SBL III, 307-08; Stelč, Umetnost 1960, 132; Delo 13. dec. 1961; Šijanec, 375; Delo 25. mar. 1962; Srečko Vilhar - Albert Klun, Prva in Druga prekomorska brigada, Nova Gor. 1967, 247, 372 (s priložo Abecedni seznam preživelih borcev Prve in Druge prekomorske brigade, 22); TV-15 23. jan. 1975; Komunist 27. jan. 1975; Albert Klun, Prekomorci v narodnoosvobodilni vojni, Koper 1976, 664 in pass.; Dr. Karel Štrekelj. Ob poime-

novanju slov. osn. šole v Sesljanu, Sesljan 1979, 7, 30, 31; Silič-Nemec, Javni spomeniki, 26 in pass.; TV-15 25. avg. 1982; Delo 30. maja 1986; Albert Klun, Domovina je ena, Lj. 1986, 125; katalog s spremno besedo I. Sedeja (ob razst. v Goričanah).

M. V.

SILA Mario, igralec, režiser, r. 7. sept. 1889 v Trstu, u. tam 28. okt. 1957. Oče Franc, voznik, mati Helena Žele. Očeta je izgubil še kot otrok. Po osn. š. so ga vpisali na gimn., a je bil izključen in so ga domači s 16 leti zaposlili kot vajenca v pekarni, nato v špediterskem podjetju. Tu je hitro napredoval, se izpopolnjeval in se naučil še srbohrv., nem. in angl. ter ohranil mesto špediterja za vse življenje, saj ni imel možnosti, da bi se popolnoma posvetil gledališču. Uradniško kariero je sklenil po drugi svet. vojni kot ustanovitelj in rav. (1947-57) podjetja Centralsped. Ko mu je bilo 16 let, ga je amaterski igralec Bukovnik predstavil Jaku Štoki, ta mu je dal vlogo v igri Mlinar in njegova hči. Odtlej je redno nastopal v Čitalnici in kot član Dramatičnega društva v Nar. domu, potem kot pogodbeno angažiran igralec v stalnem slov. gled. najprej z Dragutinovičem, nato z A. Verovškom in A. Danilovo. Tedaj je »naglo zorel v glavnega interpreta vseh zahtevnejših vlog tedanjega repertoarja« (J. Babič). Po Verovškovem odhodu je postal njegov igralski naslednik in uspeval v popularnih vlogah (Krnjavelj v Desetem bratu, naslovna vloga v Revčku Andrejčku, Ječ v Legionarjih), nastopal je tudi v operetah z Minkom Poličem in usmeril v petje Roberta Primožiča. Za gledališče je pridobil več mladih igralcev. Po prvi svet. vojni je igral pod vodstvom Milana Skrbinška predvsem v Cankarjevih delih (župnik v Kralju na Betajnovi, Zlodej v Pohujanju v dolini šentflorjanski, Kalander v Hlapcih). Po Skrbinškovem odhodu je veliko režiral in prevzel z E. Kraljem organizacijo gledališča do požiga Narodnega doma 1920. Medtem je nastopil tudi v drugi trž. izvedbi Cankarjevega Kralja na Betajnovi (1919 v Šklednju) in režiral ter igral glavno vlogo v krstni uprizoritvi Novačanove Veleje, ki je bila zadnja predstava v Nar. domu. Odložil se je, da ostane v Trstu, čeprav bi lahko z ženo Valerijo (gl. čl.) nadaljeval igralsko kariero v Sji. Od 1920 do 1926 je režiral in nastopal predvsem v Sentjaski čitalnici v Trstu, sodeloval pri predstavah Mlad. društva Prosveta pri Sv. Jakobu in

pri Ljudskem odru. Pri Sv. Jakobu je skupaj z A. Černigojem, L. Čermeljem, A. Širokom, I. Grbcem in drugimi predaval na tečaju za režiserje, ki ga je priredila Čitalnica. Kot gost je nastopil v Kralju na Betajnovi (Kantor) v Gor. Gostoval je v raznih krajih Primorske in postal zelo priljubljen. Nastopil je kot Kantor tudi v tretji trž. izvedbi Kralja na Betajnovi pri Sv. Jakobu 3. jul. 1926. S to predstavo, ki je imela izreden uspeh in ki jo je odlikovala tudi moderna scenografija A. Černigoja, se je končalo »celotno organizirano prosvetno delo na Tržaškem« (R. Nakrst). Prekinila se je tudi S-ova umetniška pot. V naslednjih dvajsetih letih je sodeloval kot režiser in organizator pri nekaterih ilegalnih predstavah predvsem v okviru šentjakobske skupine (v Grljanu, v gostilni pri Sv. Ivanu, v ul. sv. Frančiška). Leta 1940 so ga s hčerkama Mileno in Danilo aretirali. Naslednjega leta je bil ponovno aretiran, nato konfiniran v San Chirico Nuovo (Potenza), kjer je preživel nekaj mesecev. Proti koncu apr. 1945 so S. in vso družino aretirali Nemci. Izpuščen je bil ob osvoboditvi (30. apr. 1945). Na odrske deske je stopil spet po letu 1945, ko je odigral v okviru obnovljene-ga slov. gled. v Trstu manjšo vlogo, vendar je že bolan odklonil vlogo Kantorja, ki mu jo je ponudil Jože Babič v tretji povojni gled. sezoni, verjetno tudi v zavesti, da je dvajsetletni molk pregloboko zarezal v umetniško pot igralca, ki je v prvi povojni dobi slov. gled. v Trstu izzval za vlogo Kantorja od strani Lojza Kraigherja večjo pohvalo kot sam Borštnik. Nastopal je na trž. radiu v okviru rad. skupine SG, pomagal pri obuditvi gledališča in napisal za GL 1945-46 dolg članek *Slovensko gledališče na Tržaškem*. Druge vloge poleg omenjenih: Damjan (Smrt matere Jugovičev), naslovna vloga v Kristanovem Samosvojem, Artemij-Zemljanik (Gogoljev Revizor), Tonček (Rokovnjači), Strindbergov Peli-kan.

Prim.: Podatki hčera Milene in Danile; SGL in tam navedena liter.; SBL III, 308 in tam navedena liter.; GL SNG Trst 1945/46; J. Košuta, Cankarjev Kralj na Betajnovi na Prim., GL SNG Trst 1947/48; A. Budal, M. S., GL SSG 1957/58, 26-27; J. Kosovel, Mario Sila, PDK 29. okt. 1957; Prosv. zbornik 1868-1968, 93-107; J. Babič, Liki iz naše preteklosti, RAITrsta 4. dec. 1968; slika: Slov. gled. portret, Lj. 1960, 86 (Jože Cesar); SG v Trstu, Lj. 1986, 22. ldt

SILA Matija, duhovnik, zbiratelj zgod. narod. in krajepisnega gradiva, r. 17. febr. 1840 v Po-

virju na Krasu, u. 7. apr. 1925 v Tomaju. Oče Matej, kmet, mati Katarina Schwab (Žvab). Obiskoval je osn. š. v domačem kraju, gimn. (do 1859) v Trstu, bogoslovje v Gor., kjer je nanj močno vplival Stefan Kociančič (PSBL II, 82). V mašnika je bil posvečen 24. okt. 1863. Solanje je omogočil njemu in bratoma Jakobu in Francu materin brat Mihael Schwab (Žvab), ki je bil tudi iz Povirja in je kot duhovnik služboval v Trstu. Tri brate je namreč poklical v Trst. (Mihael Schwab, r. 22. sept. 1813 v Povirju, je bil kanonik šolastik v stolnici sv. Justa, rav. c. kr. normalke in sp. realko v Trstu, škofijski nadzornik ljudski šol, ud. c. kr. zool. in bot. društva na Dunaju, kmet. društva v Gor. in kranjskega hist. inštituta; u. je 27. apr. 1883). - S. je služboval v Dekaniji, kot učitelj tudi v Voloski pri Reki, ki je tedaj pripadala tržaško-koprski škofiji. 1865 je prišel za kaplana na Opčine, 1870 k Sv. Jakobu v Trstu. 1872 je prevzel župnijo Rodik, 1881 župnijo Repentabor, od 5. jul. 1894 do 1. febr. 1923 je bil žpk in dekan v Tomaju. S 1. febr. 1923 je zaradi močnega pritiska škof. oblasti in po dolgem in bolečem oklevanju stopil v pokoj. Zadnji dve leti je preživel v Tomaju s svojim naslednikom župnikom Albinom Kjudrom. - S. je bil dober, nadarjen in borben duhovnik, mož molitve, goreč rodoljub, povsod spoštovan, pridna mravlja, ki se je za vse zanimal. Bil je ljudski govornik. Govoril je npr. na I. katol. shodu v Lj. Bil je pravi vzor katol. Cerkvi vdanega božjega služabnika. Bil je zbiralec spominov. Zanimal se je zlasti za etimologijo in jezikoslovje, a žal le kot diletant. Njegova posebnost je bila, da je hotel videti po vsej Evropi v imenih krajev, rek itd. povsod slovanske korenine. Njegovo delo je vsekakor bogat vir zbranega materiala za vse stroke, za vsakega znanstvenika. Veliko si je zapisoval, vsako podrobnost si je zabeležil. O tem pričajo njegovi *Dnevniki* (1898-1917). Na Repentabru je zapustil dragoceno kroniko (od 1894). V Trstu je izdal 1883 knjigo *Trst in okolica* (ponat. iz E). Pisal je v E, Glas in Sočo. Vneto se je udeleževal kult., polit. in gosp. razvoja v Primorju. V Tomaju je ustanovil hranilnico in posojilnico ter bralno in pevsko društvo. - Deležen je bil raznih priznanj: častni kanonik trž. stolnega kapitlja (17. jun. 1913), vitez reda Franca Jožefa (31. maja 1913), škof. konzistorialni svetnik.

Njegov brat Jakob se je rodil v Povirju 22. jul.

1851 in je postal duhovnik 25. jul. 1874. Služboval je v Pazinu in nato od 1875 do 1884 kot katehet v Kopru, od 1884 dalje pa kot katehet v Trstu, kjer je u. 1. maja 1916. Bil je častni kanonik trž. stolnega kapitlja.

Tretji brat Franc se je rodil v Povirju 27. sept. 1862. V duhovnika je bil posvečen 27. mar. 1885, u. je v Trstu 31. avg. 1936. Služboval je kot kpl. v Oprtalju v Istri (6. apr. 1885 - 10. maja 1886), kpl. pri Sv. Jakobu v Trstu (10. maja 1886 - 4. okt. 1893), kpl. pri Novem sv. Antonu v Trstu (4. okt. 1893 - 30. okt. 1899), rektor župn. cerkve sv. Vincencija v Trstu (30. okt. 1899 - 13. jan. 1902), žup. upravitelj pri Sv. Ivanu v Trstu (13. jan. 1902 - 30. okt. 1911), žpk pri Sv. Ivanu v Trstu do smrti. Bil je več let katehet na raznih š. in več let je tudi skrbel za bolnike v trž. umobolnici. Bil je častni konzistorialni svetnik (19. febr. 1916) in monsignor. Božo Milanović, ki je bil njegov kpl. pri Sv. Ivanu, piše v svojih Spominih, da je bil Sila »dobrohotan Slovenec«. Fr. Sila je bil res ponižen, dober duhovnik in dušni pastir. Postal je ubog, da tje lahko pomagal ubogim. Vsi so ga imeli radi, ker je bil pobožen in vzor ljubeznivega pastirja. Zanimal se je za razvoj krščansko socialnega dela.

Prim.: ŠkATršt; žp. arh. Povir; žp. arh. Temaj (kronika in zapiski Albina Kjudra); Mali list 10. apr. 1925 (Matija Sila); Mat. Sila, SBL III, 30; Dušan Kalc o Repentabru, PDK 31. dec. 1982 (Matija Sila); Angel Remec, Vas, ljudje in čas (Zgodovina Opčin), 38, 48; Božo Milanović, Moje uspomene, Pazin 1976, 55, 75, 76 (napad na Fr. Sila zaradi Milanovića); Vita nuova, Trst, 5. maja 1936 (Fr. Sila); L. Skerl, Bratje Sila iz Povirja, KolGMD 1987, 88-89 s sliko vseh treh.

Skerl

SILA Valerija, roj. **ZELEZNIK**, igralka, r. 16. sept. 1889 v Izoli, u. 27. mar. 1962 v Trstu. Oče Feliks, finanč. inšpektor, mati Josipina Milavec je po moževi smrti upravljala trafiko. S-ova je obiskovala osn. š. na Katinari in v Barkovljah, nato 4 razr. obrtne in 2 razr. trg. š. Pri 16 letih je prvič nastopila v Barkovljah v skupini J. Stoke. Zaposlila se je kot uradnica in obiskovala 1908 priprav. šolo, ki jo je vodil A. Verovšek, potem ko je slov. gled. v Trstu postalo stalno in poklicno. Najprej je igrala ljubimke in naivke, nato na priporočilo L. Dragutinovića karakterne vloge v dramah in veseloigrah. Z Borštnikom je nastopila v Strindbergovem Očetu in bila v sezoni 1912-13 pogodbeno angažirana. Mentorka ji je bila predvsem A. Danilova. Nastopala je tudi

pri Sv. Ivanu in vzpodbujala Elviro Kraljevo, naj se posveti gledališču. 1918 se je poročila z igralcem Mariom Silo (gl. čl.). V zakonu sta se rodili hčerki **Milena** (1919) in **Danila** (1922), dolgoletna in priljubljena napovedovalka na slov. trž. rad. postaji (1945-77). S-ova se je ob požigu Nar. doma komaj rešila iz goreče stavbe. Odklonila je ponudbo, da bi nadaljevala z gled. delovanjem v Sji; v naslednjih letih je nastopala v Čitalnici pri Sv. Jakobu. Potem je »ostala odtrgana od odra prav v tistih letih, ko požanje sicer odrski umetnik svoje najlepše sadove« (V. Bartol). Tudi pod fašizmom ni mirovala, med vojno pa se je priključila aktivistom. Pri Silovih v ul. Gatteri so se zbirali antifašisti in aktivisti OF. Pred koncem vojne je bila aretirana in ob osvoboditvi izpuščena. Nastopila je 2. dec. 1945 v gled. Fenice na prvi predstavi obnovljenega slov. gled. v Trstu. Igrala je tudi na trž. radiu v skupini SG. V naslednjih igrah je odigrala na odru nekaj manjših, a izrazitih vlog. Igrala je v slov. filmih (Veselica, Zakon vojne, Vojna se nadaljuje) in nastopala na koprskem radiu kot Vanca v oddaji Sosednji kraji in ljudje. Leta 1955 se je s Primorskimi zdrahami poslovila od gledališča. Vloge: Matrona v Tolstoveji Moč teme, Emilija v Shakespearovem Othellu, Bartolinijevka v Kreftovih Kranjskih komedijantih, Tona v Primorskih zdrahah, Mati v Sudermannovi Časti, županja v Cankarjevem Pohujšanju v dolini šentflorjanski, Lužarica in Hana v Kralju na Betajnovi, mati v Ibsenovih Strahovih, Ana v Gogoljevem Revizorju.

Prim.: Podatki hčera Milene in Danile; SGL in tam navedena liter.; SBL III, 308 in tam navedena liter.; P.p., O igralki gled. v bivšem Narodnem domu, GL SNG Trst 1947/48; V. Bartol in dr., V. Silova se poslavlja od gledališča, Zbornik desete sezone SNG s sl.; J. Kosovel, V. Silova nas je zapustila, PDK 28. mar. 1962 s sl.; J. Babič, Liki iz naše preteklosti, RAITrsta 4. dec. 1968; slika: SG v Trstu, Lj. 1986, 22.

ldt

SILIC Ciril, glasbeni pedagog in pevovodja, r. 28. jun. 1925 v Biljah pri Novi Gor., u. 18. okt. 1973 v Vrtojbi. Oče Roman, dolgoletni biljenski organist, mati Ivana Lestan; Ciril je bil deseti izmed enajstih otrok. Slov. pesem mu je bila zapisana že v zibelki. Osn. š. v Biljah. Pri očetu je dobil prvi glasb. pouk, pel v domačem cerkv. zboru in zbral skupino mladih fantov, da so prepevali ljud. pesmi. 1944 je spoznal skladatelja in pevovodjo Maksa Pirnika (PSBL III,

7-8), ki ga je uvedel v zborovsko petje. Svojo naravno nagnjenost do ljud. motiva in lepe pesmi je tudi kasneje poglobljal pri tem skladatelju, pa še pri Fr. Maroltu, proti koncu 50-ih let pa je odšel na Viš. pedagog. š. v Lj., da je dobil potrebno izobrazbo za poučevanje petja na osn. š. Solkan vse do smrti. Takoj po vojni 1945 je v Vrtojbi organiziral in vodil 75-članski meš. pev. zbor, ki se je preimenoval v PZ Jadran, najprej v mešani, nato v moški postavi; vodil ga je do smrti. Učil je zборе v Anhovem, v tovarni pohištva Meblo, pomagal v Dornberku, širil slov. pesem v zamejstvu, vodil zbor društva O. Župančič v Štandrežu in kot glasb. pedagog nastopal z otroškimi in mlad. zbori z osn. š. Solkan. S svojimi zbori je sodeloval na številnih prireditvah na Prim. in v zamejstvu, na pev. prireditvah Primorska poje in Goriški zbori pojo; snemal je za Radio in pomagal mlajšim kolegom. Pri pevovodskem delu je izhajal iz ljud. pesmi, da je preko njih popeljal pevce k zahtevnejšim delom. - Za svoje delo je prejel 1972 Bevkovo nagrado. 1949 se je v Vrtojbi poročil in imel dva otroka.

Prim.: Družinski arhiv; časopisna poročila ob nastopih.

T. S.

SILIČ Ingrid, por. **VILLATA**, akademska glasbenica-pianistka, r. 8. apr. 1959 v Biljah, živi v Turinu. Oče Jožko, sofer, mati Magda Peric, gospodinja. Osn. š. je obiskovala v Biljah (1966-69) in Sempetru pri Gor. (1969-74). Klavirske igre se je pričela učiti že pri petih letih pri prof. Alojziji Peršič v Glasb. š. Šempeter pri Gor. in kmalu uspešno nastopala na javnih prireditvah, revijah glasb. šol in radij. snemanjih. Že 1964 je posnela za Radio Koper-Capodistria prvo skladbico, 1966 pa celoten recital. Sledili so številni nastopi v Novi Gor. in okolici, Lj., Tolminu, Mrbu, Trstu, Domžalah. 1971 se je udeležila zveznega tekmovanja učencev glasb. šol v Bgdu in kot edina tekmovalka iz Sje prejela v II. kategoriji za klavir diplomu. Na II. tekmovanju glasb. šol Sje 1973 v Lj. je prejela drugo nagrado v III. kategoriji. S petnajstimi leti (1974) je bila sprejeta na AG v Lj. v razred prof. Zdenke Novak, kjer je 1979 diplomirala z odliko. V času študija se je strok. izpopolnjevala na mednar. pianističnih kurzih pri prof. Vincenzu Vitaleju v It. (1976) in na Visoki šoli za glasbo v Wei-

marju v NDR pri prof. Rudolfu Kehrerju (1977). Po končani AG je dve leti poučevala na Glasb. š. Moste v Lj. (1980-81, 1981-82). Leta 1983 je prejela diplomu na mednar. klavir. tekmovanju v Bgdu, i. l. pa tudi diplomu na Moskovskem konservatoriju »P. I. Čajkovski«, kjer se je dve leti (1982-84) strok. izpopolnjevala pri prof. Teodorju Davidoviču Gutmanu, prvem asistentu utemeljitelja slovite ruske šole Genriha Nejgauza. Po vrnitvi je od 1984 do 1986 poučevala v Centru za glasb. vzgojo v Novi Gor. V vseh teh letih je koncertirala po različnih krajih Jsle (Reka, Novi Sad, Zgb, Piran, Zemono pri Vipavi, Pivka, Koper, Titovo Velenje, Nova Gor., Lj., Šempeter pri Gor., Idrija) in nastopala z orkestri: s Slov. filharmonijo, Slov. komornim orkestrom in orkestrom RTV Lj. ter dirigentoma Antonom Nanutom in Markom Munihom. Z omenjenimi ansambli je koncertirala tudi v Gor. in Trstu. Z orkestrom Slov. filharmonije in dirigentom A. Nanutom je z Mozartovim Koncertom za klavir in orkester v d-molu nastopila ob otvoritvi Kult. doma v Novi Gor. 4. febr. 1980, odtlej je tudi stalna gostja novogor. koncertnega odra in programov Glasbene mladine. S koncertom 25. okt. 1985 v Turinu so se ji odprla vrata pred it. publiko, številnim laskavim priznanjem so sledila povabila v koncertne dvorane v Turinu in okolici, nato v Neapelj, Milan, Rim, Sanremo, Creto, Varallo. 1987 se je poročila z glasb. kritikom-publicistom časnika Stampa Sera Secondom Villatom, enim izmed ustanoviteljev glasb. ustanove CAMT, ki skrbi za mlade umetnike. Odtlej živi in deluje v Turinu. Poleg solističnega nastopanja in koncertiranja v komornih zasedbah z raznimi it. glasbeniki se še vedno posveča pedagog. delu, sodeluje pa tudi na mednarodnih pianističnih tekmovanjih kot članica žirije (1987 je bila članica žirije 2. pianističnega kurza »Schubert«, 1988 pa članica žirije 2. mednarodnega pianističnega tekmovanja izvedb del Schumanna in 6. mednar. tekmovanja »Schumann« - Monterosa - Novara), z letom 1988 pa je tudi članica posebne glasb. organizacije v Rimu. - Za uspehe, ki jih je kot novogor. pianistka žela po raznih krajih Sje in Jsle in v zadnjih dveh letih tudi po It., predvsem pa za pomoč pri izmenjavi glasb. umetnikov iz Turina v Novi Gor. in slov. glasbenikov v Turinu v letu 1988, je prejela priznanje občine Nova Gor. Sicer pa se je pianistka, ki so ji številni glasbeni

pisci že na začetku napovedovali uspešno koncertno pot, vsa leta odlikovala z velikim potencialom, ki je obetal celovito umetn. osebnost (prim. Bača Šramel-Justin, PrimN 17. avg. 1982). »Siličeva je igrala pravega Hindemitha in hkrati svojo glasbo: njeno branje zapisa med zadetim in doživetim je seglo v mojstrstvo in navdušujočo voljo, ki jo uvrščata med najmočnejše talente našega mlajšega koncertnega roda,« so besede, s katerimi je pianistko polaskal Peter Kušar v Lj. dnevniku (18. jan. 1985). In tako se ne moremo čuditi, če ta »ena redkih muzikalno razsvetljenih interpretov, daru in energije polna, do tiste ustvarjalne nenasitnosti, zaradi katere postajajo zvoki nezgovoren in odmeven izsledek, pianistka, pri kateri je presenetljiva njena odprtost zvokovnim sugestijam« (gl. Mirjam Zgavlec, ocena koncerta 18. jan. 1985 za R Koper), v tujini doživlja najvišja priznanja. Mesečnik Strumenti e musica (št. 5 - maj 1988, 85) piše o izjemnem uspehu S-eve v eni osrednjih koncertnih dvoran Teatro Regio v Turinu in poudarja polni kontakt interpretke oz. njenega instrumenta s publiko. Repertoarji S-eve so raznovrstni, vendar se največ posveča interpretacijam skladb J.S. Bacha in A. Skrjabin, na svoji koncertni poti po tujini pa vedno skrbi tudi za predstavitev slov. in jsl. skladateljev.

Prim.: Pianistka Ingrid Silič (predstavitev repertoarja): L. Kotar, PrimN 17. dec. 1971; 6. apr. 1973; L. Engelman, Delo apr. 1975; H. B., PrimN apr. 1976; Delo 18. dec. 1978; H. Bergant, PrimN 8. febr. 1980; I. Silič, PDK 17. febr., 6. in 15. jun. in 28. dec. 1980; V. Cuder, PrimN 22. nov. 1980; M. B., PDK 8. dec. 1980; P. Kušar, Dnevnik 5. mar. 1981; P. Mihelčič, Delo 13. mar. 1981; I. Silič, PrimN 9. apr. 1982; B. Šramel-Justin, PrimN 17. avg. 1982; M. G., PDK 12. avg. 1982; T. Gregorič, revija Glasbena mladina 1983, št. 2; P. Grum, PrimN 15. febr. 1983; T. Gregorič, PrimN 6. dec. 1983; P. Kušar, Dnevnik 18. jan. 1985; L. Engelman, Delo 14. jan., 4. jul. 1985; D. Frelj, Revija GM 1985, št. 7; P. Mihelčič, Delo 18. apr. 1985; I. Silič, PrimN 24. maja 1985. S. Villata, Stampa sera 30. okt. 1985; (vc), PrimN 15. nov. 1985; Olga Knez-Stojkovič, PrimN 29. jul. 1986; S. Villata, Stampa sera 15. jul. 1986 in 21. jul. 1987; m.p., Il Monferrato 18. jul. 1986; T. Gregorič, Revija GM 1986, št. 2; m.p., Il Monferrato 24. jul. 1987; T. Gregorič, PrimN 31. jul. 1987; E. P., Il Monferrato 18. dec. 1987; Mario Giunpero, Il Monferrato 31. dec. 1987; Leonardo Osella, La stampa Torino Sette 8. apr. 1988; r.s.s., Stampa sera 8. apr. 1988; T. Gregorič, PDK 22. apr. 1988; Ista, PrimN 29. apr. 1988; Strumenti e musica maj 1988, n. 5, 85.

Tag

SILIČ Ivan, glasbenik in glasbeni kritik, r. 27. apr. 1909 v Biljah pri Gor., živi v Kopru. Oče Roman, organist in zborovodja, mati Ivana Lestan, vzgojiteljica in gospodinja Osn. š. je obiskoval v času begunstva med prvo svet. vojno v Nazarjah pri Mozirju in v Marijanišču v Lj., klas. gimn. v Šentvidu nad Lj. in v Lj. Po maturi se je vpisal na Filoz. fak. (smer umetnostna zgod.) lj. U. Glasbo je študiral pri prof. Vojtehu Hybášku (klavir in orgle) ter pri dirigentu Fr. Maroltu (pevska tehnika in zborovodstvo), v muzikologiji je avtodidakt. Od maja 1940 do odpovedi 30. avg. 1941 glasb. recenzent pri dnevniku Slovenec v Lj. Takoj nato v času it. okupacije aretiran in interniran v Ariano Arpino do 1. jan. 1944, ko se je v Bariju prijavil v NOV in POJ. Dodeljen je bil delu na kult. področju najprej kot glasb. referent v zbirnih taboriščih NOV in POJ, kasneje v JA v Gravini, Grumu, Altamuri in na Vojni misiji v Bariju. Organiziral je meš. in meš. zbor 3. prekomorske brigade in invalidski meš. zbor v Invalidskem domu v Altamuri. Sodeloval je pri formiranju in oblikovanju pev. zbora »Srečko Kosovel« v Gravini. Po vojni je bil glasb. referent pri Goriškem okrožju v Gor. od jun. 1945 do nov. 1946. V tem času je organiziral pev. zборе v tem okrožju in vodil razne pev. prireditve, ustanovil meš. pev. zbor, obnovil in vodil meš. zbor Pevskega in glasbenega društva, organiziral glasb. šolo, ki jo je kot ravn. prevzel Srečko Kumar. Od nov. 1946 do febr. 1947 glasb. referent pri Poverjeništvu PNOO za Slov. Prim. in Trst v Ajdovščini. Od febr. do maja 1947 je organiziral v Postojni glasb. š. in bil imenovan za njenega ravn. Odtlej do maja 1951 glasb. referent pri Komiteju za kult. in umetnost pri zvezni vladi v Bgdu in v istem svojstvu pri kasneje organiziranem zveznem ministrstvu za kult. in prosveto. Do febr. 1953 je bil načelnik glasb. odd. Radia Jsla v Bgdu. Od febr. 1953 do sept. 1955 dir. Opere Srbskega narodnega gledališča v Novem Sadu. Od sept. 1955 do upokojitve 1982 ured. uredništva glasb. programov Radia Koper in kasneje na istem radiu vodja glasb. produkcije. Pobudnik in soustanovitelj Združenja pev. zborov Primorske in Društva prijateljev glasbe v Kopru. - Kot glasb. publicist in kritik je pisal članke in kritike pretežno o zborovski glasbi pred vojno pri dnevniku Slovenec v Lj., po osvoboditvi v maju 1945 pri PartDk in nato pri PDK v Trstu, pri PrimN v Kopru, na Radiu Koper in RTV

Lj. ter na RAI v Trstu. Poročal je z vseh pomembnejših mednarod. glasb. manifestacij iz Lj., Bgda, Dubrovnika, Arezza in Gor. (mednar. tekmovanje pev. zborov Seghizzi), iz Mrba (Naša pesem) in Celja (Mladinski pevski festival) in z zborovskih revij Primorska poje. Po upokojitvi spremlja koncertno dejavnost na območjih Nove Gor., Kopra, Portoroža, Pirana in na slov. območju F-JK. S prispevki sodeluje pri strok. revijah Grlica in Naši zbori.

Prim.: Članki v PrimN, PrimSreč, na radiu Koper in Lj. ter v PDK (Jk-Jože Koren) ob življenjskem jubileju (70-letnici) 1979; osebni podatki 1988.

Koren

SILIČ Roman, organist in pevovodja, r. 28. nov. 1883 v Biljah, u. 12. jan. 1975 prav tam. Oče Janez, trgovec, mati Amalija Kogoj. Osn. š. je obiskoval v Biljah, glasbe pa se je učil pri I. Kokošarju in D. Fajglju (gl. čl.) v Gor. S. je nastopil službo organista v Biljah v začetku tega stol., ko so tudi na Gor. začeli z reformo cerkv. glasbe. Pomembno je bilo njegovo sodelovanje z biljenskim žpk-om Cirilom Zamarjem, ki je bil sam dober glasbenik. Cerkv. petje v Biljah je bilo pred prvo svet. vojno na taki višini, da je Roman Pahor v CG tamkajšnji pev. zbor uvrstil med najboljše v šempetrski dekaniji. S. se je med prvo svet. vojno skupaj z mirensko Čevljarsko zadrugo, v kateri je bil zaposlen kot uradnik, preselil v Nazarje pri Mozirju in tam poučeval pev. zbor, ki so ga sestavljali delavci, zaposleni v zadrugi. V tem kraju je pomagal tudi kot organist in pevovodja ter z domačim zborom gojil cerkv. in narodno petje. Po vrnitvi iz begunstva je do 1929 poleg biljenskega poučeval tudi mirenski cerkv. pev. zbor, zaradi pomanjkanja pevovodij oz. organistov pa je pomagal še drugod po Goriškem (Vrtojba, Sovodnje, Gabrje, Rupa). Pod faš. je poleg cerkv. gojil tudi ljudsko pesem, zaradi česar je moral večkrat na zasiljanje, dvakrat pa je bil priprt. Med drugo svet. vojno je sodeloval z NOV, po vojni pa je bil do upokojitve poslovodja zadružne trgovine v Biljah. Tudi v tem času se je ponovno vključil v prosvetno delo in vodil domači prosvetni zbor Zarja svobode, organist pa je ostal do visoke starosti, saj je to službo opravljal kar 63 let. Ob tem je vedno skrbel za kvalitetno petje, o čemer med drugim priča reper-toar cerkv. pev. zbora v Biljah. Z domačimi pevci in gor. glasbeniki je naštudiral tudi Vodopiv-

čevo spevoigro Kovačev študent. Vzgojil je številno družino, ljubezen do glasbe pa je vcepil tudi svojim otrokom, saj so se nekateri poklicno ukvarjali z njo. - S. je tipičen predstavnik tistega rodu prim. glasbenikov, ki so vse moči nesebično posvetili preprostemu ljudstvu in skrbeli za njegov glasbeni dvig tudi v časih, ko je to pomenilo veliko tveganje, še zlasti zavoljo it. raznarodovalne politike.

Prim.: Matične knjige ž. u. v Biljah; podatki sorodnikov; CG 1914, št. 7, 82; NL 6. dec. 1973; PDK 19. jan. 1975; KatG 23. jan. 1975.

M. V.

SILIČ Viktor, uglaševalec klavirjev, r. 18. jul. 1912 v Biljah, u. 27. dec. 1978 v Lj. Oče Roman, organist in pevovodja (gl. čl.), mati Ivana (Ludvina) Lestan. Osn. š. je obiskoval v r. kraju, poklica pa se je izučil pri tvrdki Zitzmann & Jeschek v Gor., ki je izdelovala orgle, ukvarjali pa so se tudi s klavirji in harmoniji. Kasneje je bil zaposlen v gor. tovarni orgel Cecilia. 1935 je pred policijo pobegnil v Lj. in se kmalu uveljavil kot samostojen uglaševalec klavirjev. Po vojni je nekaj časa živel v Zlatarju na Hrv., nato ponovno v Lj., kjer se je zaposlil na radiu. Ponovno se je osamosvojil in odprl delavnico za popravilo klavirjev v Gosposki ulici. Uveljavil se je kot vodilni uglaševalec klavirjev za potrebe lj. Akad. za glasbo, Sred. glasb. š., Filharmonije in RTV. S to dejavnostjo nadaljujeta sinova Zlatko in Marín.

Prim.: Matične knjige ž. u. Bilje; sporočilo Ivana Siliča iz Kopra; Glasbena mladina 14. jan. 1977; Delo (parte) 28. dec. 1987; sporočilo oddelka za matične zadeve skupščine mesta Lj.

M. V.

SILVANI Nataš, duhovnik in prosvetni delavec, r. 25. dec. 1899 pri Sv. Jakobu v Trstu, u. v noči med 2. in 3. majem 1978 v bolnišnici v Trstu, pokopan v Biljah pri Trstu. Oče Janez, delavec, mati Antonija Geržel, gospodinja. Osn. in sred. š. (Realschule) je dovršil v Trstu, prav tako bogoslovje, ki je bilo v škofovi vili v Škednju in ga je vodil msgr. Jakob Ukmar. Mašniško posvečenje je prejel 29. jun. 1922 v trž. stolnici sv. Justa. Škof ga je takoj poslal v Istro, kjer je deloval 38 let. Najprej je bil eno leto kpl. v Bujah, nato dve leti žup. uprav. v Draguču, od koder je upravljal tudi Račice. Eno leto je bil žpk v Krkavcih, kjer je postal tudi prodekan. Dvajset let je bil žpk v Roču, od koder je upravljal tudi Hum (od 1. jun. 1927 do 26. febr. 1947).

V Roču je bil tudi prodekan za Kršan. 27. febr. 1947 je sprejel službo župnika in dekana v Butetu, kjer je ostal tri leta. Kot dekan je spremljal msgr. Ukmarja na birmovanju po Istri, ki se je v Lanišću tragično končalo (1947). Febr. 1950 je prišel na Opčine pri Trstu in tu vodil župnijo in dekanijo do mar. 1968, ko se je zavoljo zdravja odpovedal župnji in odšel na svoj dom v Miljah. Od tu je skrbel za mašo v cerkvi sv. Barbare v Korošcih nad Miljami. 1. febr. 1956 ga je škof imenoval za častnega kanonika trž. stolnega kapitlja. - S. je bil zavzet in zvest slov. duhovnik, skrben katehet in velik molivec. Zelo so mu bile pri srcu Marijine družbe, zlasti pa Slov. Vincencijeva konferenca, ki ji je bil več let voditelj. Bil je dober gospodar in samo na Opčinah je dosegel, da so 1952 nabavili nove zvonove, 1956 zgradili novo župnišče, 1957 postavili nove orgle z 42 registri, 1964 popravili cerkveno uro, 1965 napeljali v cerkvi centralno ogrovanje. Na pobudo kaplana Angela Kosmača je dal zgraditi na Konkonelu cerkvico v čast Lurške Matere božje, kjer je zdaj vsako nedeljo maša. Po značaju je bil strog in natančen in to je vtisnilo njegovemu delu poseben pečat.

Prim.: ŠKATrst; Vās, ljudje in čas - Zgod. Opčin, Trst 1975, 31, 37-40; KatG 11. maja 1978; Vita nuova, Trst, maja 1978; B. Milanović, Hrvatski narodni preporod u Istri, II, Pazin 1973, 538; T. Simčič, Jakob Ukmar - Sto let slovenstva in krščanstva v Trstu, GMD, Gor. 1986, 105, 202.

Škerl

SILVESTER Radoslav (Franc), pesnik, obrtnik in trgovec, r. 3. dec. 1841 na Vrhniki, u. 30. apr. 1923 v Vipavi. Oče Martin, mizar in prevoznik, mati Marija Zhott. Dvorazr. osn. š. je opravil na Vrhniki, kjer mu je bil učitelj tudi pesnik Fr. Svetličič. V Lj. se je izučil pekarstva, kot pomožnik služil najprej v Planini, nato v Postojni, Idriji in Vipavi: tu postal samostojen trgovec in posestnik. Dekan Jurij Grabrijan (PSBL I, 460-61), takratna vodilna polit. in kult. osebnost na Vipavskem, je navdušil S-a za narodno in ljudskoprosvetno delovanje. Z vso vnemo se je posvetil širjenju in organiziranju amaterske gledal. dejavnosti in tudi sam spesnil v verzih svetopisemske igre *Izgubljeni sin* (1865), *Egiptovski Jožef* (1871), *Sv. Uršula* (1873), ki so vse izšle v ZD. Predvsem pa se je S. posvetil pesnikovanju in se izkazal kot zelo plodovit pesnik. Prvo pesem *Materno slovo* je izročil uredništvu ZD 1862, kot sam izjavlja (ZD 1881, 351) in tako postal njen

zvest sodelavec do 1905. Kmalu je postal eden najplodovitejših nabožnih pesnikov in sodeloval pri skoraj vseh takratnih slov. časopisih in revijah. Številne pesmi so tudi izrazito vzgojnega značaja kot *Vernim Slovincem za novo leto 1893* (ZD 1893, 1), *Verna hčerka Slovenija sv. Očetu Leonu k slavnemu jubileju* (ZD 1893, 41), nekatere so tudi odraz takratnih polit. napetosti (ZD 1892, 204, 285). Pesnil je večinoma v sonetu, pa tudi v oktavah, nibelungih in trioletih; ima več sonetnih vencev z akrostihom (Bog varuj naš dom; Preblagimu Piju). 1878 je izdal v Celcu samostojno knjižico *Mali šopek domoljubnih cvetličic*, drobno zbirko domoljubnih pesmi, v katerih opeva lepoto domovine (Vipavska dolina, Bled, Triglav), slavi zaslužne može (Vodnik, Luka Jeran, Grabrijan). 1905 so izšle v Postojni *Smarnice. Glasi moje mladosti*. To je zbirka pesmic ob 50-letnici prikazovanj v Lurdu; poleg sonetnega venca z akrostihom Rajski Kraljici so tudi ostale večinoma v sonetni obliki. Zbirka se odlikuje po dovolj čisti obliki in nežnem čustvu. V samostojni knjižni obliki so izšle še *Slov. šaljivec* (1900), *Spisovnik ljubavnih in ženitovanjskih pism* (1901), *Voščilna knjižica* (1904), *Kupleti in pesmi* (1913). V izdaji in založbi Narodne tiskarne je izšlo 1946 v Gor. 11 njegovih kupletov. Tiskala jih je tiskarna Lukežič (PSBL I, 314-15) v zbirki Nova Talija. - S. spada v isto dobo narodnega prebujenja, ko si je vsak izobraženec štel v dolžnost, da je na vseh področjih kult. delovanja spodbujal narodno ljubezen in zavest.

Prim.: PrimL 25. maja 1905; SBL III, 308-09; SGL III, 629; GorLtk 1985/1987, št. 12-14, 229-35.

Češč.

SIMANDL Boris, birotehniški mojster, tigrovec, borec NOB, r. 3. sept. 1900 v mestu Upice na Češkem, u. 8. febr. 1979 v Lj. Oče Josip, mati Ana Zdarska. S. je obiskoval sred. tehn. š. v Pragi, bil vpoklican v vojsko in ob koncu prve svet. vojne ostal v Gor. ter imel tu kot mojster fine mehanike delavnico in trgovino v ul. Corso Verdi 1. Bil je nasprotnik faš. in velik prijatelj Slov., govoril je lepo slov. V boju proti faš. je sodeloval z Alb. Rejcem, Zor. Jelinčičem in s pisateljem Fr. Bevkom. Poznal je tudi Franja Marušiča (ustreljen v Bazovici). S popravili pisalnih, šivalnih in drugih strojev v Gor. in na podeželju je imel prost dostop v vsako gospodinjstvo, v vse urade in tudi v policijske, kjer

je iztaknil razne tajnosti. Svoje delo, ki je bilo včasih izgovor, da popravlja stroje, je izkoristil za prenašanje liter. in tajnih poročil (tako npr. Mašerovim v Kobarid, Didičevim v Idrijo, Jul. Torkarju v Podbrdo, Fr. Golobu na Grahovo itd.) ter vzdrževal zveze podtalne dejavnosti med podeželjem in Gor. Ko sta Rejec in Jelinčič morala zapustiti Gor., je S. sodeloval z Bevkom, a predvsem s članom TIGRA-a I. Lebanom, uslužbencem v trg. Koren. S. je ponoči vozil Lebana na Kras v okolico Komna na sestanke z oboroženo trojko Danila Zelena iz Jsle, nato sta vozila v Gor. ileg. liter. in enkrat peklenski stroj, ki ga je S. ponoči ob obletnici streljanja bazoviških junakov 6. sept. 1933 aktiviral na križišču ulic Brigata Casale in Leopardi pred hišo faš. federalnega tajn. Avenantija, da je eksplodiral točno ob treh zjutraj. Med nalivom, ki je zabrisal za njim sledove, je došel do vhoda svojega stanovanja, kjer sta stala karabinjerja. Presenečen je mislil, da ga zasledujeta, toda prišla sta po pisalni stroj. Med popravljanjem strojev je odkrival ustaška bivališča v Gor., njihove načrte in prepisoval imena ustašev, ki so skrivaj hodili čez mejo in izvrševali v Jsli sabotaže. Njegova zasluga je bila, da se je faš. Avenanti prestrašil in kmalu zapustil Gor. S. je bil osumljen protifaš. dejavnosti. Polic. agent De Colle se mu je delal prijatelja in mu dal nekatere tajne podatke. C. je po dogovoru, da mu v gostilni »Pri Fieglu« z izmenjavo enakih aktovk izroči voj. topografske karte, vzel agentovo aktovko. Pri izhodu gostilne so ga štinje policisti OVRE aretirali. Bilo je maja 1934. Strahotno so ga mučili na gor. kvesturi. Zaplenili so mu avto, trgovino in delavnico z vsemi stroji in orodjem. Po aretaciji je skupina policistov, bil je tudi De Colle, do najmanjše podrobnosti preiskala S-ovo stanovanje. Med silnim jokom otrok in žene so ob že končani preiskavi odšli, le policist ni obrnil zadnjega krožnika na steni. Žena Pina je vzela izpod njega list s seznamom oseb in podatki ter ga sežgala. Nenadoma je vstopil policist in obrnil krožnik. Zaman je Pina poizvedovala o svojem možu na kvesturah v Gor. in Trstu. Izginil je brez sledu. Dva faš. sta ji prišla povedat, da je bil mož ustreljen. S. je faš. policija na zahtevo češkega konzula izpustila iz zapore. Uklenjenega so vodili do Podbrda, ga deli na jsli vlak, ki ga je odpeljal v Jslo. Žena z otroki, ki jih je gospodar faš. izgnal iz stano-

vanja in so tri mesece bivali v podstrešju brez vode in stranišča, je šla za njim v Lj. Živelii so v sobici in kuhinji v Kolodvorski ul. Prizadevna žena Pina je uspela najti kak stroj za popravilo, a klienti niso imeli denarja, da bi plačali, zato so ji dajali nakazila, da je nabavila hrano v trgovini. S. je med vojno delal za OF in skrbel za zapornike in internirance. Po vojni je v Lj., Mestni trg 8, uredil servis biromehanike in biroelektrotehnike, ki nosi njegovo ime.

Prim.: T. Rutar, V spomin B. Simandlu, PrimN 28. mar. 1979; Isti, V hišo fašističnega federala Avenantija je Boris Simandl podtaknil peklenski stroj, PDK 1. apr. 1979; pripovedovanje B. Simandla, Iv. Lebana iz Gor.

Rut.

SIMČIČ Albin, javni delavec, r. 30. avg. 1915 v Biljani v Gor. Brdih (družina je živela v Gonjačah in mati se je umaknila pred soško fronto), u. 8. jan. 1983 v Izoli. Oče Albin, zidar, mati Frančiška Bizjak. Osn. š. je obiskoval v Smartnem in do 1930 pomagal na domu. Oče je bil 11 let na delu v Ameriki. 15-leten je S. zapustil It. in se naselil v Mrbu, kjer mu je pomagal stric. Nekaj časa se je učil elektromehanike, potem se je zaposlil v trgovini. Večkrat je bil brezposeln. V Mrbu se je družil s člani prim. emigrantskih organizacij in se vključil v Narodno strok. zvezo. Tu je doživel kapitulacijo Jsle in jul. 1941 pobegnil v Lj., avg. pa je prišel preko Postojne na Prim. in se vrnil domov v Gonjače. Priložnostno je delal do 30. avg. 1942, ko je odšel k vojakom v Arezzo. Po kapitulaciji It. so jih zavezniki prepeljali v Sev. Afriko v taborišče Constantina. Taborišče so okt. 1943 razpustili in prišel je v manjše taborišče. Po drugem plebiscitu, ki so ga zavezniki izvedli maja 1944, se je vključil v NOG. Po prihodu v part. tabor Gravina je bil vključen v inž. bataljon in prvo tankovsko brigado, s katero je odšel na otok Vis. Sodeloval je v bojih za srednje-dalmatinske otoke, obalo in nato so prodirali vse do Trsta, Tržiča in Soče. Po vojni je bil še nekaj časa v enotah JLA kot sekretar personalnega odd. inž. brigade IV. armade. Po demobilizaciji je prevzel polit. in gosp. funkcije. Po priključitvi Prim. k Jsli je bil polit. delavec na okraj. komiteju KPS v Gor., nato pri okraj. ljud. odb. Gorica. Štiri leta je bil sekretar okraj. komiteja KPS v Sežani - do konca 1952, ko se je preselil v Koper in se zaposlil v Agrarii. V tem kmet. kombinatu je bil dir. pomočnik. Delal je do 1974, ko se je

upokojil. Živel je v Semedeli in še naprej polit. delal.

Prim.: A. Klun, Umrl je Albin Simčič, borec in javni delavec, PDK 13. jan. 1983 s sl.; Izjava brata Jožefa Simčiča, Gonjače 15.

Stres

SIMČIČ Ana (Anica), por. **KRALJ**, kulturna delavka, publicistka, r. 9. apr. 1905 v Biljani (Goriška Brda), živi v Buenos Airesu. Oče Ferdinand, nadučitelj (gl. čl.), mati Amalija Preprost. Osn. š. je obiskovala v Biljani, med vojno kot begunka zavod v kraju Celano pri Bergamu. Po vojni je nadaljevala šolanje na učiteljskišči v Gor., istočasno je študirala petje pri prof. Gollmayerjevi, orgle pa pri prof. Komelu (PSBL II, 111-12). Kasneje (med 1924 in 1928) se je glasbeno šolala na GlasbM v Lj. Tu se je aktivno vključila v gibanje okrog revije Križ na gori. Po vrnitvi v Gor. je odšla za svojim zaročencem Jankom Kraljem (PSBL II, 174-76) v prostovoljno konfinacijo na otok Lipari, kjer se je 1929 poročila. Življenje v konfinaciji in odnose z drugimi interniranimi antifaš. (Sardoč, Tuta, Žerjav, Turk, Parri, Lussu, Rosselli, Porcelli, Bartellini) je kasneje opisala v reviji Meddobje (1964, 5-6, 267-81). 1929 se je z možem vrnila v Gor., sodelovala z njim vsa leta faš. diktature in se posvetila družini (sinovi Aleš, Tomaž, Anica, Lučka). Ko se je 1943 dr. Kralj preselil v Rim, da bi tam navezal stike z zavezniki, je spet odšla v že znani Celano pri Bergamu, kjer je dočakala konec vojne. Po vrnitvi v Gor. je bila 1947-48 tajnica novo ustanovljene slov. gimn. v Gor. 1948 je z družino emigrirala v Argentino. - Tako pred vojno za fašizma kot po vojni v emigraciji je S-eva aktivno posegala v slov. kult. življenje, z govorno kot tiskano besedo. Objavljala je že pred vojno v težkih razmerah narodnega preganjanja (KolGMD 1930, 143-44; 1931, 117-21), kasneje pa je pomembno prispevala k oblikovanju identitete in kult. življenja slov. skupnosti v Arg. Čeprav brez slov. šol je dolga desetletja skoraj edina žena pisala in objavljala svoje misli. V polit. razmišljanja se sicer običajno ni spuščala, vendar je včasih prva sprožila kako pomembnejše vprašanje (recimo vprašanje slov. kršč. socialistov in komunizma). Največ člankov in razprav je posvetila družinski in ženski problematiki. Vrsto let je v tedniku Svobodna Slovenija pisala zaglavje *Zena in njen svet* (prim. Svob. Slov. 7.5., 2.7., 10.9.1964, 6.5.1971). Med temi razmišljanji je vrsta takih, ki presegajo krajevni in

časovni okvir in sta jih kasneje ponatisnila KatG (Gor.) in Duhovno življenje (Buenos Aires). Podobno problematiko je obravnavala v nekaterih drugih prispevkih v arg. tisku (npr. *Zena v sodobnem družbenem življenju* (Družabna pravda 1. mar. 1960, 6-10), predvsem v Zbornikih Svob. Slov. (ZbSS): *Mož je glava družine* (1953, 20-29); *Pismo katerikoli ženi* (1955, 101-05); *Ljubezen ne išče svojega* (1956, 97-101). Za Zbornik je pripravila tudi dve široko zasnovani anketi: *Slov. dekle in slov. žena v svetu* (1963, 111-33); *Slov. žena doma in v svetu* (1968, 159-75). Njeno razmišljanje o *Problemih našega obstoja* (ZbSS 1964, 87-89) pomeni enega prvih klincev po definiciji identitete slov. emigracije po svetu in vabilo k zavesti glede njenega poslanstva. V Meddobju je objavila članke: *Obisk pri Bari Remec* (1954, 1, 15-22); *Pogovori s Franjo Golobovo* (1958, 1-2, 40-50); *Iz spominov na Lipari* (1964, 5-6, 267-81). V prim. zgod. in polit. stvarnost je posegla s člankom *Ob smrti Poldeta Kemperla* (Svob. Slov. 13. jul. 1950) in z biografijo nadškofa Sedeja *Skromen poklon velikemu knezu* (ZbSS 1970, 109-17). Slednja je vzbudila pozornost tudi za voljo komentarja oznake škofa Sedeja v Jurčevih spominih (*Skozi luči in sence*, III, 294). Jurčec je kasneje odgovoril s člankom *Scandalum pharisaicum* (Sij slov. svobode 30. apr. 1972). S-eva je po vojni občasno sodelovala tudi v zamejskem katol. tisku (prim.: *Življenje ob srebrni reki*, KolGMD 1961, 47-55). - Kot kult. delavka je delovala pri SKA, bila je predavateljica na Socialnih dnevih v Buenos Airesu, pri dekliških in ženskih organizacijah, zlasti pri Zvezi slov. mater in žena (ZSMŽ), katere soustanoviteljica je bila, na Srednješolskem tečaju, kjer je mladim prikazovala borbo proti faš. na Prim. v dobi med prvo in drugo svet. vojno. Nekajkrat je med svojimi obiski v Evropi predavala tudi v Trstu in Gor.

Prim.: Podatki brata Teofila, hčerke Lučke in Zorka Simčiča; L. Sardoč, Tigrova sled, Trst-Koper 1983, 67, 225, 258, 259, 302; A. Rebula, Dnevnik 1966, Celovski zvon, sept. 1985, št. 8, 54-55; C. Rosselli, Socialismo liberale, Einaudi 1973, 521.

T. Simčič

SIMČIČ Andrej, duhovnik, prelat, r. 13. apr. 1912 v vasi Hum - Njivice 218, župn. Kojsko v Gor. Brdih, u. 15. jul. 1986 v Ravnici pri Grgarju, pokopan v Kojskem. Oče Anton, kmet, mati Helena Humar. Osn. š. obiskoval v Kojskem, gimn. v gor. Malem semenišču, kjer je maturiral

1932, bogoslovje v Gor., v duhovnika posvečen 8. dec. 1935 v Gor. Duhovn. službe: od 1935 do 1953 žpk v Vipavskem Križu in soupr. v Štomazu, vmes eno leto (1945-46) spirital v Malem semenišču v Gor. Od 1953 do 1977 žpk-dekan v Solkanu, soupr. Ravnice (1966-77) in Trnovega (1960-80). Iz Solkana je S. razširil delavnost na vso škofijo. Bil je škof. svetovalec, od 1959 do 1963 delegat apost. administratorja M. Toroša. Po njegovi smrti v dec. 1963 pa do prihoda škofa Janca Jenka 30. apr. 1964 je bil S. kapitularni vikar in prelat ter je vodil jsl. del gor. nadškofije. Kot najožji sodelavec msgr. Toroša je S. v tistih letih in pozneje veliko birmoval in vodil po župnijah razne c. slovesnosti. - 1956 je izkusil tudi tri mesece zapora v Lj. 1977 se je umaknil iz Solkana v Ravnico, kjer je župnikoval do smrti. - Prelat S. je bil eden najvidnejših duhovnikov v jsl. delu gor. nadškofije po drugi svetovni vojni. V času fašizma si je prizadeval za obrambo in ohranitev naših narodnih pravic ter slov. duhovnega in kult. izročila. 2. avg. 1942 so ga faš. oblasti tudi aretirale. Med vojno je večkrat zastavil svoje življenje, da je reševal druge. Bil je goreč oznanjevalec božje besede in eden prvih organizatorjev in voditeljev ljudskih misijonov po župnijah. S pridigami na Sv. Gori in drugod je vneto širil Marijino češčenje. Za te zasluge je bil od 1965 posinovljenec slov. franč. province sv. Križa. Bil je v nadškof. liturgičnem svetu, ki je pripravil prevode pokoncilskih liturgičnih besedil.

Prim.: Krstna knjiga žup. Kojško; KatG 7. in 21. jun. 1956; PrimN 1. jun. 1956; Ameriška domovina jul. 1956; KatG 2. jan. 1986; Sporočila slov. škofij 1986, 8, 110; KolGMD 1987, 112-14 s sl.

T. P.

SIMČIČ Antoinette, roj. **REBEC**, kulturna delavka v ZDA, r. 5. mar. 1902 na Vel. Ubeljskem (obč. Postojna). Oče Luka, kmet, mati Marija Mljač. Od 1946 živi v Miami na Floridi, ZDA. Osn. in mešč. š. obiskovala v Postojni, trg. tečaj v Lj. Leta 1921 je šla k očetu v Cleveland, tam dovršila sred. š., nato je bila prodajalka v trgovini. Od 1923 je bila pevka (lirični sopran) v slov. pev. društvu Zarja v Clevelandu, po 1928 operna pevka. Pela je naslovne vloge v operah: Turjaška Rozamunda Johna Ivanusha; Marjetica v Parmovi operi Urh, grof celjski; Minika v Foersterjevem Gorenjskem slavčku; Marta v Flotowi operi Marta; Marija v Sattnerjevem oratoriju Vnebovzeta; Arzena v Straussovi operi

Cigan baron; Rozina v Rossinijevem Seviljskem brivcu. Pela je tudi na raznih koncertih in proslavah, pri slov. radij. oddajah itd. V letih 1925-46 je poučevala slovenščino v slov. š. v Clevelandu, pripravljala in režirala kult. prireditve z igricami. Sodelovala je pri dramskem zboru Ivan Cankar, uspešno pripravila razne ljudske igre. Od 1937 je več let vodila mlad. krožek pri Slov. narodni podporni Jednoti v Clevelandu. V letih 1930-45 je vodila tajništvo društva Napredne Slovencek in bila v odboru Slov. amer. nar. sveta za pomoč Jsl. Vedno je bila tudi stalna sodelavka Slov. nar. podporne Jednote v Chicagu s poročili o kult. življenju amer. Slovencev. Od 1946 je članica opernega zbora Miami Opern Guild; sodeluje tudi v češki kult. skupini.

Prim.: Arhiv Slov. izselj. matice; Prosveta 1928; ND 1929; AD 1930; Glasilo K.S.K. Jednote 1931; Delo 1966, št. 206; Enakopravnost 1935; SBL III, 309-10 in tam navedena liter.

T. P.

SIMČIČ Branko, arhitekt, urbanist, r. 16. avg. 1912 v Trstu, živi v Lj. Oče Josip, uradnik. Gimn. v Mrbu (mat. 1933). Studiral arhitekturo na Odd. za arhit. U v Lj. Diplomiral 1941 pri prof. I. Vurniku. Pomembno se je angažiral v NOB in sodeloval tako pri part. grafičnih tehnikah kot pri gradbenih delih za potrebe part. vojske. Po vojni je delal v Min. za gradnje, med leti 1948-55 v uradu za regulacijo Lj., pozneje šef odseka za izvajanje regulacije. Od 1962 do upokojitve 1973 dir. Zavoda za urbanizem na Bledu. V predvojnih in prvih povojnih letih se je ukvarjal s scenografijo, grafičnim oblikovanjem, glavnino njegovega dela pa zajemajo arhit. in urbanistične naloge, med katerimi so posebno pomembni načrti za ureditev središča Lj. Najpomembnejše S-evo delo je načrt za Gospodarsko razstavišče v Lj. z izvedeno osrednjo kupolno dvorano in vhodnim objektom (1954-58). Gre za zgledni izdelek podaljšanega funkcionalizma z uvajanjem novih tehničnih in formalnih prvin (kupolaste forme idr.).

Prim.: SBL III, 310 in tam navedena lit.; Sijaneč, 472; S. Bernik, Slov. arhitektura, urbanizem, oblikovanje in fotografija, 1945-1978, Lj. 1979, 212.

KČŠ

SIMČIČ Ferdinand, nadučitelj, glasbenik in združni organizator, r. 17. jul. 1869 v Medani (Goriška Brda), u. 3. maja 1915 v Gor. v bolnišnici Usmiljenih bratov. Pokopan v Biljani 5. maja 1915. Oče Ivan, kmet, mati Ana Jurič. Žena

Amalija Preprost iz Orehovice v Vipavski dolini je u. 13. jun. 1906 in zapustila dva otroka, Teofila in Ano (gl. članka). S. se je tik pred smrtjo poročil s sestro pok. žene Marijo Preprost, da bi ne pustil otrok brez matere. Opravil je tri razr. nem. gimnazije v Gor., nato prestopil na slov. učiteljsišče v Kopru, kjer je diplomiral 1890. Njegova prva učiteljska služba je bila v Kožbani v Brdih. 1900 pa je prevzel mesto nadučitelja v Biljani in kasneje na Dobrovem. Poleg tega je bil S. do smrti organist v Medani in občasno v Vipolžah, skladatelj cenkv. pesmi, zborovodja in voditelj ljudske posojilnice na Dobrovem. Nekatero njegove pesmi še pojejo v medanski cerkvi. Del S-ovih glasbenih rokopisov hrani žup. arhiv v Kanalu.

Prim.: Podatki sina Teofila; L. in C. Zorzut, Svobodni kmetje. Zgodovinska pot zadružnikov iz Fojane na Dobrovo, Dobrovo v Brdih 1974, 32.

T. Simčič

SIMČIČ Franc, gradbenik, r. 26. apr. 1893 v Pevmi pri Gor. (takrat obč. Podgora), u. 28. febr. 1977 v Gor. Oče Anton, kmet iz Gonjač v Brdih, mati Roža Drnovšek, gospodinja iz Prilesja pri Plavah v Soški dolini, hči Rožica, por. Lojk (gl. čl.). Po odlično opravljeni osn. š. v domači vasi so ga poslali na pripravnico v Gor., ker pa ni bilo denarja, je šel najprej v poklic, nato v šole. Šolal se je v Beljaku, Celovcu in na Dunaju do prve svet. vojne, po njej je dokončal študije na novo ustanovljeni Sred. tehn. š. v Lj. Takoj po vojni je s svojim gradbenim podjetjem delal na Gorenjskem, predvsem na Jesenicah. 1924 se je vrnil v Gor. in se z lastnim gradb. podjetjem vneto lotil obnovitvenih del, vendar mu tedanje faš. oblasti niso hotele priznati študija v tujini in so ga za nekaj časa zbrisali s »seznama gradbenih izvedencev« (Albo professionale dei periti edili). Ko si je zopet pridobil pravico do poklica, je gradil med slov. ljudstvom na Prim. od Brd do Vipavske in Soške doline. Po naročilu slov. gor. duhovščine je opravil marsikatero obnovitveno ali gradbeno delo na slov. cerkvah. Načrti cerkvá, kot so štmaver, Pevma, Sv. Gertruda, Sv. Wolfgang, Marijino Celje nad Kanalom, nosijo njegov podpis. Po zadnji vojni zaradi bolezní ni več gradil, ampak je rojakom ocenjeval škodo, ki so jo razna poslopja utrpela zavoljo voj. dogodkov ali požarov. Pomagal je sestavljati davčne prijave in reševati zapletene zadeve voj. odškodnin. Kot zaveden Slov. je bil sept.

1947, ko se je It. vrnila v Gor., ena prvih žrtev takratnih napadov na slov. ljudi in ustanove. Bil je med rednimi podporniki Zavoda sv. Družine v Gor.

Prim.: Podatki domačih; Smrt znanega stavbenika, KatG 3. mar. 1977 s sl.

Ur.

SIMČIČ Izidor, arhitekt, r. 6. avg. 1942 v Dolnjem Cerovem, živi prav tam. Oče Ivan, kmet, mati Estera Podveršič. Osn. š. na Dobrovem, gimn. v N. Gor. Študiral je na Fak. za arhitekturo v Lj. in se po diplomi in odsluženju JLA za eno leto zaposlil v cementarni Anhovo kot industr. oblikovalec. Z diplomsko nalogo je izdelal načrt za paviljon v Poreču. Kasneje je bil pol leta na mednar. U v Benetkah, kjer so izdelali načrte za mestno bolnišnico. Za štiri leta se je zaposlil v ZRN. Delal je pri firmi Zübling v Stuttgartu, kjer je načrtoval sistem tipiziranih plavalnih bazenov, katerega prototip so postavili v Tübingenu. Nato je prešel v Büro Bregler, kjer je sodeloval pri revitalizaciji mesta Plüdenhausen. Po vrnitvi v Sjo se je maja 1975 zaposlil na Zavodu za spomeniško varstvo v N. Gor., kjer je nadaljeval prizadevanja iz Plüdenhausna. Sodeloval je pri reševanju Breginja in po njegovem porušenju po potresu 1976 pri obnovi Šmartnega v Gor. Brdih. V tem času se je ukvarjal tudi z galerijo Rika Debenjaka v Kanalu in skupaj z Markom Pogačnikom sta delala pri cerkvi v Vitovljah. Vodil je izdelavo spomenika v Kožbani in oblikoval spomenik v Kozani. Sodeloval je pri načrtovanju spomeniškega območja na Trnovem. 30. apr. 1980 je zapustil delo na Zavodu in začel delati kot samostojen arhitekt, vključen v delovno skupnost samostojnih arhitektov Sje. Pripravil je načrt za tovarno Plastik Kanal. Načrtoval je več izvirnih stanovanjskih hiš v Gor. Brdih in sodeloval pri predstavitvi občine N. Gor. v Celovcu. Sodeluje pri pripravah na gradnjo igralnice v N. Gor.

Prim.: Spomeniško varstvo je togo le navidez, PrimN 25. mar. 1977; Nekatero tendence v novejši slov. arhitekturi (hiša Jakin v Kozani 1983, Spomenik NOB v Kožbani 1976), Arhitektov bilten, nov. 1985; Podatki Zavoda za varstvo naravne in kult. dediščine, Nova Gor.; osebni podatki.

Stres

SIMČIČ Oskar, škofov vikar za slov. vernike in kancler gor. nadškofije, r. 4. maja 1926 v Medani, živi v Gor. Oče Anton, mati Marija Po-

lenčič. Osn. š. v it. je obiskoval v r. kraju, eno leto strok.-tehn. š. v Krminu, nato klas. gimn.-licej v Malem semenišču v Gor. (1939), kjer ga je učil slov. dr. A. Kacin (PSBL II, 1-3); med vojnimi leti (1940-45) se je šolal v Malem semenišču v Vidmu (Castellerio). Od 1947 do 1951 je študiral bogoslovje v Gor. V duhovnika je bil posvečen 2. jul. 1951 v Gor. Dne 12. okt. 1951 je bil imenovan za prefekta v Alojzijevišču v Gor. Okt. 1952 je šel v Rim, da je nadaljeval bogoslovni študij in dosegel 1954 magisterij (licenco) na Teol. fak. Gregorijanske U. Med študijem je bival v papeškem Lombardskem zavodu. 6. nov. 1956 se je vrnil v Gor. in bil imenovan za kpl. v Števerjanu. 11. apr. 1961 je tam postal žup. uprav., 26. okt. 1964 je prevzel v soupravo tudi duhovnijo na Jazbinah. 19. jan. 1969 je postal žpk v Števerjanu. Zelo si je prizadeval, da bi v župniji močnejše zaživela verska in narodna zavest. V ta namen je bil tu posebno po njegovi zaslugi postavljen župnijski dom, poimenovan po F. B. Sedeju. Ob dušnopastirski službi je poučeval slov. v videmskem bogosl. zavodu (1961-69). Od 1964 dalje je predaval moralno teologijo v gor. bogoslovju, nato še v Trstu in deloma v Vidmu. 25. sept. 1972 se je odpovedal števerjanski župniji in ponovno šel v Rim za dopolnitev bogosl. študija na Gregorijanski U. Med študijem je bival v slov. papeškem zavodu Slovenik. 19. dec. 1974 je dosegel doktorat iz teologije z disertacijo *Versko izkustvo in izkustvena govorica v spisih Frančiška Asiškega*. Moderator mu je bil znani teolog in pesnik prof. dr. Vladimir Truhlar D.J. Z njim je S. navezal prijateljske stike in ga kasneje predstavil slov. in it. javnosti v člankih: M(Trst) 1977: *In memoriam V. Truhlarju*; InizI apr. 1977, Gor., 61-64, v rubriki Cultura di confine: *L'assoluto nel pensiero e nell'esperienza di V. Truhlar*; KolGMD 1978, 128; *Vladimir Truhlar - pesnik in teolog*; VoceI 1979, Gor.: predstavitev prevoda v it. Truhlarjeve zbirke V dnevih šumi Ocean (prev. Luigi Michieletto). 1. avg. 1974 ga je nadškof P. Cocolin imenoval za kanonika-penitenciarja gor. stolnega kapitlja. V šol. letu 1975/76 je S. sprejel službo kateheta na slov. klas. gimn.-lic. P. Trubar v Gor., kjer je bil pet let tudi podravnatelj; od šol. 1. 1980/81 katehet tudi na gor. oddelku TTZ 2. Zois. Ohranil je mesto prof. moralne teologije na videmski bogosl. š. 14. dec. 1978 mu je podelil nadškof P. Cocolin odgovor-

no službo škof. vikarja za slov. vernike gor. nadškofije. S. mora skrbeti za povezovanje dušnopastirskega dela med duhovništvom in slov. verniki. To nalogo je vestno in uspešno opravljal do smrti nadškofa Cocolina 11. jan. 1982. Isto mesto je ponovno sprejel 12. sept. 1983 z dekretom nadškofa A. V. Bommarca. 1979 je bil imenovan za sodnika pri cerkv. sodišču Treh Benečij za zakonske pravde (sedež v Benetkah, od 1986 v Padovi). 17. dec. 1983 je stopil v zbor škof. svetovalcev. Kljub mnogim obveznostim se je odločil, da bo skrbel tudi za slov. vernike v Milanu; z njimi se srečuje vsako 3. nedeljo v mesecu in jim mašuje v cerkvi sv. Tomaža. Sept. 1987 se je odpovedal profesuri verouka na slov. drž. šolah in sprejel službo kanclerja, tj. vodstvo gor. nadškof. pisarne. Zaradi njegove delavnosti in vestnega opravljanja dolžnosti mu je bila tako zaupana nova, zelo odgovorna naloga. - Msgr. S. se je uveljavil na Goriškem tudi kot pomemben kult. delavec, že vrsto let namreč vodi verska in kulturna srečanja ter predavanja za razne skupine. Pri tem delu kaže vsestransko in strok. razgledanost ter dobro poznavanje razmer in problemov današnje družbe. Občasno piše študije in članke, ki jih objavlja v KolGMD in drugih zamejskih publikacijah. V njih rad razmišlja in preučuje versko življenje v današnji stvarnosti; precejšnjo pozornost posveča tudi moralni in narodnostni problematiki v luči teologije in Cerkve ipd. (gl. KolGMD 1977, 41; 1980, 51-59; 1983, 34-37).

Prim.: Osební podatki; KolGMD 1970, 132; VoceI 16. dec. 1978; KatG 21. dec. 1978; KolGMD 1980, 180; VoceI 3. okt. 1987; Picc., Gor. 3. okt. 1987; KatG 8. okt. 1987.

E. D.

SIMČIČ Rozalija (Rožlica), por. **LOJK**, šolnica, r. 16. avg. 1932 v Gor. Oče Franc, stavbenik, mati Leopolda Mrak. V Gor. je obiskovala osn. in sred. š. v zavodu Nôtre Dame, 1949 je maturirala na slov. učiteljišču, 1954 diplomirala na U v Turinu iz literarnih ved. Poučevala je v Gor. na nižji sred. š. in učiteljišču (1955-66). Od š. leta 1966-67 je bila poverjena ravn. na sred. š. Ivan Trinko v Gor., od 1971, po opravljenem ravnateljskem izpitu, je redna. V š. letih 1969/70-1972/73 pover. ravn. na novoustanovljenem Strok. zavodu za trgovino s slov. učnim jezikom v Gor. 1974-78 član komisije za vprašanja slov. šol pri Dežel. šolskem uradu za F-JK v Trstu; več let preds. v komisijah za prof. strok. izpite in v

raznih š. komisijah in odborih. V desetletju 1966-76 koordinator srednješol. radij. oddaj za Goriško na Radiu Trst A; v tem sklopu je pripevala kakih trideset oddaj.

Prim.: Osebni podatki; IzvGor. 1945-85.

B. Lu.

SIMČIČ Teofil, odvetnik, časnikar in politik, r. 6. sept. 1902 v Biljani (Goriška Brda), živi v Trstu. Oče Ferdinand (gl. čl.), nadučitelj iz Medane, mati Amalija Preprost iz Orehovice pri Podnanosu. Osn. š. v Biljani pri očetu, nato v Gor. v Solskem in Malem domu. Sred. š. obiskoval na slov. gimn. v Gor. do 1915, med prvo svet. vojno kot begunec v kraju Merate (Como) skupaj z Avg. Sfiligojem (gl. čl.), končno na it. liceju v Gor., kjer je maturiral z odličnim uspehom 1923. V slov. organizacijah v Gor. je delal že kot gimnazijec takoj po prvi svet. vojni, zlasti v okviru Slov. dijaške zveze, društva Mladike in Kmečko-delavske zveze. Pravno fak. je opravil na U v Padovi in kasneje v Bologni, kjer je doktoriral 28. nov. 1927 z disertacijo o slovanskem družinskem pravu. Izdelal je prokuratorski izpit pred prizivnim sodiščem v Trstu 26. in 27. maja ter 21. jul. 1930, toda prošnja za vpis v odvetniško zbornico v Gor. mu je bila zavrnjena pod pretvezo, da prosilec ni polit. čist in neoporečen, kot je to zahteval faš. zakon z dne 25. mar. 1926, št. 453. Sledil je disciplinarni postopek pred odvetniško zbornico, ki se je vlekel tri leta in končal z razsodbo Višjega sodnega sveta (Consiglio Superiore Forense) v Rimu z dne 25. mar. 1933, ki je sprejel S-ev priziv in odredil vpis v odvetniško zbornico. 1929-31 je S. vodil lastno pravno pisarno v Idriji kot pravni zastopnik (patrocinatore legale). Po vpisu v odvetniško zbornico je S. 4. apr. 1933 odprl odvetniško pisarno v Gor. skupaj s svakom dr. Jankom Kraljem (PSBL II, 174-76), ki je bil po odhodu poslanca Engelberta Besednjaka (PSBL I, 69-70) v tujino in v sporazumu z bivšim poslancom Virgilom Ščekom voditelj podtalne slov. kršč. organizacije na Goriškem. Odvetniška pisarna je tako postala hkrati center polit. organizacije in je bila zaradi tega pod stalnim polic. nadzorstvom. Okoli 1935 je prišlo zavoljo hudih nasprotij glede važnih notranjih vprašanj do razkola med Kraljevo organizacijo in dr. Besednjakom v tujini. Na strani dr. Kralja so ostali poleg S. ideolog kršč. soc. gibanja župnik Ivan Rejec (PSBL III, 182-83), prof. Anton Kacin

(PSBL II, 1-3), bivši ur. Goriške straže Polde Kemperle (PSBL II, 32-33) in domala vsa duhovščina. Z Besednjakom so potegnili Virgil Šček, inž. Josip Rustja (PSBL III, 247-48), žpk Anton Rutar (PSBL III, 249-50) in nekateri drugi. Do poravnave spora ni nikdar prišlo. Po naročilu Kraljeve organizacije je S. pogosto interveniral v Rimu pri vladi v korist preganjanih pripadnikov slov. nar. manjšine. V tem oziru je bil pisarni v veliko korist zaupnik organizacije v Rimu Ugo Ubaldi. Ta je imel kot bivši Giolittijev tajnik ogromno zvez v raznih ministrstvih. S. je večkrat posegel tudi v Vatikanu, kjer je zastopal stališča slov. duhovščine in nadškofa Sedeja. Tako je npr. nov. 1931 ponesel v urade vatik. drž. tajništva Sedejevo protestno spomenico ob imenovanju msgr. Sirottija za gor. ap. administratorja. V letih pred drugo svet. vojno je objavil nekaj strok. člankov (KolGMD 1939 in 1940). Odvetniško prakso je S. izvrševal do okt. 1940, ko je bil na ukaz OVRE prvič aretiran ter odpeljan v gor. in kasneje trž. zapore pod obtožbo, da je sodeloval s skupino ljudi, ki je prišla ob koncu 1941 pred Posebno sodišče v Trstu. Febr. 1941 je bil S. izpuščen iz koronejskih zaporov in predlagan za »amonicijo« (strog opomin). 19. apr. 1941 je prišel pred gor. komisijo za konfinacije, ki ga je namesto na amonicijo obsodila na »diffido« (blag opomin). Toda že naslednji dan je bil S. ponovno aretiran in odveden v gor. zapore. Postopek proti njemu je tokrat uvedel »Centro controspionaggio«. Po dvomesečnem zaporu je bil interniran v Toskano (vas Bibbiena in kasneje Poppi). V Bibbieni je bila internirana tudi lektorica angl. jezika na lj. U ga. Fany Copeland, v Poppiju pa brata Pepi in Ivo Didič iz Idrije. Dec. istega leta je bil S. z mnogimi drugimi interniranci pomiloščen in se je lahko spet lotil poklicnega dela. Toda prostost je bila kratkotrajna. Sept. 1942 ga je gor. kvestura ponovno aretirala in ga po trimesečnem zaporu internirala v Rotondo v juž. It. Maja 1943 je bil izpuščen, a po prihodu v Gor. še isti dan spet aretiran ter poslan v Posebni delavski bataljon v Aquili, kjer je ostal do zloma fašizma. Po vrnitvi v Gor. je našel pisarno popolnoma zapuščeno (dr. Kralj je odšel v Rim, da bi tam pričakal zaveznike in z njimi navezal stike glede slov. manjšine na Prim.). S. je tako sprejel skromno službo na gor. prefekturi, in sicer v uradu za cene. 27. okt. 1944 je

bil S. ponovno odveden v trž. zapore, ker ga je nem. policija osumila sodelovanja z Jožetom Golcem (Jojo), ki so ga Nemci tik pred zlomom upepelili v trž. Rižarni. Na energično intervencijo gor. prefekta grofa Pacea je bil S. po devetdnevnem zaporu 4. nov. izpuščen. Pred odhodom so ga soočili z Golcem, ki je kavalirsko izjavil, da ni imel z njim nobenih polit. stikov. Po vojni je S. opustil advokaturo ter sprejel službo pri poročilih slov. radijske postaje v Trstu. Na tem mestu je ostal do upokojitve 1967. - Med tem časom se je 1954 poročil z vzgojiteljico materinskih šol Bojano Škerk. 1946 in 1947 ga je gor. pokr. uprava imenovala za nadzornika Goriške hranilnice. Z odlokom z dne 29. nov. 1962 je ministrstvo za prosveto v Rimu imenovalo S. za vladnega komisarja na slov. trg. akademiji Žiga Zois v Trstu, apr. 1965 pa za prvega zastopnika ministrstva v uprav. svetu istega zavoda. Na tem mestu je ostal do ustoličenja novega uprav. sveta 25. mar. 1975. Leta 1970 je trž. pokr. odbor imenoval S. za svojega zastopnika v uprav. odb. Tržaške hranilnice (Cassa di Risparmio di Trieste). V tej funkciji je bil naslednja leta večkrat potrjen. Njegov mandat je zapadel jul. 1987. Kot član uprav. odb. Tržaške hranilnice je S. izposloval številne in obilne podpore slov. kult. organizacijam na Tržaškem. Več let je tudi zastopal Tržaško hranilnico v uprav. odb. zdravstvene ustanove »Dirce e Carlo Callerio«. - S. je bil po vojni več let aktiven v trž. polit. življenju. 20. jul. 1947 je bil na ustanovnem občnem zboru Udruženja slov. in hrv. kršč. soc. izvoljen za njegovega preds. do 1. avg. 1948, ko se je Udruženje preimenovalo v SKSZ, katere preds. je postal prof. Ciril Cerovac, tajn. pa duhovnik Peter Šorli. S. je bil izvoljen za člana razsodišča. V tem času ostrih polit. trenj so bile slov. neodvisne polit. skupine (SDZ, SKSZ) v zelo napetih odnosih s komunistično oblastjo v Sji. S. je bil npr. že 1948 na procesu proti majorju Bitencu obtožen vohunstva in protijsl. rovarjenja skupno z Ivanom M. Čokom (PSBL I, 245-46), Poldetom Kemperlom, Franom Veselom, Petrom Udovičem in Antonom Kacinom, kar je ponovil sam notranji minister Boris Kraigher na zasedanju skupščine LRS 18. maja 1948. Leta 1952 so začele buriti duhove v SKSZ vedno hujše notranje polemike med pristaši dr. Besednjaka in skupino, ki je zahtevala bolj načelno antikomunistično linijo. Ker do sloge ni prišlo,

je slednja 20. jun. 1954 ustanovila novo samostojno Slov. katol. skupnost (SKS), kasnejše Ljudsko gibanje. Za preds. je bil izvoljen S., ki je bil tudi stalni član koordinacijskega odbora SDZ-SKS, ustanovljenega 21. okt. 1954. Odbor je deloval do volitev 11. nov. 1962. Prvič je koalicija SKS-SDZ nastopila na upravnih volitvah 1956. Leta 1960 je S. po nenadni smrti dr. Jos. Agnetta (PSBL I, 8-9) prevzel kot kandidat z največ preferencami mesto občin. svetovalca Slov. demokratske zveze (SDZ) v trž. občin. svetu. Dve leti kasneje je bil pri trž. občin. volitvah 11. nov. 1962 na skupni slov. listi izvoljen v občin. svet ter je nato zastopal slov. demokrate v njem do konca 1967. V tem času je pogosto nastopil v obrambo manjšinskih pravic ter se pogovarjal med drugim za nastavitve slov. nameščencev, za spoštovanje Londonskega memoranduma, za postavitve slov. topografskih napisov, za odprtje slov. otroških vrtcev, za zaščito okoliških kmetov itd. S svojim glasom je kakšenkrat omogočil odobritev občin. proračuna ter dosegel v zameno marsikatero ugodnost za slov. manjšino, tako npr. imenovanje poljskih čuvajev. Njegovi nastopi v občin. svetu so bili večkrat objavljeni v listih PDK, KatG, Demokr., NL, pa tudi v lj. Delu. Stranka Slovenska skupnost mu je ob svojem prvem deželnem občnem zboru, 24. maja 1975, podelila odlikovanje za njegovo delo.

Prim.: Ustni podatki; T. Simčič, Iz spominov na ječe in konfinacije, v brošuri Poromaj spomin, ob 40-letnici II. trž. procesa, Trst 1982, 28-33; T. Simčič, Moji spomini na dr. Kralja, KolGMD 1976, 61-65; register zapornikov trž. Coronea; PDK 20. maja 1948; KatG 27. jun. in 5. jul. 1962; arh. SKS (zasebna last); N. Maganja, Trieste 1945-49: Nascita del movimento politico autonomo sloveno, Trst 1980; A. Breclj, I gruppi politici autonomi sloveni a Trieste 1949-1952, Trst 1983; A. Pahor, Il crepuscolo del TLT e i partiti autonomi sloveni (1952-1954), dipl. nal., Univ. v Trstu 1985/86; Zapisniki sej tržaškega občinskega sveta.

T. Simčič

SIMČIČ Tomaž, šolnik in glasb., r. 29. apr. 1958 v Trstu, kjer živi. Oče Teofil, odvetnik in časnikar, mati Bojana Škrk, otroška vrtnarica. Osn. in sred. š. in klas. licej »Fr. Prešeren« v Trstu, matura 1977. Lettere na U v Trstu, diploma 1982. Vzporedno študiral še glasbo in diplomiral na glasb. konser. »Tartini« v Trstu 1978. Od 1981-82 poučeval na slov. sred. šolah v Trstu slov., zgod. in zemlj. in dosegel usposobljenost in natečajni

izpit za nižje sred. š. 1983. Bil redni prof. za slov., zgod. in zemlj. na sred. š. »Fr. Erjavce« v Rojanu (Trst). 1984 je opravil še habilitacijo z natečajem za slov. in zgod. za poučevanje na višjih sred. šolah in od 1986-87 redni stalni prof. za slov. in zgod. na Trg. tehn. zavodu »Ž. Zois« v Trstu. Kot pianist je 1973 dosegel drugo nagrado na tekmovanju učencev glasb. šol Sje s posebnim priznanjem za najbolje izvedeno slov. glasb. delo; 1975 je dobil prvo nagrado na tekmovanju »Miramar«. 1978 je samostojno nastopal na koncertih v Trstu in v Lj. Skupaj z drugimi je nastopal v Kranju, Murski Soboti in Postojni. 1976 je sodeloval na mednar. reviji glasb. akademij v Rovinju. Veliko je snemal za RAI Trsta, R Koper in R Lj. Kot zborovodja je 1976 prevzel Tržaški mladinski zbor, ki se je preimenoval v Tržaški mešani zbor, ki nastopa na kult. in zborovskih prireditvah na Tržaškem in Goriškem. Nastopili so tudi na Koroškem 1980, v Keutschachu-Hodišah 1983, v Lj. 1985, na Danskem pri nemški manjšini 1985, v Rimu med Slov. 1986. V zboru sodelujejo le mladi iz mestnega trž. središča. Jun. 1987 je odstopil kot pečovodja, a poje v zboru. Od 1978-82 je vodil na RAI Trsta štiri sklope glasb. oddaj o resni glasbi: *Mladi in glasba*, *Glasbene oblike in izrazi*, *Nove plošče in Glasbena estetika, literatura in kritika*. Doktorska disertacija iz leta 1982 o življenju in delu msgr. dr. Jakoba Ukmarja je izšla v dopolnjeni izdaji kot redna knjiga pri GMD 1986 pod naslovom: *Jakob Ukmar 1878-1971. Sto let slovenstva in krščanstva v Trstu*. Članki: *Ob 75-letnici tednika »Zarja«*, KolGMD 1983; *SLS in Trst*, KolGMD 1986. Pisal je še za Pastirčka, Jambor, KatG, Mladiko, Našo besedo, Tretji dan in Rast. Delovanje: od 1967 član Slov. trž. skavtov, član odb. SP, ured. Mladike in občasno aktiven v Slov. skupnosti. - Za knjigo o J. Ukmarju je dobil trž. liter. nagrado Vstajenje za leto 1986.

Prim.: Osebna pola; M. Vuk, Temeljnit vpogled v prim. preteklost, Tretji dan 1988, št. 4, 16-17; NL 11. dec. 1986; 22. jan. 1987; 10. mar. 1988.

Šah

SIMČIČ Vladoša, por. **TIRAN**, gled. igralka, r. 23. okt. 1910 v Trstu, živi v Lj. Oče Josip, uradnik, brat Branko (gl. čl.). Osn. š. v Preski pri Medvodah (1917-19) in Mrbu (1919-22) in tu končala mešč. š. Postala je uradnica in se zanimala za gledališče. 1927 je začela nastopati na Ljudskem odru v Mrbu, v sezoni 1935-36 je bila angažirana v mrb. Narod. gled., kjer je nastopila

kot Gjurgja v Begovičevem Božjem človeku. 1938 je študirala tri mes. v Berlinu, po vrnitvi je dobila v sezoni 1939-40 mesto v lj. Drami SNG in kot prvo vlogo odigrala Izmeno (Sofokles, Antigona), potem Kristinco (Kozak, Prof. Klepec), bivšo strojepisko (Kozak, Lepa Vida), Selmo (Detela, Učenjak), Jerico (Finžgar, Naša kri), Nino (Cankar, Kralj na Betajnovi), posebej pa se je uveljavila kot Emanuela (Mauriac, Asmodej) in kot Edwiga (Gehr, Šesto nadstropje). Vojna leta so prekinila njeno delo v Drami, poleti 1943 pa je odšla na osvobodeno part. ozemlje na Dolenj., se vključila v igral. skupine in postala po ustanovitvi SNG njegova članica. Tu je za otvoritveno predstavo febr. 1944 spet nastudirala Cankarjevo Nino in odigrala še Stepanovno (Čehov, Snubač), Manjo (Bor, Težka ura), Vido (Bor, Raztrganci) idr. Po vojni je bila v sez. 1945-46 nastavljena pri SNG v Trstu, vendar se zdi, da se tukaj ni mogla uveljaviti, ker so bile nemogoče razmere: gled. brez lastne dvorane, igrali so v it. gledališču Fenice in po vaseh v priložnostnih dvorinah. Pri Jurčičevem Desetem bratu (2. dec. 1945) je bila lektor, naslednji dan pa je nastopila v naslovni vlogi Nicodemijevega Scampolo (10 predstav). 19. febr. 1946 je igrala v P. Šureka Pesem s ceste Ano v zamenjavi z Zlato Rodoškovo. V jeseni sta se z možem Jož. Tiranom vrnila v Lj. (GL SNG Trst 1946-47, št. 1, 17), kjer je bila spet v lj. Drami do 1951, ko je do upokojitve igrala v Mest. gled. v Lj. V Drami je izoblikovala naslednje vloge: Elianta (Molière, Ljudomrznik), Grozdana (Levstik-Kreft, Tugomer), Henrietta (Molière, Učene ženske), Ana Christie (O'Neill, istoimen. drama), Mila (Bor, Vrnitev Blažonovih), Jacinta (Cankar, Pohujšanje), Pepita (Kraigher, Skoljka); za vlogo ji je dal pisatelj pismeno priznanje. V Mest. gled. je nastopila v vlogah: Alma (Cankar, Jakob Ruda), Marion (Behrman, Zgodba njenega življenja), Mirina (Aristofanes, Lisistrata), Hana (Grum, Goga), Jannet (Fry, Gospa ne bo zgorela), Manda (Držić, Tripče de Utolče), ga. Conway (Priestley, Čas in Conwayevi), Arkadina (Čehov, Utva) idr. Z manjšimi vlogami je sodelovala pri radiu in slov. filmu: mati v Galetovem *Družinskem dnevniku*. Odlično se je znala vživljati v mlade, naivne, navihane in zrele, umirjene ženske vloge. 1966 je priredila v Lj. in Celju samostojen umet. večer za Cankarjevo obletnico *A luč je ostala*. Veliko je recitirala na R Lj. Nekaj njenih vlog je ohranjenih na magnetofonskih trakovih.

Prim.: SBL III, 311 in tam navedena liter.; SGL III, 629-30; GL SNG Trst 1945-46, št. 1, 19-20; 1946-47, št. 1, 17.

Jem.

SIMČIČ Zorko, pisatelj, dramatik, kult. delavec, r. 19. nov. 1921 v Mrbu, kamor so se po prvi svet. vojni starši zatekli s Prim., živi v Buenos Airesu (Arg.). Oče Anton, čevljarški mojster, potem polic. stražnik v Trstu in Mrbu, mati Marija Jerman, gospodinja - oba iz Biljane v Gor. Brdih. Nižjo klas. gimn. je dovršil v Mrbu, se vpisal na učiteljsko, a ga zaradi nem. zasedbe Mrba končal med vojno v Lj. Pri it. racijah 1941 so ga prijeli in odpeljali v taborišče Gonars, od koder se je vrnil po nekaj mesecih na pol slep. Ko si je opomogel, je bil nekaj časa v službi pri Zimski pomoči, in sicer osebn. tajnik Narteja Velikonje, ki je organizacijo vodil. Kasneje je bil uradnik na Tiskovnem uradu Lj. pokrajine. Maja 1945 se je umaknil na Koroško, in ker je imel že med vojno stike z angl. voj. ujetniki, je bil tolmač pri VI. britanski diviziji v Vrbi (Velden). Ni slutil, da so angl. oblasti med drugimi domobranci iz Vetrinja vrnile tudi enega njegovih bratov. Po nekaj mesecih je odšel v Rim in bil ponovno v zavezniški službi. Opravljal je najrazličnejše posle, do prevajalca na letališču Ciampino. Na jesen 1946 se je na povabilo prof. Jož. Peterlina (PSBL II, 645-47) preselil v Trst, kjer je nastopil službo na slov. radijski postaji (Radio Trst II). Tu je za razne oddaje pisal prizore, dramatiziral vrsto slov. epskih pesmi, ustvaril na stotine krajših humoriističnih skečev, na Peterlinovo pobudo pa za Verne duše 1946 rad. dramo *Žalostna pesem*, ki so jo tudi ponovili. Bil je tudi član Rad. odra. - 1948 je odšel v Buenos Aires (Arg.), kjer je bil najprej v nekem amer. podjetju »redactor«, potem je opravljal druga dela, v glavnem pa se ukvarja z izdelovanjem »spominčkov«. Že v Trstu se je vpisal na U na socialne in ekon. vede, v Buenos Airesu je skozi desetletja na raznih Institutos de cultura obiskoval celoletna predavanja, predvsem iz filoz. antropologije. - Nagnjen je do kult. ustvarjanja je dobil že v otroških letih, saj so imeli sicer preprosti starši veliko knjižnico in abonma za mrb. Dramo in ga vodili s seboj na predstave. Že kot otrok je nastopal pri Ljudskem odru. Tedaj je pisal pesmi po Gregorčiču, ki so ga doma veliko recitirali in prepevali, devetleten je doživel prvo objavo v otroškem kofičku Slovenca (Mirko Kunčič), de-

setleten pa je napisal igro, skomponiral zanjo kuplete in narisal sceno. Kot dijak je sodeloval v Žiki, Mentorju in drugih dij. listih, v Lj. pri Obisku in Slov. domu. V Slov. domu je objavlj. humoreske, potopis *621 km* (opis poti od Lj. do Genove), v DS 1944 je objavil črtici *Človek, ki je ubijal* in *Žebelj*, za S in Slov. dom je pisal kult. članke. Z Nartejem Velikonjo, Tinetom Debeljakom in Bož. Borkom je bil sour. in sodelavec Zbornika Zimske pomoči, ki je izšel 1944 in imel 106 sodelavcev. Napisal je dve drami, *Zadnji akord* je sprejela Lj. Drama in jo je režiral Edv. Gregorin, vendar je zaradi konca vojne 1945 niso uprizorili. V njej je obdelal problem družinskega trikotnika in iskanje smisla življenja. Ko mu je hrv. skladatelj Jakov Gotovac zagotovil, da ne bo komponiral opere na motiv Prešernovega Krsta pri Savici, je začel S. pisati svoj libreto *Krst pri Savici* za Matijo Tomca in 2. dej. priobčil v Slovenčevem koledarju 1944. Največji uspeh pa je dosegel 1943, ko je izšlo pri Novi založbi njegovo *Prebujenje*. Roman iz dijaškega življenja. Gre za svojevrsten dijaški roman, za mladostno prebujanje v avtorju samem. Knjigo so kritiki (T. Debeljak v S, B. Borko v J, Fr. Vodnik v DS, J. Moder v Slov. domu) pozitivno ocenili in pisatelj je dobil zanjo Prešernovo nagrado mesta Ljubljane. Druga njegova knjiga je izšla v samozaložbi 1944 pod naslovom *Tragedija stoletja*. Satire in humoreske. V njej je 15 zgodb, razen treh so vse izšle v revijah in časopisih med 1938-43, zajetih iz umetniškega, dijaškega in družinskega življenja. Avtor skuša najti smisel v humorju ali rahlo poudarjeni satirični osti. B. Borko in T. Debeljak hvalita njegovo intelektualno kritičnost. - V Trstu je S. razen na Radiu sodeloval 1947 pri reviji Mlada setev (MS). V njej je priobčil svojo prvo pesem *Jetnik št. 4443 svoji duši*. Iz gonarskega taborišča 1942 (podpis Marijan Jerman). V njej je ves občutek nemoči za taboriščno žico. Poleg pesmi in kake krajše glose (šifra PSM) je v MS priobčil štiri črtice: *Mimo treh belih vrat*, *Deček v dvigalu na Piazza Barberini*, *Na pragu*, *Troje src se je srečalo*. Vse se odlikujejo po rimskih doživetjih in po ostri duševni analizi ljudi, s katerimi se je srečal. Radijska drama v dveh dejanjih *Žalostna pesem* se godi na pokopališču blizu Trsta na Vernih duš dan, kjer se srečajo na grobu padle partizanke Sonje njena mati in sestra ter njen sošolec Miran, ki jo je imel rad, a sta se

razšla, bila pa sta tudi »vsak v svojem taboru«. Po ostrih besednih spopadih se zblížajo, postanejo ljudje in s sestro se bosta še videla. V igri gre za duševna stanja, ki so zajeta z vso globino in pripeljana do toplega in razumevaločega človečanstva. O igri je avtor pojasnil: »Napisana je bila iz srca in je predvsem dokument, kako je nekdo leta 1946, to je pred štiridesetimi leti in tik ob meji po bratomorni vojni načel vprašanje narodne sprave, do katere je treba priti, do katere pa se ne da priti na račun zavajanja resnice.« - V Argentini se je S. hitro znašel v novih razmerah, čeprav se ni nikoli vživel v vlogo »izseljenca«, ampak se ima za človeka »v izgnanstvu«. V Koledarju Zborniku Svobodne Slovenije (ZbSS) je začel sodelovati s črticami: *Črni tekač* (1950) je zgodba tolminskega fanta, nekdanjega partizana, živečega sredi amer. velemedsta; *Prvo prepozno srečanje* (1951) je duševna analiza srečanja med mladim zdravnikom, ki gre v misijone, in razvajeno bogato Američanko; v *Obisku pri Abu Sabu* (1951, 1952, tretji del v reviji *Novi časi* 1962) je ustvaril figuro modrega starca, ki zabavno-kritično opazuje slov. rojake ob njihovem vživljanju v novi svet. - Ko so slov. izobraženci 1954 ustanovili v Buenos Airesu Slov. kulturno akcijo (SKA), je S. prevzel mesto vodje liter. odseka te organizacije, istočasno pa tudi mesto sour. revije *Meddobbe* (Medd. - skupaj z Rudo Jurčecem). Medd. je ostal kot eden stebrov zvest skozi prvih devet let. Že takoj v začetku je v mesečniku *Glas SKA* (I, št. 2) objavil uvodnik o novi reviji, »namenjeni ljubiteljem umetnosti, vsem našim izobražencem, ki bi naj tako v esejih kakor v leposlovju posegli med dnevne dogodke, našli jasnosti, opore in razvedrila v dneh tako zamotanih miselnih križišč«. K reviji je povabil vse kult. delavce zunaj domovine, ki naj se »strnejo okrog te revije, katere edina naloga bo reševati v književnosti in znanosti, v čustvu in misli krščanske vrednote v času modernih razvrednotenj, kazati smer skozi sodobni kaos, skozi to nejasno meddobbo, katerega prvi del smo sami doživeli in katerega drugi, neznan, čeprav od nas odvisen, se nemoten približuje«. V *Glasu* je pod imenom ali pod šiframi Z. S., B. Š. objavljajl uvodnike, članke, razgovore (s slik. Volovškom, s trž. pesnico Nevo Rudolf), v Medd. pa razna razmišljanja in prozo. Tu je že v prvem letniku podal v razpravi *Nekaj misli o sodobni književnosti* osnove modernega li-

terarnega ustvarjanja. Pravi, da so danes književniki prešli »iz opisovanja ljudi in dejanja« na »nakazane orise«. Teža pisanja sloni »na junakovih duševnih vprašanjih, nastajajočih v odnosu s samim seboj, pa tudi med njim in družbo«, gibalo dogajanja pa naj bi bil »konflikt med dvema dušama... med dušama, ki ju nosimo v sebi, deloma, a že manj pa tudi konflikt med posameznikom in svetom«. Za Medd. je napisal noveli: *Odhojene stopinje* (I. let.) je duševna podoba človeka, ki hodi celo noč po vlažnem Buenos Airesu in misli na preteklost doma in sedanost v tujini; *Dogodek na Ulici de la Piedad* (VI. let.) je spet usoda begunca, ki ima sicer urejeno življenje, vendar visi med preteklostjo in sedanostjo; *Pot k reki na sever* (II. let.) je odlomek iz poznejšega romana. Razen tega je v Medd. objavljajl *Pripise k dnevom, Liter., potopisne in druge zapiske, Zapiske neznanega pisatelja*, analize raznih anket (1954, 1957), okrogle mize, glasbena poročila, gledal. kritike, pa tudi študijo *PEN Club - Coloquio de Buenos Aires - 1962* (VII. let.). Brez dvoma je tudi S-cvi organizacijski vnemi pripisati, da se je tedanje Medd. razvilo v revijo, ki ji v tistih letih ni najti primerjave v skupnem slov. kult. prostoru. Iz kronike v *Glasu SKA* je razvideti, da je organiziral razne kult. večere, ali sodeloval pri kult. dogodkih in tako pripomogel SKA, da je prišlo do te »najpozitivnejše stvaritve emigracije« (V. Beličič, *Glas SKA* VI, 9), do tega »mejnika v zgod. slov. kult. ustvarjanja« (St. Majcen, v pismu S. 26. jun. 1962), do tega, kar je celo idejna nasprotnica emigracije Marja Boršnikova izjavila ob obisku St. Majcnu z besedami: »... tako temeljito se še ni afirmirala slov. emigracija v naši zgod., kakor se danes afirmira slovenstvo v Argentini« (isto Majcnovo pismo). Dopisovanje s številnimi sotrudniki po raznih celinah (hrani nad 1.500 pisem), kasneje pa tudi osebni obiski sodelavcev po Evropi, vse to je rodilo svoj sad, a gotovo tudi zavrlo S-vo ustvarjanje. - Vendar je 1957 izdal pri SKA roman *Človek na obeh straneh stene*. Junak je begunec čisto iz osebnih razlogov. Ne doma ne v Argentini se ni mogel zakoreniniti, nikoli ni vedel, kaj bi rad. Malo pred vojno se je v Ljubljani oženil, kmalu pa je posegla v njegovo življenje zaročenka umrlega brata Katja. Ta je prišla za njim tudi v Argentino prav na večer, ko se je odpravljajl na sever, da se bo po petih letih dobil z ženo. In v tej noči se odigra vsa

zgodba. Pisatelj prenaša na papir junakovo doživljanje v treh plasteh: njegovo notranje doživljanje v tisti noči, spemine in premišljevanja ter odločitve in resnice (ki jih podaja z ležečim tiskom). Katja na dogovorjeni sestanek ni prišla, zato se ga je polastila še hujša negotovost. Tehnika zgradbe je izvirna, polna prepletov, stopnjevanja, premolkov in povzetkov, z neprestano notranjo napetostjo. Junak je splošno človeški, zato ga avtor imenuje samo »Človek«. Delo je po J. Pogačniku »v zdomski prozi estetski vrhunec«. - Izmed novel, ki jih je v tistih letih objavil, so tri izšle v Al. Geržiniča antologiji emigrantskega pripovedništva (1945-1960) *Dnevi smrtnikov* (SKA 1960). To to: *Prežalostne šriftice* (Vred. 1951), *Odhojene stopinje* (Medd. 1954) in *Prvo prepozno srečanje* (ZbSS 1951). - Tedaj se je lotil predelave libreta Prešernovega *Krsta pri Savici*. Besedilo je izšlo 1953 v Katol. misijonih v Buenos Airesu, leto kasneje v knjižni obliki pod psevd. Bine Šulinov (domače ime njegovega rodu v Biljani) in z ilustr. Hotimira Gorazda. Dokončno podobo je dal igri 1965 (zal. Tabor Trst - Buenos Aires), režiserskim izvodom je dodal 8 Tomčevih skladb. Igra je bila večkrat uprizorjena na prostem: Repentabor 1953, Ramos Mejía, in na odrih: RAITrsta 1955 in ponovitve, Buenos Aires, Mendoza, Toronto, ZDA. - Pri Slov. gledališču Buenos Aires (SGBA) je 1967 izdal okvirno dramo v treh delih *Zgodaj dopolnjena mladost*. Osrednji osebi sta Snežna in Matjaž, mlada človeka, ki se imata rada, toda zaradi revolucije oba padeta. V trenutku njene umiranja se začne igra v dveh dimenzijah: igra živih in istočasno igra mrtve Snežne in božjega Poslanca, ki iščeta rešitev duše njenega ubijalca. Drama je pravi misterij, slavospev ljubezni, ki gre preko groba in odrešuje. Krstno predstavo je doživela v Kanadi (Toronto 1969, režija Vilko Čekuta). Po J. Pogačniku sta Krst in *Zgodaj dopolnjena mladost* »slavospev ljubezni in želja po spravi med Slovenci« (ZSS 8, 78). - Okt. 1974 je izdal S. prvo in edino pesniško zbirko *Korenine večnosti*, s podnaslovom *Ciklus junijskih, posvetil pa jo je »mrtvima bratoma in vsem njunim mrtvim in živim soborcem v skromen poklon*«. Pesmi so pretresljive, misli plemenite, blizu molitvi, svetopisemsko izklesane. Dve sta prišli v *Antologijo slov. zdomskega pesništva* (ured. T. Debeljak in Fr. Papež, SKA 1980). - Zadnje S-ovo leposlovno delo sta mlad. igri v knjigi *Čarovnik Začarane doline in Dru-*

žina Zebedej, ki so jo 1980 založili v Buenos Airesu in poklonili učencem šole Fr. Balantič in ostalim šol. otrokom. - S. predava slov. od ustanovitve na Visokošolskem tečaju v Buenos Airesu, za slov. književnost na Srednješol. tečaju je pripravil skripta ter predelal in dopolnil knjigo Osipa Šesta *Kar po domače*; dodal ji je poglavje *Med nami in njimi* (tj. domačini, sredi katerih živijo Slov. po svetu) (1953). Pisal je o Balantiču, o Majcnu, 1963 je iz rokopisov, ki mu jih je poslal iz domovine St. Majcen, pripravil pesniško zbirko *Dežela* (psevd. Fran Zore). Piše prizore za domobranske proslave, spremlja dejavnost slov. gledal. skupin v Arg. (Gledališki list; Oder), objavlja poglede na kult. življenje doma (Medd. III, 1-2), na kult. dogajanje v zdomstvu (SKA v novo desetletje, London, Klic Triglava 1975), pa tudi na slov. družbo v zdomstvu in domovini, npr. 1985 izdana Anketa buenosaireskega Visokošol. tečaja *Pogled na slov. bodočnost*. Dostikrat predava zlasti mlajšemu rodu, značilni pa so njegovi »slavnostni govori«, ko občasno govori tudi na Slovenskem dnevu, osrednjem vsakoletnem zborovanju buenosaireske skupnosti. Te govore-razmišljanja objavljajo v tamkajšnjem periodičnem tisku, včasih pa jih tudi ponatisnejo, npr. *Zvestoba nazaj - poslanstvo naprej!* v knjižici *Slov. kri iz roda v rod*, izdana 1975 ob 30-letnici Srednješol. tečaja ravn. Marka Bajuka v Buenos Airesu. - Njegovo zanimanje za združništvo se je začelo že v mladih letih, ko je kot nižješolec sodeloval v glasilu neke mrh. zdruge. Kot 18-letni dijak je prejel bgd. nagrado za spis *Mladinsko združništvo in rohdalski pionirji*, ki je izšel tudi v lj. reviji. V Buenos Airesu od 1978 stalno piše uvodnike v združno glasilo *Stik*. Dolga leta je zbiral Vebrova razmišljanja o združni misli po revijah in koledarjih in jih objavil z uvodno študijo v knjigi *Fr. Veber, Zdrružna misel* (Buenos Aires 1979). - V rkp. ima še pesmi in prozo, Potopisne zapiske in Moja srečanja s St. Majcnom, katerega osrednji del predstavljajo Majcnova pisma S. - Šifre in kratice: Albin Belko, Alko Belin, Marij Borski, Bine Šulinov, Marijan Jerman, Z. S., B. Š., Simon Preprost, Scriptor, B. T. (Pismo v Medd. IV, 4), PSM (v MS).

Prim.: Osební podatki 20. avg. 1987; T. Debeljak, S 9. nov. 1943; B. Borko, J 14. nov. 1943; Fr. Vodnik, DS 1944, II, 142-44; J. Moder, Slov. dom 24. dec. 1943; Dr. T. Debeljak, Panorama slov. leposl. ustvarjalcev v emigraciji, ZbSS 1955, 228-44 s sl. na str. 240; Isti, Trideset let zdomske

emigracijske književnosti, 1945-1975, ZbSS 1973-1975 381-437; Isti, O slov. emigrantskoj književnosti, Hrvatska revija (Barcelona), XXI/1971, št. 1, 28-47; Isti, Antologija slov. zdomskega pesništva, SKA 1980, 265-66; Jevnikar, Zam. lit., M(Trst) 1970, 72-73; 1976, 17; 1983, 118; 20 let Rad. odra, Trst 1966, pass.; o Človeku na obeh straneh stene so pisali: v. b. (Beličič), Gosp 26. jul. 1957; K. R-c (Rakovec), Glas SKA 1957, št. 8 s sl.; -jkc (J. Krivec), SvSl 28. nov. 1957; Al. Geržinič, Glas SKA 1957, št. 19; n. n., KatG 17. dec. 1957; Slavko Srebrnič (Št. Tonkli), Duh. življenje, Buenos Aires 1957, št. 12; Rafko Vodeb, M(Trst) 1957, 150-51; M. Jevnikar, LitV 1957-58, 86-87; Isti, Medd. IV/1958, 91; o Krstu: Nik. Jeločnik, Glas SKA 1967, št. 16; Fr. Papež, Glas SKA 1967, št. 17; A. Kacin, Skrivnost ljubezni in smrti, KatG 18. nov. 1967; J. Pogačnik, Slov. zamejsko in zdomsko slovstvo, Kosovelova knjižnica, Trst 1972, pass.; ponatis v ZSS 8, Mrb. 1972, 73-74, 77, 78; V. Smolej, ZSS VII, Lj. 1971, 370-71; Enciclopedia El Ateneo, Buenos Aires 1962, T. III, 720; -jkc (J. Krivec), Korenine večnosti, SvSl 19. dec. 1974; poveljne slov. liter. zgodovine.

Jem.

SIMČIČ Zvonimir, enolog, r. 13. jul. 1921 v kraju Dobrovo v Brdih, živi v Solkanu. Oče Ciril, vinogradnik, mati Emilija Jakončič, gospodinja. Osn. š. je obiskoval na Dobrovem, srednjo š. za vinogradništvo v Coneglianu, a je ni končal, ker je bil mobiliziran v it. vojsko. Solanje je nadaljeval in končal po vojni v Poreču; na lj. U je 1964 dovršil prvo stopnjo študija na Biotehniški fak. 1947 je postal referent za kmetijstvo pri OLO Gor., nato je bil imenovan za upravitelja prvega drž. posestva v Brdih v Vipolžah in prav tu hkrati za ravn. kmetijske š. Potem je služboval pri obl. odb. za gor. oblast v Postojni, 1953 pa je bil imenovan za dir. briške kleti v izgradnji; pri briški kleti je bil kasneje tehnični dir. in enolog. 1968 je bil izvoljen za dir. kmetijske zadruge Brda (vključevala je tudi briško klet) in bil na tem mestu vse do upokojitve (1983). - S. se je uveljavil kot eden vodilnih slov. enologov, izšolal je zlato rebulo, ki je prinesla sloves briške vinske kleti. Kot enolog je sodeloval več let v mednar. komisiji, ki je ocenjevala vina lj. vinskega velesajma (dve leti je bil preds. komisije); patentiral je postopek za tehnološke izboljšave pri pridobivanju vina. S. je avtor sistema terasiranja vinogradov (ta se ne uporablja le v Sji, marveč tudi drugod po Jslj), je soavtor tehnološkega projekta briške kleti; sodeloval je kot tehniški sodelavec pri nastajanju nekaterih jsl. vinskih kleti. Več let

je bil izvedenec izvršnega odb. mednar. društva enologov s sedežem v Parizu, bil je tudi prvi preds. slov. poslovne skupnosti za vinogradništvo in prvi preds. skupnosti za obrambo pred točo. Posebne zasluge ima tudi za sodobno organizacijo briških zadržnikov. Večkrat je s predavanji nastopil na raznih strok. sestankih in imel stalne strok. stike na mednarodni ravni. V založbi ZTT je izšla njegova knjiga o kulturi vina *Vino med ljudsko modrostjo in sodobno znanostjo* (Trst, 1987, 188 str. z ilustracijami). Objavil je več prispevkov s področja enologije.

Prim.: Osebn. podatki; Sreč 1969, št. 20, 48-54; Delo 13. nov. 1971; Nedelj. dnevnik 16. jul. 1972; Delo 27. nov. 1981; Gosp 15. jan. 1982; PDK 3. dec. 1983.

B. Mar.

SIMONČIČ Vladimír - Vlastja, častnik, mojster fotografije in društveni delavec, r. 11. jun. 1911 v Gor., živi v Lj. Oče Joža, uradnik, po rodu iz Boštanj ob Savi, mati Uršula Ravnik iz Bohinjske Bistrice, gospodinja. Obiskoval je Ciril-Metodovo osn. š. v Trstu, po letu 1918 pa nadaljeval v Lj. Srednje šole: najprej real. gimn., nato realka v Lj., od 1925 realka v Bgdu. 1929-32 gojenec Voj. akademije v Bgdu. S-ev oče je bil zaradi udeležbe pri demonstracijah 1908 v Lj. kot polit. sumljiv odpuščen iz bančne službe. Zaposlil se je pri železnici na Prim., kjer so ga stalno premeščali. Tako se je S. rodil v Gor., osn. š. pa je začel obiskovati v Trstu, kjer je oče dobil službo v odvetniški pisarni dr. Jos. Wilfana. Mladega S. je vedno privlačilo slikarstvo, a družinske gmotne razmere so mu narekemale, da se je odločil za vojaški poklic, ker je bil tako že med študijem povsem preskrbljen. To pa je tudi ustrezalo njegovi narodno zavedni vzgoji. Bil je član Sokola, vedno se je čutil Primorca, sina tedaj zaslužjenega dela slov. naroda. - Kot odličen gojenec si je po končani Voj. akad. lahko izbral kraj prvega službovanja. Odločil se je za Lj., kjer je bil vodni oficir v 40. Triglavskem pešpolku do 1937, ko so ga poklicali v Bgd na tečaj za vojno obveščevalno službo. Opravil ga je z uspehom in po področje dela si je seveda izbral It., po priključitvi Avstr. k Nem. 1938 pa še Nemčijo. Novo delovanje je imelo za posledico njegov navidezni, formalno disciplinarno utemeljeni odpust iz vojaške službe. Da bi prikril svoje pravo zaupno delo, se je tudi vpisal na umetniško šolo

Probuda, ki jo je obiskoval do jeseni 1939. Od jeseni 1937 je obenem tesno sodeloval s prim. tajno organ. TIGR. Zlom Jlsle 1941 je doživel kot kapetan v Novem mestu. Pod imenom Vilko Soklič se je nato skrival kot slikar v graščini Ferda Vesela v Radohovi vasi pri Stični. 1941 je pomagal pri zbiranju in skrivanju orožja, a mar. 1942 je bil izdan in aretiran. Med prevozom v Lj. je skušal pobegniti, toda it. vojak ga je dohitel in ga s puškinim kopitom močno udaril po glavi. Zaradi težkih posledic (za katere mu je bila po vojni priznana 50 % vojna invalidnost) so ga nezvestnega najprej prepeljali v zaporniško celico v bolnišnici, nato pa so ga zdravili na nevrološkem oddelku do jan. 1944. V bolnišnici je delal za OF. Ko je njegov položaj postal ogrožen, je po navodilih OF pobegnil v Trst, kjer naj bi pomagal pri organizaciji propagande. Po umoru v ui. Rossetti, kjer so kot žrtve padli njegovi predvojni znanci, so tudi njemu prišli na sled. Spet je moral pobegniti, tokrat v Milan, kjer mu je CLN oskrbel nove dokumente na ime Mirko Soklič. It. odporiške-mu gibanju je posebno koristil s svojim znanjem nem. in s prevajanjem poročil Radia Svobodne Jlsle. Po vdoru Gestapa v organizacijo so S. skrili na področje Lago Maggiore. 27. apr. 1945 pa so ga faš. ujeli, ga strahovito pretepli in obsodili na smrt. Ko je z dvignjenimi rokami že stal pred zidom in so bile nanj namerjene puške, je na dvorišče vdrl tovarnjak z garibaldinci. Sledilo je divje streljanje in S. se je izčrpan zgrudil. Šele na gasilski postaji se je zavedel, živ in ročen. Za njegovo sodelovanje v it. odporiškem gibanju mu je ANPI leta 1982 podelila garibaldinsko zvezdo. - 5. maja 1945 so Jugoslovani iz Sev. Italije izvolili svoj NOO. S. je v njem vodil seznam povratnikov v domovino. Ko je kmalu nato jsl. ambasada iz Rima ustanovila v Milanu Urad za repatriacijo, je S. nadaljeval svoje delo in opravljal druge zaupne naloge v svojstvu diplomatskega uslužbenca. Po zapletitjaju z Angleži ga je jsl. ambasada rešila pred aretacijo s tem, da ga je poklicala v Rim. Izčrpanega od prestanih naporov in dela so ga kot diplomatskega kurirja poslali v Bgd. Tam so mu ponudili, da bi v činu majorja nadaljeval delo v generalštabu. A S. si je želel začeti novo, drugačno življenje, primernejše njegovim nikdar opuščenim umetniškim težnjam. Zato se ni hotel vezati ne vojaško ne politično-partijsko, kar pa ni bilo brez posledic. - Konec 1945 se je

vrnil v Lj. Vse prošnje za službo so mu bile odbite, z družino je bil brez lastnega stanovanja. Zgolj naključno se mu je šele 1947 ponudila prva možnost zaslužka. Kot časnika-fotoreporter je začel sodelovati pri tedniku Tovariš, kjer se je takoj uveljavil pod psevdonimom »Foto Vlastja«. A kmalu je sledilo grenko presenečenje. 6. dec. 1949 ga je UDBA v ured. aretirala in do maja 1950 je preživel v podzemni samici neosnovano obtožen veleizdaje. Duševno prizadet od neprestanih zasliševanj in krivičnih očitkov je tretji dan po vrnitvi k družini končal v psihiatričnem oddelku bolnišnice. Po daljšem zdravljenju mu je zdravnik svetoval, da ga bo — po vsem, kar je v življenju telesno pretrpel in duševno doživel — rešilo samo intenzivno delo. In S. se je z vso zagnanostjo vrgel na ustvarjanje na področju svojega novega delovanja. Kot fotoreporter in pogosto tudi s pisano besedo kot časnika je delal za reviji Tovariš in Tedenska tribuna ter pri dnevnikih Slovenski poročevalec in Delo. Za svoje dosežke je trikrat prejel Tomšičevo nagrado (1955, 1956 in 1957). - 1957 je odpovedal službo v ured. Dela in na povabilo Medic. fak. sprejel mesto tehn. sodelavca z nalogo, da organizira načrtno medic. foto-dokumentacijo. To dolžnost je opravljal 24 let. 1958 je postal prvi televizijski snemalec na Balkanu. Študentje so tako lahko spremljali zdravniške posege »v živo« na zaslonu v predavalnici. Vidnost je bila boljša in izločena je bila nevarnost infekcije. Ustanovil je fotoklub zdravstvenih delavcev »Janez Puhar« (1960). Vključil se je v priprave za gradnjo Kliničnega centra (1962), potoval po Evropi, prinašal načrte in fotografije modernih bolnišnic, zasnoval filmski in fotografski dokumentacijski center, v katerem je kasneje delalo šest njegovih študentov medicinskih fotografov in snemalcev. Ustanovil je Fotoklub slov. zdravnikov (1968 - razstave Mrb. 1969, Koper 1971, Škofja Loka 1972). Do svoje upokojitve 1973 je ustvaril 74 medic. filmov, ki so še danes v uporabi in so mnoge predvajali v številnih svetovnih središčih po vseh celinah. Po upokojitvi je honorarno delal na Medic. fak. še do 1981. V počastitev njegovih zaslug kot pionirja slov. medic. foto-dokumentacije so mu ob njegovi 65-letnici pridedili na Kliničnem centru poseben prikaz dela na področju medic. dokumentacije. Vzporedno s svojimi službenimi dolžnostmi S. že od 1946 spremlja tudi svojo skrito ljubezen: gledališko dejavnost.

V lj. Drami in Operi je od 1947 do 1964 fotografsko dokumentiral vse predstave. Od ustanovitve 1951 do 1983 je na enak način spremljal delo Mestnega gledališča ljubljanskega. V amaterskem šentjakobskem gledališču snema že 35 let. Poleg tega je dokumentiral tudi predstave Komornega gledališča, Eksperimentalnega gledališča, Odra 57 in gledališča Svobod v Kranju, Celju in Mrbu. Skupno je s približno 54.500 posnetki ohranil izvedbo 774 predstav. Muzeju SNG je predal v shrambo urejen arhiv 645 predstav z 39.000 posnetki. - Zgolj fotoreporterski lov pa ni zadovoljeval S-ovih višjih umetniških teženj. 1947 se je vpisal v Fotoklub Ljubljana, kjer je spoznaval, kako so ustvarjali stari mojstri. Po udeležbi na dveh skupinskih razstavah je že prodril v njihove vrste. Po zaporu 1949-50 je sklenil, da se še bolj poglobi v to delo. Posnetke je začel pošiljati na mednar. razstave in po uspehu na svet. razstavi v Rio de Janeiru so se začela vrstiti vabila na vse celine. Njegova fotografija *Mladi letalci* je 1951 dobila na svet. natečaju v Londonu prvo nagrado. V letih 1951-74 je priredil samostojne razstave v Clevelandu, Oslu, Kopenhagnu, Buenos Airesu, Bgd, Skopju, Nišu, Splitu, Novem Sadu, Lj., Titovem Velenju, Gorenji vasi, Radovljici, Škofji Loki. Udeležil se je številnih skupinskih razstav doma in v tujini. 1971 je ustanovil in postavil prvo razstavo »Foto treh dežel« v trikotu Ljubljana-Celovec-Gorica, ki se odtlej prireja vsako leto. Soustanovitelj (1974) in častni član (1985) je mednar. Fotoforum, ki povezuje fotografijo Sje, Hrv., Avstr., Štaj. in Koroške ter F-JK. Član je bil mnogih mednar. žirij, ustanovitelj prve fotogalerije v Jslu (1971 v Gorenji vasi), pobudnik in mentor fotogalerije Atrij v Lj. (1972). Za svoja dela je prejel številna umetniška priznanja: 1957 v Bernu diplomu mednar. mojstra fotografije Mednar. zveze fotografske umetnosti (FIAP); 1967 naslov mojstra fotografske umetnosti Jsle; 1971 v Kopenhagnu častno članstvo Danskega fotografskega društva; 1976 v Linzu kot prvi tujec najvišje avstr. fotografsko odličje Sartoriusovo medaljo; ne moremo naštevati drugih tujih in domačih priznanj ter častnih članstev v številnih jsl. fotoklubih. S. sam sodi, da je največ dal sočloveku kot fotografski vzgojitelj. 1948 je opravil vseznin inštruktorski izpit in odtlej predava, vzgaja in vodi fotografske krožke. 1948 je ustanovil fotoklub »Slovenski poročevalec« in bil pet let njegov

mentor. Poleg že omenjenih zdravniških je bil 1957 pobudnik ustanovitve »Fotokluba Radio Lj.«, 1967 »Fotokluba Planinske zveze«, 1971 »Fotokluba Gorenja vas«, 1972 je bil soustanovitelj »Fotozveze Koroške« v Beljaku. Med 1955-59 je bil redni predavatelj na šoli za fotografske pomočnike v Lj., 1957 pri Fotozvezi Sje zadolžen za delo z mladino, 1958 vodil fototečaje na Ekon. fak. in v Šoli za medic. tehnike, 1959 vodil fototečaj na Tehn. sred. š. in bil član mednar. žirije študentske fotografije, 1960 je ustanovil in postavil prvo razstavo »Pionirski foto«, v Šoli za oblikovanje je uvedel predmet Fototehnika in ga predaval pet let. Isti predmet je predaval 19 let na Pedag. akad. 1963 je v Lj. ustanovil in postavil prvo razstavo »Mladina fotografira«. 1964 je predlagal reorganizacijo fotografske šole in na njej predaval štiri leta. 1971-72 je predaval na Fak. za novinarstvo v Lj. - V svojstvu vzgojitelja se je S. udeležil mednar. seminarjev mlad. pedagogov: 1965 v Berlinu, 1972 in 1973 v Remscheidu v ZRN, kjer je njegova metodika za zgodnjo fotografsko vzgojo mladine dobila 1973 uradni naziv »Jsl. model«. Kot taka je bila z zanimanjem obravnavana tudi v tujih pedagog. časopisih. V Gorenji vasi je S. ustanovil in vodi fotografsko šolo, ki goji ta model, katerega je 1985 predstavil tudi na slov. učiteljski in gimn. v Trstu. - Izven šolskih in predavanj v tujini je S. imel v letih 1950-77 še 243 drugih javnih in radijskih predavanj ter je vodil 158 izvenšolskih fototečajev. V S-ovo pedagog. dejavnost spadajo še: članek *Problematika fotografske vzgoje mladih* v reviji Fotografie (Leipzig 1968), trije Dia-filmi za osnove pouka v fotografiji, ki jih je založil Sava film (Lj. 1968) ter so v prodaji tudi v srbohrv., nadalje fotopriročnik v učbeniku *Tehnični pouk za 8. razred osnovnih šol*, ki ga je izdala Tehnična založba Sje (Lj. 1968, 1986 9. natis). Za svojo požrtvovalno in bogato vzgojno dejavnost je S. prejel 1971 Nagrado mesta Ljubljane. - Kot strok. publicist je S. 1967 vodil fotokotiček v reviji Tim; 1968 je napisal niz člankov *Kako boš ustvaril dobro fotografijo* za dnevnik Delo s prevodom v Fotoreviji (Bgd); 1968 je prispeval poglavje *Fotografija* v III. delu knjige Za vsak dan (Zal. Zagreb film v shr. in Orbital v slov.). Prispeval je fotografije za knjigo *Gozdovi na Slovenskem* (Zal. Borec, Lj. 1975) in za knjigo *Slovenske gore* (Cankarjeva založba, Lj. 1982). S poezijo in prozo sodeluje pri liter. reviji Sežalec (Škofja Loka, 1984)

in v Žirovskem občasniku (1984-86). Svoje notranje doživljanje rad preliva v poezijo, ki je bila predstavljena tudi na javnih recitalih. Od 1976 je stalni sodelavec Inštituta za slovenski jezik pri SAZU za fotografsko terminologijo. S. je še vedno aktiven kot fotografski pedagog doma in v tujini ter kot organizator mednar. strok. srečanj. 24. okt. 1987 je dobil v Sarajevu nagrado za življenjsko delo Foto zveze Jsle.

Prim.: Osební podatki; Miran Sattler, Znanec iz sosednje ulice: Vlastja Simončič, Nedelj. dnevnik 21. maja 1967 s sl.; Z obiska prof. De Bakeya v Lj.: Po velikem dogodku v naši kirurgiji, Delo 22. avg. 1967 s sliko S., ki snema operativni poseg; Aktualni razgovori: Razgovor z mojstrom Vlastjo Simončičem, ZstV okt. 1968 s sl.; Nagrade mesta Lj., Delo 9. maja 1971; Olga Ratej, Življenje v vojni in miru, TT 15. jun. 1971; Fotografija kao vaspitač, Dnevnik (Novi Sad) 18. okt. 1975 s sl.; Ing. Ludwig Willing, Kinder fotografieren ohne Kamera, Naturfreunde, Wien 1980, št. 4 s sl.; A. Dolenc, Vlastja Simončič, 70 let življenja in dela, ZstV 1981, 50 s slikami in spiskom S-vih filmov; Bogdan Pogachnik, Vlastja Simončič 70-letnik, Delo 12. jun. 1981 s sl.; Sm. Juras, Misliti moramo na bodočnost, Bilten Kliničnega centra, Lj. 1981, št. 9 s sl.; A. Dolenc, Vlastja Simončič in njegovih 70 let, Medic. razgledi, Lj. 1981, 476-78; Bojana Zokalj-Jesih, Starojugoslovanski kapetan garibaldinec Mirko, TV-15 4. febr. 1982; Mir. Soklič, Racconto di un partigiano jugoslavo: Fucilazione!, Resistenza Unita, Novara 1985, št. 7-8; Vlastja Simončič, Iz smetišča idealov, Žirovski občasnik, Ziri 1986, št. 9-10; (Ivo Jevnikar), »Foto Vlastja«. Pogovor s fotografom Vl. S., M(Trst) 1988, št. 4, 50-52 s 3 sl. in avtoportretom z ogljem Po prihodu iz ječe!

B. S.

SIMONETI Rino, gospodarstvenik, r. 5. jun. 1926 v Gor., živi v Sp. Gameljnah pod Šmarno goro. Oče Marjan, zidarski mojster (zadnji demokratično izvoljeni župan v Podgori), mati Matilda Faganel, gospodinja. Osn. š. je obiskoval v Polju pri Lj., sred. š. v Lj. Med 1950 in 1955 je študiral pravo na lj. U (diplomiral 1955), študijsko je bil 1959 v ZR Nemčiji, 1972 je na zgb. U postal magister ekonomskih ved in 1983 dr. ekonomskih znanosti na U v Mrbu. V NOB je sodeloval od jan. 1942, 1943 je bil sekretar komiteja SKOJ za Lj.-Polje, od dec. 1943 do maja 1945 je bil interniran v Dachauu. Zaposlen je bil na ministrstvu za notranje zadeve LRS (1945 do 1950), bil pomočnik dir. Putnika za Sjo (1953 do 1954), komercialni dir. Gospodarskega razstavišča v Lj.

(1957 do 1958), delal na vodilnih mestih pri Globus špedicija in v Narodni banki, centrala za LRS (1958 do 1961). Od 1961 do 1967 je bil dir. tovarne obutve Peko v Tržiču, nato pa član Izvršnega sveta skupščine SRS (1967 do 1970), na vodilnih mestih v Gorenjski predilnici v Škofji Loki (1970 do 1975) in v Poslovni skupnosti tekstilne industrije Sje (1975 do 1988). Na mrb. U je habilitiran univ. učitelj in predava v izobraževalnih centrih gospodarstva ter na podiplomskem študiju Pravne fak. U v Lj. Javno je deloval kot mladinski funkcionar, poslanec skupščine SRS (1964 do 1970), v ured. revij, projektnih svetih in Gospodarski zbornici Sje in Jsle. Kot preds. združenja usnjarsko predelovalne industrije Jsle (1962 do 1966) je modeliral koncept izvozne orientacije panoge in položil temelje njegove uresničevanja. Postavil in usmerjal je program modernizacije tekstilne industrije Sje in ga kot preds. združenja (1978 do 1986) tudi usmerjal. Nosilec je nekaj častnih in delovnih priznanj ter odlikovanja za delo. - Proučuje modele mednar. ekon. odnosov v pogojih družbene lastnine in samoupravljanja, kar je bila tudi tema njegove doktorske disertacije. Izdelal je model deviznega trga tekstilne industrije, ki je učinkovito funkcioniral (1979 do 1986), in model operacionalizacije deviznega režima SRS (1987), ki je postal tudi predlog Gospodarske zbornice Jsle. Napisal je več komparativnih študij sistema mednar. odnosov in razvoja tekstila in njene tehnologije do leta 2000. S-jeva bibliografija obsega preko 230 enot.

Prim.: Osební podatki; Kojeko 2, 943.

B. Mar.

SIMONI John P., častnik ameriške vojske, od 3. avg. 1945 do 3. jul. 1947 načelnik Prosvetnega urada ZVU v Trstu (Education Division of AMG Triest). S. je bil morda it., slov. ali tudi hrv. porekla (Simoni, Simončič, Simonič ali podobno). It. je kar dobro obvladal v pogovoru. Bil pa je neoporečen, ko je šlo za vprašanja tedaj obnavljajočega se osnovnega in ustanavljanje slov. in hrv. sred. šolstva na Tržaškem in Goriškem, oz. hrv. v Puljščini, ki je po Morganovi razmejitvi spadala v anglo-ameriški pas do mirovne pogodbe 1947. Prve stike s Slovenci je S. dobil po dr. Alfonzu Čuku (PSBL I, 251-52), ki mu je stvarno prikazal položaj na ozemlju, kamor je prišel, in s prof. dr. Srečkom Barago (PSBL I, 34-35), ki je

postal njegov strok. svetovalec za slov. šole na Prosv. uradu ZVU v Trstu. S. se je pri svojem delu jasno odločil za smer in sodelavce. Že od 4. avg. 1945, ko je izšla prva uradna Okrožnica, ki omenja slov. šole, pa do 3. jul. 1947, ko je zapustil svoje mesto, je S. s simpatijo spremljal razvoj slov. šolstva. Za obnovo slov. osn. šol se je postavil na stališče, da se odpro, kjer so bile že 1914 in kjer je na razdaljo 4 km vsaj 25 učencev. Z Okrožnico (Ukazom) št. 7 z dne 8. okt. 1945 je ustanovil v Gor.: nižjo gimn., klas. gimn. z licejem in učiteljskišče, v Trstu pa: nižjo gimn., realno gimn. in trg. akademijo ter 1947 še učiteljskišče. V Gor. in Trstu je ustanovil učiteljske izpolnjevalne tečaje in z Okrožnico št. 11, objavljeno 5. mar. 1947, uredil delovanje strok. šol v Nabrežini, na Katinari, v Sežani in Kanalu. Dokončno ureditev vseh slov. šol pod ZVU pa je objavil Ukaz ZVU št. 18, ki je bil objavljen 8. nov. 1947, torej že po odhodu S., ki je medtem napredoval v stotnika, kapetana, vendar je vsebina Ukaza v celoti delo S. in Barage. - S-jeva je tudi zasluga, da je ustanovil komisijo za slov. šolske knjige in preskrbel za njeno delovanje finančna sredstva. S tem so slov. šole dobivale potrebne knjige. - S-jeva posebna zasluga je bila, da se je zavzel za ustanovitev slov. sred. šol v Trstu, katerih prej nikdar ni bilo, gor. slov. gimn. je bila ustanovljena 1913, a jo je zadržal izbruh prve svet. vojne. S. se ni oziral na pismo, ki ga je prejel od trž. šol skrbništva 9. avg. 1945 proti ustanovitvi slov. srednjih šol. Predstavnik KD (DC) je v trž. mestnem svetu sicer priznal, da imajo Slov. pravico do lastnih šol, a da jih je preveč in da so bile ustanovljene v letih 1945/46, ko so Slov. izrabljali dobroto zavezniškega častnika Simonija, »benevolenza di un ufficiale alleato - Simoni«.

Prim.: A. Geržinič, *Boj za slov. šolstvo na Primorskem*, Buenos Aires 1983, pass.; D. Bonamonte, *Disciplina giuridica delle istituzioni scolastiche a Trieste e a Gorizia*, Milano 1979; M. Šah, *Zgod. pregled obnovljenega in na novo ustanovljenega slov. šolstva na Goriškem in Tržaškem od 1945 do 1985*, v *Slov. šolstvo na Goriškem in Tržaškem 1945-1985*, Trst 1986, kjer so vse zavez. okrožnice in seznam šol. knjig, ki jih je založila ZVU.

Šah

SIMONIČ Primož, kmetijski strokovnjak, publicist, r. 3. jun. 1893 v Plužnjah pri Cerknem (danes obč. Idrija), u. 18. sept. 1975 v Škofji Loki. Oče Ivan, mali kmet, mati Marjana Mlakar. Dru-

žina se je že v njegovi mladosti preselila v Škofjo Loko. Gimn. je obiskoval v Kranju, kjer je 1912 maturiral. Študij je istega leta nadaljeval na Visoki zemljedelski šoli (Bodenkultur) na Dunaju. Zavoljo prve svet. vojne je moral študij prekiniti (mobiliziran od 1. jun. 1915 do 1. mar. 1917), nakar ga je nadaljeval in 1920 diplomiral. Služboval je na veleposestvu Križ pri Kamniku kot praktikant (1920-22) in od 1922 do 1926 kot upravitelj veleposestva. 1926 je opravil na Agron. fak. v Zgbu izpit za pouk na sred. kmetij. šolah. Kot profesor je poučeval na nižji kmetij. šoli v Šentjurju pri Celju ter na nižji sred. kmetij. (sadjarski in vinarski) šoli v Mrbu (do 1936). Kot pedagog in odličen strokovnjak je predaval poljedelske predmete, botaniko, računovodstvo in celo slovenščino. Tudi praktično je vodil poskuse pridelovanja raznih sadežev in posevkov. 1936 je bil imenovan za glavnega referenta za poljedelstvo pri Kmetij. odd. banske uprave v Lj. in na tem mestu ostal do 1945. Po osvoboditvi je postal upravnik drž. posestva Selo pri Šentvidu pri Stični (pred nacionalizacijo posestvo tvrdke Sever & Co). Od 1947 do 1952, ko se je upokojil, je vodil laboratorij za kontrolo semen pri Kmetij. raziskovalnem in kontrolnem zavodu v Lj. Ob upokojitvi se je preselil v Škofjo Loko, »kjer uživa svoj pokoj, se kratkočasi z opazovanjem žive narave in piše drobce iz svojih doživetij in opazovanj«, (je v Loških razgledih zapisal dr. France Adamič ob 80-letnem jubileju P. Simoniča). - Kot publicist se je že zelo zgodaj uveljavil, saj ga že 1923 zasledimo med sodelavci časopisa *Kmetovalec* (K). Pisal je predvsem o gospodarjenju in varčevanju, o kmetij. strojih, obdelavi posameznih posevkov in sadežev, o vprašanih strok. kmetij. šolstva in stanovskih zadevah, o problematiki modernizacije pridelovalnih postopkov, odbire rastlin in pridelovanja semen itd. Objavljal je v glasilih in časopisih: *K*, *Brazda* (1934-37), *Gospodar in gospodinja* (1934-38), *Koledar jsl. kmečke zveze* (1931), *KolKM* (1936), *Orač* (1937-41), *Sadjar in vrtnar* (1931-34), *S* (1933); po drugi svet. vojni pa v: *Kmečki glas* (Kg), *Pisani petek* (Delo), *Loški razgledi*, *kranjski Glas*, *Nedeljski dnevnik*, *celjski Novi tednik*. Pomembnejša dela: napisal je knjigo *Splošno poljedelstvo* (Celje MD 1931), na 320 straneh, ki je skoraj 20 let služila kot priročnik za strok. rabo. Dalje: *Kmetijsko knjigovodstvo* (1931); *Zitarstvo* (referat na kmetij. anketi II, PKA 1938, str. 179-88); *Kme-*

tijstvo na Dolenjskem (zbornik razprav Dolenjska 1938, 199); *Za boljši pridelek* (skupaj z inž. Repanškom in dr. Janežičem, Celje 1952); *Kmetijstvo v loškem okolišu nekdanj in danes* (Loški razgledi 1964, 102-10); *Spominski plošči o potresu 1511* (Loški razgledi 1964, 208-10); *Doživljaji in spomini* (Loški razgledi 1970); *Loške slike iz pretekla in polpretekla doba* (v kranjskem Glasu); *Kralj Macafuks in drugi megalomani* (celjski Novi tednik, 1972) itd. Pisal je tudi v Nedeljski dnevnik pod psevdonimom Simon Mlinar, kjer je v nadaljevanjih opisoval stare loške gostilne.

Prim.: SBL III, 314; Dr. Fr. Adamič, 80-letni jubilej Pr. Simoniča, Loški razgledi 1973, 311-12.

Bevk

SIMONIČ Žaromir (Žarko), pravnik, gospodarstvenik, r. 6. avg. 1919 na Opčinah pri Trstu, u. 31. jul. 1981 istotam. Oče Karel, gostilničar in trgovec, mati Antonija Golob. Osn. š. je obiskoval v domačem kraju, se šolal nekaj let v Tolminu in se vpisal nato na gimn. in licej Dante Alighieri v Trstu, kjer je maturiral 1938. Leta 1929 so očetu odvzeli licenco in zaprli gostilno, v kateri so se shajali razni zavedni domačini. S. se je že v mladih letih pridružil antif. mlad. gibanju in bil aktiven v društvenem delovanju v domačem kraju. Jun. 1940 je bil aretiran in 8 mes. zaprt v Trstu in Kopru, nato izpuščen. Po izpustitvi iz zaporja je S. služil voj. rok, a so ga zaradi bolezni poslali domov pred kapitulacijo. 1943 je diplomiral na Pravni fak. trž. U, kjer je bil nekaj časa zatem asistent za rimsko pravo. Istočasno se je povezal z OF in šel spomladi 1944 z bratom Stanislavom v partizane. Najprej je bil v Kosovelovi brigadi, nato je opravljal razne pravniške funkcije. Po osvoboditvi je delal v pravnem oddelku PNOO v Trstu in Ajdovščini. V Trst se je vrnil 1947 in odslej delal v trg. stroki, se csamosvojil in prevzel več predstavništev, dokler se ni 1960 zaposlil v TKB (Tržaški kreditni banki), kjer je kmalu zatem prevzel ravnateljske funkcije in bil 1961 imenovan za ravnatelja. Na tem mestu je ostal do smrti. V 20 letih je pripeljal trž. slov. bančni zavod do poslovnih uspehov in mu predvsem pridobil velik ugled v slov. in it. krogih. - Aktiven antifašist je bil tudi njegov brat **Stanislav** (25. jan. 1915, Opčine - 22. sept. 1984, Opčine), ki je bil sept. 1940 konfiniran na otok Ventotene, kjer je ostal do kapitulacije.

Prim.: bp, Ž. Simonič petdesetletnik, PDK 10. avg. 1969 s sl.; jk (J. Koren), Dr. Ž. Simonič

šestdesetletnik, PDK 5. avg. 1979 s sl.; Isti, Dr. Ž. Simonič, PDK 2. avg. 1981 s sl.; L. B(erce), Dr. Ž. Simonič nenadoma umrl, Gosp 7. avg. 1981 s sl.; podatki sina Igorja.

Idt

SIMONITI Anton, pevovodja, prosvetni delavec, r. 1. apr. 1868 v Fojani v Gor. Brdih, u. 12. apr. 1954 istotam. Oče Peter, čevljar, mati Marjana Polenčič. Obiskoval je farno šolo v Fojani. Dvanajstletnega je oče poslal v Tolmin za čevljar-skega vajenca. Tam ga je skladatelj Danilo Fajgelj uvedel v glasbo. Ko se je S. vrnil v Fojano, je kot samouk nadaljeval študij glasbe, zbral in vodil prvi fojanski pev. zbor in se spopolnjeval pri gor. glasbenikih: pri Hrab. Volariču, Iv. Kokošarju, Fr. Setničarju in Ferd. Simčiču. Leto za letom je S. orgljal v cerkvah in vodil številne cerkv. in prosv. zборе v Fojani, Vipolžah, Kozani, Cerovem, Biljani, Medani. Gojil je ljudsko melodijo, ljubil vesele, melodiozne skladbe. 1884 so Brici ustanovili narodno obrambno društvo »Slovenski jez«. Andr. Žnidaršič, vikar iz Gradna, je zložil briško himno *Slovenski jez*, H. Volarič jo je uglasbil, S. pa jo je v pevskih zborih širil po narodnih čitalnicah. Proti it. Lega Nazionale so Brici peli: »Edinost bodi Bricem trdna vez, zato postavljamo Slovenski jez!« Tako je S. preko 60 let požrtvovalno učil pevske zборе. V tem duhu je vzgojil tudi sina Rada v odličnega dirigenta in skladatelja (gl. čl.).

Prim.: Lud. Zorzut, Slovenski jez, KMD 1955; Isti, Svobodni kmetje, Dobrovo v Brdih 1974; bežno ga omenja Ivo Jelerčič v Pevskem izročilu Primorske (72).

T. P.

SIMONITI Lojze, zdravnik, internist, r. 2. avg. 1901 v Biljani, u. 16. febr. 1957 v Mrbu za posledicami avtomobilske nesreče. Oče Peter, izučen čevljar, mati Katarina Simčič, gospodinja. Imela sta manjše posestvo in gostilno. Obiskoval je gimn. v Gor. in maturiral 1921. Medicino v Lj., nadaljeval študije v Gradcu in promoviral v Bologni (1927). Najprej je služboval v Gor. (bolnišnica Rdeča hiša), nato je imel privatno prakso na Travniku v Gor. - Še kot študenta so ga preganjale faš. oblasti, pogosto so opravljali hišne preiskave na njegovem domu. Družil se je z dr. Engelb. Besednjakom, dr. Jož. Bitežnikom in dr. Jan. Kraljem. Pogosto je predaval o zdravstvu v prosv. društvih. Ker so se preganjanja stopnjevala in je vzdušje postalo nevzdržno, je S. videl v emigraciji edino rešitev. K temu pa je

svoje pripomogla tudi bolezen. Leta 1932 je po-
bегnil v Jsló. Najprej se je zdravil na Golniku,
nato se je zaposlil kot zdravnik in se speciali-
ziral iz pljučnih bolezni in tuberkuloze, 1937 pa
iz notranjih bolezni. 1937 je prevzel mesto pred-
stojnika internega odd. splošne bolnišnice v
Slovenj Gradcu. Postal je primarij in rav. te
bolnišnice. Istočasno je vodil protituberkulozni
dispanzer tudi v Trbovljah, Slovenj Gradcu in
Črni na Koroškem. Nemci so ga konfinirali v
Wrocław (Breslau) v Šleziji na Poljskem. Po
osvoboditvi je bil od 1945 do smrti rav. bol-
nišnice in šef internega odd. v Slovenj Gradcu.
Objavil je več strok. člankov v ZstV (1933, 1935,
1936, 1937). Vsi članki so obravnavali problem
tuberkuloze. Objavil je tudi celo vrsto poljudnih
predavanj v okviru strok. društev (tudi v Kol.
GMD 1931). Njegovi otroci: **Jurij** (1931) zdravnik
internist, **Mitja** (1935) dipl. inž. arh., **Primož**
(1936) univ. prof., preds. Slov. matice, **Marjetica**
(1939) umetnostni zgodovinar.

Prim.: Osebni podatki soproge Cvete, sina Ju-
rija (pismo z dne 9. febr. 1987); SBL III, 314;
ZstV 26, 1957, 189-90.

A. Pr.

SIMONITI Rado, skladatelj in dirigent, r. 15.
maja 1914 v Fojani, u. 14. maja 1981 v Lj. Oče
Anton, organist in čevljar, mati Jožefa Mavrič,
gospodinja. Po opravljeni klas. gimn. v Lj. je v
letih 1933-37 obiskoval Konservatorij in 1946 di-
plomiral na Akademiji za glasbo (AG) v dirigira-
nju pri D. Svari. Poučeval je na glasb. š. v Spli-
tu (1937-39), vodil zbor lj. Opere (1939-43), po ka-
pitulaciji It. je 1943 odšel v partizane in vodil
prvo part. pihalno godbo v Crnomlju, 1944 je v
Gravini pri Bariju osnoval zbor Srečko Kosovel
primorskih Slovencev, s katerim je nastopil v
gledališču Verdi v Trstu. Po vojski je bil do
1978 z nekaj prekinitvami dir. lj. Opere, v letih
1948-58 je bil hkrati dirigent zbora Slovenske
Filharmonije. Že pred maturo je vodil šolski
zbor, po maturi moški zbor Krakovo-Trnovo in
nadomeščal Fr. Marolta pri Akad. pev. zboru, v
Splitu je vodil zbor Hrvaškega glasbenega druš-
tva Tomislav; po vojni je 1947 v Bgdu ustanovil
umetniški korpus Jugoslovanske armade, soočivil
Učiteljski pev. zbor Emil Adamič, bil je sousta-
novitelj Mladinskega pev. festivala v Celju, sour-
revije Zbori ter pobudnik ljudsko-prosv. glasbe-
nega dela na Prim. Po diplomski predstavi Tra-
viate je redno dirigiral v Operi, kjer je gojil
predvsem it. standardni romantični in veristični

repertoar. Kot skladatelj je izrazil melodik, ki
se zgleduje po Pucciniju in drugih it. veristih
in se ne izogiba patetičnosti. Čustvenost preglasu-
je tudi vsako zgledovanje po ljudski glasbi
ter po slov. vzornikih E. Adamiču, Fr. Maroltu.
Napisal je okoli 600 samospenov in zborovskih
pesmi na stihe A. Gradnika, I. Grudna, S. Sam-
ca, K. Destovnika-Kajuha, S. Kosovela in drugih,
na besedilo O. Župančiča kantato *Kolednica mla-
dinskih brigad* za tenor, meš. zbor in orkester
(1955), po libretu S. Samca pa enodejansko oper-
no agitko *Partizanka Ana*. Napisal je tudi precej
mladinskih in otroških zborov in scensko glasbo.

Prim.: Raf. Ajlec, SBL III, 315-17; A. Rijavec,
Slov. glasbena dela, Lj. 1979, 264-66; slika v Delu
1965, št. 111, pril. RTV.

-u

SIMONITI Valentin, urbanist, arhitekt, občinski
svetovalec v Špetru Slovenov, aktivno se udele-
žuje kult. življenja v Beneški Sloveniji in ga
sooblikuje, r. 12. febr. 1918 v Barnasu (občina
Špeter Slovenov). Oče Janez Krstnik, mlinar,
mati Lenardina Guzola iz Ščigle (obč. Podbone-
sec). Njegov rod izhaja iz Biljane v Gor. Brdih,
od koder so se njegovi predniki razširili po vsej
Sji. Prisotnost družine Simoniti je zabeležena v
Ben. Slov. v času, ko je bil pater Jurij Simoniti
kurat na Stari Gori (1801-04). Znanje slov. jezika
si je pridobil doma od staršev, ki so bili zvesti
bralci mohorskih knjig, in pri verouku, ki je
bil do 1930 v slov. jeziku, ko je v Barnasu
kaplanoval Peter Qualizza. Po osn. š. v it. jeziku
v Špetru Slovenov (1929) je po očetovi smrti pol-
nih deset let delal kot mlinar. Ko je kot pri-
vatist opravil malo maturo, je v Genovi obisko-
val umetnostni licej in tu maturiral 1941. Do
1958 je poučeval umetn. predmete in zgod. umet-
nosti na raznih niž. in viš. sred. šolah po Furla-
niji ter v Špetru Slovenov. Na Fak. za arhit. U
v Benetkah je 1958 diplomiral z disertacijo *Re-
stavriranje arhitektonskih del, ki jih je leta 1477*
v Landarski jami postavil arhitekt Andrej iz
Škofje Loke. Bil je prvič, da se je it. akadem-
ski svet soočil s slov. podeželsko gotiko. Deset
let kasneje je S. dokončno restavriral omenjene
umetnine v Landarski jami. - Kot urbanist je
deloval v skupini izvedencev, ki so pripravili
prvi osnutek Teritorialnega regulacijskega nač-
rta dežele F-JK (1970). Zaupali so mu še naslad-
nje projekte: *Občinske regulacijske načrte* za
mesta Humin, Osoppo, Buia in za številne ob-
čine po Furlaniji (1970-72); *Načrt za prostorsko*

ureditev območja Belopeških jezer (1977); Načrt za obnovo občine Tipana po potresu 1976 (1978); razne projekte za varstvo okolja in za turistično valorizacijo: Matajur, Monte Quarnan, Colle Osoppo, furlanske »risorgive« (podzemelske vodne izvire), favnistični park v kraju Pagnacco (1970-73); zazidalni načrt za gradnjo ljudskih hiš v Huminu in Osoppu. Kot arh. je med drugim realiziral: hotelske komplekse v Gradežu in na Garganu (1961 s sodelavci), stavbo nižje sred. šole v Špetru Slovenov (1963), komplekse ljudskih hiš v Čedadu (1968), središči za bivanje in za nego in pomoč ostarelim v Tricesimu in v Vidmu (1980-85), geriatrični inštitut v Vidmu (1986 s sodel.), obnovo zgod. mestne četrti Pušje vasi (1987), protipotresno obnovo številnih farin in monumentalnih cerkva v Ben. Slov. in Furlaniji (1987). Napravil je tudi študije in raziskave za ponovno uporabo tradicionalne slov. peči, ki jo v zadnjem času vedno bolj izrinja iz beneškoslov. domov furl. »fogolar«. Večkrat je bil preds. Zveze furlanskih arhitektov, tehnični izvedenec pri sodiščih v Pordenonu in Tolmeču ter član raznih komisij dežele F-JK. - V času popotresne obnove po 1976 v Furl. in Ben. Sloveniji je bil član ekipe izvedencev, ki jih je organiziral ZRMK (Zavod za raziskavo materialov in konstrukcij) iz Lj. po naročilu dežele F-JK za izdelavo novih protipotresnih tehnologij. Sodeloval je z raznimi skupinami tehnikov, ki jih je tedaj poslala v Ben. Slov. SRS, da bi pomagali pri obnovi. O teh izkušnjah je pripravil prispevek, ki so ga objavili v spisih o *Simpoziju o sociogospodarskih in prostorskih problemih Slovencev v Italiji*, ki ga je od 27. do 29. jan. 1977 organiziral SLORI v Trstu. O isti problematiki je tedaj objavljial članke v revijah *Il Punto*, *L'architetto* in v *Ricostruire*. - Kot kult. delavec je pripravil razne razstave o Ben. Slov. v Lj. in Trstu in se vsestransko študijsko poglobil v beneško-slov. stvarnost. Njegovi prispevki so objavljeni v *Enciklopediji dežele F-JK* (*Enciclopedia della Regione F.-V.G.*), 1971, in v naslednjih delih: *Slovenska skupnost v Beneški Sloveniji* (Zbirka Nadiža I., 1974); *Nimis ed il suo ambiente* (Centro Studi I. Nievo, 1985); *Tarcento e la sua montagna* (Centro Studi I. Nievo, 1986). Članke različne vsebine je objavil v *NRazgl*, *Realtà Friulana*, v *NMat*. (št. 30, 1986), v *Il Territorio* (št. 16-17), v *PDK*, *Delu* idr. 1981 je sodeloval na mednar. študijskem kongresu o arhi-

tektu R. d'Aroncu s prispevkom *O nekkih pogledih na arhitekturo na Slovenskem*. Referat je izšel v Zborniku o kongresu, ki ga je 1982 izdal Inštitut za enciklopedijo F-JK. Skupno z msgr. Marinom Qualizzo idr. je sodeloval pri izoblikovanju *Listine o pravicah Slovencev videmske pokrajine*, ki so jo soglasno sprejeli vsi predstavniki Slov. videmske pokrajine 16. sept. 1977 na občnem zboru v Lipi (občina Špeter Slovenov).

Prim.: Osebni podatki (maja 1988); časopisna poročila.

Ropot

SIRK Albert, slikar, r. 25. maja 1887 v Sv. Križu pri Trstu, u. 13. sept. 1947 v Celju. Oče Jože, kovač-mehanik iz ribiške družine, mati Uršula Magajna. Osn. š. je S., po domače Južinov, obiskoval v Pulju, kjer je bil oče od 1887 do 1896 zaposlen v arzenalu, nato v domačem Sv. Križu. Nekaj let je živela družina v Trstu in se 1904 za stalno vrnila v domačo vas. 1904 je S. opravil tri razr. gimn., zaradi bolezni odstopil in se 1906-07 učil dekorativnega risanja na obrtni š. Zaposlil se je v litografiji. Od 1908 do 1912 je bil v vojni mornarici. V to dobo (1908) spada njegovo prvo znano delo, portret poznejšega svaka Josipa Sedmaka. Sam S. je označil pozitivno vojaška leta, ki so mu dala možnost, da je veliko potoval in si širil obzorje. Obiskoval je 1912-13 tečaj na Umet. akad. v Benetkah, končal enak tečaj v Urbinu in bil tako usposobljen za poučevanje risanja na osn. in niž. strok. šolah. 1913 je bil vpoklican in bil v Pulju risar ter je poučeval risanje otroke admirala Horthyja. Po vojni se je vključil v prosv. življenje v domačem kraju, režiral, igral, sodeloval z J. Štoko. Bil je priljubljen karakterni in komični igralec. 1921 se je poročil s sovaščanko Doro Dovšak. Dobil je mesto suplenta na gimn. Fr. Petrarca v Trstu (od 1. okt. 1921), a je bil 1923 odpuščen. 1922-29 je poučeval na strok. š. v Komnu, medtem še v domačem kraju kamnoseške in kiparske vajence ter dobil 1924 še mesto učitelja risanja na zasebni š. pri Sv. Jakobu v Trstu (bivši š. CMD). V tem času je veliko ilustriral in sodeloval pri Novem rodu, Našem glasu, Novicah. Tedaj je bil povabljen v Gorico in Kanal ter sodeloval na odmevni razstavi slov. slikarjev pri Sv. Ivanu v Trstu (1927), ki ga je docela odkrila tržaški publiki. Razstava pomeni prelomnico v zgod. slov. trž. likovnikov. Na njej je bil S. poleg Goršeta najbolje za-

stopan. Presenetil je predvsem s portreti (Portret pesnika) in z velikimi kompozicijami. 1927 so ga morali na pritisk oblasti odpustiti iz službe na š. pri Sv. Jakobu. 1929 se je umaknil v Jslo in bil kot brezposelni begunec za krajšo dobo gost Draga Pahorja na Sv. Planini nad Trbovljami, kjer je tudi slikal. Sprejel je nato mesto pogodb. strok. učitelja na mešč. š. pri Sv. Lenartu v Slov. goricah, kjer se je vključil v prosv. življenje kraja. Ohranjal pa je tesne stike z Lj. in postal preko Ferda Delaka sodelavec tednika Ilustracija in drugih listov. Udeležil se je I. razst. prim. umetnikov v Lj. (1929), po letu 1931 pa raznih razstav kluba Brazde v Skopju, Mrbu, Celju. Od 1937 do 1941 je učil na celjski gimn., sodeloval v Celjskem kult. društvu in prirejal vsako leto po dve razstavi. Med počitnicami je veliko slikal na dalmatinski obali. Ob nemški zasedbi so ga izselili v Paračin, Zaječar, kjer je vodil menzo slov. beguncev in pomagal, kakor je mogel. 1945 se je vrnil v Celje, nato ga je PNOO poklical v Trst, da bi ustanovil slov. obrtno slik. š. 1946 je poučeval na učiteljski šoli v Portorožu. V dveh letih povojnega življenja na Prim. je odkrival v domačih krajih nove motive in se spet vključil kot režiser in igralec v prosv. delo v Sv. Križu. Bil je odb. prosv. društva Vesna. - S. je spočetka pomanjkljivo tehnično znanje zlasti v kompoziciji nadoknadil s prirojenim umetniškim darom. V zgod. slov. slikarstva je znan kot slikar morja, marin, ribičev in mornarjev, čeprav se je v prvi dobi izražal predvsem v portretih, v katerih je iskal psihično resničnost in podobnost. Morski pejzaži in ljudje so sprva ambientirani ob domači obali, v pokrajini, ki jo je prav S. vnesel v slov. slikarstvo, kasneje ob dalmatinski obali. Iz lirizma je S. prešel v temperamentnost in širokopotnost, v risbah s peresom ali ogljem mestoma kar v trdoto. Mnogo pozornosti je posvečal figuraliki in bleščečim tihožitjem, zlasti ribjim. Kritiki K. Dobida ga označuje kot izrazitega realista s kancem romantičnega navdih, ki ljubi močne kontraste v osvetljavi in nanaša žive in bleščeče barve v poznoimpresionističnem slogu. Ukvarjal se je tudi z lesorezom, perorisbo, risal karikature in ilustriral mladinsko liter. (Seliškar, Bratovščina Sinjega galeba). V domači vasi sta poimenovana po njem osn. š. in kult. dom, sedež raznih društev.

Prim.: SBL III, 319 in tam navedena liter.; K. Dobida, LZ 1934, 730; J. Košuta, Slikar prof. Al.

Sirk, Koledar OF za STO 1948, 137 s. sl.; L. Menashe, Avtoportret na Slov., Lj. 1958; Fr. Sijanec, Sodob. slov. lik. umet. 1961, 120-22; bp, Odkritje spominske plošče Al. Sirku v osn. šoli v Križu, ki nosi njegovo ime, PDK 27. maja 1969; D. Ota, S. poročenega dne Al. Sirk, PDK 4. avg. 1987 s. slika; M. Jovnikar, Rojstne hiše naših velikih mož..., KolGMD 1985, 113-14.

ldt

SIRK Albin, šolnik, r. 15. dec. 1919 v Kojskem, živi v Gor. Oče Ivan (Nute), kmet, mati Petra Kumar, gospodinja. Zavoljo prerane očetove smrti (1929) in naravnih nezdod se je družina znašla v hudih težavah; zatočišče in delo si je dobila v »gradu« v Kojskem, za Albina pa je mamin stric, stolni kanonik v Gor., Ludvik Kumar (PSBL II, 219) preskrbel zavetje v slov. sirotišču. 5. razr. osn. š. je obiskoval v ul. Cappella, kmalu pa je hudo zbolel za revmatizmom. V pripravnico je hodil kot zunanji učenec v Alojzijevešče. 7 let je bil v Malem semenišču, 3-4 pa v Velikem, do 1941, ko je izstopil. Pet mesecev je služboval na občini v Kojskem, dec. pa je skrivaj odšel v Lj. (Oražnov dom) in se vpisal na Med. fak. Prve dni febr. 1942 se je vrnil in odšel v it. vojsko, kjer je ostal do jul. 1945, ko se je bolan (malarija) vrnil na dopust v Kojsko. Več kot eno leto je opravljal pisarniške posle na Okraju za Brda (Kojsko); od jan. 1947 je poučeval kot suplent na gor. Strok. š., v šol. letu 1947/48 nekaj mesecev supliral na Nižji gimn.; od dec. 1947 do febr. 1949 je bil v zaporu v Ajdovščini in Lj.; od šol. leta 1949/50 suplent na Nižji gimn. za pouk slov., lat., zgod. in zemlj. 1957 je doktoriral iz prava na trž. U; od 1970 je bil redni prof. nemškega jezika in slovstva na slov. višjih srednjih š. (gimn.-licej, učit.). Od šol. leta 1974/75 do upokojitve 1985 je ravnateljaval, le v šol. letu 1978/79 je poučeval. Najprej kot poverjeni ravn. na Drž. strok. zavodu za trgovino Ivan Cankar, nato na Učiteljski šoli Simon Gregorčič, 1982/83 na obeh omenjenih šolah, zadnji dve leti kot stalni ravn. na Drž. strok. zavodu za trg. Ivan Cankar. - Od ustanovitve Sindikata slov. šole (1950) je sodeloval v odboru, veliko let kot preds. Prizadeval si je za obstoj in razvoj slov. šol na Goriškem (ustanovitev Drž. strok. zavoda za trgovino Ivan Cankar, dvoletnega dopolnilnega tečaja na istem zavodu, ustanovitev gor. sekcije Drž. trg. tehn. zavoda Žiga Zois in slov. sekcije na Drž. tehn. industr. zavodu Galileo Galilei). - V letih 1978-80 je bil eden izmed slov. članov Komisije Cassandro v Rimu, ki je prou-

čila slov. problematiko. Med drugim je član Konzulte za toponomastiko, Upravnega sveta SDAG in Konzulte za slov. vprašanja pri občini Gorica. - Z rav. Jož. Nemcem (PSBL II, 502-03) je sodeloval pri številnih izdajah skript, s prof. B. Massero (PSBL II, 386-87) je pripravil *Zgodovino Rimljanov* (Gor. 1954, cikl.). V Izvestjih sred. šol v Gor. se je oglašil s člankoma: *Slov. sred. šole od šol. leta 1965/66 do 1974/75*, 1975; *Slov. sred. šole od šol. leta 1975/76 do 1984/85*, 1985.

Prim.: Osebn. podatki; Spetič, Rimski mlini, Trst 1985, pass.; Slov. šolstvo na Goriškem in Tržaškem, 1945-1985, Trst 1986, 147, 179.

B. Lu.

SIRK Ivan (Ivo), družbeno politični delavec in kmet, r. 28. jun. 1905 v Višnjeviku in tam u. 12. nov. 1983. Oče Anton, premožen kmet, mati Katarina Vuga. Osn. š. je obiskoval v Višnjeviku in nato delal na domači kmetiji. Zaradi dolgov je zašla v gosp. stisko in velik del skupaj s hišo je bil 1936 prodan trgovcu iz Vidma. S. je še naprej delal na tej zemlji in skrbel za vinsko klet. Odkupoval je vino in ga vozil na trg. Dom so si uredili v prostorih odkupljene stare šole. Po prvi svet. vojni je bil član kult. prosv. društva Jez v Višnjeviku in simpatizer TIGR-a. Med prodajo vina je 1941 na poti po Tolminski videl napise OF, ki sta mu jih kasneje pojasnila gostilničar Zimic iz Plavi in Fr. Šavli iz Zatoľmina. 10. febr. 1942 so v Višnjeviku ustanovili prvi vaški odb. OF. V začetku sept. 1942 je pomagal beguncema iz Gonarsa in jima omogočil, da sta se priključila skupini B. Kraigherja na Sabotinu. 9. nov. 1942 je bil sprejet v KPS in ostal v njej do smrti. Za njegovo ileg. delo so zvedeli tudi faš. v Medani. Mar. 1943 je bila aretirana učiteljica iz Šlovrenca, katero je mislil organizirati v NOG. Policija je prestregla njeno pismo domačim in kmalu je bil aretiran. Čeprav so ga mučili, je vse zanikal in kljub soočenju mu niso mogli ničesar dokazati. Obdržali so ga v zaporu kot državni nevarnega osumljenca. Po kapitulaciji It. je hotel pobegniti iz zapore Coroneo v Trstu, vendar so ga zajeli Nemci. Zaradi prošnje domačih so ga končno izpustili. - Splošno razpoloženje v Gor. Brdih ga je potegnilo za seboj in kot aktivist je organiziral graditev ljudske oblasti. 9. jul. 1944 je pomagal pripraviti predvojlno zborovanje v Kožbani. 30. jul. 1944 je bil izvoljen za preds. odb. OF za briški okraj, 5. nov. 1944 pa je v Markičih postal preds.

21-članskega okrož. NOO in ostal v tej funkciji do konca vojne. Bil je član Okrož. komiteja KPS in sodeloval s Petrom Skalarjem. 8. maja 1945 so se v Gor. zbrali predstavniki dotedanjih okrožij in S. je postal podpreds. novega NOO Gor. okrožja v coni A in bil poverjenik za notranje zadeve. Postaviti so ga hoteli za preds. sežanskega okraja, vendar ni hotel iti. - V času ZVU je bil dvakrat zaprt. Ko je 29. mar. 1946 prišla v Brda razmejitvena komisija, so ji pripravili sprejem, ki jih je prepričal o slov. značaju Gor. Brd. Po priključitvi je bil preds. KLO Višnjevik vse do njegovega razpusta. Bil je tudi preds. Kmetij. zadruga v Višnjeviku, ki je skrbela za odkupe sadja in vina in imela trgovino in gostilno. Ker so bili hudi pritiski za ustanovitev Kmetij. obdelovalne zadruga v Višnjeviku, je podpisal vstop, če se bo vključilo še deset drugih kmetov. Kmetje so se pasivno upirali pritiskom z Okraja. Ko so se iz sosednjih vasi pojavili celo predlogi, naj ga aretirajo, je odšel v Lj. k B. Kraigherju, ki mu je povedal, da se bodo KOZ kmalu razpustile. Od tedaj so pritiski prenehali in Kraigher je bil večkrat pri njem na obisku v Višnjeviku. - Kasneje je bil poslanec v občini Dobrovo in N. Gor., dolgoletni porotnik, pobudnik ustanovitve združne kleti na Dobrovem in med prvimi kooperanti. Sodeloval je pri postavitvi obeležij dogodka NOB v Brdih. Imel je smisel za humor in v intervjuju 1962 za Ned. dnevnik je izjavil: »S spomenikom v Gonjačah smo dobili asfaltirano pot.« Ponosen je bil na svoje delo v lapornati briški zemlji. Kot trden briški kmet je 1975 s ponosom poudaril: »Kakor sem imetje podedoval, tako sem ga spomladi 1975 prepustil mlajšim močem.« - Ilegalno ime Nanos.

Prim.: Miran Sattler, Simpatičen kot rebula, Ned. dnevnik 7. okt. 1962; C. Zupanc, I. Sirk (Nanos) sedemdesetletnik, PDK 2. jul. 1975; Sonja Tramšek, Vesel sem bil, ko sem izvedel za OF, Komunist 9. avg. 1976; Niko Prinčič, I. Sirk-Nanos, petinsemdesetletnik, PrimN 24. jun. 1980; Zahvala..., Delo 14. dec. 1983; Govor Tineta Remškarja 14. nov. 1983; Izjava Al. Mavriča, Šlovrenc 1; Tine Remškar, I. Sirk-Nanos, PrimN 18. nov. 1983; Iz. Predan, Zapustil nas je I. Sirk, NMat 30. nov. 1983; Milko Štolfa, Med briškimi griči je posijalo sonce, 48; And. Černetič, Brda v borbi za svobodo, Brda, 39; Fr. Crnugelj-Zorko, Na zahodnih mejah 1943, 168, 256; C. Zupanc, Zapadno-Primorsko okrožje, 25, 96.

Stres

SIRK - FAKUČ Ana, akademska slikarka in restavratorka, r. 25. jul. 1953 na Jesenicah, živi na

Ustjah pri Ajdovščini. Oče Vladimir, kmet, mati Bogomila Simčič. Mladost je preživela na Dobrovem, kjer je obiskovala tudi osn. š., v Lj. je dokončala Šolo za oblikovanje, po maturi 1972 se je zaposlila v GorMuz kot risarka, predvsem v arheol. oddelku. 1976 je odšla v Benetke, kjer je študirala na Università internazionale dell'arte in na Akademiji lepih umetnosti. Tu je diplomirala 1981 pri prof. Tiozzu in se ponovno zaposlila v GorMuz kot restavratorka. Vpisala se je tudi na podiplomski študij restavracije na ALU v Lj. Ukvarja se predvsem z restavriranjem slik in deloma kiparskih del, medtem ko je izvirne umetnine intenzivneje ustvarjala v študijskih letih. Upodabljala je zlasti krajino in figuro, v glavnem v mešani tehniki, ki je kombinacija akvarela, pastela, svinčnika in sepie. Pri krajinah le še bežno slutimo naslon na gričevnat briški svet z zverženimi starimi trtami ali na značilno beneško okolje z modrino morske površine. Njena slik. predelava naravnega motiva je povsem svobodna, »krajine so zasnovane izrazito lirično in asociativno, barvni toni so nežni in prosojni, očitna je posebna nagnjenost k izražanju z akvarelom«. Slikarka tudi figuro obravnava slikovito in sproščeno. V okviru Društva za vizualne medije Praska je 1983 skupinsko razst. v Solkanu, Tolminu in Idriji, samostojno pa 1987 v Likovni vitrini v Novi Gor. Grafično je oblikovala več publikacij GorMuz, od prve št. dalje ovitek GorLtk.

Prim.: Osebn. podatki; Društvo za vizualne medije Praska. Razstava mladih ustvarjalcev Sev. Prim., Nova Gor. 1983; Razstavni prostor Likovna vitrina. Ana Sirk-Fakuč. Risbe in akvareli, Nova Gor. 1987; PrimN 10. mar. 1987.

M. V.

SIROTTI (SIROTICH) Giovanni, apostolski administrator gor. nadšk. po Sedeju, r. 23. okt. 1883 v vasi Bale v Istri (dekanat Rovinj), u. 4. apr. 1955 v Trstu. Oče Anton, trgovec in posestnik, mati Carla Marcolin iz Pulja. Osn. š. je obiskoval v domačem kraju, nato 1895-1903 študiral na c. kr. it. gimn. v Kopru, kjer je bil skoraj vsa leta odličnjak. Obenem je bil gojenec konvikta poreško-puljske škofije v Kopru. Maturiral je 15. jul. 1903. Od 1903 do 1907 je študiral bogoslovje v Gor. V duhovnika je bil posvečen 28. okt. 1906. Leta 1908 je bil imenovan za vicerektorja in ekonoma poreško-puljskega konvikta v Kopru. Že pred vojno je delal v krajevnem kršč. socialnem gibanju. Med vojno je semenišnik

zbiral na svojem domu, ki je s šol. letom 1920/21 postal konvikt z interno gimn. S. je bil imenovan za ravn. konvikta, a je opravljal tudi posle administratorja in ekonoma. 1923 je bil konvikt spremenjen v Malo koprsko semenišče (Piccolo Seminario di Capodistria), 1927, po dozidavi novega dela poslopja, pa v Medškofijsko malo semenišče (Seminario Interdiocesano). S. je postal rektor novega zavoda. Istočasno se je S. v prvih povojnih letih intenzivno posvečal socialno-polit. delu v okviru Italijanske ljudske stranke (Partito Popolare). Veliko je predaval (tudi v Furlaniji) in ustanavljal zadruga, posojilnice, kulturna društva, mladinske krožke. Med temi ustanovami je bila najpomembnejša Famiglia Agricola Cooperativa (mlin, oljarna, skladišče gnojil), ki je kasneje najprej zašla v finančne težave, 1935 pa so jo ukinile oblasti. Zaradi te svoje dejavnosti je bil S. večkrat deležen ostrih kritik krajevnih liberalnih krogov, a tudi fašistične oblasti. Kljub temu so se začele proti koncu dvajsetih let njegove simpatije močno nagibati na stran režima. Po odstopu msg. Sedeja je bil 10. nov. 1931 imenovan za apost. administratorja gor. nadškofije. To službo je opravljal do 22. sept. 1934, ko je škofijo prevzel novi nadškof Margotti. Od 1935 do 1938 je bil generalni vikar škofije Larino (Campobasso) v Moliseju. 1939 je bil inkardiniran v trž.-koprsko škofijo ter imenovan za koprskega stolnega kanonika, upravitelja prebende »Manzini«, obenem pa koprskega ter krkvškega prodekana in vikarja koprške župnije. Od 1940 je opravljal tudi službo cerkv. sodnika. 1945 se je s pomočjo trž. škofa Santina zatekel v Trst, kjer je bil predsednik O.D.A. (Opera Diocesana di Assistenza Postbellica) in P.C.A. (Pontificia Commissione di Assistenza), prosinodalni izpraševalec, administrator semenišča, član škof. odbora za izseljence; prejemnik kraljevega, kasneje pa tudi republiškega drž. odlikovanja. - S. je šel v zgod. kot zagrizen it. nacionalist, somišljenik fašizma in njegove potujočevalne politike, čeprav se je idejno oblikoval v okolju, ki je bilo blizu kršč. socialnemu gibanju. 1926 so npr. koprski faš. demonstrirali proti njemu, ker se ni pridružil izrazom veselja ob spodletelem atentatu na Duceja (Apih, 218). Še 1927 so ga polic. poročila označevala kot »nekdanjega priznanega voditelja krajevnega ljudske stranke« (Matta, 52). Kot rektor Malega semenišča se je izkazal za odličnega administratorja, vendar je

slov. in hrv. gojencem kratil pravico do primerne izobrazbe v njihovem mater. jeziku ter oviral slov. in hrv. tudi kot občevelni jezik znotraj bogoslovja (Belci, 84). Slov. in hrv. duhovniki so se v spomenici papežu Piju XI. dec. 1930 pritožili: »Nikakor pa ne moremo opravičiti nekaterih semeniških predstojnikov, ki slov. in hrv. jezik še v zasebnih pogovorih med gojenci težko dopuščajo« (UA). Zaradi tega in drugih obrobni zadev je S. prišel navzkriž s trž. škofom Fogarjem, poreško-puljskim ordinarijem Pederzolljem, s stolnim župnikom v Kopru in s kanoniki. Dalje so že v tem času na Kongregacijo za semenišča prihajale pritožbe nekaterih koprskih družin v zvezi s S-jevim finančnim poslovanjem v zadevi hiše »S. Marco« (UA, fasc. B, 1, pismo dekana stolnega kapitlja v Kopru 12. apr. 1939). Novica o S-jevem imenovanju za gor. apost. administratorja je navdala slov. in furl. del škofije z veliko zaskrbljenostjo. Škof Sedej je odpisal Sv. sedežu protestno spomenico (Sedejev simpozij, 62), jsla škof. konferenca pa se je pripravljala na uradno protestno noto, ki pa jo je vatikanska diplomacija preprečila. - S. je na gor. stolici pretrgal s tradicijo svojih prednikov. Predstavil se je v vlogi »posrednika«, ki naj »zlije obe narodnosti« in škofijo izenači z drugimi it. škofijami. Največjo oviro na tej poti so po njegovem mnenju predstavljali slov. in furl. duhovniki, ki jih je v poročilu Konzistorialni kongregaciji z dne 23. marca 1932 označil kot »okužene z jožefinskim duhom, birokrate, nacionaliste, ne-lojalne do Sv. sedeža« itd. Posebno slov. duhovščino je prikazal v skrajno negativni luči, češ da je »po izvoru sorodna vzh. narodom, po naravi mrzla in nezmožna vsakega višjega, zares krščanskega pričevanja«, da »seje sovraštvo« med ljudstvo in da se noče odpovedati iredentizmu. Kot kaže, je bil S. res prepričan, da je obramba teptanih narodnostnih pravic ovira za globlje krščansko življenje. Za svoje delovanje pa je izoblikoval naslednje smernice: tesnejše sodelovanje s civilno oblastjo, imenovanje sodelavcev »italijanske miselnosti« na ključne položaje v škofiji ter valorizacija Katoliške akcije kot dejavnika laičnega apostolata v skladu z navodili Sv. sedeža (Tavano, 208-09). Na pritisk faš. oblasti je S. v pretežno slov. župnijah nastavljal koadjutorje iz drugih it. škofij, ki naj bi skrbeli za it. vernike v župniji, za kar so od vlade prejeli — kakor sicer tudi sam S. — visoke

denarne prispevke. Za njegovega vodstva škofije so oblasti poostrele nadzor nad slov. duhovniki, med katerimi je bilo mnogo konfiniranih. Ovadbe in pritožbe so kar deževale na kvesturo in prefekturo, od tod pa so zahteve po premestitvah in »ustreznih« ukrepih prihajale na škofijo. S. je skušal v tem navzkrižnem ognju igrati vlogo posrednika. Večkrat se zahtevam oblasti resni uklonil in je uspešno posegel v obrambo tega ali onega duhovnika ali apeliral na Sv. sedež, v mnogih drugih primerih pa je pritiskom popustil in pristajal na nezakonito vmešavanje civilnih oblasti v cerkvene zadeve, predvsem pa ni skrival svojega soglasja s politiko »asimilacije« drugorodcev. Ni mu pa uspelo doseči od Sv. sedeža prepovedi Cerkevnega molitvenika, ki sta ga odobrila škofa Sedej in Fogar 1931. Dalje se je S. lotil »reform« Malega in Velikega semenišča, katerima je skušal vtisniti čimbolj it. lice, prisotnost slov. jezika in slov. osebja pa čimbolj omejiti, čeprav Sv. sedež na njegove predloge o novem pravilniku bogoslov. semenišča ni pristal (Klinec, 99). Konec 1933 se je zapletel v afero, ki se je končala s časopisno gonjo proti predstojnikom semenišča in trž. škofu Fogarju. Izkazalo se je, da je gonjo sprožila skupina bogoslovcev, ki je prihajala iz koprškega Malega semenišča. Skupino je Kongregacija za semenišča izključila iz bogoslovja. Obstaja utemeljen sum, da je bil navdihovalec upornih semeniščnikov sam S. (UA, fasc. B, 4), kateremu pa je vsa zadeva kmalu ušla iz rok. Policija je namreč vdrla v bogoslovje in poslala v konfinacijo podravn. Rutarja in prof. Musizzo, rav. Brumat ter prof. Tul, Toroš in drugi pa so prejeli opomin. Sam S. je moral v pismu Sv. sedežu z dne 22. jun. 1934 priznati, da je »šteto duhovnikov, ki so jih zadeli polic. ukrepi in ki so na ta način osumljeni, da rovarijo proti državi, previsoko« (Klinec, 114) in je zahteval vizitacijo msgr. Rossina. Ta pa se je zanj iztekla naravnost »katastrofalno« (UA, fasc. B, 1, pismo koprškega stolnega kapitlja papežu z dne 12. apr. 1939). Tako so bile še edino faš. oblasti s S-jevim delovanjem zadovoljne. It. poslanik pri Sv. sedežu De Vecchi di Valcisman je it. zun. min. pisal 23. okt. 1933, »...da je položaj za Cerkev zelo hud, s prisotnostjo S. v Gor. pa zelo ugoden za nas. Če bi bil S. naš agent, ne bi mogel storiti več. V Jslu pa je naravnost osovražen« (Belci, 84). Po aferi gor. bogoslovja je Sv.

sedež tudi na pritisk nuncijs v Beogradu Peligrinettijs v zelo kratkem času imenoval novega gor. ordinarija. Pred odhodom iz Gor. v Larino (kar je večina razumela kot neke vrste cerkveno konfinacijo), je S-a župan Pascoli odlikoval z redom »Commendatore della corona d'Italia«. Do novih zapletov je prišlo 1939 v zvezi s S-jevim imenovanjem za uprav. bogate prebende v Kopru in za stolnega kanonika. Trž. škof Santin pri imenovanju namreč ni upošteval pravilnika prebende, po katerem je imel do tistega mesta pravico le duhovnik koprskje škofije. Koprski stolni kapitelj, ki so ga sestavljali sami privrženci nekdanjega trž. škofa Fogarja, je od Koncilske kongregacije v Rimu dosregel razveljavitev imenovanja. Škof Santin se je zato moral obrniti na papeža, ki je nezakonito imenovanje »saniral«, saj bi »hudi in delikatni spor utegnil imeti ne-ljube posledice tudi izven ožjega cerkvenega prostora« (pismo kard. Marmaggijs, prefekta Konc. kongregacije, št. 353/1940 z dne 24. maja 1940, UA, fasc. B, 1). Stolni kapitelj se je papeževi zahtevi pokoril, vendar so bili odtlej spori med S-jem in ostalimi kanoniki na dnevnem redu. Po vojni je bil S. v Trstu med ožjimi Santinoviimi sodelavci in se je posvečal predvsem pomoči istrskim beguncem.

Prim.: NadškAGor., fasc. Sirotti; Ukmarjev arhiv (UA), fasc. B, 1 (prebenda »Manzini«) in fasc. B, 4 (gor. bogoslovje l. 1934); Picc. 6. febr. in 17. jun. 1931; Vita Nuova 9. apr. 1955; L. P., Ricordo di mons. Sirotti nel centenario della nascita, Vita nuova 9. in 16. dec. 1983; L'Arena di Pola 24. dec. 1983, Programma dell'I. R. Ginnasio Superiore di Capodistria 1895-1903; T. Matta, Come si sostituisce un Vescovo. Aspetti dell'italianizzazione nella Archidiocesi di Gorizia (1929-1934), Qualestoria 1983, 3, 45-66; F. Belci, Chiesa e fascismo a Trieste; storia di un vescovo solo, Qualestoria 1985, 3, posebno 79-86; R. Klinec, Primorska duhovščina pod fašizmom, Gorica 1979, posebno 94-115; Isti, Zgodovina GMD, Gor. 1967; L. Tavano, La Chiesa goriziana fra autonomia e inserimento (1929-1934), v I cattolici isontini nel XX secolo, II, Gor. 1982, 161-216; B. Milanović, Hrvatski narodni preporod u Istri, II, Pazin 1973, 540-43; E. Apih, Italia, fascismo e antifascismo nella Venezia Giulia 1918-1943, Bari 1966, 218; L. Cermelj, Slovenci in Hrvatje pod Italijo med obema vojnama, Lj. 1965, 215-19; Isti, Il vescovo A. Santin e gli sloveni e croati delle diocesi di Fiume e Trieste-Capodistria, Lj. 1953, 110-14 (vendar se navedka iz »Corriere di Trieste« in »Il lavoratore« na str. 111 ne nanašata na Sirottija); Sedejev simpozij v Rimu, Celje 1988, 62.

T. Simčič

SIVEC Franc, učitelj, tigrovec, r. 21. jan. 1890 v Krnu, u. 9. okt. 1958 v Lj. Oče Tomaž, kmet, mati Ana Rutar, gospodinja. S. je dovršil nižjo gimn. v Gor., učiteljske v Kopru in Gor., tu 1911 maturiral, 1913 usposob. izpit. Poučeval je v Čadrgu od 1911-15, v Cerknem 1915-16, na Perbli (Tolm.) 1916-21, v Kredu 1921-25, v Lepeni 1925-26, premeščen v Čezsočo 1. febr. 1926, kjer je poučeval do sept. 1930, ko je bil premeščen v notranjost It. v Piombino (Toskana). S. je bil zelo delaven, požrtvovalen, demokrat, narodno izredno zaveden, pravi ljudski učitelj. V Čadrgu je prebudil pri mladini in odraslih narodno zavest, vodil pev. zbor mladine in odraslih ter režiral igre in prirejal veselice v Čadrgu, Kredu in Čezsoči, kjer je po prepovedi prosvet. društev skrivaj vodil pev. zbor in prirejal dram. dela. V Čadrgu je vojna prekinila šol. pouk in S. ni bil zaželen avstrij. vojni komandi, ki ga je dvakrat aretirala. Na Perbli je doživel it. okupacijo in okupatorske šol. oblasti so ga vzele na muho zavoljo njegove kult. dejavnosti med ljudstvom. V naglici je bil kazensko premeščen s telegramom iz Kreda v Lepeno, ker so učiteljski šol. Borjane, Starega sela in Kreda po naročilu krejskega župnika pustili med šol. mašo pred cerkvijo it. zastave, da niso bile blagoslovljene. Drugi učitelji so bili kaznovani z odvzom deset dni plače in premeščeni v začetku novega šol. leta. Prebivalci Kreda so se odločno zavzeli za svojega učitelja in poslali deputacijo z vlogo na prefekturo v Videm, naj jim pustijo uč. S. - S. se je na pobudo T. Rutarja 1927 vključil v ilegalno dejavnost TIGR-a in organiziral dve tajni celici v Čezsoči in tudi vpeljal mladino v ilegalno delo. Ileg. tisk je prejemal od And. Manfreda in Mir. Mašera iz Kobarida in iz Tolmina od T. Rutarja. Sodeloval je z učit. Al. Stergulcem in Ed. Mlekužem v Bovcu. Odnose s faš. oblastmi je poslabšal, ker je kljub hudemu pritisku zavrnil vpis v ANIF (Associazione nazionale insegnanti fascisti - Drž. združenje faš. učit.). Sept. 1930 je bil kazensko prepeščen v Piombino (Toskana). V stanovanje so mu podtikali orožje, da bi policija dobila razlog za aretacijo. Med bivanjem v Čezsoči 1928-30 se je sestajal v Gor. z voditeljem organ. TIGR Z. Jelinčičem, se spomladi 1929 udeležil na Vrhovljah (Brda) množičnega nočnega zborovanja TIGR-a. Z učit. pisateljem C. Drekonjem je poleti 1928 organiziral na Kolovratu tridnevni tajni tečaj učiteljev, ki so se hranili s suho

hrano in spali po senikih. Naslednje leto 1929 sta učit. S. in Drekonja organizirala izlet učiteljev h Krnskemu jezeru, a predavanja so odpadla, ker se je vtihotapila nezanesljiva oseba. S. je s svojo vzgojo vplival, da sta bili najbolj aktivni tajni celici TIGR-a v Čadrgu in Čezsoči, kjer so delovali znani Fer. Kravanja (Peter Skalar), I. Ivančič, ustreljen na Opčinah 15. dec. 1941, Fr. Kavš, obsojen na smrt, ter Leop. Čopi in Jan. Klavora, obsojena na 30 let zapora 14. dec. 1941 v Trstu. S. je med bolniškim dopustom v Čezsoči 30. dec. 1930 naglo pobegnil v Jslo, ker mu je pretela aretacija. Po njegovem begu je Fer. Kravanja zažgal šolo v Čezsoči, za kar so nekateri listi v Sji pripisovali krivdo učit. Sivecu. V Jsli je poučeval v Zagradcu pri Stični v letih 1931-36, nato je bil referent za šolstvo na banovini v Lj. do upokojitve 1947. S-eva družina je sodelovala v NOBJ, predvsem sinova Zlatko in Slavko.

Prim.: Osebn. arhiv.

Rut.

SIVEC Franc, učitelj-prof., Gregorčičev rojak in prijatelj, r. 28. okt. 1861 v Vrsnem pri Kobaridu, u. 13. febr. 1944 v Gor. Oče Andrej, mati Lucija, daljna sorodnica S. Gregorčiča. Po učiteljišču je nekaj časa učil v Temnici na Krasu, po izpitu za mešč. š. pa na vadnici v Gor., na žen. učit. slov., metodiko in lepopis, za hrv. dijakine tudi hrv. Tik pred prvo svet. vojno je postal šol. nadz. za gor. okraj. Vlada ga je zaradi velikih zaslug na šol. področju imenovala za prof. Med vojno se je preselil v Ajdovščino, po premirju se je vrnil v Gor., a so ga po dobrih dveh letih upokojili. - S. je veliko delal pri slov. narod. prerodu v Gor., zlasti pri slov. zasebnih šolah in v čitalnici. Bil je odličen pedagog in rojen šolnik. Prijatelj S. Gregorčiča (PSBL I, 482-91), Fr. Erjavca (PSBL I, 333-36) in polit. sodelavec dr. A. Gregorčiča (PSBL I, 478-82). Po smrti Jos. Ivančiča (1931; PSBL I, 560-61) je oskrboval zapuščino S. Gregorčiča in jo izročil rkp. oddelku NUK v Lj., kolikor je ni oddal že prej prof. Ivančič. Sodeloval je pri razjasnitvi nekaterih Gregorčičevih življenjskih okoliščin in ga branil pred dr. Tumom (Dejanje 1939, 244-45). Napisal je nekrolog dr. A. Gregorčiču (KolGMD 1926) in Jos. Ivančiču (ibid. 1933) ter *Spomine na S. Gregorčiča* (DP 1932).

Prim.: SBL III, 321 in tam navedena liter.; posebno KolGMD 1945, 54.

SIVEC Franc, organist, pevovodja, r. 18. nov. 1919 na Libušnjem (Kobarid). Oče Ivan, kmet, mati Apolonija Kavčič. Osn. š. v vasi Smast, mlekarška š. v Tolminu, harmonij pri organistu v Kobaridu. Do 1948 je bil organist na Libušnjem, nato se je preselil v Žabnice in Ukve, kjer je bil spočetka mlekar. Zadnja leta je delal v tovarni verig v Beli Peči. V Ukvah je ustanovil pev. zbor Planinka, ki je spočetka nastopal le v cerkvi. 1967 so prvič nastopili na Cecilijanki v Gor. in osvojili poslušalce s pesmima Gor čez izaro in Rož, Podjuna Zila. Na Cecilijanki 1968 so se pojavili v koroških narod. nošah in zapeli: Tam, kjer teče bistra Zila in Prelepa je Ukvanska planina. Nato so zaporedoma nastopali skoraj vsako leto na Cecilijanki v Gor., pozneje tudi v Kult. domu v Trstu, v Sji, na Koroškem idr. Postali so glas in pomembno žarišče narodne zavednosti v Kanalski dolini. Zbor Planinka je prejel 26. mar. 1979 nagrado iz Sklada Dušana Černeteta v Trstu z utemeljitvijo: »Pevski zbor Planinka v Ukvah ohranjuje s slov. petjem in slov. besedo v cerkvi in zunaj, z zvestobo očetnim izročilom in domačim običajem slovenstvo v Ukvah in je eden od osnov stalne slov. prisotnosti med prebivalstvom Kanalske doline« (M(Trst) 1979, 68).

Prim.: Žup. urad Libušnje; KatG in NL od 1967 dalje ob nastopih; Nagrada Černetovega sklada, M(Trst) 1979, 68 s. sl.; Cecilijanka 25 let, Gor. 1983, pass.

Jok

SKALA Anton, pedagog-defektolog, r. 9. dec. 1889 v Vremskem Britofu pri Divači, u. v jeseni 1968 v Beogradu. Oče Anton, učitelj, mati Ana Maslo. Osn. š. v Vipavi (1897-1902), tri razr. gimnazije (1902-05) in učiteljišče (1905-09) v Lj., maturiral 1909. Kot osnovnošol. učitelj je služboval v Podragi in Šturjah na Vipavskem. Med prvo svet. vojno mobiliziran, 1919 sodelavec generala Maistra kot tajnik Oblasnega odbora narodne odbrane v Mrbu, kasneje v tem mestu organizator kult. življenja. Po demobilizaciji 1919 učitelj v Topolščici in Mrbu. V naslednjih letih se je specializiral za pedag. delo s prizadeto mladino, 1923 opravil tovrstni strok. izpit, nato je poučeval in ravnateljaval na pomožni šoli v Mrbu. Po 1930 je služboval v Ministr. za prosveto v Bgdu, najprej kot referent in od 1937 kot svetnik. Ob izbruhu druge svet. vojne je padel v nem. ujetništvo, nato predan it. vojnim obla-

stem. Po it. kapitulaciji se je zatekel v Švico, kjer je delal v Zavodu za epileptično mladino v Zürichu, obiskoval predavanja na U in sam poročal o specialni pedagogiki v Jsli. Po vrnitvi 1945 v Bgd je nadaljeval delo v Ministr. za prosveto, kjer je vodil oddelke za posebno šolstvo. Od 1947 je honorarno predaval pedagogiko na bgd. Višji pedagog. š., kjer je postal 1950 prof.; 1953 upokojen. Honorarno je predaval tudi na Filoz. fak. v Bgdu (1947-58). - Po mladostnih leposlovnih poskusih s poudarjeno socialno problematiko se je posvetil strok. pisanju večinoma v srbohrv., prvi slov. članek s tega področja (*Iz življenja duševno zaostalih otrok*) je napisal 1928. Ob svoji sedemdesetletnici je svoje življenjske pedagog. izkušnje strnil v knjigo *O vaspitavanju dece ometene u razvitku*, Bgd 1959, slov. prevod M. Pavčiča *O vzgoji razvojno prizadetih otrok*, Lj. 1962. Knjiga je ovrednotena kot najboljše delo slov. avtorja s področja specialne pedagogike. Duševno manj razvito mladino obravnava celovito, nesentimentalno in vseskozi humano, pozornost posveča tudi zgod., razvoju in metodam stroke ter njenih delovnih metod. V marsikaterem pogledu so njegova stališča sprejemljiva še dandanes, v nekaterih pa je videl začuda daleč (obravnavanje kombinirano motenih otrok). Področje duševne nerazvitosti je postalo njegovo temeljno, veliko pa je storil tudi za slabovidne in slepe. Upravičeno velja za pionirja specialne pedagogike v Sji in Jsli. Po njem je poimenovan Mariborski vzgojni dom. - Že na Prim. je ljudsko-prosv. delal, v učit. društvu, predaval, režiral, nastopal. V Mrbu se je angažiral pri Zvezi kult. društev. V Bgdu je bil več let tajn. in član ured. Narod. podmladka, ur. je publikacijo *Spomenica Domova slepih v Zemunu (1917-1937)* in ji napisal več člankov.

Prim.: Arhiv in članek v SBL III, 324 in tam navedena liter.; podatki A. Kotar, M. Matić, M. Pavčič; Šavli, Vrsta, PDK 2. dec. 1977.

SAS

SKALETAR (SCALETARI) p. Frančišek, zgodovinar, r. 19. mar. 1635 v vasi Skaletar (Vogrsko) pri Gor., u. 11. febr. 1694 v Gradcu. Nižjo gimn. (grammaticalia) naredil v Gor. (1647-51), vstopil v frančiškanski red 1651 in po opravljenem noviciatu študiral retoriko (1652-53), filoz. (1653-55) in teolog. (1655-58) v Gradcu, nakar je služboval v dušnem pastirstvu v Gor., Lj., Karlovcu (1670-89) in Gradcu (1689-94). Grof Ivan Jo-

žef Herberstein (1630-89), član reda malteških viteзов (od 1643, prior za Ogrsko od 1682), general in poveljnik Vojne krajine v Karlovcu (od 9. jun. 1669), je pričel vojno zoper Turke in je na svoj bojni pohod (1. jan. 1686) vzel tudi svojega spovednika p. Frančiška Skaletarja. Tako se je ta udeležil vseh njegovih vojskovanj pri Navarinu v Moreji (7. jul. 1686), Neaplju (29. avg. 1686) in Novigradu v Dalmaciji (1687) in se z njim tudi vrnil v Karlovac. Ker je Herberstein hudo zbolel, ga je S. spremljal v Gradec in bil pri njem vse do njegove smrti (30. nov. 1689). To vojskovanje je S. popisal v obsežnem delu (400 strani): *Condotta navale e vera relazione del viaggio da Carlstot a Malta di Giovanni Giuseppe Conte d'Herberstein... seguito il primo dell'anno 1686-87* (Graz 1688).

Prim.: C. Weibl, *Syllabus chronologico-historicus virorum illustrium ex ordine S. Francisci* (rkp.); F. A. Nreckenfeldt, *Historisch-topographische Beschreibung von Neustadt-Rudolfswert* (rkp.), 43; P. Greiderer, *Germania franciscana*, Tomus I, libri II, § 4, št. 457; *Catalogus Bibliothecae hungaricae Francisci com. Széchényi*, Tomus I. *Scriptores Hungaros et rerum hungaricarum typis editos complexus*. Pars II. Sopronii 1799, str. 289; *Index alter librorum Bibliothecae hungaricae Francisci com. Széchényi...* Pestini 1800, 339; C. Wurzbach, *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich*, VIII, Wien 1863, 324-28; R. Lopašić, *Karlovac, poviest i mjestopis grada i okolice*, Zgb 1879, 195-206; A. Schlossar, *Die Literatur der Steiermark in historischer, geographischer und ethnographischer Beschreibung*, Graz 1886, 15; I. Vrhovec, *Zgodovina Novega mesta*, Lj. 1891, 156; A. Furlan, *CZN XXI*, Mrb. 1926, 29-57.

Lc.

SKALETAR (SCALETARI) Jožef, latinski pesnik in šolnik, r. 27. jan. 1656 v Gor., u. 23. sept. 1712 na Dunaju. Gramatiko in humaniora končal v Gor. (1669-74), v jezuitski red vstopil na Dunaju 16. jun. 1674 in po opravljenem noviciatu nadaljeval filoz. in teol. študije na Dunaju in postal doktor obeh panog. Bil je pet let prof. matematike, šest let prof. filoz. in nad deset let prof. filoz. na U na Dunaju in v Gradcu (do 1695), pri slednji tudi več let kancelar, nato pa rektor kolegijev v Gor., Gradcu in na Dunaju. Objavil je dela: *Divus Leopoldus Austriae Marchio, Pius, Felix, illustrissimis Dominis Dominis Francisco Wenceslao Josepho S.R.I. ...* (Viennae 1692); *Panegyrici Leopoldi I. Virtutibus Magni...* (Viennae 1693); *Recentissima pietas austriacae monumenta...* (Viennae 1693). Ch. Klein ga je v

svojem delu *Analecta poetica* uvrstil kar na 37 mestih (II, str. 8, 18-25, 32-33, 36, 59-60, 384-88).

Prim.: A. & A. de Backer, *Bibliothèque des Ecrivains de la Compagnie de Jésus*, III, Liège 1853-61, 591-92; J. N. Stoeger, *Scriptores Provinciae Austriacae Societatis Jesu ab ejus origine ad nostra usque tempora*, Viennae 1855, 311; C. Sommervogel, *Bibliothèque de la Compagnie de Jésus. Première partie: Bibliographie*, VII, Bruxelles-Paris 1896, 710-11.

Lc.

SKERK Josip, odvetnik in narodni delavec, r. 23. mar. 1923 v Trnovci pri Nabrežini. Oče Josip, posestnik in gostilničar, poslednji župan obč. Šempolaj in zadnji preds. Kmečke in obrtne posojilnice, ki sta bili ukinjeni od it. oblasti 1925. Mati Alojzija Bratina, sestra župnika Bratine v Šempolaju. Gimn. obiskoval v Gor., pravo na U v Trstu, doktoriral mar. 1947. Že v dijaških letih je S. pomagal pri organiziranju slov. mladine na Tržaškem Krasu v sodelovanju z Antonom Šibeljo (Stjenkom), kasnejšim narodnim herojem, ki je bil član TIGR-a. Že od 1941 je sodeloval v OF, kjer je opravljal propag. in organiz. posle. Po razpadu It. 1943 je bil komandant I. bataljona novoustanovljene brigade S. Kosovel in operiral med Trstom in Tržičem. Nato se je bojeval v raznih brigadah in štabnih edinicah IX. korpusa na Prim. in Gorenj. Bil je ranjen in odlikovan. Po vojni je povezoval slov. študente na trž. U in sodeloval pri pouličnih manifestacijah in akcijah za priključitev Trsta in Prim. k Jsl. Policija ZVU ga je aretirala. Po doktoratu je opravil odvet. prakso v pisarni dr. Fr. Tončiča v Trstu. 1955 je odprl samostojni odvet. pisarni v Trstu in Milanu. 1947 je bil soustanovitelj društva Pravniki in njegov dolgoletni tajnik, ko je društvo izvršilo številne pomembne akcije na narodno-pravnem področju (razveljavitev sodb Posebnega faš. sodišča, osvoboditev dr. A. Sfiligoja iz it. zapore, notranje in mednar. priznanje rabe slov. jezika, skrb za novo generacijo pravnikov itd.). Po mirovni pogodbi z It. 1947 je bil soustanovitelj z dr. J. Ferfoljo, dr. Tončičem, dr. D. Rybářem in Ser. Mihelčičem Akcijskega odbora za obrambo STO-ja in v tem sodeloval s slov. demokratičnimi grupacijami in včasih tudi z independentističnimi polit. formacijami v Trstu, zlasti na upravnih volitvah. Zagovarjal je stališče, da bi morali vsi Slovenci imeti svet, ki bi vodil in usmerjal njihovo delovanje na vseh področjih narodne skupnosti. Bil je soustanovitelj Skupine

neodvisnih Slov. in bil 1952 izvoljen za obč. svetovalec v narodno ogroženi občini Devin-Nabrežina. Imel je vodilno vlogo proti nasilnemu razlaščenju in masovnemu naseljevanju istrskih beguncev, za kar je bil tarča ostrih napadov nacionalistov in Lega Nazionale. - V nov. 1953 je zastopal demokratične Slov. v delegaciji pri jsl. vladi in pri Titu ter zahteval, da Jsl. tudi diplomatsko zaščiti trž. Slov. in da vojaško intervenira v primeru napadov s strani it. nacionalistov, kar je bilo sprejeto in uradno sporočeno vladama ZDA in Vel. Britanije. Sodeloval je pri raznih manifestacijah, delegacijah in spomenicah proti vrnitvi Trsta it. republiki. Po vzpostavitvi it. uprave 1954 je sodeloval pri številnih delegacijah pri prvem vladnem komisarju v Trstu dr. Palamari in pri raznih it. in jsl. ministrih za uveljavitev določil Londonskega memoranduma. 1960 je bil ponovno izvoljen v obč. svet občine Devin-Nabrežina in pobudnik številnih resolucij in sklepov za polno izvajanje Londonske spomenice, za uveljavitev domačega gosp. in proti načrtnemu in nasilnemu raznarodovanju. 1960 je bil imenovan od finanč. min. kot izvedenec za člana trž. pokr. davčne komisije. 1962 je bil med soustanovitelji polit. grupacije Slovenske skupnosti (SSk). Na prvih dežel. volitvah 1964 je bil izvoljen na tej listi za dežel. svetovalec F-JK in obenem potrjen za obč. svetovalec Devina-Nabrežine. Po ostri volilni kampanji in zmagi liste SSK, kljub izrednim napadom vidalijevcev, titovcev in socialistov je bil potrjen in postavljen trden in dokončen temelj samostojnemu polit. nastopanju Slov. v It. Posegi SSK in S. v dežel. svetu so ustvarili med Slov. optimistično vzdušje, s čimer je dobilo novega zagona in na novo zaživel. šolsko, kult. in športno življenje povsod, kjer bivajo Slov. v deželi F-JK. S. je zagovarjal stališče, da morajo it. demokratične stranke upoštevati specifičnost slov. manjšine v It., jo priznati pravno in praktično kot subjekt, ki ga je treba ohraniti, ovrednotiti in zaščititi. Le tako lahko postanejo Slov. most med sosednjima državama. Sodeloval je pri sklepanju polit. dogovorov za levo-centristične uprave na Tržaškem in Goriškem. Sprejete so bile številne in pomembne programske in upravne smernice v prid Slov. It. stranke so začele gledati na slov. probleme v novi luči in bile prisiljene omejiti svoja nacionalistična teženja. S. je zastopal stališče, da mora Jsl. priznati in upoštevati delo-

vanje vseh Slov., ne samo tistih, vključenih v it. levičarske stranke. Na pobudo S. je delegacija SSK ob prvem obisku pri slov. vladi postavila programsko stališče slov. enotnega kult. prostora, kar je sprejel preds. vlade Kavčič. V dežel. zbornici je S. zagovarjal kot edini predstavnik samostojne slov. stranke, slov. narod., jezik., kult. in gosp. koristi in se potegoval za sorazmerno namestitve slov. uslužbencev in pravično razdelitev sredstev slov. kult., gosp. in športnim ustanovam, organizacijam in posameznikom. Predlagal je tudi zakon o kaznovanju netenja narodne mrznje, ki ga je dežel. zbornica sprejela in posredovala rimskim oblastem. Dosegel je izdajanje dežel. vestnika v slov. in priznanje samostojne narodnostne skupine v deželnem svetu. Ta sklep je za tem Ustavno sodišče razveljavilo. Po deželnem mandatu 1968 je sodeloval in sodeluje v raznih odb. SSK. 1986 ga je preds. dežel. odb. imenoval za člana širšega odb. ustanove tržaškega vselejma. - 1975 je dobil odličje Slovenske skupnosti.

Prim.: Osebna pola; Ivo Jevnikar, Slov. skupnost v deželnem svetu. 20 let dela za naše pravice, 20 let boja in dela za naše pravice v avtonomni deželi F-JK, 1963-1983, Trst 1983 (Sova sl. na str. 27); Aleš Breclj, I gruppi politici autonomi sloveni a Trieste 1949-1952, Trst 1983; časopisna poročila o njegovem delu.

Sah

SKETELJ Janko, strokovnjak za sanitarno hidrotehniko in univ. prof., r. 5. sept. 1909 v Trstu, živi v Lj. Oče Ivan, finančni kontrolor, mati Katarina Vavpotič. Od 1915-18 je obiskoval osn. š. v Trstu, 1919-20 v Domžalah, realno od 1920-27 v Lj., nato študiral na gradbenem odd. Tehn. fak. lj. U in dipl. 1936. Po voj. roku je bil od 1937-38 inž.-dninar, 1938-39 inž.-dnevničar na tehničnem odd. banske uprave, 1939-41 inž.-pripravnik v Minist. za gradnje v Bgdu in dodeljen terenski sekciji v Logatcu. Trasiral in projektiral je drž. ceste in sodeloval pri utrjevalnih delih. Od jun. do avg. 1941 je bil nivelator pri novem merjenju Lj., sept. t.l. pa je postal asistent v Inštitutu za vodne zgradbe in na njem ostal do 1946. Od maja do okt. 1945 je bil začasno zaposlen na Minist. za industrijo LRS kot v.d. šefa odseka za gradbeno-industr. material. 1946 je postal docent, 1953 izr., 1961 redni prof. gradbenega odd. Tehn. fak. lj. U, 1956-57 je bil njegov Predstojnik. V š. letu 1957-58 je bil prodekan, od 1963-65 pa dekan Fak. za arhitekturo, gradbe-

ništvo in geodezijo; tu je poučeval do 1979, ko je bil upokojen. Ustanovil je Inštitut za zdravstveno hidrotehniko na Gradbenem odd. Tehn. fak. U v Lj. in bil njegov predstojnik, vodil gradnjo stavb hidrotehniškega odseka in vodo-gradbenega laboratorija. Hidrološko je preiskal Lj. polje, Mrb. otok, Moste, Sorško polje, Medvode, Vuzenico, Blejsko jezero. Predlagal in preračunal je čistilni napravi v Ilir. Bistrici in Zalogu ter analiziral čistilno napravo okraj. vodovoda Koper v Rižani. Glavnina S-vega znanst. dela sega na področje zdravstvene hidrotehnike (preskrba z vodo, kanalizacija, čiščenje pitne vode, odplak) in hidrogeologije. Svoja dognanja je tudi publiciral, tako v samostojnih izdajah kot tudi v strok. čl. v revijah (Gradbeni vestnik, Nova proizvodnja). Dragocen je S-ev delež pri uvajanju izvirne slov. terminologije na njegovem ožjem strok. področju. Udeležil se je znanst. srečanj doma in na tujem, bil je član več strok. komisij. 1950 je prejel Prešernovo nagrado, 1957 (skupaj z R. Modicem in M. Rejicem) Kidričevu nagrado.

Prim.: Osebni podatki; ULjBB I, 256-57; Koje-ko 1, 641; PDk 27. nov. 1969; SBL III, 332; Delo 5. sept. 1979.

M. V.

SKOČIR Rudi, akademski slikar, r. 4. aprila 1951 na Kamnem (pri Kobaridu); oče Franc, delavec, mati Marija Nuk, gospodinja. Očetovi predniki so bili bližnji sorodniki pesnika S. Gregorčiča. Že kot osnovnošolec v Kobaridu (1958-66) je veliko risal in skiciral, s slikanjem pa je nadaljeval v srednješolskih letih, ko je obiskoval gimn. Jurija Vege v Idriji, kjer je maturiral 1970. Študij je nadaljeval najprej na Pedag. akad., nato na Akad. za likovno umetn. v Lj., kjer je študiral slikarstvo in že kot študent opozarjal nase s samostojnim delom; 1975 je prejel študentsko Prešernovo nagrado. Ko je 1977 diplomiral, je imel za seboj že več uspešnih predstavitev svojega ustvarjanja, tako doma kot na tujem. Po odslužitvi vojaščine v Mrbu (1978) je opravljal podiplomski študij slikarstva pri prof. Janezu Berniku in prof. Štefanu Planincu, se redno zaposlil kot likovni pedagog na Sred. š. J. Vege v Idriji, ves prosti čas pa posvetil intenzivnemu likovnemu delovanju. Sedaj živi in dela v Idriji in v Žibrah nad Logatcem. - S. se je najprej uveljavil kot knjižni ilustrator pri Mladinski knjigi v Lj.; po letu 1980 pa se je po-

svetil predvsem slikanju velikih platen, risbi, grafiki in kolažu. Njegovo sodelovanje z Mlad. knjigo se je začelo 1975, ko je ilustriral knjigo P. Zidarja Glavne osebe na potepu in knjigo Severna in Južna Amerika. Sledijo ilustracije v knjigah: dr. I. Sedej, Kmečka hiša na Slovenskem (1976); Dnevnik Ane Frank (1977); J. Tavčar, Cvetje v jeseni (1977); S. Kosovel, Sonce ima krono (1978); J. Jurčič, Rokovnjači (1978); J. Jurčič, Domen, Sosedov sin (1979); M. Kranjec, Povest o dobrih ljudeh (1979); T. Svetina, Stena (1980); M. Kranjec, Mladost v močvirju (1981); J. O. Curwood, Kazan volčji pes (1987). S-eve ilustracije nikoli niso samo dodatek literarni predlogi, temveč nastopajo kot samostojne likovne stvaritve, v katerih se avtorjeva pozornost osredotoča na figuro in njeno analitično psihološko obdelavo. Poleg knjižnih ilustracij velja posebej omeniti grafično-glasbeno mapo Tantadrujeve želje iz leta 1983, za katero sta S. in Aldo Kumar prejela Nagrado občine Idrija. Delo je zasnovano kot samostojna bibliofilska izdaja likovnih in glasbenih ilustracij petih novel in črtic C. Kosmača. S-eve grafične ilustracije Tantadrujevih želja so notranje grajene na dramatizirani napetosti med gluho, zlovečšo in prazno temino prostora ter srhljivo osamljenostjo in ekspresivno grotesknostjo človeške eksistence. Podobna občutja in sporočila zaznamujejo tudi pretežni del S-evih platen, risb, grafik in kolažev, ki jih je avtor najprej predstavil na samostojnih razst. v Gal. Idrija 1982 in 1985. Slikar je tematsko in problemsko pristopil k ženskemu aktu, ki mu nudi vznemirljive možnosti za likovno izpoved. Svoja dela gradi s pomočjo na videz tradicionalnih elementov, ki pa jih postavlja v naš čas v takih — izrazito sodobno pojmovanih pristopih, ki mu omogočajo dovolj odgovorno simbolizirati determinančnost današnjega človeka. Žensko telo je osrednji formalni in vsebinski fenomen, s katerim in ob katerem se odpirajo in izpostavljajo problemi razčlovečenja, odtujitve in fatalne simbolike. Ob temeljnem slikarskem delu se S. ukvarja še z oblikovanjem različnih publikacij in sodeluje z Dramatičnim društvom (scena) v Idriji, v zvezi s praznovanjem 500-letnice Idrije (1990) pa se loteva hvalne motivike idrijske vedute (koledarji) in preskuša možnosti sodobnih interpretacij popularnega idrijskega »škafarja«, rudarja in klekljaričice. Samostojne razstave: Idrija (1980, 1981,

1982, 1984, 1985, 1986), Bled (1980), Tolmin (1980, 1981, 1982, 1983, 1985), Ravne na Kor. (1983, 1985), Aumetz - Francija (1984), Kanal (1985), Sežana (1986), Rim (1986), N. Gor. (1987). Skupinske razstave: Ajdovščina (1972), Buje (1973), Lj. - Mestna gal. (1974, 1975, 1976, 1977), Edinburgh (1975), Kumrovec (1975), Mantova (1975), Ivanjica (1976), Lj. - Likovno razstavišče R. Jakopič (1978), Špeter (Ex tempore 1985, 1986, 1987), Banjaluka (1987). Nagrade: Študentska Prešernova nagrada 1975 (Lj.), Premio Lubiam 1975 (Mantova), Nagrada občine Idrija 1983, III. odkupna nagrada 7. ex tempora 1986 (Špeter).

Prim.: Osební podatki; J. Kavčič, tekst v katalogu, Idrija 1980, tekst v katalogu, Idrija 1982; M. Tršar, Uveljavlja se vrsta tipičnih sodelavcev, Delo-KL 2. dec. 1982; L. Menaše in J. Kavčič, tekst v katalogu, Idrija 1985; J. Kavčič, Rudi Skočir - pristop k slikarjevi »likovni dramatikii«, PrimSreč 57/58 - 1985; S. Tence, Slikar R. Skočir razstavlja v Rimu, PDK 12. okt. 1986; T. Pregl, tekst v zloženki, Nova Gor. 1985.

Kvčč

SKOČIR Stanko, učitelj, r. 3. maja 1903 v Kobaridu, u. 9. febr. 1987 v Lj. Oče Franc, trgovec, gostilničar, kmet, mati Marija Jakli. Kot otrok je izgubil očeta in mater. Zanj je skrbela sestra Mimi, kasneje poročena z učit. Iv. Mateličem, ki je bil 1914 vpoklican v vojsko. Ob izbruhu vojne med Avstr. in It. je Mimi z dojenčkom in Stankom zbežala iz Kobarida, se naselila v Novem mestu. S. je tu dovršil osn. š. in 4. razr. gimn. 1921 se je vrnil v Tolmin, živel v sestrični družini, obiskoval 3. in 4. letnik tolm. učiteljsišča in v jeseni 1923 napravil učit. maturo. Zaradi faš. preganjanja je poučeval na težkih mestih: na potovalni š. Vrsno, Krn, Robidnica, Gor. Trenta, Robidišče in bil 1927 premeščen v Asigliano v Piemontu. Povsod v slov. vaseh je izven š. poučeval petje in organiziral prireditve, tajno je režiral uprizoritve celo v Kobaridu in Sužidu in skrivaj poučeval učence slov. 1929 je zapustil Piemont in ilegalno odšel v Jslo. Poučeval je v Prekmurju v Zamostju, kjer so ga nadlegovali madž. nacionalisti, a je dosegel ukinitve madž. vzporednice, da je bil pouk le v slov. Obenem je sodeloval v pev. zboru, v emigr. društvu Soča in kot tajn. agrarne zadruga je organiziral 3 mes. kmet. šolo. Po premestitvi v Crensove 1933 je bil štini leta tajn. JUJ za okraj Lendava, sodeloval v Sokoiu, dramskem odseku PD ter v Beltincih pri RK. Dopisoval je v list Učiteljski tovariš. Med poučevanjem v Bogojini

je zrežiral več uprizoritev. Kot tajn. Učitelj. društva je 1935 dal pobudo za protestno zborovanje proti madž. izzivanju proti Jsli. S. je v Gor. Rečici poleg šol. dela kot tajn. Sadjarskega društva in preds. Čebelar. društva zgradil moderno sušilnico za sadje in bil blagajnik gasil. društva. Apr. 1941 je pred nem. nacisti, ki so ga oropali, zbežal z družino v Lj., se preživljal z delom v vrtarstvu, učil in delal za OF v Horjulu, od koder se je zaradi težkih razmer vrnil v Lj., nato okt. 1944 spet poučeval na Ježici. Jul 1945 se je z družino vrnil v Gor. Rečico, obnovil šol. stavbo, bil tajn. OOF in preds. RK. Zaradi podhranjenosti in naporov je 1946 zbolel, se za TBC zdravil v Celju in na Golniku in eno leto kot rekonvalescent v Lj., a žena Solza Grmek je bivala s hčerko in poučevala v Dekanih. S. je nekaj mesecev poučeval v Laškem, nato z ženo na šoli v Čezarjih (o. Koper), kjer je zbolel, se zdravil v Senožečah in po 3 mes. spet poučeval v Čezarjih, pripravil z učenci prireditve, gostoval po več istrskih vaseh in v Postojni. Nov. 1949 je ponovno zbolel, se zdravil v Senožečah in na Golniku, kjer je bil operiran na pljučih. Od 3. febr. 1951 je spet poučeval v Čezarjih. Tega leta sta bila z ženo na lastno prošnjo premeščena v Loko pri Zidanem Mostu. Kmalu je organiziral lutkovni oder, ljudsko univerzo, Planinsko društvo in bil preds. Prosvetnega društva. S. je zlasti po upokojitvi 1959 mnogo dopisoval v razne liste in neugnano potoval po Prim. 1926 je poslal prvi članek v E, iz Piemonta je pošiljal dopise v Mali list, v Čezarjih je dopisoval v PDK in Jadran, v Loko v krajevni list. Po upokojitvi je bil redni dopisnik Dolenjskega lista, mnogo je dopisoval v PrimN, PDK, pa tudi v Delo, Večer, Matajur. Nikoli mu ni zmanjkalo gradiva, dokler ga bolezen ni omejila na tesno stanovanje v Pot na grič 15 v Lj. Čez kako leto ob koncu 1986 je z dopisnico sporočil T. Rutarju: »Ozdravel sem in spet pišem.« Objavil je dva dopisa v Delu. V mrzlem jan. 1987 je iz Lj. odpotoval v Postojno in Slavino. Ob vrnitvi v Lj. so ga zdravniki poslali na Golnik. Čez mesec dni se je vrnil v Lj. in po štirih dneh za vedno mirno zaspal.

Prim.: Skočirjev življenjepis; podatki njegove žene Solze Skočir; lastni arhiv T. Rutarja; Miran Sattler, S. S., Ned. dnevnik 7. mar. 1982 s sl.

Rut.

SKOČIR Terezina, ljudska pesnica, r. 4. okt. 1905 v Zabčah (pri Tolminu). Oče Ivan, čevljar

in gozdni delavec v Romuniji, mati Marija Kuk, gospodinja. Osn. š. je obiskovala v Tolminu, a redno zaradi soške fronte le do 3. razr. V mladih letih je služila v Tolminu pri dobrih ljudeh, ki so jo vzgajali v slov. duhu. Učila se je tudi šivanja in napravila dva letnika obrtne šole. Prvo pesem je napisala ob stoletnici rojstva S. Gregorčiča. Sodelovala je na vaških kult. prireditvah. Vsebina njenih preprostih pesmi v glavnem zajema domovinska in ljubezenska čustva, nekatere so odziv na življenjske dogodke, precej je tudi priložnostnih. Dopisuje v TV-15, Kmečki glas, PrimN in Nedeljski dnevnik. Nekaj pesmi ima objavljenih v TolmZb 1975 in v Potresnem zborniku 1980. V več zvezkih raznih zapiskov je otela pozabi mnoge etnografske zanimivosti svoje rojstne vasi. V Tolminu so ob njeni osemdesetletnici izdali faksimiliran rokopis 10 pesmi v obliki mape (sitotisk) z naslovom *Moje pesmi*. Za svoje prosvetno delovanje med vojno in delo po osvoboditvi je prejela več pomembnih odlikovanj.

Prim.: Osební podatki; T. Skočir, Moj kraj in moje pesmi, TolmZb 1975, 405-10.

Pšč

SKOK Franc, politični delavec, r. 21. febr. 1921 na Vojskem, živi v Tolminu. Oče Jakob, mali kmet, mati Ivana Bajt, gospodinja. Po osn. š. je delal priložnostno kot dninar pri velikih kmetih, nato pa eno poletje pri gozdnih ter dve poletji pri cestnih delih. Jan. 1941 je bil poklican k vojakom, redni rok je služil v Folignu (Perugia), naslednje leto pa je bil premeščen v t.i. posebni bataljon, pri katerem je vse do kapitulacije It. v glavnem delal v abruških gozdovih. Po 8. sept. 1943 se je prebil domov na Vojsko, kjer je bila domača hiša požgana od It. Takoj se je priključil part., in sicer najprej Idrijskemu odredu, nato pa v Cerknem 1. okt. 1943 prešel v Vojkovo brigado. V njej je bil le mesec dni, v tem času pa se je udeležil bojov v Baški grapi in Poljanski dolini. Nato je bil kot poznavalec teh krajev premeščen v Gradnikovo brigado kot kurir, kar je ostal do apr. 1944. Zavoljo rahlega zdravja je tedaj prešel na kurirsko relejno postajo P 5, ki je delovala nad Predmejo. S. je na njej ostal do konca vojne, bil kurir, na kraju pa tudi politdelegat karavle. Po osvoboditvi je v enotah KNOJ-a služboval po različnih krajih Prim. do demobilizacije konec dec. 1946. Nato se je zaposlil v idrijskem rudniku, a je bil po

enem letu poslan na polit. tečaj v Lj. ter potem imenovan za sekretarja okraj. odb. OF. 1949 je postal preds. skupščine in sekretar okraj. komiteja KPS v Idriji, 1952 pa preds. skupščine okraja Tolmin. Kmalu se je vrnil v Idrijo, toda 1953 je spet postal okraj. preds. v Tolminu. Tega leta je bil tudi izvoljen za republ. poslanca, kar je ostal dve mandatni dobi, do 1961. Z združitvijo okrajev Gorica in Tolmin je S. postal podpreds. skupščine novega okraja Gorica. Zadolžen je bil za družbene dejavnosti ter skrbel za nove kadre. Po združitvi okrajev Koper in Gorica je postal podpreds. skupščine tudi novega okraja Koper, prav tako zadolžen za družbene dejavnosti. Po ukinitvi okrajev se je vrnil v Tolmin ter tam opravljal štiri leta funkcijo preds. ter nato še 4 leta funkcijo podpreds. obč. skupščine. Upokojil se je 1973, vendar je še delal v SZDL, ZZB NOV Tolmin ter v delegatskem sistemu. Ob tem je S. zbiral tudi spominsko in drugo gradivo o organizaciji kurirskih zvez med vojno na Prim. O tem je izdelal nekaj elaboratov, ki so bili uporabljeni v monografiji o kurirjih na Slovenskem. Poleg tega je napisal nekaj prispevkov o Gradnikovi brigadi za TV-15, za PrimN pa nekaj prispevkov o življenju na terenu. Za svoje delo v vojnem in povojnem času je prejel več odlikovanj.

Prim.: Osební podatki; Rado Zakonjšek, Partizanski kurirji, Lj. 1985, 227 s. sl.; Nova Gorica 1. febr. 1951, št. 5; PrimN 14. mar. 1958; LdP 26. febr. 1958; PrimN 27. jan. 1960 in 24. febr. 1981; GorZb 1958.

Mlakar

SKOK Lojze, družbenopolitični delavec, r. 25. maja 1931 v Ravnici (Sedovec) pri Solkanu, živi v Lj. Oče Jože, kmet, mati Natalija Plesničar, gospodinja. S-ov oče je ob mobilizaciji za vojno v Abesiniji zbežal v Jslo (1935), za njim je kmalu odšla družina, ki se je naselila na Rodici pri Domžalah. Osn. š. je obiskoval v Jaršah in Domžalah. 1944 je deloval v NOB. Po vojni je končal gimn. v Lj. in diplomiral na Fak. za elektrotehniko (šibki tok) 1959. Med študijem je bil sekretar univ. odb. Zveze študentov lj. U in član predsedstva Zveze študentov Jsle (1955-58). Po šolanju se je zaposlil v tovarni Iskra, nato je bil poklicni politik na okraj. komiteju ZKS v Lj., na univ. komiteju in pri CK ZKS. Od 1968 do 1972 je služboval v Bgdu kot namestnik zveznega sekretarja za informacije. Zatem je bil generalni dir. združenih trg. podjetij ABC (1972-

78) in nato delegat skupščine SRS v zboru republik in pokrajin skupščine Jsle (1978-86; krajši čas je bil preds. odb. jsl. skupščine za kreditno-monetarni sistem; pet let je bil preds. zveznega družb. sveta za družbeni sistem informiranja). Udeležil se je več mednar. konferenc za informatiko in publicistično deloval v jsl. tisku (NRazgl, Delo, Borba, NIN, Nova revija itd.). Od 1986 je dir. Beograjske banke - Temeljne banke Lj.

Prim.: Kojeko 949; Dnevnik 30. maja 1976; osebni podatki (pismo z dne 12. apr. 1988).

B. Mar.

SKOK Svetko, prof. in kult. delavec, r. 4. sept. 1911 v Trstu, živi v Smedeli pri Kopru. Oče Blaž, doma iz Divače, drž. uradnik v Trstu in Mrbu, mati Marjeta Bekar iz Sežane, gospodinja. Osn. š. pri Sv. Ivanu v Trstu (2 razr.), 1919 se je družina preselila v Mrb., kjer je dovršil osn. š. in realko (1929), na lj. U pa romanistiko (1933). S franc. štipendijo se je izpopolnjeval v franc. na Sorboni v Parizu. 1961 je nato na U v Rimu nostrificiral lj. diplomu z doktoratom, usposob izpit za poučevanje slov. na nižji gimn. je opravil 1962, za poučevanje v zveznih razr. viš. sred. šol 1971. Poučeval je na gimn. v Peči (Zetska banovina) od 1934-38, v Svilačacu (Moravska banov.) od 1938-39, v Celju od 1939-41 (do prihoda Nem.). Med vojno je od nov. 1943 do mar. 1944 vodil osn. š. v Sežani in v njej poučeval, nato je do konca vojne učil v tečaju. V Trstu je od 1945-64 učil na Niž. sred. š. (zdaj I. Cankar), od 1964 do 10. sept. 1980, ko je stopil v pokoj, v zveznem razr. učiteljsišča A.M. Slomšek. - S. je predaval na R Trst A in urejal *Glas mladih*. Glasilo prim. dijakov, Gor.-Trst (od 1. maja 1946 do 3. apr. 1948). Nekaj let je jezikovno korigiral mlad. revijo Galeb. Napisal je *Angleško vadnico*, I. del. Za nižje razr. slov. sred. šol, Trst 1949, ponat. 1955. V IzvTrst 1962 je priobčil razpravo *Ital. in furl. leksikalni elementi v sežanskem govoru*. Prevajal je iz angl. in franc., med drugim H.G. Wells, *Časovni stroj* (1964) in Julie-Jeanne-Éléonore de Lespinasse, *Pisma Julije de Lespinasse* za SNG v Trstu; podali so jih kot recital Mire Sardoč 29. apr. 1966 in 7 ponovitev, tudi na R Trst A.

Prim.: Osební podatki (18. jun. 1987); A. Geržinič, Pouk v materinščini - da ali ne?, Buenos Aires 1972, 35, 89; IzvTrst 1948-80; arh. učiteljsišča A.M. Slomšek v Trstu.

Jem.

SKRBINSEK Milan, igralec, režiser, dramatik, publicist, prevajalec, vzgojitelj in gledališki organizator, r. 19. febr. 1886 v Mrbu, u. 25. jul. 1963 v Lj. Oče Štefan, železn. uslužbenec, mati Franja Haberl, gospodinja. Vadnico in en razr. mešč. š. je obiskoval v Mrbu, med 1899-1906 pa realko v Lj. Že v otroški dobi je vodil lutkovno gledališče ter igral v popularnih igrakah, kot so: Trnjulčica, Sneguljčica in Pepelka. S trinajstimi leti je ustanovil Dijaško diletantsko društvo in ga vodil osem let. V njegovi režiji so igrali Desetega brata, Rokovnjače in Divjega lovca. V tem času je izdal tudi tednik *Diletant*, v katerega je pisal članke o režiji in igranju. Po maturi 1906 in enoletni vojaški službi 1907-08 se je sprva vpisal na dunajsko tehniko (arhit.), nato romanistiko in 1908-09 obiskoval Ottovo dram. šolo, kjer je imel za učitelja igralca Burgtheatra Arnima Seydelmanna. Po odlično opravljenih študijih se je odločil za domače gledališče in prvič nastopil 7. mar. 1909 v Lj. kot Martinek Spak v Jurčič-Govekarjevem Desetem bratu. Jeseni istega leta je bil sprejet za člana slov. gledališča, in kot poročajo kronisti, postal ljubljenelec občinstva. Med 1909 in 1914 je kot član Deželnega gledališča v Lj. odigral okrog 150 vlog, v tem času je tudi režiral in vodil svojo Dramatično šolo. V Lj. je ostal do vojne 1914 in še tik pred vojno vodil gostovanja lj. Drame po vseh slov. pokrajinah. Vojno dobo je najprej preživel na ruski fronti kot rezervni častnik, bil ranjen, nato kot referent dodeljen vojaškemu potniškemu uradu v Lj. in Trstu, kjer je zrežiral nekaj del in vodil dramatično š. Že pred sezono 1913-14 je S. dobil ponudbo, da prevzame vodstvo SNG v Trstu, a je ta načrt prekrizala vojna. Šele po vojni je S. lahko prevzel vodstvo SNG v Trstu in napravil načrt za več let. V sezoni 1918-19 je režiral 31 del, med njimi vse Cankarjeve drame razen Romantičnih duš. V tej, čeprav kratki dobi, je S. ustvaril jedro slov. gledališča na Tržaškem in je bila izrednega pomena za vso poznejšo gledal. dejavnost na Prim. Njegove strok. in umet. vodene režije, njegova požrtvovalnost in izkušnost ter zanesljivost njegovega vzgajanja so zapustile v Trstu in na Prim. trajen pečat, kot je tudi lepo razvidno iz čestitk, zahval in priznanj, ki so mu jih kasneje izrekli kult. delavci, društva in SHPJ. Ob 40-letnici S-ovega poklicnega umet. delovanja se je V. Bartol takole spominjal tiste dobe: »Moja prva teatarska doživetja so zvezana s Tvojim ime-

nom. Bilo je tisto leto po prvi svet. vojni, ko sem kot šestnajstleten fant začel redno zahajati h gledališkim predstavam v tržaškem Narodnem domu. Takrat se mi je prvič zasvitalo, kaj se pravi resnično strokovno in umetniško vodena predstava (režija) in kaj mora dati odrski umetnik od sebe...« Nič čudnega torej, da so si ga na Tržaškem spet želeli, ko je 1919 zapustil SNG v Trstu. Igralec I. Gabrščik piše, da je ansambel brez njega kot čreda ovac brez dobrega pastirja. Na povabilo režiserja E. Nadvornika je S. poleti 1919 sodeloval v Sarajevu pri komornih večerih skupaj z Marijo Vero. 1920 je postal ravn. celj. gledališča, nato Drame v Mrbu. Od 1922 do 1945 je režiral in igral v lj. SNG, istočasno je bil režiser na lj. radiu ter deloval kot pedagog in režiser v Šentjakobskem gledališču. Po drugi vojni je S. deloval v Mrbu in v treh sezonah 1945-48 zrežiral devet del. Od 1948 do upok. 1951 je bil spet član SNG v Lj. - Kot igrlec je S. ustvaril nad 600 odrskih likov. Med najuspešnejše iz domače dramatike lahko zabeležimo: Kantor (Kralj na Betajnovi), Ščuka (Za narodov blagor), Zlodej (Pohujšanje v dolini Šentflorjanski), župnik in Jerman (Hlapci), Poljanec (Lepa Vida), Bonaventura (Veronika Deseniška), Rihtar (Divji lovec), Juda (Azazel), Tresoglav (Miklova Zala) itd. Iz tuje dramatike pa: Brut, Othello, Shylock, Vincentio, Kaliban (Shakespeare), Kreon (Sofoklej), Mefisto (Goethe), Harpagon in Tartuffe (Molière), Razkolnikov in Mitja Karamazov (Dostojevski), Starec v Sonati strahov (Strindberg), Osvald (Strahovi), General Lope (Sodnik Zalamejski), Ma v Krogu s kredo (Klabund), Burgoyne v Hudičevem učenecu (G. B. Shaw), Mamon v Sleherniku (Hofmannsthal) itd. Zelo velik uspeh so imeli njegovi koncertno-recitacijski večeri. 1949 je za vlogo župnika v Hlapcih prejel Prešernovo nagrado. - Kot režiser je S. posvečal izredno pozornost domači dramski ustvarjalnosti, posebno Cankarju, saj je bil prvi, ki je dal na spored vsa Cankarjeva dela in jih vgradil v stavbo slov. gledališke kulture. Boril se je proti diletantizmu in patosu v gledališču in iskal v vsakem dramskem tekstu njegov svojstveni obraz. Romantično igro tiste dobe je preusmerjal v realistično in psihološko odrsko ustvarjanje. Samo na poklicnih odrih je zrežiral 114 tujih in 77 domačih del. Izredno delaven je bil kot organizator. Kjerkoli je bil, je skrbel za gledališki naraščaj in njegovo vzgojo. Stalno je vodil in ustanavljal dra-

matične šole, iz katerih je izšla cela vrsta odličnih poklicnih igralcev. Neutrudno je skrbel za amaterska gledališča in 1921 objavil brošuro *Diletantski oder*, ki vsebuje navodila za amaterske odre. Pisal je strok. članke, razprave, polemike, študije, prevode in jih objavljajl v časopisih in revijah, gledal. publikacijah in gledal. listih. Poleg vsega tega je bil S. tudi dramatik in pisatelj. Napisal je drame *Labirint* (upriz. v Mrbu 1931 v režiji brata Vladimira), *Osveta*, *Božji volek in drugi*, *Zmaga luči* in več dramatizacij, med katerimi je najbolj znan njegov *Hlapec Jernej*. Prevedel je okrog 50 odrskih del iz srbohrv., nem., franc., it. in nekaj prevodov je izšlo tudi v tisku (seznam vseh v SLNP, 272).

Prim.: SBL III, 335-37 in tam navedena liter.; PDK 24. jan. 1982; Bruno Hartman, Prvi mariborski Striček Vanja, GL SNG Mrb., XXIX, 47-54; Katalog ob razstavi Slov. gledal. in filmskega muzeja, Lj. 1982; SGL III, 638-41; MSE III; Moder, SLNP, 272.

2-1

SKRINJAR Drago, narodni delavec, r. 3. mar. 1915 v Sežani, u. 5. nov. 1984 v Trstu. Oče Karel, železničar iz Sežane, mati Kristina Sila, gospodinja iz Vrem. Ker so očeta službeno predstavljali, je S. obiskoval osn. š. v Marijanišču v Lj. in v Alojzijevišču v Gor., v Trstu pa je dovršil klas. gimn. (1938). Po maturi je dobil službo pri carini v Trstu, vpisal pa se je tudi na kemijo na U v Padovi, vendar zaradi vojne ni dovršil študijev. Ob izbruhu vojne so ga vpo-klicali in je bil vojak (sergente maggiore) v San Giorgio di Nogaro in v Trstu do 8. sept. 1943. Vrnil se je v službo in delal za osvobod. gibanje. Jun. 1944 je bil zaprt v trž. Coroneu, sept. 1944 se je poročil z Ivanko Kobol, prof. gospodinjstva, iz znane gostilne Jadran pri Sv. Jakubu v Trstu. Apr. 1945 so ga zaprli v trž. Rižarno, kjer so sežigali zapornike. Od tu se je nekako čudežno rešil, ker so ga po kakih 10 dneh poslali v Zejane v Čičeriji, da je kopal jarke. Bližal se je konec vojne, pobegnil je v Trst in se pridružil novi jsl. oblasti ter delal pri Finanč. odseku v Trstu, v Kopru pri ustanavljanju zadrug, v Ajdovščini pri Finanč. odseku in v Postojni pri trg. nabavnem podjetju. Konec 1947 se je vrnil v Trst in delal pri Centralspedu in pri Exnerju, ko pa je 1960 umrl gospodar pri Jadranu, je prevzel gostilno in jo vodil skoraj do smrti. Splošno znan je postal, ko je 24. apr. 1975 govoril v slov. ob govorih trž. župana Spac-

cinija in preds. republike Leoneja, ko so Rižarno razglasili za državni spomenik odpornišva. Politčno je po vojni deloval v Slov. skupnosti, za katero je 1982 tudi kandidiral. 1980 je prejel odličje Slov. skupnosti.

Prim.: Podatki žene Ivanke Skrinjar; N.L., Danes zadnje slovo od D.S., PDK 7. nov. 1984 s sl.; Umrl je D.S., M(Trst) 1984, 135 s sl.; M. Jevnikar, D.S., KolGMD 1986, 120 s sl.

Jem.

SKRINJAR Marlija, roj. **MANFREDA**, kulturna in socialna delavka, r. 10. dec. 1857 v Kobaridu, u. 25. dec. 1931 pri Sv. Križu pri Tomaju. Oče Andrej je bil kmet in je padel 8. mar. 1879 v Bosni, mati Terezija Tarman. Dvorazr. osn. š. je dovršila v Kobaridu in bila Gregorčičeva učenka. V mladosti je imela za prijatelje skladatelja Volariča, pesnika Pagliaruzzija-Krilana in druge narodno zavedne Kobaridce. Poročila se je z orožniškim stražmojstrom Simonom Skrinjarjem, in ko je ta stopil v pokoj, sta se preselila v Trst, kjer sta bili poročeni že dve njeni teti, materini sestri. Mož je postal uradnik pri Podpornem društvu, ona se je posvetila narodnemu in socialnemu delu, predvsem slov. dekletom, ki so v velikem številu prihajale v Trst služiti in bile brez varstva. 1898 je z drugimi trž. Slovenkami ustanovila v Trstu (v ul. Farneto, zdaj ul. Ginnastica 18) Zavod sv. Nikolaja, ki je skrbel za nar. in npravstveno varstvo slov. služkinj. V njem je našlo na tisoče revnih deklet in žena varno streho in vsestransko podporo. S. ga je vodila več let in vsepovsod prosila in nabirala podporo zanj, vendar pa je 1904 tožila Gregorčiču, da ne najde pravega razumevanja ne pri politikih ne v okolici trž. škofa Nagla. Da bi prebudila slov. ženske in jim utrla pot v javno življenje, se je obrnila v pismu na Fr. Podgornika, lastnika in ured. Slovanskega sveta, ki je od 1891-95 izhajal v Trstu, naj bi izdal posebno prilogo za ženske. Podgornik ji je ustregel in ženskam odmeril oddelček Ženstvo, kamor so pisale Marica Nadlišek, Marija Skrinjarjeva, Marica Strnadova, Vida Jerajeva idr. 1896 je začela na Podgornikovo pobudo nagovarjati trž. Slovenke, da bi ustanovile lastno glasilo. Pregovorila je M. Nadlišek, da je prevzela ured., in tako je jan. 1897 začela izhajati *Slovenka*, glasilo slov. ženstva. S. je v njej sodelovala s članki in priložnostnimi pesmimi (1901, 63, 79). Bila je med ustanoviteljicami ženske podružnice CMD (ust. 12. febr. 1887), mož je bil v odboru moške

podružnice in med pokrovitelji, ki so plačali vsaj 200 kron. Dopise je pošiljala v E, Jadranko, gor. Sočo, Slov. ženo, ZS, Sn idr. Gregorčiču je dopisovala od 1882 in on ji je pisal 15 pisem (gl. ZbD IV), mladostne spomine nanj je opisala v sestavku *V spomin 50-letnice Simona Gregorčiča* (E 1894, št. 144-146) in *V Tolminski vasi za našega preporoda* (Sn 1913, 338), neko črtico je priobčila v hrv. reviji *Priroda* (1917, 233-37) in dobila zanjo prvo nagrado. Založila je več razglednic in portretov: Dav. Jenka, M. Majarja-Ziljskega, Iv. Nabergoja, morda tudi S. Gregorčiča. Mislila je izdajati poljuden list za služkinje kot prilogo Slovenke (pismo o tem Gregorčiču in njegov odgovor 13. dec. 1901 - ZbD IV, 257), vendar namere ni uresničila. Dne 17. dec. 1902 si je v Zavodu sv. Nikolaja zlomila nogo, da so ji jo morali odrezati, vendar je še dalje delovala pri upravljanju Zavoda. Njen dom je bil zbirališče zavednih Slovencev, pri njej so stanovali I. Sorli, Stano Kosovel idr., ustavljala se je Karmela Kosovel, ko je dvakrat na teden hodila na konservatorij v Trst; njeni sestri Anici je pri Skrinjarjevih dajal Mirko Rupel lekcije iz lat.; oglašal se je tudi Srečko Kosovel. V članku B. Pahorja Srečko Kosovel v Trstu je zgrešeno, da se je Marija Skrinjar poročila s pekomo Černigojem, z njim se je poročila njena hči Milica (Srečko Kosovel v Trstu, Trst 1970, 42). Po prvi svet. vojni je več let živela pri sinu v Podgorici (Titograd) v Črni gori, potem se je naselila pri Sv. Križu pri Tomaju, da bi preživela zadnja leta blizu družine pesnika Kosovela, ker sta bili z materjo iskreni prijateljici. Pseudonimi: Zmagoslava, Kremenova, Darinka.

Prim.: Z. arh. Kobarid; Fr. Ilešič, S. Gregorčič in njegova učenka, Sn 1917, 24-25, 53-54; M. Gromova, Skrinjarjeva Marija, ZS 1925, 145-47 s sl.; Slov. žena, Lj. 1926, 169, 202-04 (sl. na str. 37); Gabršček II, 27-28; Gregorčičevo ZbD IV, 405-06, 445, 460-61, 471, 473, 478, 488; Fr. Koblar, Simon Gregorčič, Lj. 1962, 44, 171, 227, 344, 421, 423; Pavla Hočevnar, Pot se vije, Trst 1969, 61-62 s sl., 66.; SBL III, 338-39; Sr. Kosovel v Trstu, Trst 1970, 42-43; L. Premru, O zaslužni Slovenki M. Skrinjarjevi, PDK 26. jan. 1977 s sl.

Jem.

SKRINJAR Stanko, šolnik, sindikalni delavec, r. 27. nov. 1918 v Lonjerju pri Trstu, kjer živi. Oče Anton, mizar, železničar, mati Marija Čok, gospodinja, oba s Katinare. 1. razr. osn. š. še v slov. (1924-25), nato v it. jeziku na Katinari, kjer je doživel požig šol. poslopja. Očeta železničarja

so premestili v Voghero, nato v Milan, kamor se je 1928 preselila tudi družina. Osn. š. je zaključil v Milanu, gimn. v milanskem Malem semenišču, klas. licej (brez mature) v zavodu Carducci v Milanu. 1938 so ga vpoklicali k vojakom v konjeniško šolo v Pinerolo, kjer se je v občinski knjižnici učil slov. slovstva. Čeprav je bil na rednem bolezenskem dopustu doma, so ga 1943 na Jožefovo aretirali nad Ricmanjami ter odvedli v taborišče-okrevališče v mestu Cervia, kjer je doživel prvi stik s slov. fanti-vojaki. Konec avg. ga je na poti domov iz Caserte aretirala vojaška izvidnica in priprla v vojaškem zaporu v Bologni. Po razpadu It. (8. sept. 1943) je bil doma. Dec. je bil sprejet v koprsko semenišče za študij filoz. Zaradi nesoglasja s škofom Santinom je mar. 1944 izstopil iz semenišča. V pomoč A. Gabrovšku, ki je na Katinari nadomeščal aretiranega župnika A. Piščanca, je večjo skupino otrok pripravil na prvo sv. obhajilo. Dec. 1944 je na pobudo župn. uprav. F. Žufiča in v soglasju kraj. OF v Rovtah začel poučevati šol. otroke skupaj s prof. Lauro Abrami; dodeljeni so mu bili otroci 3., 4. in 5. razr. Ob koncu šol. leta je bila v Rovtah prva šol. prireditev v večjem obsegu po komaj končani vojni. Zadnje mesece vojne je doma vadil igro Na visokem, dramska skupina pa je nastopila z njo že prve dni jun. Avg. in sept. je bil na intenzivnem tečaju za pomožne učitelje na Ravnah pri Št. Petru na Krasu (Pivka). Okt. ga je MOS imenoval na katinarsko šolo »dijak brez mature«, Geržinič, Boj za slov. šolstvo, 57), čez teden dni pa ga je didakt. ravn. Ferluga odslovil. Dec. 1945 je maturiral na učiteljišču v Gor., ko je bil razpisan poseben izpitni rok za vojne povratnike. Febr. 1946 je na pobudo gor. PNOO, po navodilih nadz. O. Venturinja in nasvetih dr. A. Kacina vpisal 45 otrok za slov. šolo v Ločniku, nobena oblast in noben zasebnik pa ni pomagal preskrbeti prostorov zanjo. Marca ga je dr. Kacin imenoval na šolo v Neblem (Brda). V naslednjem letu je dobil imenovanje v Bazovici, kjer je bil hud boj med ZVU in odb. SKOJ-a (Geržinič, Boj..., 175). V istem šol. letu je bil 18. maja uradno (kazensko) premeščen v Čezsočo, nato v Sedlo pri Breginju. Od okt. 1947 je služboval pri Božičih (Miljski hribi), 1. apr. 1950 je bil premeščen na Prebeneg, nato v Šempolaj, dve leti je bil v Gropadi, v Borštu od 1953 do 1961. Stalni učitelj je postal 1958. Služboval je v Mač-

kovljah in od 1963 v Dolini. Isto leto je bil izvoljen za pred. šol. patronata za dolinsko občino. Okt. 1964 je bil imenovan za tajn. didakt. ravnateljstva, dec. pa poslan v Lj. kot štipendist za izpopolnjevanje jezika na PA. Okt. 1967 je prejel imenovanje za pov. didakt. ravn. na Opčinah, naslednje leto je bil premeščen v Dolino, zamenjal je predsedstvo s tajništvom šol. patronata. Stalni ravn. je postal 1976. Od 1981 je vodil tudi nabrežinsko didakt. ravn. Kot ravn. je predsedoval izpitnim komisijam za prestop v stalež učiteljev in vzgojiteljic v Gor. 1976, 1980 in 1983. Na Tržaškem je 1976 vodil štirimesečni dopolnilni tečaj za učitelje natečajnike, 1983 za učitelje in vzgojiteljice in za iste naslednje leto tečaj med enoletno preizkusno delovno dobo. S. je bil 1981 član izpitne komisije prvega rednega natečaja didakt. ravn. - Kot učitelj je od pomladi 1944 igral lutke na Katinari, v Rovtah, Lonjerju in po bližnji okolici Krasa in Brega. Po vojni je igral tudi v neposredni okolici Trsta (Sv. Ivan, Rojan, Barkovlje, Škedenj). Z lutkami je nastopal po vseh službenih mestih in organiziral lutkovne krožke (do 1955). Vsako šol. leto je pripravil učence na vsaj dva nastopa, za ključne šol. prireditve je naučil in zrežiral tudi zahtevnejše otroške igre. Med službovanjem v Borštu je vabil dramsko skupino, ki je vsako leto nastopila z igro ob prazniku vaškega patrona sv. Antona. V Borštu je ustanovil skavtski vod, ki se je razvejal v 10. četo z vodi v Ricmanjah in na Katinari. Vodil je tudi dva skavtska tabora. Sodeloval je pri sestavi pomožnih učbenikov za 4. in 5. razr. osn. š. *Okno v svet* (1974). Sestavil je tudi nekaj oddaj za Radio za šole. - S. je bil izvoljen za predstavnika didakt. ravn. v komisijo za vprašanja, ki zadevajo šole s slov. učnim jezikom in deluje pri Dežel. šol. uradu v Trstu (od 1978 do 1982), od 1984 je član iste dežel. komisije kot predstavnik Trž. pokr. uprave. Polit. je bil član Demokratske zveze in nato Slovenske skupnosti ter kandidiral na njenih volilnih listah. Sindikalno deluje od 1945 s težnjo po nadstrankarskem sindikalnem delu. S. je bil soustanovitelj Sindikalnega strok. združenja slov. šolnikov na STO (20. jul. 1953) in pobudnik za združitev z organizacijo Sloga v Sindikat slov. šolnikov (1. okt. 1953). Bil je tajn. SSŠ-STO do njegovega razpusta, ko so se tri organizacije šolnikov (Sindikat slov. šolnikov, Zveza uslužbencev slov. šol in Zveza prosv. delavcev) združile v Sindikat slov. šole (26. febr. 1956). S. je v

odboru SSŠ od 1958, odgovornost prvega tajn. sindikata je opravljal od 1981 do 1985. Sourejal je tiskano glasilo *Sloga*, sodeluje v ciklost. *Sindikalnem vestniku*. V odb. je drugi tajnik, ukvarja se zlasti z vprašanji osn. š. in otroških vrtcev.

Prim.: Osební podatki; Al. Geržinič, Pouk v materinščini - da ali ne?, Buenos Aires 1972, pass.; Isti, Boj za slov. šolstvo na Prim., Buenos Aires 1983, 175-77; Slov. šolstvo na Goriškem in Tržaškem 1945-1985, Trst 1986, 161.

K-ač

SKUBIN Iris, akademska slikarka, r. 10. sept. 1954 v Novi Gor., živi in dela v Lj. Oče Bruno, elektrotehnik in slikar amater, mati Vera Košir, učiteljica. Osn. š. v Novi Gor., prav tu tudi gimn. (1969-73). 1973 se je vpisala na ALU v Lj., kjer je 1980 zaključila podiplomski študij slikarstva. Tri leta je bila likovni pedagog v Novi Gor., od začetka 1985 dela kot samostojni likovni umetnik v Lj. Kot študentka je 1976 prejela študentsko Prešernovo nagrado. Že ob prvi samostojni razst. v gal. osn. š. Solkan je kritika zaznala njeno izrazito slikarsko čutenje širokega zamaha. B. Kovič pa je v predgovoru k njeni predstavitvi v Gal. Meblo (1987) zapisal, da je slikarka že potrdila, »da se ne namerava zadovoljiti s površnim izdelovanjem lepih podob«, ampak z reflektiranim, odgovornim študijem psihičnih in estetskih učinkov podobotvorne prakse, ki si jo je izbrala kot zavezujočo bivanjsko opredelitev«. Slikarka v svojih oljih razrešuje problematiko prostora, razmišlja o njegovem ustroju in artikulaciji, o problemu umestitve figure v prostor in o razponu razmerij, ki se na slikarski način vzpostavijo med figuro in prostor. Postopoma je prešla k razreševanju iluzionistične dileme o zrcalnem odsevu, vendar ne v konvencionalnem smislu odslikavanja predmetne resničnosti, temveč izhajajoč iz dvodimenzionalne realnosti slikarske formulacije. - Pripravila je nekaj samostojnih razstav: 1980 - Nova Gor., Gal. Meblo; 1981 - Lj., SKUC (Študentski kult. center); nato Videm, ITI A. Malignani; 1982 - Lj., Inštitut Jožef Stefan; 1987 - Nova Gor., Gal. Meblo. Sodelovala je na skupinskih razst., med njimi na: 1976 - Lj., Avla Iskre (dobitniki študentskih Prešernovih nagrad); 1977, 1978, 1979, 1980 - Lj., Mestna gal. (razst. ALU); 1979 - Reka, Moderna gal. (X. bienale mladih); 1980 - Lj., Likovno razstavišče R. Jakopič (razst. mladih slov. lik. umetnikov); 1981 - Lj., Gal. DSLU (člani,

sprejeti v letu 1980); 1981 - Reka, Moderna gal. (XI. bienale mladih).

Prim.: M. S., Razstava mlade slikarke, Delo 1980, št. 270; m. r., Ob prvi samostojni razstavi slikarke I. Skubinove, PDK 1980, št. 272; Fr. Zalar, Slikarski duo, Dnevnik 1981, št. 17; Brane Kovič, uvod, katalog, Gal. Meblo, 19. dec. 1986 - 10. jan. 1987.

Nsn.

SLAMA Dina, por. **PAHOR**, glasbenica, r. 26. jan. 1941 v Trstu. Oče Štefan, delavec, mati Marija Glavič. Osn. in sred. š. pri Sv. Jakobu v Trstu. Glasb. konservatorij »G. Tartini« (diploma iz klavirja 1962, diploma iz čembala 1965, študirala solo petje). Habilitacija v Rimu 1969. Izpopolnjevala se je v čembalu pri R. Gerlinu, v renesančnem in baročnem petju pri A. von Rammu in M. Ubertiju. Poučevala je petje, oz. glasb. vzgojo na raznih slov. šolah (1961-70), nato klavir na glasb. liceju »J. Tomadini« v Vidmu (1970-74). Od 1974 poučuje komorno glasbo na trž. konservatoriju »G. Tartini«. 1963 je bila soustanoviteljica Tržaškega baročnega ansambla, od 1964 stalno nastopa v duu Pahor-Slama (klavir, čembalo) in od 1984 v skupini Gallus Consort (čembalo, glas). Bila je soustanoviteljica Oddelka za staro glasbo pri GlasbM v Trstu, kjer je poučevala čembalo in vodila vokalno skupino. Koncertirala je v It. in raznih evrop. državah. Snemala je za razne radijske in TV postaje. Posnela je več plošč: za podjetje Pioneer Records: *Angleški klavičembalisti, 6 Mozartovih sonat, 4 Veracinijeve sonate, Sammartinijeve trionsonate* (s flautistom M. Pahorjem in violinistom I. Ozičkom); za podjetje SRM: *Il Flauto nel Barocco* (2 plošči z raznimi sodelavci); za MMO (New York): *Veracinijeve sonate*; za ZTT: *Šentjakovski otroci pojejo* (ob poimenovanju šentjakobske osn. š. po J. Ribičiču) in ploščo s skladbami, ki so jih sodobni skladatelji napisali za duo Pahor-Slama. - Poučevala je petje ali komorno glasbo na raznih poletnih tečajih (Rim, Urbino, Colloredo di M., Čedad, Radovljica). Od 1955 vodi šentjakovski cerkv. pev. zbor. Za meš. zbor je napisala številne skladbe, odkar poučuje komorno glasbo, pa je napisala tudi več skladb za razne komorne sestave, ali za glas in instrumente na tekste raznih slov. avtorjev (S. Kosovel, A. Pregarc, I. Ženjal, J. Murn). Videmska založba Pizzicato je izdala njen *Triptih na Trubarjeve teme* (fl., ob., fag.), *Rondò scherzoso* (4 fl.) in *Pet pesmi* za žen. glasove (na tekste O.

Župančiča, Kajuha, C. Zlobca), v načrtu pa ima izdajo še drugih del. Založba College Music je izdala njeno *Istrsko sonce* (za glas in dve kljunasti flauti). - S-ova je priredila več mladinskih iger in napisala nekaj izvirnih tekstov, ki jih je uprizorila s Šentjakobskim mlad. odrom, ki deluje v okviru SKD.

Prim.: Podatki do 31. avg. 1988 v Arh. OZE pri NSK Trst; časopisna poročila in kritike ob nastopih.

Ropet

SLAMA Jurij, časnikar, r. 18. febr. 1933 v Trstu, živi v Devinu (obč. Devin-Nabrežina). Oče Jože, delavec, mati Marija Lipovec, gospodinja. It. osn. š. je obiskoval pri Sv. Jakobu v Trstu, slov. sred. š. v Trstu in maturiral 1954 na Klasičnem liceju s slov. učnim jezikom. Istega leta se je vpisal na papeško U v Rimu, a ni nadaljeval študija. Kot pedagoški in upravni vodja je služboval pri ustanovi ENALC v Trstu, po njeni ukinitvi pa se je zaposlil v Tiskovnem uradu dožele F-JK in pozneje opravil drž. časnikarski izpit. Že v sred. š. se je zanimal za igralsko umetnost, postal član Radijskega odra, pri katerem je igral vrsto let in poustvaril več pomembnih likov. Na RadiuTrstA je sodeloval tudi pri otroških oddajah in napisal vrsto pravljic, iger in novel. Veliko let je kot režiser-amater vodil dijaško igralsko skupino v Marijinem domu pri Sv. Jakobu v Trstu in drugih krajih. Prav tako je sodeloval pri Slovenskem odru. Objavlja članke z različno tematiko v slov. in it. časopisju.

Prim.: Podatki domačih; 20 let RO, 1946-1966, Trst 1966, pass.

Ur.

SLAMIČ (Lami) Anton, duhovnik, narodni delavec, r. 6. jan. 1873 v Rocolu (žpn. Katinara, zdaj Trst), u. po kratki bolezni 24. jan. 1938 v Dekaniji. Oče Matija, kmet, mati Katarina Čač. Šole je obiskoval v Trstu, v Gor. je dopolnil teološke študije in bil 23. jul. 1899 v Trstu posvečen v duhovnika. Službe: od 16. jan. 1900 do 7. dec. 1902 kpl. na Rižani (Bertoki); od 8. dec. 1902 do 23. apr. 1907 kpl. pri Starem sv. Antonu v Trstu; od 24. apr. 1907 do 23. jun. 1908 žup. uprav. v Dekaniji; od 24. jun. 1908 do smrti žpk v Dekaniji (od 1. nov. 1925 do 31. avg. 1936 je upravljal tudi župnijo Tinjan). 1924 je bil imenovan za častnega škof. konzistorialnega svetnika. - V Dekaniji je bil dobrih 30 let in v tem

času je verskemu in narodnemu življenju v župniji dal svoj osebni pečat vestnega, delavnega in zavednega duhovnika. Ko je prišel v Dekane, je našel v župniji Marijini družbi za dekleta in fante, za žene in može (ki ju je 1901 in 1903 ustanovil župnik M. Šime Defar; ta je ustanovil tudi Katol. slov. izobraževalno društvo). S. sam je postal voditelj Konsumnega društva in 1921 član Šolskega sveta. - Ko je prišel v Dekane, je takoj poskrbel za žup. cerkev kipa svetih bratov Cirila in Metoda. Bil je namreč njun vnet častilec. Kipa še danes stojita na glavnem oltarju, ki je tudi delo njegovih skrbi. Za leto 1913 je načrtoval ljudski misijon, ki se je mogel vršiti šele 1925 in je dal krasne sadove. (Misijon je leta 1913 odpadel zavoljo črnih koz, 1914 zaradi kolere, nato pa zaradi vojne in povojnih razmer.) Zelo uspešne so bile duhovne vaje leta 1930, ki so bile namenjene predvsem Marijinim družbam; med duhovnimi vajami je bilo 1.100 obhajil. - Njegovo delo ni bilo po volji it. oblasti. Večkrat so ga tožili na škofiji (prefektura v Pulju) in celo zahtevali njegovo odstranitev iz Dekanov. 1927 so ga tožili, da je odklonil mašo ob smrti kraljice matere, da je odklonil zahvalno pesem, ko se je Mussolini rešil nevarnosti ob drugem atentatu, da je v stiku z najbolj znanimi slov. iredentisti, da je protitit. in protirežimsko usmerjen. V škof. arhivu je ohranjen dokument, s katerim domači obrekovalec prekljuje svoje obrekovanje. Slo je predvsem za zadeve v zvezi z it. š. in službo božjo v it. jeziku. Dekani so tedaj spadali pod bližnje faš. nadzorstvo v Kopru in pod prefekturo v Pulju, ki je pripravila marsikatero težavo slov. in hrv. duhovščini v Istri.

Prim.: Žp. arh. Katinara; ŠkATrst; šematizmi; Folium Terg.; žp. arh. Dekani (novejša kronika in zapisi); Božo Milanović, Hrvatski narodni preporod u Istri, II, Pazin 1973, 538; Jakob Soklič, Istra kliče, Lj. 1928, 31; razni avtorji, Dekani v preteklosti in danes, Koper 1979, 46, 62 (s sliko župnika Slamiča).

Škerl

SLAMIČ Anton, duhovnik, r. 1. apr. 1891 v Trstu (v Rocolu, župnija Katinara), u. v Zgbu 24. nov. 1946. Oče Just, posestnik, mati Jožefa Vertovec. Osn. in sred. š. je obiskoval v Trstu kot gojenec škof. konvikta. V Trstu je tudi maturiral 1911. Po maturi je šel najprej v Gor., nato v Rim, kjer je kot gojenec zavoda Germanikum na U Gregoriani 1914 promoviral za doktorja filozofije.

Teol. študije je sicer začel v Rimu, a jih je nadaljeval v Innsbrucku v Avstriji. Tu je 16. maja 1917 dosegel doktorat iz teologije. Mašniško posvečenje je prejel že 15. jul. 1916 kot duhovnik tržaško-koprske škofije. V jul. 1917 je bil poslan za župn. uprav. v Podgorje (dekanija Klanec), kjer je ostal do 1919. Zaradi nasprotovanj it. oblasti, ki so ga hotele poslati v internacijo na Sardinijo, se je 1919 umaknil v Rim, kjer je nadaljeval s študijem cerkvenega prava in 1921 dosegel doktorat »utriusque iuris«. V Rimu se je spoznal z zgb. nadšk. dr. Antonom Bauerjem, ki ga je poklical k sebi v Zgb in ga 30. okt. 1921 inkardiniral v zgb. nadškofijo. 1. nov. 1921 ga je nadškof imenoval za svojega osebnega tajnika in za notarja pri cerkvenem sodišču za zakonske pravde. 1925 ga je nadškof imenoval za stolnega kanonika (kanonik Prvostolnog kaptola zagrebačkog in kanonik a latere). Opravljal je še druge službe: kancler, generalni provikar, preds. cerkv. sodišča za zakonske pravde, kanonik-kustos idr. Nadškofa Bauer in Stepinac sta zelo cenila njegovo delo. Bil je marljiv, točen, odličen pravnik in upravnik. Po vojni je v težkih razmerah znova prevzel službo tajnika nadškofije. Po kratki, a hudi bolezni, za katero tedaj niso imeli zdravil, je umrl v zagrebški bolnišnici. Pokopan je na Mirogoju v Zgbu v grobnici zagrebških kanonikov in arhidiakonov.

Prim.: Žup. arh. Katinara; ŠkATrst; Nadšk. arhiv Zagreb.

Škerl

SLAMIČ Franc, gospodarstvenik, r. 12. avg. 1886 v Batujah pri Ajdovščini v številni družini kmetu in mesarju Antonu in gospodinji Karolini Pirjevec; u. 24. dec. 1955 v Lj. Osn. š. je obiskoval v Črničah pri Gor. (1892-1900), mesarske obrti se je izučil pri očetu in pri mesarskem mojstru Fogarju (bratu tržaškega škofa) v Gor., kjer je opravil mojstrski izpit ter od 1910 vodil samostojno mesarijo. Med prvo svet. vojno je bil mobiliziran in nekaj časa služil v domobranski vojašnici v Lj. Zaradi šibkega zdravja je bil začasno odpuščen še pred razsulom monarhije. Ob it. zasedbi Gor. 1918 je pribežal v Lj., kjer je najprej začel s svojo osnovno obrtjo - mesarijo. S prihranki si je kupil stroje za izdelovanje konzerv iz stare tovarne mesnih izdelkov na Vrhniki ter poslopja na Gosposvetski cesti 6, kjer je 1926 začel razvijati mesno industrijo. Z nakupom in rekonstrukcijo bivše tovarne sa-

lam in suhomesnatih izdelkov Andretto na Tržaški cesti 133 v Lj. je S. razvil ugledno Tovarno mesnih izdelkov in pločevinaste embalaže ter prvi pri Slov. organiziral kooperacijsko rejo prašičev in govedij; s tovarno je slov. mesarsko obrt industrializiral za znane Slamičeve izdelke (konzerve, paštete, praške šunke). 1932 je na prvotnem sedežu (Gospodstvska c. 6) odprl znamenito restavracijo Slamič (sedaj Slavija), ki je v družinski upravi poslovala do aretacije v jul. 1942. Okupatorje je motila celostenska freska (delo akad. slikarja Cudermana iz Kamnika), ki predstavlja snidenje Kranjcev v narodnih nošah in slov. zastavo s Koroškimi Slovenci pri Knežjem kamnu na Gospodstvem polju. S. zaupni prijatelj pleskar Hribernik je ponoči prekril fresko s prebarvanim platnom ter na ta način rešil slikarijo. Zaradi težav z okupacijskimi oblastniki je S. oddal restavracijo prim. beguncu iz Mrba Guštinu (in Gušnu). - S. je bil prizadeven član obrtniških združenj in Zbornice za trgovino, obrt in industrijo (TOI); kot zaveden prim. Slov. je skrbel za zaposlitev beguncev iz Prim. V njegovi družbi in restavraciji so se zbirali ugledni prim. rojaki, med obema vojnama Ivan Ples iz Devina, Ivan Mohorič iz Idrije, Savel Kalin in Albin Smrkolj iz Trsta, bana Drago Marušič in Dinko Puc, po drugi vojni pa Rado Bordon, Lavo Čermelj, Frar Dominko, Danilo Švara in drugi; iz njegove tovarne mesnih izdelkov so s konzervami preskrbovali lj. ilegalce in part. enote na Dolenjskem in v Dolomitih. Zato je bil S. aretiran in zaprt v Šempetrski vojašnici v Lj. Vsa leta je v restavraciji dajal hrano kakim 6 potrebnim univ. študentom.

Prim.: Družinski arhiv sina Francija Slamiča, Lj., Kersnikova 10, in njegova poročila z dne 9. in 15. aprila 1987.

Adđ.

SLAMIČ Pavel, javni delavec, r. 17. okt. 1954 v Trstu, kjer živi. Oče Danilo, pek, mati Jožica Jelačin, bolničarka. Družina se je po S-evem rojstvu začasno izselila v Avstralijo. S. se je šolal v Trstu in 1973 maturiral na it. klas. lic. F. Petrarca. Dipl. na Pravni fak. trž. U 1982. V času študija član odbora sekcije KPI na U, vse bolj pa se je vključeval v slov. problematiko. Sodelavec, od 1983 pa član SLORI-ja, kjer odgovarja za pravna in manjšinska zakonodajna vprašanja. Prevaja iz slov. v it. Član GO SKGZ in od 1986 tajn. pokr. odb. SKGZ v Trstu. V knjižni obliki je izšel njegov prevod študije prof. E. Petriča

Mednarodnopravni položaj slovenske manjšine v Italiji (*La posizione giuridica internazionale della minoranza slovena in Italia*, Trst 1981). Sodeloval je pri sestavi spomenice SKGZ o zaščitem zakonu (1985) in sestavil brošuro (brez navedbe avtorja) *Sulla tutela degli Sloveni in Italia: appunti per una riflessione* (Trst 1986, izšlo kot priloga k št. 19 Bollettino d'informazioni degli Sloveni in Italia).

Prim.: Osební podatki in časopisni viri.

ij

SLAPERNIK Anton, gospodarstvenik, r. 28. febr. 1937 v Bosanski Krupi, živi v Novi Gor. in Lj. Oče Alojz, mati Ana Nibrant. Osn. š. obiskoval v Kanalu ob Soči, gimn. v Novi Gor. (matura 1957). Na Ekonom. fak. lj. U je diplomiral 1962. Med 1962 in 1965 je bil strok. sodelavec Revizijskega zavoda v Lj., nato je do 1969 deloval na skupščini obč. Nova Gor.; nazadnje je bil načelnik odd. za gospodarstvo. Eno leto je bil pomočnik dir. tovarne pohištva Meblo v Kromberku, nato pa dve mandati dobi (1970-74, 1974-78) glavni dir. te tovarne. Do 1980 je bil v Lj. preds. samoupravne interesne skupnosti za odnose s tujino, nato je postal član izvršnega sveta skupščine SRS in republ. sekretar za finance. 1. okt. 1981 je bil izvoljen za namestnika zveznega sekretarja za finance in deloval v Bgdu. Sept. 1982 je postal generalni dir. podjetja Vipa v Ajdovščini, od 1985 pa je namestnik preds. poslovnega odb. Ljubljanske banke združene banke v Lj. - S. je bil in je še član raznih republ. in zveznih organov predvsem s področja gosp. (finance), med drugim je bil tudi član zveznega ekonom. sveta. Kot namestnik zveznega sekretarja za finance je vodil jsl. delegacijo na pogajanjih v Washingtonu ter na mednar. konferenci za finance v Lusaki. Z referati in posegi je sodeloval na mnogih jsl. strok. srečanjih za področje financ. Publicistično je sodeloval v Sreč, Delu, Glasu upravljalca (Meblo) itd.

Prim.: Glas upravljalca 15. febr. 1970; Delo 5. maja 1973; 17. apr. 1975; PrimN 21. okt. 1977; Večer 21. nov. 1979; Delo 8. mar. 1980; 3. okt. 1981; 18. sept. 1982; osebni podatki.

B. Mar.

SLATAPER Scipio, pisatelj, liter. kritik, r. 14. jul. 1888 v Trstu, u. 3. dec. 1915 na pobočjih Kalvarije nad naseljem Podgora pri Gor. Oče Alojz, po rodu Slovak, mati Iginia Sandrinelli. Otroška leta je preživel v rojstni hiši pri Sv. Vidu. Stu-

dije je opravil v Trstu, kjer je obiskoval gimn. in klas. lic. Dante Alighieri (do 1908). Tam je navezal prijateljske stike posebno s tistimi svojimi vrstniki, ki so se pozneje uveljavili v trž. oz. it. kult. prostoru (G. Devescovi, M. Loewy, A. Vivante). 1905 je objavil svoj prvi članek v časopisu *Il Lavoratore*. Sodeloval je tudi pri dijaških listih *Il Goliardo* in *Il Palvese* (pod psevd. Publio Scipioni). V teh letih se je začel zanimati za severnjaške literature in pisatelje. 1908 je odšel v Firenze, kjer je obiskoval Istituto di Studi superiori in navezal stike z it. pisatelji in intelektualci, ki so sodelovali pri reviji *La Voce* (Prezzolini, Soffici, Papini, Jahier in drugi). V tem listu je S. objavil spis *Lettere triestine*. 1910 je napisal odlomek *La Calata*, ki predstavlja prvi osnutek njegovega glavnega dela, lirične povesti *Il mio Carso*, ki je izšla v Firencah 1912. To je knjiga avtobiografskih spominov, zlasti na otroštvo, v kateri S. doživlja kraški svet ponekod lirično-dramatično, drugod pa kritično objektivno. Preveva jo iskanje smisla življenja. 1910 je prevedel iz nem. dramo *Judith*, 1912 pa *Dnevnik* pisatelja in dramaturga C. F. Hebbela. Po naročilu založnika Carabba je 1912 uredil in objavil pisma, ki jih je napisal it. pesnik Tasso. V teh letih je tudi veliko dopisoval s tremi trž. prijateljicami, med katerimi je treba omeniti Luiso Carniel-Gigetto, ki je 1913 postala njegova žena. Medtem so se začeli nesporazumi in spori, ki so ga oddaljili od nekdanjih prijateljev, sodelavcev revije *La Voce*. V začetku 1913 je odšel na Dunaj, nato v Hamburg, kjer je dobil mesto lektorja za it. jezik v Kolonial Institutu. 1914 se je vrnil v It. in se naselil v Rimu. Njegova zanimanja so se usmerila v zgod., posebno domačo. Objavil je nekaj spisov (*Le strade d'invasione dall'Italia in Austria, I confini necessari all'Italia*) in vrsto člankov o trž. vprašanju, o it. mejah in o Slovanih v časopisu *Il Resto del Carlino*. Ko se je začela vojna, se je uvrstil med interventiste in se odločno zavzel za vstop It. v vojno. V jun. 1915 je odšel na fronto kot prostovoljec; z njim sta odšla tudi njegova prijatelja, brata Carlo in Giani Stuparich. S. je padel 3. dec. istega leta v bitki na pobočjih Kalvarije, na desnem bregu Soče. Večina njegovih spisov je izšla po njegovi smrti, predvsem po zaslugi in v prireditvi prijatelja Gianija Stuparicha. 1916 je izšel v Turinu kritični esej *Ibsen*, S-eva diplomatska naloga, ki jo je avtor širil in dopolnjeval do

smrti. Delo predstavlja še danes zelo pomemben prispevek k spoznavanju velikega skandinavskega pisatelja. 1920 je izšla zbirka *Scritti letterari e critici*, 1925 *Scritti politici*, 1931 *Lettere* (ponatisnjene 1958 z naslovom *Alle tre amiche*), 1950 *Epistolario*. G. Baroni je poskrbel za izdajo zbirke *Scritti politici 1914-1915* (Trst 1977). - Pri ZTT v Trstu je v pripravi izdaja *Mojega Krasa*. O njem sta pisala B. Pahor in Al. Rebula.

Prim.: Krstna knjiga v ž. c. sv. Justa v Trstu (ime matere se bere tam Fluginia [?]); Il Giornale d'Italia 22. dec. 1915 (G. Bellonci); La voce politica 31. dec. 1915 (P. Jahier); L. Russo, I Narratori 1850-1950, Milano 1951, 250-51; G. Manzini, Bibliografia italiana su Scipio Slataper, StudG XXX (1961), 125-56; Isti, Diario di un olocausto e di una tomba sul Calvario di Gor., StudG XXXII (1962), 83-99; A. M. Mutterle, Slataper Scipio, v Dizionario critico della letteratura italiana IV, Torino 1986; E. Cecchi, Scipio Slataper, v Storia della Letteratura italiana. II Novecento I-II, Milano 1987 (posebno II, 308-12 in 1018-19, bibliografija); Picc. 10. jul. in 13. sept. 1988.

Vh

SLAVEC Ivan, duhovnik, kult. delavec, r. 10. maja 1859 v Lipici (krščen še isti dan v Lokvi), u. 31. jan. 1940 v Trstu. Oče Franc, kmet, mati Katarina Zurga. Sred. š. je obiskoval v Trstu, bogosl. v Gor. V duhovnika je bil posvečen v Trstu 11. nov. 1885, novo mašo je imel 15. nov. v Hrenovicah, verjetno, ker je njegova rodbina izvirala iz Orehka pri Postojni. Službe: od 11. nov. 1885 do 1. avg. 1889 vikar in kpl. pri Sv. Justu v Trstu (istočasno tudi prefekt v škof. konviktu); od 1. avg. 1889 do 1. avg. 1890 kpl. na Opčinah; od 1. avg. 1890 do 1. mar. 1892 vikar in kpl. pri Sv. Justu; od 1. mar. 1892 do 1. sept. 1894 kpl. pri Starem sv. Antonu v Trstu; od 1. sept. 1894 do 1. sept. 1903 žpk na Repentabru; od 1. sept. 1903 do 1. jul. 1912 žpk in dekan na Opčinah (1908 je bil imenovan za častnega kanonika trž. stolnega kapitlja); od 1. jul. 1912 do 20. okt. 1925 stolni kanonik pri Sv. Justu (in vodja škof. pisarne); od 20. okt. 1925 do smrti pa kanonik sholastik. Pod Avstrijo je bil nekaj let tudi katehet na trž. osn. š. - V letih 1920-23 je bil pod škofom Bartolomajem generalni vikar (poleg gen. vik. K. Meccchia), enako tudi pod škofom Fogarjem od 1924 do 1. okt. 1928. - V začetku leta 1929 ga je zadela kap. Od bolezni si je sicer nekoliko opomogel, a ni več mogel razumljivo govoriti. Tako je nad 10 let tiho in ponižno nosil težki križ. - S. je bil

nadarjen, moder in delaven duhovnik («krasna podoba katol. duhovnika»), ki so ga odlikovale prijaznost, neprisiljena dobrot, pobožnost in vzornost v življenju. Zelo se je zanimal za Marijino družbo, ki ima danes svoj sedež v ul. Risorsa v Trstu. Bil je preds. Zveze Marijin dom. Mar. družbi je bil v stalno oporo v težkih časih in Mar. družbenicam je večkrat govoril. Bil je dober spovednik in pridigar. Njegova je bila 27. sept. 1891 zadnja redna slov. pridiga v stolnici sv. Justa. Kakšno pridigo je objavil v *Duhovnem pastirju* (Lj.). Kot kanonik ni imel redne dušno-pastirske službe, a je pomagal, kjer je bila potreba in kjer je mogel. V Trstu je ustanovil in izdajal prvi slov. katol. list *Primorski list*, ki je izhajal od 8. jan. 1893 eno leto v Trstu, nato pa do 1914 v Gor. S. je bil odg. ur. od jan. 1893 do konca 1894. Bil je pobudnik za ustanovitev duhovniškega stanovskega društva Zbora svečenikov sv. Pavla (pravila potrjena 10. avg. 1899), ki je po letu 1918 v dobi faš. kot duhovniška organizacija odigrala med prim. Slovenci neprecenljivo vlogo. Bil je član pododbora SKSZ (od 4. sept. 1905); nato pa član Katol. tiskovnega društva (KTD), ki je imelo svoj ustanovni občni zbor 14. okt. 1907. Njegov preds. je postal 21. apr. 1910.

Prim.: SkATršt; Folium Terg.; SematTršt; žp. arh. Lokev; žp. arh. Hrenovice; žp. arh. Tomaj (zapiski msgr. Albina Kjudra); Vita nuova, Trst, 10. febr. 1940; S 1940, št. 28; KMD 1941, 107; Jože Prešeren, Marijina družba »Marije Milostljive«, Trst 1975, 45, 48, 62, 64, 70; Angel Vremec, Vas, ljudje in čas (Zgodovina Opčin), Trst 1975, 39; Tomaž Simčič, Jakob Ukmar (1878-1971), Sto let slovenstva in krščanstva v Trstu, GMD, Gor. 1986, 16-19 (o Primorskem listu), 21, 63, 69, 88; Pietro Zovatto, La stampa cattolica italiana e slovena a Trieste, Università degli Studi di Trieste, Del Bianco, Udine 1987, 176-77, 342-43; SBL III, 357.

Škerl

SLAVIK Antonija, roj. **LAVRENCIČ**, nar. delavka, r. 1. maja 1868 v Trstu (Greta), u. 18. maja 1938 v Lj., pokopana na Proseku. Oče Andrej, magistratni uradnik, mati je bila domačinka z Grete. 1887 je maturirala na gor. učiteljski šoli. Že v mladih letih se je vključila v družbenokult. življenje trž. Slovencev. 1884 je deklamirala na Jenkovi proslavi v Trstu, potem je bila kot mlada učiteljica med prvimi Slovenkami, ki so z deklamacijami in gled. nastopi ter s petjem gostovale po prim. ljudskih odrih. Od 1888 je pisala članke v E in druge slov. liste (psevd. B.).

Delala je v številnih ženskih, kult. in dobrodelnih društvih (Žen. podružnica Sol. društva, Žen. dobrodelno združenje, Ženska podr. CMD, Rdoči križ, Organ. vdov in sirot). Dobrodelno dejavnost je razvila zlasti med prvo svet. vojno, ko je skrbela za slovanske ranjence in ujetnike, po vojni za vdove in sirote. Poročena je bila s politikom in pravnikom dr. Edvardom Slavikom (gl. čl.), s katerim sta najprej stanovala v vili v ul. Rossetti, nato sta si zgradila vilo z velikim vrtom na Kolonji (ul. Fabio Sovero). Njun dom je bil polit. in družabno shajališče slov. trž. meščanskih krogov. V zakonu se je rodilo šest otrok:

Nada (30. jul. 1895 - 11. jun. 1924) je bila prva slov. zdravnica v Trstu. Medicino je študirala v Gradcu, a je morala iz polit. razlogov študije prekiniti. Med vojno je prakticirala v li. bolnišnici, kjer se je v težkih razmerah znašla sama z enim zdravnikom. 1920 je promovirala v Pragi in po specializaciji v okulistiki prakticirala v trž. bolnišnici, kjer je tudi operirala v okulistiki. Nekaj časa je skrbela za brezplačno zdravniško oskrbo otrok na Ciril-Metodovi šoli;

Slavoj (gl. čl.); **Slavica** (25. jul. 1897 - 7. sept. 1919) in **Vlasta** (30. jul. 1898 - 21. dec. 1915) sta kot Nada mladi umrli za tuberkulozo; **Duščica** (9. avg. 1902 - 2. nov. 1979), por. **Tolazzi**, je bila prva ženska, ki je diplomirala na Ekon. fak. novoustanovljene trž. univerze;

Boris (1901-1987) je po prvi vojni stopil v jsl. vojno mornarico, dosegel čin kapetana, nato letalski polkovnik, komandant letališča v Pančevu; med vojno je bil partizan; po upokojitvi je živel v Sežani, kjer je vodil med drugim glasbeno šolo. Umrli je v Sežani, pok. v Splitu.

Prim.: SBL III, 359 in tam nav. liter.; ZS 1924, 145-46; 1938, 129 s sl.; Slov. žena, 212; podatki Elconore Grzinić Slavik; M(Trst) 1987, 119, več slik družine Slavik hrani Ods. za zgod. pri NŠKT. ldt

SLAVIK Edvard, pravnik in politik, vodilni predstavnik tržaških Slovencev, r. 20. nov. 1865 na Proseku pri Trstu, u. 28. okt. 1931 v Trstu, pokopan na Proseku. Ded Janez (Jan), glasbenik, je prišel iz Novega Stupova na Češkem (gl. čl.), oče Karel, mizar, mati Ivana Terezija Pittl, gospodinja. Osn. š. je obiskoval na Proseku, gimn. v Trstu, pravo dovršil z doktoratom na Dunaju. V Trstu je bil odv. pripravnik v pisarni dr. Gustava Gregorina (PSBL I, 496-97), od 1901 njegov družabnik. Med prvo svet. vojno je Gre-

gorin odšel po sklepu slov. in hrv. polit. voditeljev v tujino, da bi tam v Jugoslovanskem odboru zastopal težnje jsl. narodov A.-O. za ustanovitev lastne države. Od tedaj je S. vodil odv. pisarno sam in bil samostojen odv. do smrti. - V mlajših letih je bil preds. pev. društva Kolo v Trstu (ust. 1896) in solist v njegovem zboru. 19. okt. 1909 je bil med ustanovitelji in prvi preds. Pevskega in glasbenega društva v Trstu (Podružnica Glasb. Matice v Lj.) (odbor je natisnjen v brošuri 75 let Glasb. Matice, Trst 1985, 4), ki deluje kot Glasb. Matica še danes. - Prav tako se je že mlad vključil v polit. delovanje trž. Polit. društva Edinost in bil več let odbornik, tajnik, predsednikov namestnik, dolga leta pa preds. tiskarne Edinost. Ko je TPH v začetku tega stol. kupila stavbišče na Trgu Caserma (zdaj hotel Regina, ul. Filzi 14) in ga namenila Nar. domu, je bil S. v Osnovnem odboru društva »Narodni dom v Trstu« tajnik (gl. PSBL I, 3 pri Abram Josip). Nar. dom je bil sezidan 1904, požgan 14. jul. 1920. - Najdalj pa je delal v trž. občinskem in dežel. svetu. Prvič je bil izvoljen na listi Edinost 1903, nato 1906, 1909 in 1913; ta svet je delal tudi po prvi svet. vojni do nastopa faš., ker je bilo med vojno delo ustavljeno; S. je bil kot načelnik skupine 12 slov. svetovalcev Edinosti tudi v obč. odboru. - S-ovo delo v trž. občinskem in dežel. svetu ni raziskano, čeprav so tiskani Verbalni del Consiglio comunale di Trieste (a v knjižnici Biblioteca Civica v Trstu niso urejeni). Njegovo delo je bilo težko, ker so bili slov. svetovalci v ogromni manjšini (najprej kakih pet od 50, nazadnje 12 na 80), it. svetovalci pa so bili zavzeti nacionalisti različnih svetovnih nazorov, ki so budno pazili, da Slov. ne bi dobili v Trstu kakih pravic. S. se je boril za potrebe slov. ljudi v Trstu in okolici, pred očmi pa je imel tudi splošne koristi. Kako in kaj je delal, nam kažeta že prvo in četrto leto, ki smo ju raziskali. Prvo leto: 18. maja 1903 je protestiral proti nerednostim pri volitvah. Na tej seji je bil izvoljen v komisijo za oskrbo z vodo. Izjavil je, da bo glasoval proti odprtju otroškega vrta na Vrdeli (Sv. Ivan), češ da bi raznarodoval slov. otroke in vzgajal sovraštvo med narodoma. 21. dec. je govoril o šolah in vrtcih, naj prepusti občina svojo it. gimn. in realko državi, ki bi ju prevzela, ker občino preveč staneta. Predlagal je zgraditev vodovoda na Opčinah in v Sv. Križu. Naslednji dan je prosil, naj zasujejo obe mlaki na Kontovelu in

zgradijo napajališče in pralnico. Prav tako je treba zgraditi štiri ceste: t. i. Staragora, novo cesto do Miramara in morja, cesto po vsem Kontovelu in cesto med Miramarom in Grljanom. - 25. mar. 1906 je bil izvoljen v III. mestnem okraju (distrikt) z 239 glasovi na 271. Izbran je bil v tri komisije: za vojaške zadeve, za oskrbo z vodo in za vojaško takso. To leto je nastopil nad 29 krat, stvarno, odločno, ob žvižganju in ugovarjanju večine. Že na prvi seji 6. jun. 1906 je govoril v imenu slov. svetovalcev proti podpori 40.000 kron gledališču Verdi, ker so napravili vprašanje politično: »Delegacija (odbor) nas vabi, naj glasujemo za njen predlog, ne samo kot dobri meščani, ki ljubijo umetnost, ampak predvsem kot dobri Italijani. In od nas ne morete zahtevati, da bi bili dobri Italijani. Mi smo in moramo biti dobri Slovenci in kot taki ne moremo sodelovati z vami, da bi (kot pravi predlog) visoko držali narodno čast in podpirali to ustanovo, ki je vedno bila in bo nacionalna. Delegacija je rajši izbrala polit. pogled in nam s tem onemogočila, da bi sodelovali z vami. Mi bi morda tudi mogli glasovati za vaše nacionalne zahteve, če bi vi pokazali enako vnemo tudi za naše narodne potrebe, toda dokler bodo z vaše strani vse naše terjatve (tudi najpravičnejše civilne terjatve) tako napadane, ne moremo glasovati za vaše nacionalne zadeve. Žal mi je, da moram glasovati proti podpori gledališču, ker, priznati moram, zelo ljubim gledališče...« Drugič je govoril o higieni in pokritju potoka Farneta, o novi cesti v Škednju, kjer je treba plačati tista zemljišča, katerih lastniki ne hodo imeli koristi od ceste. 26. sept. je dolgo in odločno govoril proti odprtju it. vzporednic ali samostojne osn. š. pri Sv. Ivanu, ker je tam malo pravih Italijanov (na zadnjih volitvah je dosegel it. kandidat 29 glasov, slov. pa 240) in ker 2000 slov. otrok v Trstu že 22 let prosi za slov. osn. šolo v mestu: »Mi nismo nasprotni, da tudi Italijani, ki živijo na deželi in ki so v manjšini, dobijo pouk tudi v lastnem okrožju v svoji materinščini, toda zahtevamo, da se enako ravna tudi s Slov. v mestu.« Drugič je predlagal, da bi ukinili otroške vrte na Greti, pri Sv. Ivanu in v Rojanu ter jih odprli v mestu. Predlagal je oskrbo z vodo na Konkonelu in Kolonji, kritje stroškov za kraški vodovod in enako plačo ravnateljev mestnih in vaških osn. šol (do tedaj v mestu 500 kron, v vaseh 100-250 kron). - Vojna je zatrla redno polit. delo, vendar S. ni miroval. Bil

je član Narodnega sveta v Trstu, ki so ga ustanovili 11. sept. 1918 po obisku dr. A. Korošca; ta je trž. voditeljem razložil bližajoči se propad A.-O. Ko so 30. okt. 1918 It. ustanovili v Trstu Odbor za javno blaginjo (Comitato di salute pubblica), ki je prevzel upravo mesta, so vanj vključili tudi štiri Slov. iz Nar. sveta (S., Vilfan, Ferfolja, Golouh); S. je zahteval, naj povečajo število Slov. na osem, a ni uspel. - Neposredno po požigu Nar. doma v Trstu (14. jul. 1920) so dobili S., J. Agnetto in Jos. Abram s kvesture opomin, češ da hočejo dvigniti slov. kraške vasi v upor. 21. sept. 1920 je bil S. skupaj s Podgornikom in Kureličem v delegaciji pri min. preds. Giolittiju in so mu izročili spomenico o požigu Nar. doma, izplačilu vojne škode, o šol. vprašanju in o menjavi avstr.-ogr. denarja. Ko so faš. prevzeli oblast, sta Mirko Vratović in S. obiskala gen. Sanno v Trstu, ga v imenu stranke pozdravila in prosila za zaščito slovan. prebivalstva (Slov. odposlanstvo pri gen. Sanni, E 31. okt. 1922). O tem je S. pisal odsotnemu J. Vilfanu: »Revolucija je pri kraju. Vse je prešlo, ne da bi se nam kaj hudega zgodilo. Šček in Križman sta se poklonila novemu "Heilandu"... in mu izrekla simpatijo slov. ljudstva Goriške. Mi se nismo poklonili fašistom, predstavili smo se le gen. Sanni« (Kacinova, 1921-1928, 233). - 4. apr. 1921 so na občnem zboru Edinosti v Divači razširili njeno delovanje na vse Slov. in Hrv. v It. Za preds. je bil izvoljen Vilfan, za njegovega namestnika S. Za parlamentarne volitve 1921 je Edinost ustanovila Jugoslovensko narodno stranko (JNS). V trž. okrožju je kandidiral tudi S., vendar tu ni bil izvoljen noben slov. kandidat. - 13. jul. 1923 je bilo v Gor. ustanovljeno samostojno polit. društvo Edinost za Goriško. S. je bil v Trstu odbornik, na občnem zboru 30. dec. 1923 pa je bil izvoljen za tajnika. Kot preds. tiskarne Edinost je zavrnil koncesije gor. Edinosti pri časopisu. Ko je 22. sept. 1922 gor. odbor Edinosti sprejel sklep, da se poveže s Partito popolare it., je bil S. odločno proti temu, bil pa je 15. okt. v Gor. na informativnem posvetu. Prav tako je 1925 zavrnil gor. predlog, da bi Polit. društvo Edinost sprejelo kršč.-social. načela v svoj program. - 23. febr. 1924 so Vilfan, Vratović in S. izrazili trž. prefektu Crispu Moncadi zadovoljstvo glede meddrž. pogodbe med It. in Jsl. o prijateljstvu; zatrdili so mu, da slov. lista ni opozicijska. Ko je končno 19. sept. 1928 trž. prefekt Fornaciari razpusil Polit. društvo Edi-

nost, sta morala biti navzoča podpreds. S. in tajn. Gerbec. Tako se je končalo S-ovo polit. delo. - S. je bil v komisiji za združitev Kmečko-vrtnarske zadruga (ust. 1919) v Zadružno zvezo (2. febr. 1921). Osrednje slov. prosv. durštvo Prosveta (ust. 1922) je imelo vse do razpustitve 1927 svoj sedež v S-ovi pisarni. - Za jubilejno št. E je napisal razpravo *Početki lista Edinost* (E 1926, št. 15, 8-10). - Poročen je bil z učit. in javno delavko Antonijo Lavrenčič-Slavik (gl. čl. in podatke o družini). - S. je bil ves čas It. pod nadzorstvom policije in vojaške informativne službe. Voj. inform. služba je 31. jan. 1928 poročala načelniku kr. mornarice in min. notranjih zadev, da je S. aktiven propagandist slovan. iredentizma, zelo vpliven med slov. prebivalstvom in eden največjih voditeljev polit. društva Edinost ter njen upravni svetnik; maja 1918 je delal propagando za podonavsko konfederacijo pod habsburškim žezlom (majniška deklaracija); stalno je v stikih s slov. nacionalističnimi poslanecema Vilfanom in Besednjakom; pogosto je hodil v Lj. in Bgd, kjer se je shajal s kapetanom Adolfom Perthenom, ki je dodeljen štabu dravske divizije v Lj., odvisen od načelnika njenega obveščevalnega urada gen. Vik. Rud. Andrejka. Lani so mu vzeli potni list. Prepis so poslali 12. febr. 1928 trž. prefektu, ta pa je že 25. febr. odgovoril, da S-a dobro poznajo in »natančno in vztrajno nadzorujejo«; v občinskem svetu je »vedno zaničljivo govoril proti svetovalcem it. narodnosti«, med mirovno konferenco v Parizu je pisaril jsl. delegatom, naj se upirajo it. zahtevam; po miru se je vrgel na reorganizacijo revolucionarnih društev, da bi se med slov. ljudstvom ohranilo iredentistično čustvo; po nastopu fašizma je postal previdnejši... Kljub vsem tem obtožbam pa je značilno, da ga niso ne zaprli ne internirali. - S. je bil sposoben, nesobičen in izredno delaven, boril se je odkrito in javno v možnostih tedanjih časov in razmer, da bi priboril osnovne polit. in gosp. pravice Slov. v It.

Prim.: SBL III, 359-60 in tam navedena liter.; žup. urad Prosek; Verbali del Consiglio comunale di Trieste 1903 in 1906; Kacinova, 1921-1928, pass.; M. Jevnikar, Rojstne hiše naših velikih mož na Tržaškem, E. S., KolGMD 1985, 116-17; ACS, Min. Int. AGR, PS A 4 b. 336, fasc. Slavik Eduardo; slika v E 1926, št. 15, 31.

Jem.

SLAVIK Janez - Jan, glasbenik, r. okr. 1787 v Novem Stupovu na Češkem, u. zaradi oslabelosti 1. sept. 1842 v Postojni. Spada v skupino na

Slovenskam naturaliziranih tujcev, Höllerja, G. Maška, Schwerdta, Mikša, ki so s svojim ustvarjalnim delom vplivali na razvoj slov. glasbe. V glavnem so bili poklicni glasbeniki. Pisali so cerkv. in posvetne skladbe, komorne in orkestralne, maše in oratorije. Prišli so na Slovensko iskat zaslužka. V glasbi so se izobrazili doma, kjer je bilo gotovo več možnosti šolanja. S. je bil v domovini nekaj časa učiteljski pripravnik. Na Slov. je prišel 1814 in postal učitelj v Trnovem na Notranjskem. Nato je deloval v Ribnici (1821), Vipavi (1823), Črnem Vrhu nad Idrijo (1833). Najdlje je bil v Vipavi, kjer je 1829 omenjen kot organist in privatni učitelj glasbe. Viri navajajo, da je bil 1838 učitelj glasbe v Postojni, kjer pa se mu je slabo godilo, ker se je tam naselil drug učitelj glasbe, verjetno Jožef Prochaska, kar je znatno zmanjšalo njegove dohodke. 6. avg. 1840 je namreč prosil lj. škofa za pomoč, ker da ima ženo in 5 otrok, da z dohodki, ki jih prejema, ne morejo živeti. V istem pismu omenja, da je zložil 30 maš, 20 Tantum ergo, 15 ofertorijev, več simfonij, 200 ländlerjev, 80 koračnic in drugih skladb, kar hrani v rkp. Sove skladbe niso znane. Po času nastanka sodeč, so bile napisane v klasicističnem slogu.

Prim.: SBL III, 360 in tam navedena liter.; Cvetko II, 125, 284, 293-94, 407, 445; Jelerčič, 32; Slov. cerkv. skladatelji, 89; Stoletja slov. glasbe, 164.

Har.

SLAVIK Slavoj, pravnik, narodnopol. delavec, r. 9. jul. 1896 v Trstu, u. v taborišču Mauthausen 8. mar. 1945 (ne maja, kot navaja SBL). Oče Edvard, pravnik in politik (gl. čl.), mati Antonija Lavrenčič, nar. delavka (gl. čl. pod Slavik). Osn. š. je obiskoval pri Sv. Ivanu, gimn. v Trstu. Med prvo svet. vojno je bil mobiliziran, nazadnje podporočnik na albanski fronti. Zbolel je za malarijo in zatem več let bolehal. Pravo je študiral v Zgbu in promoviral v Sieni 1930. Od 1923 je delal v očetovi odv. pisarni. Po nastopu faš. se je vključil v polit. in družb. ileg. dejavnost trž. Slovencev, posebno s štempiharji. Srečeval pa je tudi razne narodnopolit. delavce. V njegovi vili na Kolonji so se sestajale razne ilegalne skupine, vabil je tudi štempiharski zbor. Vila je zaradi velikega panka, ki jo je obkrožal, nudila varno zavetje za ilegalne pogovore in nedovoljeno dejavnost. Bil je med 12 Slovinci v It., ki so apr. 1940 podpisali pobudo za sestavo skupnega odbora. Ob začetku vojne je

bil aretiran in konfiniran v Gradežu. Tu so ga 23. sept. 1940 aretirali, zaprli v Koper, nato v Coroneo v Trstu in ga na drugem trž. procesu 14. dec. 1941 obsodili na 15 let ječe. Kazen je prestajal v San Gimignano. Po kapitulaciji It. so ga na posredovanje Rdečega križa izpustili. Vrnil se je domov, a so ga kmalu zatem aretirali Nemci, zaprli v Villa Triste, nato v Coroneo in deportirali v Mauthausen. - 1930 se je S. poročil v **Eleonoro Ljubico Grzinić**, narodnopolit. delavko, r. 21. febr. 1905 v Humu v hrv. Istri, ki živi v Trstu. Oče Ivan je bil trgovec, mati Josipa pl. Elznic, češkega rodu, je otrokom vcepila slovansko zavest. E. Grzinić je obiskovala osn. š. v domačem kraju in v Roču, nekaj let gimn. v Pazinu, nato je imela s sestrama in bratom domači pouk. V Istri je sodelovala z dr. Mirkom Vratovičem, poverjenikom Edinosti, ustanovila 13 mlad. društev in poučevala dijake, da so mogli po emigraciji v Jso nadaljevati študij. Večkrat je bila zaprta in so ji dvakrat sodili v Buzetu, enkrat v Pulju. V tem času je prihajala večkrat v Trst, kjer je imela sestro, poročeno z A. Ivešo (druga sestra je bila poročena s hrv. prosv. delavcem T. Peruškom - PSBL II), in brata Željka, gospodarstvenika. V Trstu je sodelovala v raznih ženskih organizacijah z A. Slavikovo, se vključila v mlad. gibanje, posebno v društvo Prosveta pri Sv. Jakobu. V zakonu so se rodili 3 otroci: **Edvard** (1930), inženir, visok funkcionar podjetja Siemens v Münchnu; **Živa** (1931) živi v ZDA; **Peter (Veljko)** (1934) živi v Pescari. Ob procesu je bila družina prisiljena prodati vilo na Kolonji, da je poravnala sodne stroške in pomagala pri tem tudi drugim obsojencem.

Prim.: Podatki Ljubice Grzinić-Slavik; Sardoč.

ldt

SLOBBE Luciano, duhovnik in pesnik, r. 15. jul. 1939 v Tipani v zah. Benečiji. Oče Lino, delavec, mati Erminia Balloch, gospodinja iz Subida (občina Ahten-Attimis). Osn. š. v domačem kraju, sred. š. v Malem semenišču v Castelleriu, gimn. in bogoslovje v Vidmu. V duhovnika posvečen 29. jun. 1963. Od 22. sept. 1963 do sept. 1988 kpl. v Špetru in zadnja leta istočasno tudi žup. upravitelj v Dolenjem Barnasu in Ažli. Zaradi preureditve špeterske dekanije in imenovanja novega župnika v Špetru je vsaj začasno (za eno leto) zapustil Nadiške doline, kamor se bo spet vrnil, ker je eden redkih beneško-slov. duhovnikov, ki

so še ostali na ozemlju Beneške Slovenije. Piše pesmi v tipanskem slov. narečju. Nekatere so bile objavljene v listu Naše vasi, ki je izhajal v 80-ih letih v Tipani (izšlo je komaj 6 ali 7 št.). V Domu 1980 so bile objavljene sledeče pesmi: *Nono* (št. 6), *Jagodice* (št. 7), *Pulenta* (št. 9), *Vahte* (št. 10) in *Omandis* (št. 12). V Novem Matajurju je bila objavljena pesem *Partizan* (1988, št. 29). Pesem *Omandis* (iz furl. »madins«, tj. »matutini« oz. psalmi, ki so jih peli v cerkvi na sveti večer), je uglasbil prof. Antonino Specogna iz Petjaga, učitelj glasbe na sred. š. v Špetru in vodja pev. zbora »Pod lipo« iz Dolenjega Barnasa. Kot sodelavec Doma je napisal vrsto člankov v it. pod skupnim naslovom *La lettera* (Dom 1987-1988), v katerih obravnava ali komentira dogodke vsakdanjega ali verskega življenja v luči Sv. pisma. Rahločutni pesnikov značaj se zrcali tudi iz teh proznih tekstov, posebno pa v narečnih slov. pesmih, ki so uglašene na tematiko vsakdanjega življenja in črpajo snov predvsem v pesnikovem spominu iz deških let, ki jih je preživel v domačem ali rojstnem kraju. Nekajkrat je nastopil tudi s predavanji v domači vasi in podčrtal potrebo, da se reši in ohrani domači slov. jezik in domača kultura. - Njegova premestitev je izzvala med verniki vznemirjenje, da so zbrali 1300 podpisov in napisali 4 dokumente, ki so jih izročili vid. nadšk. in poslali v Vatikan (Dom 1988, št. 15, 16).

Prim.: Dom 1988, št. 13; NMat 1988, št. 29; Sul trasferimento di don L. S., Dom 1988, št. 15, str. 4 s sl., št. 16, št. 19 (Mar. Qualizza).

B. Z.

SLOKAR Elvi, roj. **MIKLAVEC**, prof., prosv. in polit. delavka, r. 18. maja 1936 v Trstu. Oče Albert, trgovec, mati Jožica Gruden. Maturirala je na Klas. liceju Fr. Prešeren v Trstu 1955, promovirala iz literarnih ved na U v Trstu 10. nov. 1960 s tezo *Slovenski devinski dialekt*. Pred tezo je morala prevesti *Questionario A.L.I.* (Vprašalnik it. lingvističnega atlasa), ker ga Inštitut za slovan. filol. ni imel v slov. Poučevala je it. na sred. š. I. Cankar, F. Erjavec in Ciril-Metod (1959-60 - 1966-67), lat., zgod., zemlj. in drž. vzgojo na Učit. A. M. Slomšek (1967-68 - 1970-71), it. knjiž. in jezik na Znanst. liceju Fr. Prešeren (1971-72 - 1981-82), od 1982-83 je pov. ravn. na Učit. A. M. Slomšek. Napravila je naslednje habilitacije in natečaje: za slov. jezik in slovstvo 15. dec. 1962, za lat., zgod., zemlj. in drž. vzgojo 12. dec. 1970,

za it. jezik in slovstvo 11. jan. 1973, za stalnega ravn. na Učit. 15. maja 1987. - Nekaj časa je študirala violino in klavir na konserv. Tartini v Trstu. Od 12. leta je član barkovljanskega cerkv. pev. zbora, pela je pri zboru Gallus, že dolga leta poje v zboru v srb. pravosl. cerkvi. Za pev. delovanje je prejela Gallusovo zlato odličje. Prevaja iz it. v slov. in obratno, npr. Pasolini, Sanje neke stvari). Ob poimenovanju barkovljanske osn. š. po F. S. Finžgarju 16. maja 1982 je uredila knjigo *Barkovlje. Pri nas je bilo tako...* V tej knjigi so njeni članki: Barkovlje in Barkovljani; Društveno življenje in ustanove; Barkovljansko prosvetno delovanje po letu 1945; z drugima pa je napisala: Marinka Pertot in E. M., Poklici in gospodarstvo; Nadja Križak in E. M., Zanimivosti, običaji, noše, vaški posebnosti, spomini. Od 1982 je tajnica SKD Barkovlje. Politično deluje v Slovenski skupnosti in na njeni listi je bila izvoljena kot svetovalka v rajonski sosvet Rojan-Greta-Barkovlje.

Prim.: Osebn. podatki; IzvTrst 1959/60-; časopisna poročila o njenem delu.

Pan.

SLOKAR Ivan, gospodarstvenik, zgodovinar, r. 8. okt. 1884 v Mostarju, u. 11. jul. 1970 v Lj. Oče Ivan, uradnik, sin malega posestnika iz Lokavca pri Ajdovščini, mati Marija Batinič iz Dubrovnika. Osn. š. v Motovunu in Gor., gimn. v Gor. (matura 1903). Na dunajski U je študiral zemlj. in zgod. Poleg tega je na Dunaju svoje bogato jezikovno znanje, ki ga je prinesel iz sred. š. (slov., it., nem., furl. in franc. jezik), dopolnil z obiskovanjem tečajev srb. in rus. jezika ter predavanj na U iz angl. in kitaj. jezika. 1907 je prom. za dr. filozofije, njegova disertacija je z naslovom *Warum Herzog Friedrich von Tirol im Jahre 1415 vom Kaiser Siegmund geächtet und mit Krieg überzogen wurde* izšla v *Forschungen und Mitteilungen zur Geschichte Tirols und Vorarlbergs*, Innsbruck 8/1911, 197-214, 293-303. Od 1907 do 1911 je na Dunaju študiral pravo in se posvetil zlasti študiju polit. ekonomije, prom. je 1911, ko je bil še študent osmega semestra. Takrat se je odločil, da postane univ. prof. za polit. ekonomijo. Med študijem prava je prejel Krupovo nagrado za delo *Der industrielle Export Oesterreich-Ungarns und sein Einfluss auf die Handelspolitik der Monarchie* (1909), prav tako je pred promocijo na pravo pričel na pobudo industrijca Schoellerja zbirati gradivo za knjigo

Geschichte der österreichischen Industrie und ihrer Förderung unter Kaiser Franz I (Wien 1914). Knjiga obsega skoraj 700 strani in za »takratno stanje historiografije je bilo Slokarjevo delo izvrstno, nam pa še danes močno koristi prav zaradi obilice podatkov« (J. Šorn). 1913 je prevzel izdelavo dveh nalog (*Influence of the national idea and of the economic protective policy of Austria-Hungary on the relations between Monarchy and the Balkan States* in še *Annexation of Bosnia, its causes and effects*) za Carnegijevo ustanovo iz Washingtona. Po drugi balkanski vojni je zato potoval po balkanskih državah, da bi zbral potrebno gradivo; dokončanje nalog je preprečila prva svet. vojna. Prav tako ni končal začetega dela o zgod. industrijske družine Schoeller (od 1819 dalje). - V svojih dunajskih letih se je S. izkazal tudi kot izumitelj, izdelal je namreč načrt za helikopter in ga patentiral (1911). Tik pred začetkom prve svet. vojne je na dunajski U vložil prošnjo za habilitacijo za predmet narodnega gospodarstva, a ker akademski senat ni pripustil nobenega Slovana k univ. docenturi, se prošnja ni rešila in preden se je S. preselil v domovino, je nov. 1918 prošnjo umaknil. Med vojno je na Dunaju služboval kot tajn. Vojno-žitnega zavoda. Po vojni se je vrnil domov in šel najprej v Bgd, kjer je služboval v Min. za trg. in industr. (šef centralne uprave za trg. promet s tujino) in kot šef jsl. delegacije sklenil 1919 prvi jsl. trg. kompenzacijski sporazum z Avstrijo in Češkoslovaško. Bil je imenovan tudi za jsl. delegata v Trstu pri medzavezniški komisiji, ki naj bi reševala promet med Trstom in Jslo. Od 1. dec. 1919 je deloval v Finanč. min. in bil komisar tega ministrstva pri Narodni banki (sodeloval je pri valutni reformi in pri sestavi uredbe o reguliranju deviznega prometa). Sredi 1920 je prevzel vodstvo nastajajoče Zadržne gospodarske banke v Lj.; vodil jo je skoraj 25 let. Čeravno je bila banka glavni bančni center SLS, je S. hotel v prvi vrsti ostati finančni strokovnjak. Ze kmalu po ustanovitvi je S-jeva banka na njegovo pobudo sprejela finansiranje Slov. biografskega leksikona (SBL). Sodeloval je pri ustanovitvi lepega števila slov. industr. podjetij in bil v njihovih vodstvih zastopnik Združene gospodarske banke. Bil je vodja zveze denarnih in zavarovalnih zavodov (1931-45), preds. lj. borze za blago in vrednote (1936-45), član jsl. komiteja svetov-

ne konference za energijo, član posvetovalnega odb. za bančništvo v Bgdu (1938), član Société belge d'études et d'expansion v Liègeu (1936) in Slovenskeho ustavu v Pragi (1932). V tem času se z zgod. ni posebno ukvarjal, pač pa je objavil nekaj člankov o denarnih problemih na Slovenskem. Med drugo svet. vojno je ostal na svojem delovnem mestu, ob it. zasedbi Lj. in ustanovitvi Lj. pokrajine je postal član pokraj. sveta (konzulte) in bil zato 4. jul. 1945 obsojen na zaporno kazen 5 let. Med prestajanjem kazni (kasneje zmanjšana) in po upokojitvi je intenzivno delal na izdelavi mednarodne pisave linguografije, nekakem pisnem esperantu. Izdelal je učbenik in slovar pisave, a ker za objavo ni našel založnika, delo ni bilo objavljeno. Istčasno se je S. vrnil k zgod. v okviru zbiranja gradiva za zgod. Lj. ter napisal več krajših razprav, ki jih je objavil v Kron in ZČ. Več člankov in daljša razprava *Kalejdoskop razvoja rokodelstva in industrije na Slovenskem, gledan skozi prizmo reklame in propagande, do razpada Avstrije* je ostalo v rkp. (Zgod. arhiv Lj., IZDG). Tudi v razpravah, ki jih je objavil zadnja leta življenja, ostaja S. predvsem gospodarski zgod., njegovo aktivnost (prvi članek v tem življenjskem obdobju je objavil, ko je bil star 70 let) sta mu zadnja leta preprečili sladkorna in bolezen na očeh). 1957 mu je dunajska U ob 50-letnici promocije za dr. filozofije podelila zlato dr. diplomo. 1960 je ustanovil v Lj. linguografsko društvo in imel tečaj o uporabi linguografije (sistema pisave s 138 znaki). S. je zaslužen kot gosp. zgod. in kot sposoben organizator slov. bančništva med obema vojnoma. Njegovo avtobiografijo je objavil KolGMD za 1972 (100-07).

Prim.: SBL III, 366 in tam navedena liter.; NL 23. jul. 1970; J. Šorn. ZČ 25/1971, 103-06; B. Marušič, Kron 1971, 47-48; G. Otruba, Österreich in Geschichte und Literatur, 15/1971, 5, str. 273-74; S. Sitar, Življenje in tehnika 1982, št. 6, 10-21; Isti, Letalstvo in Slovenci, 1, Lj. 1985, 115-20, 183, 323, 341, 388-89; slika: KolGMD 1972, 100.

B. Mar.

SLOKAR Jolanda, roj. ŽVOKE LJ, družbenopolit. delavka, r. 26. mar. 1942 v Budanjah, živi v Novi Gor. Oče Alojz, delavec, mati Marija Curk. Osn. š. v Vipavi, srednja ekonomska š. v Ajdovščini (matura 1961); diplomirala je na VEKS v Mrbu (1974). Prvo zaposlitev je dobila v novogor. tovarni pohištva Meblo (analitik in planer), od 1969 je tu vodila plansko-analitsko službo in

bila med 1980-86 pomočnik glavnega dir. za finančno področje. Od 1986 je preds. Izvršnega sveta Skupščine obč. Nova Gor. (med 1978-82 je bila njegov član). Delovala je v vodstvenih organih tovarne Meblo (preds. centralnega delavskega sveta), v organih Skupščine obč. Nova Gor. (preds. sklada skupnih rezerv), v telesih Ljubljanske banke Nova Gor. (član izvršnega odb.) in kot delegat Skupščine SRS (zbor združenega dela) ter skupščine SFRJ. Bila je član odb. za družbenopolit. sistem zbora združenega dela skupščine SRS in podpreds. tega zbora.

Prim.: Osební podatki; Glas upravljalca (Nova Gor.) 1962-86.

B. Mar.

SLOKAR Jože, gradbenik, politik, r. 27. jan. 1934 v Ajdovščini, živi v Lj. Oče Jožef, pleskar, mati Zofija Čermelj. Osn. š. v Ajdovščini, v Lj. (1949-53) gradbeni tehnikum (maturiral 1953). Na Fak. za arhit. U v Lj. je diplomiral 1961 z diplomskim delom *Temeljenje na bonifiki v Kopru*. V SGP Primorje v Ajdovščini je bil S. najprej vodja priprave del in vodja gradbišč v Vipavi, na Ljubelju, v Litiji in v Mednem pri Medvodah. 1965 je bil imenovan za glavnega dir. istega podjetja; vodil ga je do 1974. Takrat je bil imenovan najprej za namestnika preds., nato (1975) za preds. Poslovnega odb. Železniškega gospodarstva Lj. Na to mesto se je vrnil znova 1984, vmes pa je opravljal dolžnost preds. samoupravne interesne skupnosti SRS za ekon. odnose s tujino (1982-84). - S. je ugleden in uspešen slov. gospodarstvenik in aktiven polit. delavec, član CK ZKJ od 1986, član IO Gospodarske zbornice Sje tudi od 1986, član mestnega komiteja ZKS v Lj. od 1984, delegat v družbeno polit. zboru skupščine mesta Lj. (od 1986). S. je tudi preds. senata GZ Sje za obravnavo ugovorov zoper sklepe častnega sodišča in član izdajateljskega sveta ČGP Dnevnik. Pisal je o gradbeništvu (npr. *Izvajanja del pri gradnji avtocest in velikih mostov*, z več avtorji, Nova proizvodnja 2-3, 1972, 112-23), o železnici, posebej o njeni modernizaciji. Avtor je več priložnostnih zapisov (npr. *Nageljnu naj ne sledi neža*, Nova progá 23, 1986, 15.12., 1).

Prim.: Podatki tajništva preds. ZG Lj. (vprašalnik); Dnevnik 8. mar. 1980; Teleks 24. okt. 1984.

Svd.

SLOSAR Mirko, glasbeni pedagog, zborovodja, r. 17. okt. 1942 na Reki, živi v Kopru. Oče Franc, zidar, mati Marija Udovič, gospodinja.

Osn. š. je obiskoval v Jelšanah (1. do 4. razr.) in v Ilirski Bistrici (5. do 8. razr.). V tem času je kot samouk igral harmoniko. Prva glasb. znanja je dobil pri jelšanskem župniku Božidarju Božiču in v nižji glasb. š. v Ilir. Bistrici pri prof. Mariji Kirn. Šolanje je nadaljeval na učit. v Kopru (1957-62) in vzporedno na Glasb. š. v Kopru. Pri prof. Miranu Haslu je študiral violončelo, pri prof. Lipoglavšek klavir, pri prof. Ivanu Ščeku glasb. teorijo. V tem času je pel pri moš. zboru »Svoboda« v Kopru (dirigent prof. Vladimir Lovec), pri meš. mlad. zboru na učit. in v kvartetu, ki ga je tudi vodil. Glasb. šolanje je nadaljeval na Akad. za glasbo (AG) v Lj. in v tem času vodil APZ prim. študentov »Vinko Vodopivec«. Po končanem šolanju na AG je vodil glasb. pouk na osn. š. »Pinko Tomažič« v Kopru ter na gimn. in vzgojiteljski š. v Kopru. Ustanovil je meš. mlad. zbor gimn. v Kopru, vodil otroški in mlad. zbor osn. š. »Pinko Tomažič« v Kopru, instrumentalno skupino in meš. pev. zbor »Svoboda« v Izoli. Z vsemi zbori je nastopal na revijah in tekmovanjih. Z zborom iz Izole je v Mrbu na reviji »Naša pesem« osvojil zlato plaketo, z mlad. meš. zborom koprške gimn. pa zlato in srebrno plaketo na Mlad. pev. festivalu v Celju. 1977 je ustanovil meš. pev. zbor »Obala« v Kopru in ga dvignil med vodilne meš. pev. zbore v Sji, predvsem z izvajanjem del sodobnih avtorjev in avtorjev kompozicijske avantgarde. Z zborom »Obala« je nastopal v It., Avstr., Belgiji, Grčiji, na Madžarskem, v ZR Nemčiji, Španiji in leta 1982 v ZDA v najuglednejših dvoranah v Chicagu in New Yorku. - V tem času je bil član raznih občin. in republ. glasb. strok. odborov, predaval na republ. seminarjih, na zborovodski š. v Trstu v organizaciji Zveze slov. kult. društev in v Kopru v organizaciji Zveze kult. organizacij, nudil individualno pomoč zborom in zborovodjem. Od 1985 je vodja ured. glasb. programov in produkcije na Radiu Koper. Od 1985 je tudi umetniški vodja Tržaškega okteta. 1988 je magistriral na oddelku za dirigiranje na Fakulteti za glasb. umetnost v Bgdu. Napisal je nekaj zborovskih skladb, piše tudi glasb. kritike za PDK v Trstu. Prejel je Gallusovo plaketo, najvišje republ. priznanje SR Sje za umetn. dosežke na glasb. področju, in druga priznanja. 1988 je prevzel vodstvo Ateljeja za sodobno glasbo na jsl. zborovskih srečanjih v Nišu.

Prim.: Osebni podatki; časopisna poročila ob nastopih; arhiv Tržaškega okteta; lastni zapiski.

Koren

SLUGA Franc - Bor, kmet, tigrovec, borec NOVJ, r. 19. jan. 1909 v Žejah pri Prestranku, u. 17. jul. 1982. Oče Franc, mati Ivana Milharčič, kmetje, p. d. Klenjanovi. Osn. š. v Prestranku. S. je bil organiziran 1928 v TIGR po zaslugi T. Černača iz Prestranka, ki je febr. 1928 po napadu na faš. postojanko v Selcah pobegnil v Jslo in poslej prinašal antifaš. tisk iz Jsle na Prim. S. ter Jak. Semec in I. Vadnal so dclali v zelo aktivni celici v Žejah in razpolagali z znatno količino ileg. tiska, ki so ga oborožene trojke iz Jsle nosile. J. Semcu in v Čadežev mlin, last Fr. Tomšiča, ki je liter. skrival, jo oddajal tigrovcem, poskrbel za trojke, v katerih so sodelovali D. Zelen, T. Černač, Jos. Kuček, Just Godnič iz Komna, Fr. Fortunat iz Volč pri Tolm., St. Kamenšček iz Ročinja, Fer. Kravanja iz Čezsoče, občasno z njimi T. Dekleva iz Peteinij, J. Dolenc iz Čermelic, L. Ogrizek iz Hruševja in še mnogi drugi. S. je ileg. tisk, ki ga je dobival pri Semcu in v Čadeževem mlinu, delil sodelavcem v okolici in ga nosil v Podnanos Fr. Premrlu, očetu Vojka Premrla, v Ilir. Bistrico Viku Bobku, v Vipavo Mirku Princezu, v Volče pri Košani Fr. Žetku, v Hruševje Jak. Sajevcu, v Šmihel Ant. Premrlu, v Bitnje Jos. Grahorju, v Staro Sušico Fr. Zafredu, v Zavrhek (Vrem. dol.) Jan. Vatovcu, v Petelinje Iv. Deklevi, v Matenjo vas P. Milharčiču, v Slovensko vas Venclju Smrdelu itd. S., Vadnal, Semec in Jak. Dolenc so poleti 1934 v skupini okrog 30 tigrovcev dvakrat nosili iz Cerkniške doline čez mejo na Javornikih orožje in strelivo, ki so ga trije tigrovci iz Žej vsako leto premazali in hranili v skritih bunkerjih na Travnicah, v Malem Zalomu, Mali Dolini, Malih Vrščih pod Kožljakom. Po dogovoru med vodji TIGR-a in Pinkom Tomažičem so ga iz bunkerja na Travnici oddali okrog sto kg za tržaško sekcijo KPI in ga skrili v neopazni jami v Vremški dolini Jan. Vatovec, Al. Škerlj, L. Požrlj, I. Gašperšič, vsi iz Vrem. dol. S. je bil aretiran 17. jul. 1940. Vodili so ga z I. Vadnalom, ki so vsega okrvavljenega pripeljali iz Trsta, v Slavino, Postojno, Sežano, kjer so ju pokrili s plahto med popraviлом vozila, in v Trst. Zaprt je bil v temnem podzemlju, kjer je bilo polno umazanije, smradu in podgan. Faš. polic. ga je surovo pretepala in mučila. Neke noči je slišal

kričanje policistov, da je mrtvec v celici. Zdi se, da je umrl Sl. Škamperle. S. je bil na II. trž. procesu 14. dec. 1941 obsojen na 30 let težke ječe. Kazen je prestajal v kaznilnici Civitavecchia in po bombardiranju tega mesta v Castelfranco v Emiliji. Po kapitulaciji faš. It. se je vrnil 5. dec. 1943 domov v Žeje, sam, brez tovarišev žeske celice: I. Vadnal ustreljen 15. dec. 1941 na Opčinah, Jak. Semec umrl za posledicami mučenja 29. apr. 1943 na otoku Pianosa. S. se je pridružil OF, bil tajn. NOO Žeje, nato tajn. rajon. odb. okolice Postojna. Sodeloval je kot član komiteja KPS Podnanos ter bil poslanec zasedanja SNOS v Črnomlju, nazadnje borec 29. hercegov. divizije. Po vojni je bil aktiven v družbenopolit. organizacijah, preds. NOO Prestranek, tajn. ZK, odb. občinske skupščine, preds. ZZB NOV. Prejel je več odlikovanj in priznanj.

Prim.: Osebni podatki; Aula IV; And. Pamon-Ogarev, Ob 30-letnici trž. procesa - Fr. Sluga član trojke I. Vadnala iz Žej, PDK 15. jan. 1972; Br. Dobranič, Fr. Sluga, PrimN 22. jul. 1982; Vera Brgoč, Fr. Sluga-Bor, heroj boja in dela, TV-15 10. febr. 1983; T. Rutar, Krivične trditve o vodstvu TIGR, Bistriški zapisi 1983, 2, 71-103.

Rut.

SLUGA Ludvik, duhovnik, r. 24. avg. 1917 v begunstvu na Visokem na Gorenj., u. 3. febr. 1944 ustreljen v Cerknem. Oče Anton, železničar, mati Marijana Lipušček, gospodinja. Štiri razr. osn. š. je obiskoval pri Sv. Luciji (Most na Soči), pripravnico za gimn. v Alojzijevešču v Gor., gimn. v Malem semenišču. Maturiral 1938, nato stopil v bogoslovje v Gor. Posvečen 30. maja 1942. Od nove maše do smrti kaplan v Cerknem. Na njegovo vzgojo sta vplivala spiritual Leopold Cigoj in dr. Ivo Juvančič. Bil je član fantovske Mar. družbe v semenišču. Udeleževal se je mlad. sestankov na Višarjah. Ljubil je gore. Bil je član ilegalne organizacije Tolminska gmajna katol. študentov. V Cerknem je s kaplanom Lad. Piščancem (PSBL III, 11-12) vzgajal mladino v narodnem duhu, zato ni bil priljubljen pri It. Bil je vedno zaveden Slov. Partizani so ga prvič aretirali skupaj s Piščancem prve dni nov. 1943, ju odpeljali najprej v Trebenče, nato v Jagršče in ju po enem tednu zaslisevanj izpustili. Dolžili so ju izdajstva. Po napadu na partijsko šolo 27. jan. 1944 so ju skupno s 13 drugimi Cerkljani spet aretirali 2. febr. 1944 in vse razen enega ustrelili nad Cerknim 3. febr. 1944 in jih nato

vrgli v brezno (natančneje pri L. Piščanc na o. m.).

Prim.: SN febr. 1944; Domoljub febr. 1944; Pet-najstim v spomin, GorL 44/45; PSBL III, 11-12; žup. arhiv Most na Soči; Zora Piščanc, Pesnik zelene pomladi, Gor. 1987.

Jok

SMERDU Frančišek, akad. kipar, r. 18. dec. 1908 v Postojni, u. 19. nov. 1964 v Lj. Oče Andrej, dimnikar, mati Terezija Merhar. Po osn. 1915-20 in mešč. 1920-24 š. se je 1924 vpisal na umetn. š. društva Probuda, ki jo je vodil A. Sever v Lj. Tu so ga učili A. Repič, Fr. Kralj in A. Sever. Od 1924-27 je obiskoval kipar. in rezbar. odd. Drž. moš. obrt. š. Naslednje leto je odšel na zgb. akad. in jo končal 1932 (prof. R. Valdec, R. Frangeš, Mihanović, F. Kršinić), 1933 pa končal Meštrovicévo specialko. Tega leta se je vrnil v Lj., kjer je pričel samostojno ustvarjati in bil do 1946 svobodni umetnik. 4. mar. 1946 je bil imenovan na novoustanovljeni (1945) ALU v Lj. za rednega prof. Na tem mestu je ostal do smrti. Med okupacijo se je takoj pridružil OF in se povezal s kulturniško skupino. V zgodnjih delih je opaziti sledove Meštrovicévih obraznih tipov, učiteljev vpliv pri modelaciji rok in tudi pri kompozicijskih zasnovah, prav tako je na njegova zgodnja dela vplival F. Kršinić. - S. se je kmalu osamosvojil, zlasti v mali plastiki, kjer je od 1934, ko je pričel ustvarjati, pa do konca svojega življenja ustvaril pomemben opus v različnih materialih, v žgani glini, bronu, lesu, vosku in marmorju. Najbolj znane so njegove gracilne ženske figure, kjer je uveljavil svojo osebno lirično noto. Kipar skuša v polaktu in aktu dati formi večjo vsebino, da bi s tem dosegel »ravnotežje med notranjim občutkom in zunanjim svetom in ji s tem dal večjo komunikativno vrednost. Pri tem reševanju in poglobljanju likovnih in etičnih problemov kiparske umetnosti končuje to iskanje rahel vpliv Maillove umetnosti. Polna plastika in relief izhaja iz bloka in ostaja v njem, telo je realistično modelirano, ploskve so napete, detajli poudarjeni (Dekle z grozdom 1939, Mali ženski akt 1940), napete prsi, boki in meča poudarjajo žensko nežnost, obraz je sicer še arhaičen, vendar se že vidi poskus poudariti kontemplativno komponento« (C. Velepich, katal., Moderna gal. 1971). V prvem povojnem desetletju je nastalo nekaj malih plastik (Mala plastika 1951, Žena z ogledalom in Žena z mandolino 1952-53), pri ka-

terih ob »mirujočih telesih rahlo vzvihravajo oblačila v nežnih liričnih tonih, figura v tenkih obsegih z lasmi ali s pokrivalom z zastrtim obrazom in podaljšanim vratom, pa se v vsej svoji senzibilnosti pogreza v svojo notranjost in posluša večno himno ženskosti in ljubezni« (C. Velepich, katal., Moderna gal., Lj. 1971). »Izredno senzibilno dožemanje volumna in mase, prepletanje oboklin in izboklin, ritmično izmenjavanje ploskev in oblin, občutek mere in teže kiparske substance se popolnoma podredi temeljni ideji. Figura v žgani glini in belem marmorju (Dekle z lutnjo 1958, Poživajoča 1960, Poživajoča 1962, Kopalka 1962, Drobne sanje 1962-63) se pogreza v svoj volumen, posegov v prostor ni več« (C. Velepich, o. d.). Oblikovno je S-eva mala plastika velikokrat črpala v arhaični plastiki in pri franc. mojstrih konca 19. stol. in deloma začetka 20. stol. V portretih (Jože Čop 1942, V. Janko 1942, dr. Zalokar 1943, dr. Kanoni 1953) je S. odločen realist, ohranja podobnost z modelom, toda s posplošeno obliko plastike pridejo do izraza tudi poetične, vsebinske prvine. Ciril Velepich v svoji študiji v katalogu ob posmrtni retrospektivni razst. v Mod. gal. v Lj. 1971 piše, da »pri slehernem portretu gledalec vidi in občuti avtorja, čuti pričujočnost individua, spozna njegov značaj, duševni profil in globino«. Čeprav se je njegov motivni in oblikovni svet prvenstveno izražal v intimnih in malih plastikah, se je, tako kot mnogi drugi kiparji v času po drugi svet. vojni, vključil v spomeniško dejavnost, ki je zahtevala takojšnje spomeniške rešitve, katere bi v simbolu predstavljale kolektivno moč svobodnega ljudstva. Njegov spomeniški opus »letečega kiparstva« pripada k tedaj uveljavljeni in močno zastopani spomeniški veji akcijskega kiparstva, ki v duhu novega plastičnega ideala z dinamiko, akcijo, razgibanim telesom in vihravo draperijo tako razgiba kiparsko gmoto, da ustvari silovit izraz poleta in zagona. 1952 realizira skupaj s P. Lobodo spomenik Francetu Prešernu v Kranju, znamenitega Ilegalca v Ljubljani in spomenik padlim v Postojni, ki je prvi kiparski spomenik padlim v NOV na Prim. (podstavek projektil arh. Janko Omahen). 1955 je realiziral (skupaj s slikarjem Z. Didkom, ki je projektiral podstavek) spomenik padlim v Bukovju. 1953 je realiziral spomenik padlim borcem NOB v Domžalah, 1958-59 pa padlim poštarjem v NOB v

Lj. - Samostojne razstave: 1940 - Lj., Salon Kos (z M. Gasparijem, B. Vavpotičem); 1941 - Lj., Jakopičev paviljon (z M. Gasparijem, S. Drem-ljem); 1953 - Lj., Mala gal. DSLU (s S. Drem-ljem, ing. B. Avčinovo); 1971 - Lj., Moderna gal. (retrospektivna razst.); 1975 - Murska Sobota, Paviljon Razstavnih paviljon arh. Franca Novaka (manjša spominska razst. na 2. jsl. bienalu male plastike); 1978 - Postojna, Kraška muzejska zbirka pri Inštitutu za raziskavo krasa SAZU (spominska razst. ob 70-letnici rojstva). - Sodeloval je na številnih skupinskih razst., razst. jsl. kiparstva doma in v tujini, med njimi omenimo: razst. Kluba neodvisnih slov. likovnih umetnikov v Lj. 1938; razst. Slikarstvo i kiparstvo naroda Isle XIX. i XX. veka v Bgdu in Zgbu 1946, v Lj., Moskvi, Leningradu, Varšavi 1947 in v Pragi, Bratislavi, Budimpešti 1948; razst. petnajsterice v Lj., Zgbu, Bgdu, Cetinjah 1954 in v Dubrovniku 1955; Jugoslovenska umetnost XX. veka, Jugoslovenska skulptura 1870-1950 v Bgdu 1975. - Za svoje delo je dobil: 1949 - zvezno nagrado za kiparstvo v Bgdu; 1949 - Prešernovo nagrado. Za svoje umetniško delo je bil odlikovan z redom dela II. stopnje.

Prim.: Do vključno 1970 glej bibliografijo v katal. Frančišek Smerdu 1908-1964, akademski kipar, Posmrtna retrospektivna razstava, Moderna gal. Lj., okt. - nov. 1971 (monografska študija, biografija, bibliografija, seznam razstav Ciril Velepčič); Luc Menaše, Evropski umetnostnozgod. leksikon, Lj., MK, 2003; Jelisaveta Copič, Javni spomeniki v slov. kiparstvu prve pol. 20. stol., Lj. 1977 (tipkopis); Pola veka slovenač kog vajarstva 1900-1950. Jugoslovenska skulptura 1870-1950, Jugoslovenska umetnost XX. veka. Muzej savremene umetnosti, št. 10, Bgd, maj-sept. 1975; Slov. likovna umetnost 1945-1978, Lj. 1979, Moderna gal. (Marijan Tršar, Slov. kiparstvo po letu 1940; Špelca Copič, Spomeniško varstvo); Nelida Silič Nemec, Javni spomeniki na Primorskem 1945-1978, 1982.

Nsn.

SMERDU Ivan, magister strojništva, univ. prof., javni delavec, r. 28. nov. 1943 v Hraščah pri Postojni, živi v Izoli. Oče Ivan, kmet delavec, mati Viktorija Frank, gospodinja. Gimn. je dovršil v Postojni 1962, študij je nadaljeval na Fak. za strojništvo (FS) v Lj., kjer je diplomiral 1967 pri prof. dr. A. Kuhlju (PSBL II, 214-15) s tezo *Statika in trdnost letalskega krila*. Osnovno pedagoško prakso si ji pridobil že na FS kot demonstrator pri predmetih strojni elementi in stroj. risanje. Od 1967-69 je delal v tovarni To-

mos v Kopru, na koncu kot vodja avtomontaže. V tem času je aktivno sodeloval pri urejanju in prenosu tehnologije montaže avtomobilov. Od 1969-71 je delal v tovarni Mehanotehnika Izola kot vodja proizvodnje. V sektorju proizvodnje je organiziral in izpeljal mrežno planiranje, sodeloval pri izdelavi tehn. dokumentacije za novo livarno in urejal novo tehnologijo brizganja plastike in izdelavo vijakov. V jeseni 1970 je vpisal tretjo stopnjo na FS v Lj., in sicer skupino za hidro- in aeromehaniko; 1976 je uspešno zagovarjal magistrsko nalogo: *Dinamika plinov in procesi pri izgorevanju*. Od 1971 do upokojitve 1984 je učil na Višji pomorski šoli (VPŠ) Piran, od 1971-74 kot predavatelj, 1974 pa je bil izvoljen za prof. višje šole; 6 let je bil tudi dekan. 1972 se je vkrcal na motorno ladjo Splošne plovbe Piran »Ljutomer«, da bi spoznal ladijsko tehniko, delo na ladji in prilagajanje učnega programa potrebam združenega dela v pomorstvu. Rezultat tega dela je bil tudi nov laboratorij za tehn. meritve na VPŠ Piran, ki so ga opremili tudi z napravami njegove konstrukcije. Ves čas honorarno poučuje tudi na koprskem oddelku FS iz Lj. 1975 je organiziral posvetovanje o lep-ljenju kovin. Po upokojitvi na VŠP Piran se je vrnil v tovarno Mehanotehnika Izola, kjer je vodja razvoja in investicij. - S. je ves čas družbenopolit. aktiven: od 1970 dalje je bil član izvršnega odb. SZDL v Izoli; član medobč. odb. za inovacije in delegat področne raziskovalne skupnosti Sje; član Društva za proučevanje in napredek pomorstva Isle in član Združenja pomorskih strojnikov; član izvrš. sveta obč. Izola; kot član ZKS je bil delaven v samouprav. organih VPŠ. - Objavil je *Tehnične meritve za pomorske strojnike* (skripta), Portorož, VPŠ Piran 1973, 103 (skupaj z D. Kernevom); *Lepljenje kovin*, Pomorstvo 1975, 414-16.

Prim.: ULjBB III/2. del, 1364-65; osebni podatki. Jem.

SMERKOLJ Anton, duhovnik, kanonik, stolni žpk v Lj., pastoralni in katehetski delavec, prevajalec, nabožni in verski pisatelj, r. 3. sept. 1922 v Sentožboltu pri Trojanah (obč. Domžale), u. 1. sept. 1986 na Golniku, pokopan v Lj. Oče Anton, kmet, mati Marija Pustotnik. Klas. gimn. je napravil v Lj. (dve leti v »Skofovih zavodi«), Teol. fak. v Lj., zadnje štiri semestre v Pragli pri Padovi (benedik. opatija), v duhovnika posvečen 29. jun. 1946 v Monte Ortone pri Padovi.

Zaprosil je za Trst in bil kpl. in samostojen žpk v Dolini pri Trstu od 20. sept. 1946 do 24. maja 1948. Tega dne je doživel fizični napad v kraški jami sv. Socerba takoj po maši, čeprav je bilo praznovanje domačega zavetnika odobreno na vaškem sestanku. S. sam je bil mnenja, da so ga napadli zaradi šolskih sester, ki jih je kot žpk povabil v Dolino, kjer so še danes. Sledil je preiskovalni zapor v Kopru, Sežani in Lj., od koder je bil 12. dec. 1948 »izpuščen ne-kaznovan«. Oltar v jami sv. Socerba so ob napadu porušili, jama je zapuščena, služba božja je prenehala do danes. - Nato je delal v Lj. nadškofiji: kaplan v Zagorju ob Savi (od 21. dec. 1948), nato tam žup. uprav. (od 17. jun. 1951), dekan zagorske dekanije (od 2. mar. 1962), član nadšk. past. sveta (od 3. febr. 1966), imenovan za monsinjorja 1. dec. 1964; od 14. jul. 1967 kanonik pri Lj. stolnici, stolni župk in konzist. svetnik ter arhidiakon za I. arhid. v Lj. nadšk., pozneje za V. arhid. (1971), za IV. arhid. (1983), kateremu se je zaradi bolezni 1985 odpovedal. Od 1961-68 je bil preds. Slov. medškof. katehetskega sveta, od 1971-75 in od 1980-85 voditelj nadšk. komisije za žup. pastor. svete in obenem član Medškof. komis. za ŽPS. - S. je prevedel več nabožnih in verskih del: iz it.: Petazzi, *Pre-mišljevanja* (cikl. 1954); Lercaro, *K maši, bratje* (cikl. 1966, str. 120); iz franc.: J. E. Poppe, *Pri-ročnik evharistične katehistinje* (cikl. 1964, izdal Nadšk. ordin. Lj.); iz nemšč.: J. Ernst Majer, *Živa daritev sv. maše* (Cirilsko društvo slov. bogoslovcev v Lj. 1958, str. 88); H. in J. Zink, *Dobijo ptički v nebesih peruti?*, vprašanja verske vzgoje v prvih šestih letih življenja (MD Celje 1981, str. 140); prevod novega nemšč. enotnega katekizma (Katholischer Katechismus der Bistümer Deutschlands) z naslovom *Verouk za višjo skupino* (cikl. 1956 v Zagorju ob Savi, str. 260). Ta »zeleni katekizem« je postal podlaga za slov. *Veliki katekizem V* (1958), *VI* (1960), *VII* (1961), ki jih še danes ponatiskujejo z vsebinskimi naslovi: *O Bogu in našem odrešenju*, *O Cerkvi in zakramenth*, *Življenje po božjih zapovedih* (dokončno jih je priredil Jože Pogačnik). - Kot pastoralni delavec je priredil šmarnično branje *Kraljica apostolov* (po Šmarnicah Fr. Sodja CM) (izdal Nadšk. ordin. Lj. 1972, str. 84); s sodelavci je uredil cerkv. pesmarico *Hvalimo Gospoda* (uvodi in besedila), medtem ko je Edo Škulj poskrbel za glasb. del (izd. Nadšk. ordin. Lj. 1979,

str. 528). Pisal je nedeljske misli v Družino (1973-1975); izšle so v treh knjigah z naslovom *Evangeljske misli A, B, C* v knjižnici Božjega okolja v Lj.: *A* (1980, str. 222), *B* (1978, str. 184), *C* (1979, str. 208). Kot voditelj Nadšk. komis. za ŽPS je pripravil brošuro *Župnijski sveti* (izd. Nadšk. ordin. Lj. 1972) in še *Župnijski pastoralni sveti* (Priročnik II za ŽPS; izd. Nadšk. ordin. Lj.); v brošuri je pet S-evih člankov. Izdal je *Teden božje besede* (15 letnikov, od 1973-1986) kot stolni župn. list, ki še izhaja, z raznovrstno vsebino, predvsem z navodili za neokatehumente, ki jih je sam vodil. Sodeloval je pri ustanovitvi in urejanju pastor. revije *Cerkev v sedanjem svetu* in napisal več člankov o katehumenatu. Od 1967 je skrbel za pripravljanje odraslih na prejem zakramentov uvajanja (krst, birma, evharistija). Izdal in razmnožil (cikl.) je vrsto molitvenikov in *Svete ure* (1952-54), za kar je sedel dva meseca v zaporu. - Kot katehetski delavec je od 1952-54 izdal in razmnožil (cikl.) več katehetskih pripomočkov (brošur). Vodilno je sodeloval pri sestavljanju katekizma za »nižje razrede«, zlasti za 3. in 4. letnik. Izhajali so pod naslovom: *Krščanski nauk I* (za 1. letnik - 1964), *II* (za 2. letnik - 1961), *III* (1962), *IV* (1963); do zdaj so doživeli deset izdaj v založ. Zadruga katol. duhovnikov v Lj. Sodeloval je pri brošuri *Katehetski problemi* (zal. Salez. kateh. center, Lj. 1964); S-eva je meditacija *Katehetski program*; poskrbel je za izdajo *Katehetski tečaj 1965* (izd. Nadšk. ordin. Lj. 1965); njegovo je predavanje *Aktualni problemi današnje kateheze*.

Prim.: Vprašalna pola (1986); dopolnilne podatke prispeval prof. J. Oražem (1987); KatG 11. sept. 1986; Družina 21. sept. 1986; Sporočilo slov. škofij 1986, št. 9; Moder, SLNP 277.

K-ač

SMOLE Emil, umetnostni zgodovinar, r. 19. avg. 1927 v Lj., u. 30. jul. 1982 na domu v Solkanu. Oče Dominik, hišnik NarG v Lj., mati Ivana Končan. Osn. š. in gimn. v Lj.; še kot dijak se je med vojno vključil v OF, umetnostno zgod. je študiral na lj. Filoz. fak. 1953 je postal rav. Mestnega muzeja v Kopru, začel je objavljati strok. članke v SlovJ, Borih in TurV, predvsem o kulturni dediščini v Slov. Istri. V Kopru je ustanovil komisijo za varstvo kult. spomenikov, ki si je zadala nalogo očitati zgod. jedra Kopra, Izole in Pirana ter preprečevati izvoz lokalnih premičnih spomenikov v It. S poročili in

kritikami je spremljal takratno živahno likovno življenje v Slov. Istri, z dvema študijama pa je razčlenil tudi koprsko obzidje, Mudina vrata in Levji grad ter arhitekturni razvoj koprške Loggie. 1957 se je preselil v Novo Gor. in se zaposlil v GorMuz, kjer je prevzel mesto referenta za spomeniško varstvo. Vodil je komisijo za spomeniško varstvo obč. Tolmin, Ajdovščina in Idrija. Po S-ovem prizadevanju so v Novi Gor. 1961 ustanovili samostojen Zavod za spomeniško varstvo Gorica, ki deluje na območju sedmih sevdnoprim. občin (Nova Gor., Tolmin, Ajdovščina, Idrija, Sežana, Postojna, Ilir. Bistrica), sedaj pod imenom Zavod za varstvo naravne in kult. dediščine Gorica. V PDku in PrimN se je redno oglašal z ocenami in kritikami razst. v Novi Gor. in jih pomagal tudi organizirati, sodeloval je pri pripravi retrospektivne Čargove razst. 1962 v tem mestu. Poleg vodenja ZSV Gorica je v njem deloval kot umetnostni zgod., pričel je sestavljati topografijo umetn. in deloma tudi etnografskih spomenikov, ki še vedno pomeni temelj dokumentacije v tej ustanovi. V reviji VS je svoje ugotovitve redno objavljval v obliki krajših konservatorskih zapisov, zlasti v zvezi z obnovitvenimi deli na posamičnih objektih. Kot dir. novogor. ZSV je bil odgovoren za konservatorska dela na gradovih Rihemberk, Štanjel, Vogrsko, Prem, Haasberg pri Planini, na dvorcu Zemono pri Vipavi. Poznavanje arhitekture in tudi urbanizma je strnil v več razpravah v GS, v katerih je pisal o Vipavskem Križu, Štanjelu in gradu v Vipolžah. Ob redni službi se je poglobljeno zanimal za beneško arhitekturo na naših tleh in začel sestavljati njeno topografijo, a je to delo ostalo nedokončano. Pred novimi strok. problemi se je S. znašel 1976 po potresu, ko si je prizadeval za ohranitev vsaj dela starega Breginja, več sreče pa je spomeniška služba imela pri obnovi Šmartnega in spomenske cerkve na Javorci. Za življenja je opravljal številne funkcije, bil je med drugim preds. sveta za prosveto in kult. pri SO Nova Gor., preds. Skupnosti zavodov za spomeniško varstvo Sje, poslanec kulturnoprosv. zbora skupščine SRS, član odbora za spomeniško varstvo pri KS Sje, član sveta za urbanizem pri SO Nova Gor. Več let je honorarno poučeval umetn. zgod. na novogor. gimn. Za dosežke na spomeniškovarstvenem in širšem kult. področju je 1981 dobil Bevkovo nagrado novogor. obč. skupščine. 1986 so mu na »slikar-

ski« hiši v Šmartnem, ki jo upravlja DLUSP, odkrili spominsko ploščo. - S. je bil utemeljitelj spomeniškega varstva na Prim. in razgledan poznavalec umetn. in sploh kult. dediščine zah. dela slov. etničnega ozemlja.

Prim.: Podatki družine; GorLtk 1982, št. 9, 213-17 (nekrolog z bibliografijo od 1954 do 1982 in seznamom čl. o njem); Delo 3. avg. 1982 (osmrtnica); 24. avg. 1982 (zahvala); VS 1983, XXV, 6-8; PrimN 25. apr. in 6. maja 1986; PDk 10. maja 1986; PrimSreč 1986, št. 64-66, 399-400.

M. V.

SMOLEJ Viktor, liter. zgod., publicist, urednik, prevajalec, leksikograf, r. 15. sept. 1910 v Prvačini, živi v Lj. Oče Franc, finančni stražnik, mati Uršula Kersnik, gospodinja. Osn. š. v Trnovem pri Ilir. Bistrici, Kanalu ob Soči, Kranjski Gori. 1. do 7. razr. je dovršil na škof. klas. gimn. v Šentvidu nad Lj., 8. razr. z maturo na klas. gimn. v Lj. 1929 in nadaljeval študij na lj. U, kjer je 1933 diplomiral iz jsl. književnosti in shr. jezika, nato se je izpopolnjeval na U v Bratislavi 1933-34 v slovaškem jeziku in knjiž. Od jeseni 1934 do maja 1936 je delal v ured. MD in M, nato je bil suplent na gimn. v Murski Soboti (1936-39), po prof. izpitu pa je učil v Mrbu na učiteljski in gimn. do apr. 1941, ko so ga Nemci zaprli in preselili v Srbijo. Službe na gimn. v Prokuplju ni sprejel in se je vrnil v Lj., kjer je bil brezposeln do odhoda v part. Od 3. mar. do 26. jun. 1943 je bil kot aktivist OF zaprt v Trstu, po zlomu It. pa je odšel v NOV na Dolenj., kjer je bil član ured. SPor in referent za sred. šole pri prosv. odseku Upravnega komisije za osvobodeno ozemlje pri IO OF. Ko se je 1944 vrnil v ured. SPor, je vanj uvedel kult. rubriko. Od sept. 1944 do maja 1945 je vodil odd. za sred. š. pri SNOS, nato pa delal na Min. za prosv. Od 1947 do upokojitve 1972 je učil na Filoz. fak. v Lj., najprej kot lektor za slovaščino, od 1962 predavatelj za slovaški jezik, poleg tega je od 1964 več let poučeval tudi metodiko pouka slov. jezika ter bil član in izpraševalec komisije za prof. izpite. Honorarni predavatelj za slovaški jezik je bil tudi še dve leti po upokojitvi, nato je od 1974 do 1976 vodil brezplačne tečaje slovašč. za študente etnologije in slavistike. - Večkrat se je izpopolnjeval na Slovaškem in Češkem, 1938 tudi na Poljskem. S samostojnimi referati je sodeloval na številnih slavističnih zborovanjih in mednar. simpozijih (Bled 1963, Ohrid 1963, Sofija 1963, Ravne na Koroškem

1964, Smolenice nad Bratislavo 1966, Opava 1967, Bratislava 1969, Radenci 1973), samostojno je pripravil v okviru SM simpozij o liter. in kult. slov. narodnoosvob. boja 1972. Bil je tajn. in preds. Slavističnega društva Sje (1953-54), odb. SM, Društva književnih prevajalcev Sje in Mohorjeve družbe. Prizadeval si je za ustanovitev slov. lektorata v Bratislavi in mu pomagal pri njegovem delovanju. Prejel je več visokih odlikovanj: red zasluge za narod 1947 in 1963, medaljo U v Bratislavi 1964, nagrado Zveze češko-slovaških pisateljev za popularizacijo slovašč. in češč. slovstva 1966, medaljo za zasluge za razvoj prijateljstva s ČSR 1968, nagrado Pavla Országha-Hviezdoslava 1972, nagrado sklada B. Kidriča 1974, častni član Slavističnega društva Sje 1975, 1986 je prejel medaljo MD ter Društva slovašč. pisateljev za propagando slovašč. kulture in za prevode iz slovašč. leposlovja. - V dvajsetih letih je S. pričel objavljati leposlovne črtice in krajše prozne sestavke (M 1931-37), nato se je posvetil poročilom in liter. kritikam (M 1931-41, Dejanje 1938, 1940), kmalu pa se je uveljavil kot pisec poročil, kritik, reportaž s Češke in Slovaške (M 1931-41), po vojni v številnih časopisih, revijah in zbornikih. O slovašč. liter. ter liter. in kult. stikih je pisal tudi v tuje revije in zbornike (Pramen, Trnava 1937; Elan, Bratislava 1933; Kultura, Trnava 1934). - Višek tega zanimanja predstavljata *Slovaško-slov. slovar* (Lj. 1976) in *Slov.-slovaški slovar* (Lj. 1983). - Številne in temeljite so raziskave liter. in kult. med NOB (SPor 1944, Pogovori o jeziku in slovstvu 1955, Kron 1955, Borec 1953, 1957, Gor. zbornik 1957, JiS 1959, SR 1963, NŽ 1953, KMD 1954, Mengeški zbornik 1954, Obz 1953). Med NOB je sestavil čitanke za gimn. na osvobojenem ozemlju, izbral, prevedel in uredil brošure: *Stari politiki in javni delavci o OF*, 1944; G. Dimitrov, *Kam gre Bolgarija?*, 1944; Tito, *Borba narodov zaslužnjene Jse*, 1944; uredil je prvi zbornik izvirne slov. proze v NOB: *Beseda iz naše borbe*, Lj. 1945. Sad prizadevanj za liter. NOB predstavlja VII zv. *Zgodovine slov. slovstva*, Lj. SM 1971, 390 strani. To področje še vedno spremlja, prim. *Smrtna obsodba nad slov. narodom in jezikom* v zborniku *Obdobje socialnega realizma v slov. jeziku, književnosti in kulturi*, Lj. 1987. Uredil in napisal je spremno besedo part. pesmim Evgena Cestnika v zbirki *Pesmi*, Novo mesto 1984. - Kot leksikograf in liter. zgodovinar sodeluje pri

EJ, SBL, ES. Samostojno je napisal *Slov. dramski leksikon* (SDL), 1961-62, dve knjigi, ter pripravil za *Slov. gledališki leksikon* (SGL) dopolnjeno priredbo dramskega leksikona, 1972, tri knjige. S spremno besedo in komentarji je opremil knjige: Ksaver Meško, *Izbrano delo I-V*, Celje 1955-60; Mara Husova, *Po odgonu in druge zgodbe*, Koper 1955; Ksaver Meško, *Mladim srcem*, VI. zv., Celje 1964; Ivan Rob, *Izbrano delo*, Mrb. 1965; Matija Valjavec, *Zivalske pripovedke*, Lj. 1966; Ksaver Meško, *Njiva*, Lj. 1971; Ivan Cankar, *Njena podoba*, Celje 1976; Ksaver Meško, *Legende o sv. Frančišku*, Celje 1976; Janko Kersnik, *Jara gospoda*, 1947; Janko Kersnik, *Kmet-ske slike*. Komentiral je izdajo V. Nazor, *Veli Joža*, 1950 v Klasju; Janko Kersnik, *Odabrana dela*, Bgd 1950; Janko Kersnik, *Izbrane povesti*, Lj. 1951. Spremljal je tudi strok. publikacije. Pomembne so njegove dopolnitve in krit. pretresi slov. zgodovinopisja. S tega področja je najobsežnejša razprava *Med ugovori in odgovori, I-VII*, JiS 1984-87. - V poljudni knjigi *Sava na Slovenskem* (Celje 1987), ki je izšla v Mohorjevi zbirki Naši kraji, je obdelal množico dragocene-ga domoznanskega gradiva. - Obsežno je njegovo prevajalsko delo, saj je iz slovašč., češč. in lužiške srb. prevedel nad štirideset del, v skupnem obsegu nad 5.000 strani, in prevode zvečine opremil s spremno besedo. Poleg tega je prevedel nekaj del iz slov. v slovaščino. Prevodi iz slovašč. in češč. posredujejo vrhunske dosežke slovašč. in češč. književnosti in bralca načrtno seznanjajo s slovašč. in češč. ustvarjalnostjo zadnjih petdesetih let. Iz rušč. je prevedel liter. zgod. monografijo *Matija Majar Ziljski*, ki jo je napisala liter. zgodovinarica Iskra V. Čurkina. Monografijo je izdala 1974 kot samostojno knjigo SAZU. (Seznam prevodov je v Moder, SLNP, 278-79). - Psevdonimi in šifre: Florijan, Bradač, Lado Prek, Fl., sv., s.v., SV, S.V., V.S.

Prim.: ULjBB I, 95-97; II, 73-74; III, 119-20; Kojeko; Fr. Dobrovoljc, SBL III, 390-92; SLNP 278-79; SGL; MohBibl; J. Ambuš, Slovenská literatúra, Bratislava 1958; Delo 1961, št. 330; A. Budal, PDK 1961, št. 299; VMrb. 1961, št. 292; V. Jager, JiS 1962-63, 53-58; J. Munda, ib., 86-87; Gosp 1962, št. 431; Slovansky přehled 1963, 71; B. Zganjer, Kulturni radnik 1963, št. 6-7; Kulturny život, Bratislava 1965, št. 43; Fr. Jakopin-Matjaž Kmecl, JiS 1970/71, 36-37; Albinca Lipovec, JiS 1980/81, 73-75; Bibliografsko kazalo JiS I-XXX, 1955/56 - 1984/85.

Jan

SMOLNIKAR Luka, duhovnik, kult. in socialni delavec, r. 3. okt. 1883 v Lokah pri Spod. Tuhinju, u. 20. apr. 1936 v Slavini, kjer je tudi pokopan. Oče Jože, kočar, mati Marija Jašovec. Šole je obiskoval v Lj.: gimn. 1878-85, bogoslovje 1885-89. Mašniško posvečenje je prejel v Lj. 21. jul. 1889. Duhovniške službe: kpl. v Radečah pri Zid. Mostu (1889-91), kpl. v Škocijanu pri Dobravi (1892), kpl. na Vrhniki (1893-96), stolni vikar v Lj. (1897-1912); od 1913 do 1921 kpl. v Šempetru na Krasu (Pivka). V začetku leta 1922 je prišel v Slavino pri Postojni kot župni upravitelj in nato kot žpk do smrti. 1923 je bil imenovan za duh. svet. gor. nadškofije. (Slavina je pripadala najprej lj. škofiji, po vojni 1918 je prišla pod gor. nadškofijo, kasneje pa pod trž.-koprsko.) - V Lj. je bil S. podpreds. in preds. Katol. društva za delavke od 1905. Z Janezom Ev. Krekom je bil odb. in duša Slov. kršč. soc. zveze. Kot Krekov ožji sodelavec je hodil po deželi predavat in pomagat pri ustanavljanju izobraževalnih društev. Predsedoval je 1902 pripravljalnemu odb. I. shoda katol. slov. nepolit. društev, od 1903 do 1913 je bil tajn. KTD (Katol. tiskovno društvo) ter odlično pripomogel k zidanju nove in moderne Katoliške tiskarne v Lj. Od 1901 je urejal *Domoljub*, tednik za kmečko ljudstvo. - V zvezi z društvenim delom je izdal: *Poročilo o I. shodu katol. slov. nepolitičnih društev v Lj. 1902* in v njem napisal *Navod za snovanje in vodstvo društev; Društveni kalendarček 1905-09*. Skušal se je uveljaviti tudi kot leposlovec s krajšimi izdelki. - S. je bil odličen duhovnik - dušnopastirski delavec, spreten in prepričljiv govornik in pridigar, moč številnih načrtov, pospeševatelj posvetitve družin Jezusovemu Srcu, družaben in gostoljuben, ljubitelj čebel in urejenega vrta.

Prim.: Jan. Zabukovec, Slavina. Prispevek k zgod. župnij lj. škofije. Izdal knezoškof. ordin. lj., Lj. 1910, 333 str.; SBL III, 396; ŠkATrst; Folium Terg. 1936, 65; žup. arh. Slavina; ŠkALj.

Škerl

SMOTLAK Ljuba (Amallja), kulturna delavka, r. 13. jul. 1930 v Mačkovljah (obč. Dolina pri Trstu), kjer živi. Oče Josip, delavec-kovač v ladjedelnici Sv. Marka v Trstu, mati Karolina Slavec, gospodinja; oba navdušena pevcata, člana zborov v vasi; Ljuba je bila četrti izmed desetih otrok. Osn. š. v domači vasi, niž. gimn. in učitejišče v Trstu, matura 1952. Izpopolnjevalni študij na PA v Lj. (slov. jezik in likovni pouk), izpop.

tečaji v Trstu (didaktika, psihologija, ročno delo), v Kopru (modernizirana matem.; tečaj je trajal pet let in novo metodo je uvajala v praksi ter z njo seznanjala kolegice na tečajih, ki jih je sama vodila na Tržaškem). Zborovodske tečaje je obiskovala v Velenju, Celju in Mrbu. Službe: učiteljica v krajih Mačkovlje, Plavje, Škofije, Žavljce, Dolina (1952-53), nato devet let v Mačkovljah, dve leti v Boljuncu, tri leta v Dolini in še 11 let v Boljuncu, voditeljica didaktičnih vaj na učit. A. M. Slomšek 7 let do upokojitve 1985. - Vzgajala se je ob življenju in delu v verskih organizacijah (Mar. družba, Mar. legija, Dij. zveza, Kat. akcija, Apostolstvo sv. Cirila in Metoda) in zgodaj postala sodelavka ali vsaj članica kult.-prosv. organizacij: Slov. katol. izobraženci (zdaj DSI), ZCPZ, PD Mačkolje). V tem društvu je aktivna kot animatorica, a tudi kot odbornica; predvsem skrbi za življenje etnograf. in dram. društvenega odseka. Že v dij. letih je pod mentorstvom tedanjega duhovnika v Mačkovljah St. Janežiča postavljala na domači oder številne igrice in prizore, kasneje pa tudi zahtevnejše dvo- ali tridejanke, ki jih je izvajala in jih pod njenim vodstvom še izvaja pretežno šolska in odrasčajoča mladina. Za tovrstna dela dobiva PD Mačkolje od 1980 dalje vsakoletna priznanja »Mladi oder«, ki jih izroča Slov. prosveta. V zvezi z dram. dejavnostjo je napisala številne prizore, izmed katerih jih je bilo nekaj objavljenih v mlad. listu Pastirček in pozneje v zbirki *Pastirčkov oder I*. Zadnje čase zajema snov za prizore iz krajevnih običajev in jih piše in režira v domačem narečju. - Dolgo let pomaga pri SLOKAD-u kot odbornica in soorganizatorica kolonij, v kolonijah vzgojiteljica, ravn. in ekonomka. - Bila je soustanoviteljica ženske skavtske organizacije na Tržaškem, Goriškem in Koroškem; pri vodstvu v Trstu je bila 20 let tesna sodelavka vrhovne voditeljice Vere Lozej; kar 25 let je delala v organizaciji, pri postavljanju in vodenju skavtskih taborov. - Veselje do petja je dobila že v družini, potem je ustanavljala in vodila šolske zborčke in jih pripravljala na nastope na šol. prireditvah in v rad. oddajah v vseh krajih službovanja. Ustanovila je in vodi otroški in dekliški pev. zbor Slovenski šopek, iz katerega rastejo moči za meš. cerkv. in društveni zbor Mačkolje. Poskrbela je za izdajo plošče *Ob šopku šopek je pripet* (1980). - Na Radiu Trst A je sodelovala pri ustanavljanju šol. oddaj Radi

za šole (1965), bila več kot desetletje koordinator teh oddaj za Tržaško. V tem času je napisala in s svojimi učenci izvedla preko 60 oddaj. Za rad. nastope je pripravljala tudi šol. otroške zborčke. Pripravila je vrsto oddaj o slov. ljud. pesmi in intervjuje *Ljudje pred mikrofonom*. Za nedeljske otroške oddaje je napisala prizor *Zajčkovi pirhi*. - S kolegicama je napisala učbenik za 1. razr. osn. šol z naslovom *Čebelica* (ilustriral K. Palčič) in je to prva šol. knjiga za slov. šole v It. z barvnimi ilustracijami (Rim 1968, ponat. Trst 1975). Sodelovala je pri knjigi *Umetnostna vzgoja*. Oddaje za šole s slov. učnim jezikom, RAI-Trst 1978. - Pisala je priložnostne prispevke v Pastirčka v vseh letih, ko je izhajal v Trstu, po preselitvi v Gor. pa je njegova soured. in nadaljuje s sodelovanjem. Njen potopis *Terra Australis* je v njem izhajal v nadaljevanjih (1978-79), *Tržaški sprehodi* so izhajali v Pastirčku pet let (1981-86), dopolnjeni pa bodo izšli v samostojni knjigi (1988). V brošuri *30-letnica PD Mačkolje* (1982) je izmed sedmih poglavij pet njenih. Poročila ali kronike o kult.-prosv. ali verskem življenju domačega kraja pošilja v KatG in KolGMD, kjer je objavila tudi nekaj potopisov, enega v zborniku *V edinosti* (1988).

Prim.: Osebni podatki; Slov. šolstvo na Goriškem in Tržaškem 1945-1985, Trst 1986, 157, 161, 162; časopisna poročila o nastopih.

Pan.

SMRDELJ Alojz, kmetovalec, tigrovec, borec NOBJ, r. 19. maja 1904 v Trnju (Pivka), u. tam 19. nov. 1984. Oče Matija, kmet, mati Marija Smrdelj. Osn. š. v Trnju. Kot zaveden Slov. je začel sodelovati v ileg. protifaš. dejavnosti že 1925 z organizatorjem TIGR-a Jož. Vadrjalom, in Loj. Valenčičem (ustreljen v Bazovici 6. sept. 1930), oba z Bača, in Fr. Česnikom iz Zagorja in S., Fr. Česnik in Ant. Margon iz Trnja so pripravili 1926 napad na faš. in Margon je ponoči vrgel skozi odprto okno bombo v Pivki na faš. S. in Česnik sta od daleč cpazovala in po eksploziji zbežala domov. Faš. polic. je mnogo Slov. zaprla in pretepla. Margon je pobegnil v Jslu in umrl v Makedoniji. Faš. listi niso objavili tega dogodka. V letih 1928-31 so prinašali iz Jslu na Pivško ileg. in drug tisk ter orožje predvsem študent Danilo Zelen iz Senožec, T. Černač iz Prestranka, Jos. Kupec iz Postojne. Oboje so puščali na določenih mestih pod hribom Sv. Trojice, po gmajnah, v Čadeževem mlinu pri Žejah, v

Kočah pri Jan. Penku, pri Fr. Žetku v Volčah pri Košani. S. je na omenjenih mestih dobival liter., a prinašali so mu jo tudi v Trnje Fr. Žetko, Fr. Sluga, Iv. Vadrjal, J. Semec iz Žej, J. Penko iz Koč, Iv. Dekleva iz Petelinj, Jan. Abram iz Selc idr. Sevi sodelavci so bili tudi Avg. in Al. Šanj z Bača, T. Frank iz Kilovč, Iv. Marinčič, Mat. Rutar, J. Vadrjal, Fr. Česnik, Maks Fatur iz Zagorja, Jan. Rebec iz Parij, A. Oblak z Bača idr. S. je stalno nosil liter. na Topolc T. Dolganu, Jos. in Al. Zidarju. - Kot zaveden slov. kmet je bil odločen borec proti poitalijančevanju. Že 1941 je začel sodelovati z OF, se udeležil sept. 1941 množičnega sestanka na Kalcu. Za OF je med drugimi sodeloval tudi z organizatorji NOG T. Dolganom-Brankom, Jos. Zidarjem-Jadranom s Topolca, Iv. Simčičem iz Matulj, Vink. Brozino iz Jelšan, ki je bil začetni organizator OF na področju med Reko in Pivko. Da bi dobili orožje, se je avtoprevoznik Drago Puž iz Matulj pogajal z it. vojakom v Šempetru (Pivki) za nabavo orožja. Vojak je zadevo predložil podnared. Cosimu Ercoleju, ki se je po navodilih faš. polic. previdno pogajal in prodal kako pištolo fantom. Da bi se dogovorili za nakup velike količine orožja in streliva, se je skupina fantov sestala s Cosimom 28. mar. 1942 v Fabjanovi gostilni pri želez. postaji v Pivki. Po sestanku je faš. policija aretirala nekatere ob prihodu na želez. postajo; uklenjene so odpeljali naravnost v Trst, jih hudo pretepali in mučili. S. se je sestanka udeležil in odšel zaradi nakupa krave v Koče. Ob vrnitvi ga je pred vasjo Trnje pričakal Cosimo in mu ponujal dve pištoli, a je odklonil. Obkolila ga je policija, za kupi gnoj na njivah je opazil karabinjerje, od vasi Trnje je čez polje razvrščen v naskok prihajal vod vojakov. Po preiskovalnem zaporu in mučenju na Reki, v Trstu in Rimu je bil S. pred Posebnim faš. sodiščem v Rimu obsojen 28. nov. 1942 na 30 let težke ječe. Ko se je po padcu faš. vrnil domov, je sodeloval v NOBJ. Po vojni je delal in živel na svojem posestvu v vasi Trnje do smrti.

Prim.: Osebni arhiv T. Rutarja.

Rut.

SMREKAR Andrej, pesnik, pisatelj in prevajalec, r. 29. nov. 1868 na Kneži pri Podmeltu na Tolminskem, u. 9. sept. 1913 v Collingwoodu (Ohio-ZDA). Oče Franc, bajtar (casularis), mati Marijana Božič, gospodinja. Osn. š. v Podmeltu in

Tolminu, vadnica in gimn. do 5. razr. (1884-90) v Gor., 5. razr. (1890-91) ponavljal v Novem mestu. 1891 je odšel v Ameriko, študiral v bogoslovju v St. Paulu (Minn.) in bil 1897 posvečen v duhovnika. Duhovniške službe: 7 mesecev v Towerju (Minn.), 2 leti pri Sv. Antonu v Ely (Minn.), spet 3 leta v Towerju, od 1903 v katol. bolnišnici Sv. Antona v Bemidji (Minn.) in kot žpk pri Sv. Antonu v Duluthu (Minn.), od 1905 pri Sv. Vidu v Clevelandu (Ohio), od 1908 pri Sv. Mariji v Collingwoodu. - Že kot dijaku so v pesmarici GlasBM s psevd. Alojzij Kokelj objavili pesem *Dijaška*. Zlasti pa je dosti pesnil v Ameriki. Nekaj pesmi in prevodov je objavil v Amerikanskem Slovencu, koledarju Amerik. Slovence, Nadi, Novi domovini in Edinosti. Mnogo pesmi in prevodov je ostalo v rokopisih, ki jih je hranil v posebnem kovčku. Po njegovi smrti so vsi njegovi rokopisi izginili. Iz njegovih pesmi diha tolminska šegavost in duhovitost. Pesmi so skrbno zgrajene, izražanje je jasno in jedrnat, jezik lep in klen. Poleg pesmi je pisal tudi basni ter zabavne črtice in zgodbe. Vsekakor je bil liter. nadarjen. Ko bi se bili njegovi številni prevodi iz amer. in angl. literature (Shakespeare, Tennyson, Milton, Keats, Byron, Longfellow, Field, Poe) ohranili, bi prav gotovo spadal med pomembne slov. prevajalce. Njegov prevod Longfellowe *Stenske ure* je 1907 objavil DS. Pisal je tudi o amer. zgodovini, zlasti o državljanski vojni v ZDA. Nekateri menijo, da je njegova rokopisna zapuščina še kje ohranjena. Uporabljal je številne psevd. in šifre: A., A. Sm., Ivan Humar, F. Bremec, P. Plemen, B., M., P. J., F. Br. V družinski knjigi II župnije Podmelec na str. 17 v opombi med drugim piše, da »se je njegovega pogreba udeležilo 19 duhovnikov in na tisoče slov. in drugega ljudstva«.

Prim.: Krstna knjiga župn. Podmelec VIII, str. 55, št. 45; SBL III, 396 in tam navedena liter.; SGL III, 653-54; Naši na tujih tleh, CZ, Lj. 1982, pass.; Soča 15. okt. 1949; slika KGM 1920, 33-40.

M. Bajc

SOBAN Darinka, zdravnica, redna prof. anesteziologije na Medic. fak. v Lj., r. 13. maja 1921 v Novem mestu, živi v Lj. Oče Jože, uradnik iz Koprive pri Krminu (Capriva, Cormons), mati Ema Locatelli iz Vrtojbe. Osn. š. je obiskovala v Novem mestu, gimn. pa v Novem mestu in Lj. (1931-39). Po maturi je pričela s študijem medicine na Medic. fak. v Lj. in ga zaradi vojne 1942 prekinila. Prakticirala je na Kirurg. kliniki

v Lj. Bila je aktivna udeleženka narodnoosvobod. borbe, in sicer v IX. korpusu NOV in POJ na Prim. od 7. jun. 1944 do demobilizacije 25. sept. 1945. Kot medicinka je med vojno delala v part. bolnišnici »Pavli« in bila tesna sodelavka dr. Pavle Jerine-Lah. Največ je delala v Očkovi postojanki zgoraj omenjene bolnišnice, v kateri je bilo stalno od 40 do 50 ranjencev, in jo praktično samostojno vodila. Bolnišnica »Pavla« je delovala do maja 1945 in bila ena največjih na Prim. Po vojni je nadaljevala s študijem medicine in 1949 promovirala za dr. med. Vzporedno s študijem je bila zaposlena na Patofiziološkem inštitutu Medic. fak. kot pomožna asistentka (1946-50). Po pripravniškem stažu 1951 je pričela s specializacijo in 1954 opravila specialistični izpit iz anesteziologije na Medic. fak. v Zgbu. Od 1960 do 1971 je bila vodja anesteziološkega odd. Kirurške klinike v Lj. Na osnovi študije *Anestezija pri pljučnih operacijah zaradi tuberkuloze* je bila 1962 izvoljena in nastavljena kot asistentka na katedri za kirurgijo Medic. fak. v Lj. 1974 je promovirala za doktorja medicinskih znanosti na U v Lj. z disertacijo *Študij kriterijev za optimalno izbiro anestezijskih metod*. Istega leta je bila izvoljena na Medic. fak. za docentko iz anesteziologije, 1977 za izredno in 1982 za redno prof. te stroke. Od 1987 je na delovnem mestu rednega prof. na katedri za kirurgijo Medic. fak. v Lj. - Strokovno se je izpopolnjevala v Belgiji (1953), Franciji (1956), na Danskem (1957), Švedskem (1958), v Vel. Britaniji (1962), ponovno na Danskem (1963), v Zah. Nemčiji (1964), v letih 1966-68 ponovno občasno na Danskem, 1969 ponovno v Zah. Nemčiji in do 1976 občasno v holandskih bolnišnicah, v SZ (1977) in do 1987 na krajših študijskih praksah v švedskih bolnišnicah. Svoje bogato znanje in izkušnje, ki si jih je pridobivala na študiju in izpopolnjevanju v tujini je sproti uvajala v domačo klinično prakso (npr. Safarjev način reanimacije pri nenadnem dihalnem in srčnem zastoj, novosti v inhalacijski anesteziji, organizacija skupne anestezijske službe v novem kliničnem centru, uvajanja nove metode nevroleptanalgezije, spoznavanje novih farmakoloških sredstev za anestezijo in uvajanje novih lokalnih anestetikov itd.). - Sodelovala je na številnih mednarod. kongresih in strok. sestankih na tujem (npr. 4. svet. kongres anesteziologov, London 1964; 4. evropski kongres anesteziologov, Madrid 1974; 2. internac. simpozij o zgod. anestezije, London

1987) in številnih kongresih Društva anesteziologov Jsle ter Anesteziološke sekcije Slov. zdravniškega društva. Udeleževala se je tudi kongresov in strok. sestankov kirurgov, sodelovala pri kirurških podiplomskih tečajih za zdravnike splošne prakse in s številnimi predavanji tudi druge. - Obsežna je tudi njena pedagoška in znanstvenoraziskovalna dejavnost. Kot pomožni asistent je v letih 1946-50 delala pod vodstvom prof. dr. A. O. Zupančiča raziskave v zvezi s sproščanjem acetilholina in vivo. Istočasno je sodelovala pri vajah za štud. medic. Od 1948-56 je sodelovala pri eksperimentalni kirurgiji na Kirurški kliniki v Lj. Od 1952-66 je bila član stalne ekipe, ki je vsak teden opravljala operacije pljuč na Inštitutu za TBC na Golniku. V letih 1971-74 je za doktorsko disertacijo raziskovala tudi možnosti preverjanja regionalnega bloka in opravljala raziskave s termovizijskim sistemom v mrb. bolnišnici. Delala je študijske analize o vplivu izbire anestezijske metode na smrtnost pri nekaterih kirurških posegih, na podlagi katerih je utemeljevala širjenje sodobnih metod regionalne anestezije za skupine kirurških posegov. - V letih 1949-51 je predavala anatomijo in fiziologijo na Višji dentistični šoli v Lj. Od 1962 vodi vaje za medicince in stomatologe iz anesteziologije in reanimatologije, od 1969 predava študentom medicine v 4. letniku anesteziologijo v predmetu Kirurška propedeutika in od 1983 v 5. letniku anestezijo in reanimatologijo v predmetu Izbrana poglavja iz kirurgije. Kot organizatorica, predavateljica in inštruktorica je pripravila številne tečaje za zdravstvene delavce različnih strok in stopenj. Bila je tajnica Prirodoslov. društva v Lj. in med pobudniki prirodoslovne revije Proteus. Bila je večkratna preds. Anesteziološke sekcije Slov. zdravniškega društva in članica odbora in različnih komisij Združenja anesteziologov Jsle. Članica je Zgod. društva in se intenzivno ukvarja z zgod. naravoslovja in anestezije. Svetovala in nadzorovala je izdelavo domače oblike anestezijskega aparata, ki ga je Elektromedicina izdelala v 100 primerkih za potrebe celotne Jsle. - Aktivno sodeluje pri izdajanju monografij o zdravilnih rastlinah *Folia scopoliana*, sodeluje pri Slov. enciklopediji, Terminološkem medicinskem slovarju SAZU in si prizadeva za slov. izrazoslovje v medic. stroki. Članica je Društva slov. prevajalcev, prevaja iz šved. jezika. Publicirani so prevodi nekaj švedskih mladinskih del, 1986

pa je izšel v slov. prevodu življenjepisni roman o C. Linnéju z avtoričinim uvodom o sodelovanju med Linnéjem in prvim zdravnikom idrijskih rudarjev J. A. Scopolijem. Dr. Sova je aktivna sodelavka pri Domicilnem odboru osebja in ranjencev SVPB »Pavla«, sodeluje pa tudi z Mestnim muzejem v Idriji. Objavila je dve samostojni publikaciji, 20 znanstvenih in strok. sestavkov, 10 kongresnih referatov in več kot 20 raznih drugih prispevkov, prevodov in poročil. Natančna bibliografija je v ured. PSBL.

Prim.: Osební podatki in poročilo za reelekcijo na Medic. fak. (tudi v arhivu ured. PSBL); ULjBB II, 516; III/2, 909; SLNP 279.

Bevk

SOBAN Stanislav, prof. pravnih in ekonomskih ved, r. 6. jun. 1913 v Lokavcu pri Ajdovščini na Vipavskem, živi v Trstu (v matičnih knjigah tudi »Suban«; ko pa je pod it. upravo matična služba prešla od župn. uradov na obč. civ. urade, so tam uradno priznali samo obliko Soban). Oče Stanko, mizar; socialno je aktivno delal v tedanjem delavskem gibanju in ustanovitelj in vodja vaške godbe na pihala; padel je v prvi svet. vojni; mati Jožefa Sežun, hči kmečke družine v Lokavcu. Osemletno osn. š. je obiskoval v domači vasi. 1. okt. 1926 so ga po posredovanju učitelja Leopolda Paljka sprejeli v Alojzijevišče v Gor.; tam je obiskoval eno leto pripravnico, ki je bila ustanovljena, da so se učenci naučili dovolj it. Jun. 1927 je opravil sprejemni izpit za prvi razr. drž. gimn. v Gor. Nato je bil sprejet v škof. zavod Malo semenišče. Tam je obiskoval notranjo šolo z učnim programom klas. gimn. in dodatkom treh ur slov. na teden (učil prof. A. Kacin). Ko pa so v semenišču po smrti nadškofa Sedeja začeli uvajati predpise po vzoru it. semenišč, se je odločil za prestop na drž. gimn. (1932). Maturiral je v polet. izpitnem roku 1934 (pismeni izpiti iz vseh predmetov v Gor., ustni v Vidmu). Istega leta se je vpisal na Znanst. fak. U v Padovi, a zaradi pomanjkanja finančnih sredstev ni mogel obiskovati predavanj, vaj in laboratorijev; zato se je prepisal na Pravno fak. z namenom, da bi postal notar. Da se je preživljal, je vseskozi inštruiral. Živel je v domačem kraju, deloma v Gor., v Padovo se je vozil le, kolikor je bilo potrebno za uradne formalnosti in izpite. 21. jun. 1940 je opravil diplomski izpit in bil proglašen za »doktorja prava« (laurea in giurisprudenza). Jeseni istega leta je nastopil notarsko prakso v pisarni no-

tarja dr. Meuccija v Ajdovščini. Jul. naslednjega leta pa je moral k vojakom. Bil je v Sarzanu (La Spezia) in v raznih krajih v Pienontu in dosegel stopnjo narednika pri posebnem oddelku motoriziranega topništva. Toda že v dec. istega leta (1941) se je rešil vojaške suknje na osnovi odredbe, ki je dovoljevala materi kot vojni vdovi, da je zaprosila za njegov začasni dopust. S tem si je rešil življenje, saj je bil regiment, h kateremu je pripadal njegov odred, poslan na rusko fronto, kjer so skoraj vsi padli. V letu 1942 je nadaljeval notarsko prakso, toda ne več v Ajdovščini, marveč v Gor., kamor ga je poklical notar dr. Rodolfo Seculin, ki je bil preds. notarske zbornice. Febr. 1943 se je spet znašel pri vojaki; dodelili so ga posebnim oddelkom (Compagnie speciali lavoratori). Najprej je bil v zbirališču v Potenzi, nato pa poslan v Savono. Po razpadu it. vojske 8. sept. 1943 se je vrnil domov v Lokavec. Na »samostojnem svobodnem ozemlju« na Vipavskem je ostal do nem. predora gor. fronte (24.-25. sept.). Nato se je z domačim ljudstvom umaknil v Trnovski gozd, ker se niso mogli upirati silni premoči nem. čet. Skrivaj se je vrnil v Gor., kmalu pa sprejel službo na mestnem županstvu v Gor. kot izredni uradnik na razpolago slov. podžupanu, odv. dr. Nikolaju Tonklju (za župana je bil tedaj v Gor. grof. Coronini-Cronberg, it. podžupan pa inž. Francesco Fogar, brat znanega trž. škofa A. Fogarja). Njegova glavna naloga je bila, pomagati pri raznih predavanjih in pri uvajanju dvojezičnega uradovanja; poleg tega pa je imel tudi razne druge naloge. Pri mestnem županstvu je ostal tudi po 1. maju 1945: najprej s posebnim komisanjem, ki ga je imenovalo poveljstvo NOV, nato pod MLO in končno pod ZVU; bil je tudi pomožni tajnik in zapisnikar Obč. sveta, ki ga je imenovala ZVU. Po vrnitvi it. uprave je moral to mesto zapustiti. Oporavali so mu celo državljanske pravice (te so mu spet polnopravno priznali šele 1958). Zato je zaprosil za službo na slov. š. v Trstu pod ZVU. S š. letom 1949/50 je nastopil prof. pot, najprej kot suplent (poučeval je različne predmete: mat., lat., it., slov., zgod., zemlj., filoz.) na raznih sred. š. (na niž. trg. strok. š., niž. gimn., realni gimn., klas. gimn., učit.). V š. l. 1954/55 je dobil stolico it. in lat. na Nižji gimn. pri Sv. Jakobu, s š. l. 1955/56 pa je bil nameščen na stolico pravnih in ekonomskih ved na Trg. tehn. zavodu Žiga Zois,

kjer je ostal do upokojitve, tj. 1. okt. 1976, najprej kot suplent, nato kot pov. prof., 1966, ko je v Rimu opravil drž. usposobljenostni izpit za poučevanje pravnih in ekon. ved na trg. tehn. zavodih, pa redni stalež. Za nobenega izmed predmetov, ki so sestavljali to stolico, ni bilo učnih knjig. Zato je v nekaj letih brezplačno sestavil in uredil ciklostilirana skripta, vezana v obliki knjige, in sicer za trgovinsko pravo, za osnove ustavnega in upravnega prava, za osnove finančne vede in davčnega prava, za osnovni nauk o ekon. vedi ter o ekon. statistiki: *Pravo. III. del. Osnove javnega prava*, Trst 1957; *Pravo. II. del. Osnove delovnega in trgovinskega prava*, Trst 1958 in 1960; *Država in državljani. Osnove javnega prava*, Trst 1959; *Javne finance. Osnovni nauk o finančni vedi in finančnem pravu*, Trst 1960 in 1971; *Ekonomska statistika*, Trst 1965; *Država in državljani. Osnove javnega prava. III. del*, Trst 1966; *Politična ekonomija. Osnovni nauk o ekonomski vedi, II. del*, Trst 1968; *Politična ekonomija. Osnovni nauk o ekonomski vedi. I. del*, Trst 1970; *Država in državljani. Osnove ustavnega prava*, Trst 1972; *Trgovinsko pravo*, Trst 1973. - Na šoli je opravljal tudi različna organiz. dela. Večkrat je bil imenovan za člana raznih komisij pri šolskem skrbništvu, pri ključnih izpitih na niž. in viš. sred. šolah in za koordinatorja pri usposobljenostnih tečajih za prof. pravnih in ekon. predmetov. Precej let je sodeloval pri upravi dijaškega lista *Literarne vaje*. 1977 je bil izvoljen za člana nadzornega odbora pri Kmečki in obrtni hranilnici in posojilnici na Opčinah, od 1979 do 1988 pa je bil član njenega Upravnega sveta; sodeloval je pri pripravi letnih poročil in pri raznih knjižnih izdajah. - V študentovskih letih se je živo zanimal tudi za socialna in narodno-polit. vprašanja ter sodeloval pri tedanji krščansko-socialni organizaciji slov. dijakov in študentov v Gor. (v zvezi s tem delovanjem je omenjen tudi v aktih II. trž. procesa). Na prošnjo vodilnih organov stranke Slovenske skupnosti je pred leti sestavil njen osnutek zakonskega predloga o zaščiti slov. narodne manjšine v It. Sodeloval je tudi pri sestavi poznejših izdaj tega zakonskega osnutka.

Prim.: Osební podatki z dne 20. mar. 1988; Arhiv DTTZ Žiga Zois, Trst; Arhiv gor. županstva; Slov. šolstvo na Gor. in Trž. 1945-1985, Trst 1986, pass.

SOČAN Lojze, ekonomist, r. 18. okt. 1938 v Soči, živi v Lj. Oče Ivan, kmet in gozdni delavec, mati Marija Kravanja, gospodinja. Osn. š. je dokončal v Soči, nižjo gimn. v Bovcu (1953), višjo gimn. v Idriji (1957). Na Ekon. fak. U v Lj. je diplomiral 1962, prav tam magistriral 1973 in doktoriral 1977, in sicer s področja mednar. menjave in gosp. razvoja. S strok. izpopolnjevanjem v tujini je pričel že kot študent, ko je bil pol leta (1961) na specializaciji v New England Merchants National Bank of Boston. Kasneje se je izpopolnjeval še na številnih narodnih in mednar. inštitutih oziroma ustanovah, specializiranih za gosp. razvoj in mednar. trgovino, in sicer v Salzburgu (1963), Ženevi (1969, 1981 in 1986), Bruslju (1973), Kieľu (1975), Parizu (1976), Tokiu (1977) in Washingtonu (1979). Po diplomi se je zaposlil na Inštitutu za ekonomiko, statistiko in demografijo oziroma Inštitutu za ekonomska raziskovanja (1962-66), nato je bil osem mesecev zaposlen v Usnjarskem kombinatu Konus v Slovenskih Konjicah. Zatem je prešel na Gospod. zbornico SRS, kjer je bil v Koordinacijskem odboru za blagovni promet svetnik za področje mednar. menjave. Od 1973 je ponovno na Inštitutu za ekonomska raziskovanja, kjer je od 1982 tudi direktor. Predmet Ekonomika SFRJ je predaval na Višji šoli za organizacijo dela v Kranju ter na Sred. polit. šoli v Lj. Od 1979 predava v Šoli Gosp. zbornice za poslovne kadre temi Vprašanja dolgoročne razvojne usmeritve Sje in Jsle oziroma Osnove dolgoročne izvozne usmeritve Sje in Jsle. Od 1981 predava tudi Ekonomiko industrije na Ekon. fak. Borisa Kidriča v Lj. Pri svojem raziskovalnem delu se je sprva posvečal predvsem področju mednar. menjave oziroma ekonomskih stikov Jsle s svetom, kasneje pa je segal vse bolj na področje razvojne problematike, tako da je sedaj njegovo temeljno raziskovanje posvečeno gosp. in družb. razvoju z vključevanjem in upoštevanjem tehnološkega razvoja ter razvoja gosp. sistema. Samostojno je objavil tri knjige: *Pot v gospodarsko razvitost (problemi dolgoročne usmeritve Sje)*, Lj. 1978; *Osnove selektivne razvojne politike*, Lj. 1981; *The diffusion of electronics technology in the capital goods sector: the Yugoslav case*, UNCTAD, New York 1986. Pri 6 knjigah je bil soavtor: *Japonska od posnemanja do izvirnosti*, Lj. 1982; *Družba, znanost, tehnologija*, Lj. 1982; *Makroprojekcija dolgoročnega razvoja kadrov SR Sje do leta*

2000, Lj. 1982; *Naučni i tehničko-tehnološki razvoj Jsle do 2000. godine*, Bgd 1982; *Integracije v gospodarstvu*, Lj. 1984; *Jugoslavija u svetskoj privredi na pragu XXI. veka*, Bgd-Zgb 1986. Poleg tega je objavil preko 60 strok. člankov in referatov ter opravil skoraj prav toliko raziskav in drugih strok. del, delno kot soavtor. Med temi velja omeniti predvsem doktorsko disertacijo iz 1977 z naslovom *Učinkovanje intervencionizma Evropske gospodarske skupnosti na mednarodno menjavo Jsle s tem območjem*. Kot priznan strokovnjak in znanstvenik je sodeloval ali še sodeluje pri številnih slov., jsl. in mednarodnih strok. organih, med drugim pri Komisiji CK ZKS za gosp. razvoj in ekonomsko politiko, Ekonomskem svetu pri IS skupščine SRS, Republiškem komiteju za raziskovalno dejavnost in tehnologijo, Programskem svetu Centra za usposabljanje delavcev v gospodarstvu pri Gosp. zbornici, Znanst. svetu pri raziskovalnem projektu Tehnološka strategija Jsle ter pri Komisiji za tehnološki razvoj in inovacije pri OECD v Parizu. O tem je izdal: *Ciljevi društveno-ekonomskog razvoja Jugoslavije i tehnološki razvoj* (v okviru projekta Tehnološka strategija Jugoslavije do XXI. veka), Privredna komora Jsle, Bgd 1987, 39 str.; *The European Community - Yugoslavia Trade Relations*; Inštitut za ekonomska raziskovanja, Lj., nov. 1987, 124 str. + 84 str. Statistical Annex; *Federal Industrialization Policies in Yugoslavia*; v knjigi *Industrial Policies and Structural Change*; Macmillan Press in Association with the Vienna Institute for International Comparative Studies, London 1987; *Yugoslavia in the world economy on the threshold of the XXI century*; Institut za mednarodnu politiku i privredu, Bgd 1987, 467 str. Za svoje delo je dobil red dela z zlatim vencem, za knjigo *Pot v gospodarsko razvitost* pa nagrado sklada Borisa Kidriča za leto 1980.

Prim.: Osební podatki; Ni energije zoper zapravljanje energije?, NRazgl 19. jul. 1985 s sl.; Kakšna naj bo usposobljenost delavcev, Dnevnik 1. sept. 1984; Zdaj gre za preživetje, Teleks 13. maja 1987.

Mlakar

SOKLIČ Jakob, duhovnik, kulturni delavec, zgodovinar, r. 7. maja 1893 na Bledu, u. 21. dec. 1972 v Slovenj Gradcu. Oče Jakob, gostač, mati Mina Mandelc, gospodinja. Po osn. š. na Bledu je obiskoval Škof. klas. gimn. v Sentvidu nad Lj., bogoslovje je začel v Lj., nadaljeval v Gor.,

dovršil v Stični, kjer je bilo med vojno gor. bogoslovje. Posvečen je bil za trž. škofijo v Lj. 10. jun. 1917. V Trst ga je že kot bogoslovca povabil in sprejel v trž. škofijo škof dr. Andrej Karlin. Službe: kpl. v Hrušici pri Podgradu (15. jul. 1918 - 22. mar. 1922), nato kpl. in katehet v Šklednju v Trstu (23. mar. 1922 - 30. nov. 1924), žup. uprav. v Klanca (1. dec. 1924 - 15. mar. 1928), iz Klanca je nekaj časa oskrboval tudi Podgorje. Osovražen od faš. je moral v apr. 1928 oditi iz trž. škofije in je šel na povabilo tedanjega mrb. škofa Karlina v mrb. škofijo, kjer so ga tudi inkardinali. Tu je bil najprej provizor oz. župnik vikar pri Sv. Vidu pri Ptuj (16. mar. 1928 - 15. avg. 1933). Mestno župnijo v Slovenj Gradcu je prevzel 18. avg. 1933 in ostal njen župnik do smrti. 1941 so ga Nemci zaprli v Mrbu. Po treh mesecih zapora so ga izgnali na Hrvaško. Sprejel pa je vabilo stiškega opata, da pride v stiški samostan. Tu je vodil po naročilu lj. škofa zavetišče za starejše duhovnike lj. in mrb. škofije. Uredil je redno službo božjo v Sp. Dragi (župnija Stična) in jo vodil do konca maja 1945. Obenem je imel stanovske duhovne vaje po raznih krajih lj. škofije in postne pridige v frančiškanski c. v Lj. - Po vrnitvi v Slovenj Gradec je nadaljeval pred vojno začeto delo z vno, ki ga je odlikovala povesod, kjer je služboval (že v Trstu npr. je bil odb. Glasb. in Dijaške matice). Bil je soupravitelj Sv. Miklavža pri Slovenj Gradcu ves čas do 1961, prodekan dekanije Stari trg od 1948, dekan od 1. maja 1963 do 1. maja 1971, častni kanonik mrb. kapitlja od 7. maja 1968. - S. je bil sposoben dušni pastir, odličen katehet, velik prijatelj mladine, ljubitelj umetnosti, kar priča njegov »Sokličev muzej«, lepo obnovljena in preurejena mestna župnijska cerkev in dostojen spomenik Ksaverju Mešku na Selah, ki je izdelan po njegovi zamisli, nadalje Meškova soba v župnišču v Slov. Gradcu. V svojem muzeju je S. zbral okrog 360 slik, več kipov domačih in tujih umetnikov, kulturno zgodovinske, arheološke, narodopisne, numizmatične redkosti. To ustanovo je mrb. škof dr. Franc Kramberger 4. okt. 1985 odlikoval z visokim odličjem — medaljo škofa A.M. Slomška »za zvesto služenje«. - S. je veliko pisal v razne časopise. Njegovo največje delo pa je knjiga *Istra kliče*, ki je 1928 izšla v Lj. v založbi Jug. Matice. Na 75 straneh popisuje hude razmere na Primorskem od 1918 do 1928. Pisatelj obravnava dogodke, ki jih nikjer

drugje ne dobimo, kot neposredna priča, v obliki dnevnika. - S. je izpolnil veliko let, pa tudi veliko storil dobrega za Cerkev in kult. napredek mesta Slov. Gradec. Stoji v dolgi vrsti slovenskih duhovnikov, kult. delavcev, ki niso skrbeli le za vero svojih ljudi, temveč tudi za njihovo kulturo in jih tako vodili k pravi človečnosti.

Prim.: SkATrst; ŠkAMrb; SBL III, 404-05; Sporočila slov. škofij 29. okt. 1985, 127; J. Z., Zlata tišina drobnih reči (o Sokličevem muzeju), Družina, 1985, št. 39; Sergej Vrišer, NRazgl okt. 1985; Liki iz naše preteklosti: J. Soklič, govor D. Jakomina na tržaškem radiu 2. febr. 1973.

Škerl

SOLER Anton - Biljenski, pianist, r. 24. maja 1930 v Biljah pri Novi Gor., živi v Buenos Airesu. Oče Kristjan, pek in trgovec, mati Elizabeta Peric. Osn. š. v Biljah (1936-40), v Gor. pa nižjo sred. š. (1941-45) in prvi letnik učit. (1946-47). Glasbe ga je učil oče, ki je bil učenec Emila Komela, od 1936 se je učil v Gor. klavir pri učiteljih: Carmen Pick (1937-44), Rafael Kurelič (1944), Ersilia Russian (1944-45) in Olga Ehrenbaum (1946-47). Izpite je opravljal na drž. konservatoriju Ateneo musicale v Trstu (zdaj Conservatorio Tartini), kjer je 1946 diplomiral. Mar. 1948 se je družina izselila v Buenos Aires v Argentini in tam je 1951-53 nadaljeval in dovršil glasb. študij na Konserv. sv. Cecilije. Učili so ga: Jorge Fanelli klavir, Luis Gianneo in José Rodríguez-Faurré kompozicijo. 1953 se je udeležil klavirskega natečaja in dobil 1. izred. nagrado z zlato medaljo. Med 1959-63 je honorarno učil klavir na Konserv. sv. Cecilije, od 1963 poučuje zasebno, potem je postal redni prof. na pokrajinskih konserv. v San Martinu in Morónu (prov. Buenos Aires). - S. se je prvič predstavil gor. javnosti kot 9-letni deček in doživel velik uspeh. Od 1950 nastopa na javnih koncertih in na radiu v Argentini: Buenos Aires, Bahía Blanca, Córdoba, Mendoza, Río Cuarto, Rosario. 1958-59 je priredil cikel koncertov sodobne glasbe in sodeloval na koncertih Združenja mladih argentin. skladateljev. Potem je odšel po svetu: Peru 1958; Urugvaj 1959, 1961; Čile 1961; v Jsl 1954 (Dubrovnik, Bgd, Lj., Celje, Mrb., Niš, Nova Gor., Osijek, Sombor, Subotica); 1964 na recitalih ali z orkestrom (Bgd., Lj., Koper, Nova Gor., Mrb., Skopje); 1954 v Trstu. - Najbolj pa se je uveljavil v Argentini, kjer je v Buenos Airesu večkrat nastopil v najuglednejšem Teatru Colón in drugih koncertnih dvorah.

nah. Veliko je sodeloval na festivalih rojakov, ki so prišli v Argentino med obema vojnama, v avg. 1984 tudi na festivalu v društvu Triglav. 28. apr. 1984 je imel koncert pri povojnih zdomcih v Slov. hiši v Buenos Airesu v okviru SKA. Sodeloval je tudi pod vodstvom slavnih dirigentov.

Prim.: Družinski podatki; Zgod. društva Triglav, okt. 1981; SvSl apr. 1984; Glas SKA jul.-avg. 1984; Raf. Ajlec, SBL III, 405 in tam navedena liter.; L. M. Škerjanc, Glasb. slovarček, Lj. 1962, 142.

F. Č.

SORČ Ciril, duhovnik, teolog, strok. pisatelj, r. 8. maja 1948 v Stomažu na Vipavskem. Oče Franc, zidar, mati Zofija Bratina. Osn. š. je obiskoval prvi dve leti v Stomažu, 3. in 4. razr. v Skriljah, ostale štiri razrede v Dobravljah. Med 1963-67 je študiral na klas. gimn. v Malem semenišču v Vipavi (Srednja verska šola), kjer je tudi maturiral 1967. Jeseni istega leta se je vpisal na Teol. fak. v Lj. in tam dipl. 1973. V duhovnika posvečen 29. jun. 1972 v Idriji. 1973-76 kpl. v Izoli, nato eno leto žup. upr. na Vojskem, v tem letu napravil lic. iz teologije, od 1977-83 spirital v Malem semenišču v Vipavi. 1980 doktoriral na Teol. fak. v Lj. iz teologije. Od 1983 do 1988 žpk v Knežaku in od 1985 tudi hon. pred. dogmatike na Teol. fak. v Lj. 1987 je dosegel naslov habilitacijskega docenta. Član je Medškof. liturgičnega sveta in Tajništva SKJ za neverne ter Škof. sveta za duhovne poklice. Urcjal je listič *Gospod kliče* (od 1982-86). V svojih delih se ukvarja predvsem s teol. vprašanji. Doktorsko disertacijo *Soočenje z Moltmannovo teologijo upanja* je 1980 izdal kot knjigo (Vipava, 268 str.). S-vo drugo knjižno delo je *Prihodnost sveta in človeka, Eshatologija*, Lj. 1987. Jeseni 1988 je odšel na enoletno izpopolnjevanje v Rim. - Dela: *Pierre Teilhard de Chardin - odstranjevalec pregraje med vero in znanostjo*, BV 30 (1970), 265-83; *Teilhard de Chardin o »večni ženskosti«*, BV 33 (1973), 130-38; *Moltmannov pogled na človeka*, BV 37 (1977), 200-07; *Kaj je z vero pri zakramentih?*, CSS 15 (1981), 36-38; *Revolucionarne prvine krščanskega upanja*, Poslednja revolucija (Zbornik predavanj s teološkega tečaja o aktualnih temah za študente in izobražence 1981-82, Lj. 1982, 97-119); *Obdarjenost - izhodišče češčenja*, BO (Božje okolje) 6 (1982), 89-92; *Romarski značaj izvoljenega ljudstva*, Romamo, Koper 1981, 1-4; *Ustvarjeni za veselje*, BV 42 (1982), 200-14; *Teo-*

loški pogled na igro, BV 42 (1982), 301-18; *Bogoslužje - prostor različnih služb*, CSS 17 (1983), 12-14; *Sprava - božje in človeško delo*, CSS 19 (1985), 73-75; *Krščanstvo - vera veselja*, CSS 18 (1984), 71-73; *Kdo je kristjan?*, BV 44 (1984), 171-78; *Ekološki problem v luči teologije*, BV 46 (1986), 325-38; *Kruh naš vsakdanji*, BO 7 (1983), 124-28; *Glej, prihajam*, BO 9 (1985), 1-4; *Kdor bo vztrajal do konca*, BO 10 (1986), 141-43; *Rojstvo iz vode in Duha*, BO 11-12 (1987), 7-10; *Zaupajte, jaz sem svet premagal*, BO 11-12 (1987), 173-76; v Družini *Ob izviri razodetja*, več prispevkov; *Duhovnik izvidnik s sadovi iz obljubljene dežele*, Družina 26-27 (XXXVI) 1987, 12; *Kruh v Jezusovih rokah*, BO 12 (1988), 70-72; *Marija in misijoni*, MO (Misijonska obzorja) 2 (1988), št. 2, 16; *Marija v koncilskih in pokoncilskih dokumentih cerkvenega učiteljstva* (predavanje na teol. tečaju v Lj. in Mrbu 6. in 7. apr. 1988). - Prevodi v slov.: Gisbert Greshake, *Priestersein - Zur Theologie und Spiritualität des priesterlichen Amtes*, Herder, Freiburg-Basel-Wien 1982, 205 str. (rokopis). - Ocene: Jürgen Moltmann, *Gott kommt und der Mensch wird frei*, BV 36 (1976), 576; Jürgen Moltmann, *Trinität und Reich Gottes*, BV 41 (1981), 126; Hans Urs von Balthasar, *Kleine Fibel für verunsicherte Laien*, BV 40 (1980); P. N. Evdokimov, *L'art de l'icône. Theologie de la beauté*, BV 42 (1982), 116; Herbert Vorgrimler, BV 42 (1982), 120; P. Lapride-J. Moltmann, *Jüdischen Monotheismus - Christliche Trinitätslehre*, BV 42 (1982), 121; Paul Tournier, *Učimo starjeti*, CSS 16 (1982), 29.

Prim.: Osební podatki; Družina 1980, št. 19, 6; 1981, št. 49-50, 10; 1987, št. 12, 6; NL 19. mar. 1987; Letopis Cerkve na Slov. 1985, pass.

Blazič

SORTSCH Edvard, podjetnik, narodnjak, r. 18. sept. 1815 v Bovcu, u. 30. avg. 1871 v Trstu. Oče Andrej, posestnik, mati Ana Klavžar. Trinajstleten je prišel v Trst, kjer se je posvetil trgovini z železnino. 1855 je kupil hišo na Škorklji, 1859 zemljišče v današnji ul. sv. Frančiška št. 41-43, kjer je postavil še stoječi stolp za izdelavo šiber. Z ženo Carlo Vio, s katero se je poročil 2. febr. 1845, je imel deset otrok, ki so bili vzgojeni v it. duhu. Sin Arturo, r. 13. avg. 1851, je bil gari-baldinoc, po družinskem izročilu trobentač. S. je bil 1861 izvoljen za preds. Slovanske čitalnice v Trstu. V letih 1866-69 je bil poročnik v okoličanskem bataljonu, 1869 med tržaškimi usta-

novniki SM. V zadnjih letih pred smrtjo je gosp. propadel, baje zaradi ženine razsipnosti.

Prim.: Matične knjige župnij Bovec, Sv. Marija Snežna in Sv. Anton v Trstu; Zemljiška knjiga za k.o. Škorklja in Trst; Almanacco e guida scematica di Trieste, 1862-1871; Osservatore Tricestino 5. sept. 1871, str. 1628; Levstikova pisma, uredil Avg. Pirjevec, Lj. 1931, 258-60; Attilio Tamaro, Storia di Trieste, II, Roma 1924, 442.

Samo Pahor

SOSIČ Edvard, šolnik in prosvetni delavec, r. 11. avg. 1885 pri Sv. Ivanu (Trst), u. 30. apr. 1978 v Murski Soboti. Oče Jožef, mati Apolonija Gerdol iz Rocola (Trst). Po osn. š. pri Sv. Ivanu je obiskoval nem. klas. gimn. v Trstu in nadaljeval na učiteljskišči v Kopru, kjer je maturiral 1906. Učil je: na Proseku 1906-15, v Barokovljah in pri Sv. Ivanu 1915-18, spet na Proseku 1918 do 31. okt. 1927, ko so ga faš. oblasti nasilno upokojile. 1930 se je preselil v Jslo in najprej učil v Selcah nad Škofjo Loko 1931-32, nato v Puconcih pri Murski Soboti 1932 do 6. apr. 1941. Med madž. okupacijo so ga poslali v Medžimurje. Po vojni je učil v Dokležovju pri Beltinoidih 1945-46 in v Rakičanu pri Murski Soboti do 10. dec. 1946, ko je stopil v pokoj. Nato je vrsto let delal v mlad. knjižnici v Murski Soboti, kjer je bil pedagoški vodja in mentor dijakov-vozačev. V Murski Soboti si je zgradil hišico in v njej živel do smrti. 1910 se je poročil z Ivano Pertot. - S. je bil na Proseku in Kontovelu med ustanovitelji oz. med sodelavci obeh knjižnic, katerima je podaril veliko svojih knjig.

Prim.: A. Šavli, Častitljivi jubilej E. S., zavednega slov. učitelja, PDK 26. avg. 1975 s sl.; Umrl je E. S., nekdanji proseški učitelj, PDK 7. maja 1978; podatki ge. Minke Pahor.

Jem.

SOSIČ (SOSICH) Ivan, geograf in prirodoslovec, r. 26. dec. 1893 na Opčinah pri Trstu, u. 22. maja 1971 prav tam. Oče Ivan Marija - Sošček, kmet, mati Marija Vremec - Mežnarjeva, gospodinja. Šolal se je doma in na klas. gimn. v Trstu in Lj., kjer je maturiral 15. jul. 1919. Med prvo svet. vojno je bil mobiliziran v avstr. vojsko (1914-18). Neposredno po ustanovitvi U v Lj. se je vpisal na Filoz. fak. v jeseni 1919 in študiral geografijo in prirodoslovje. Jun. 1923 je dobil absolutorij, 22. okt. 1924 pa izpričevalo o usposobljenosti za pouk. prirođ. in zemlj. na sred. šolah (Filoz. fak. U v Lj. št. 9 ex 1923 - 22. okt. 1924). Služboval je na gimn.: Foča (15. mar. 1925-29), Daruvar (1929-32), Petrinja (1932-38), Gli-

na (1938-41), Karlovac (1941-45). Po vojni se je vrnil domov na Opčine in poučeval na Slov. nižji gimn. v Trstu (1945-46), nato na Višji real. gimn. (zdaj Licej Fr. Prešeren) do upokojitve 1963. Ker se je zaradi faš. v mladosti umaknil v Jslo in postal njen državljani, je moral v Trstu vsako leto vlagati prošnjo za nastavitev in je bil upokojen kot suplent. - S. je začel takoj po vrnitvi zbirati gradivo za zgod. Opčin. Iz tega je priobčil dve razpravi v JKol: *Črtice iz preteklosti Opčin* (1968) in *Pastirji* (1974), ostalo je dal na razpolago za knjigo *Vas, ljudje in čas*. Zgodovina Opčin (Trst 1975). Ured. Angel Vremec ga imenuje v uvodu »glavnega sodelavca«. - Pred prvo svet. vojno je bil aktiven Sokol, po zadnji vojni je bil med ustanovitelji PD Tabor, član njegovega nadzor. odb., preds. nadzor. odb. športnega društva Polet. Kot človek je bil zelo dober, v šoli očetovski.

Prim.: Žpk arh. na Opčinah; arh. U v Lj. in Liceja Fr. Prešeren v Trstu; IzvTrst 1948-63; Prof. I. S., PDK 22. maja 1971 s sl.; j.k. (Jože Koren), Zadnje slovo od prof. I. S., PDK 25. maja 1971; V. Beličič, Prof. I. S. v spomin, KatG 27. maja 1971; Umrl je prof. I. S., NL 27. maja 1971; (R. Petaros), Prof. I. S., IzvTrst 1971, 63 s sl.

Svk.

SOSIČ Milan, inž. gradbenik, šolnik, politik in zadružni delavec, r. 7. jun. 1908 na Opčinah pri Trstu, u. 14. jul. 1987 v bolniš. v Trstu. Oče Andrej, odvetnik, mati Olga Kariž, šivilja. Osn. š. na Opčinah, gimn. v Novem mestu (vojna sirota), matura 1927. Dobrotnik mu je bil p. Leopold Danev. U v Padovi, specializiral se je za gradnjo cest in mostov, diploma 1932; istega leta je opravil tudi drž. izpit v Rimu. Prvo službo je nastopil v Trstu pri inž. Battigelliju, nato v Milanu pri Montecatini. Po vojni je ustanovil z inž. Jos. Sosičem samostojno gradb. podjetje in obnovil številne vasi: Čezsoča, Tomačevica na Krasu, zgradil dom šolskih sester v Trstu in Marijin dom v ul. Risorta 3 (Trst), Slomškov dom v Bazovici, cerkev pri Sv. Ani, Marijin dom v Rojanu in pri Sv. Ivanu v Trstu, Finžgarjev dom na Opčinah. Kot inž. je izrisal številnim zasebnikom lastne domove in jim pomagal z nasveti. 1929 je bil poklican k vojakom v Palermo, postal častnik, a kasneje degradiran kot »elemento filoslavo«. Od 1960 do 1975 je učil matem. na slov. trž. sred. šolah. Po vojni se je vključil v Slov. kršč. social. zvezo (SKSZ) in postal na prvem občnem zboru 1. avg. 1948 njen podpreds.,

kasneje preds., od 1954 v Slov. katoliški skupnosti (SKS), pozneje v Slovenskem ljudskem gibanju (SLG) in od 1962 v Slov. skupnosti (SSK). Kandidiral je na prvih povojnih volitvah v Trstu 12. jun. 1949 na Slov. narodni listi. Jan. 1950 je bil ustanovljen Akcijski odbor za obrambo STO in S. je v njem zastopal SKSZ; potegoval se je za STO in za slov. pravice v javnosti. Kandidiral je tudi na vsakih naslednjih obč. in pokraj. volitvah in bil za SSK med leti 1970-75 pokraj. svetovalec in odbornik za proračun. Pozneje je bil več let finančni svetovalec v Drugostopenjski davčni komisiji. 1982 je bil izvoljen za svetovalca krajevnega sosveta za Vzhodni Kras na listi SSK in bil med 1982-83 preds. tega sosveta. Ves čas je bil član župniškega sveta na Opčinah. Od požitve Hranilnice in posoj. na Opčinah je bil njen podpreds. in od 1976-83 preds. Zanj je napravil načrte za novi sedež na Bazoviški cesti in vodil gradbena dela. Za bančne usluge je bil odlikovan s priznanjem vsedrž. zveze Kmečkih hranilnic iz Rima. 1985 se je zaradi bolezni umaknil iz javnega dela.

Prim.: Osebna pola; poročila domačih; letna poročila Hran. in posoj. na Opčinah; arh. SSK in poročila na občnih zborih; knjiga Hranil. in posoj. na Opčinah, Trst 1983 (z dvema Sevima člankoma in sl.); Hvaležni župnik, † inž. M. S., KatG 23. jul. 1987.

Sah

SOSIČ Viktor (SOSSI Vittorio), šolnik in inž., r. 9. jul. 1915 v znani Sosičevi družini na Opčinah pri Trstu, u. 27. sept. 1973 tam. Osn. š. na Opčinah, it. gimn. v Trstu, Tehn. fak. U v Padovi, a je moral zaradi vojne študij prekiniti. Ker je bil vključen v slov. študent. gibanje, so ga 12. sept. 1940 aretirali in na drugem trž. procesu pred Posebnim sodiščem dec. 1941 obsodili na 24 let zapor; uvrščen je bil v skupino intelektualcev. Kazen je prestajal v različnih zapori. Po vojni se je ponovno lotil študija in 1948 diplomiral iz inženirstva. Takoj je nastopil službo na slov. nižji strok. š. v Nabrežini in v Sv. Križu, kjer je učil matem., fiz. in ris. 1. okt. 1953 je postal poverjeni in 1969 redni ravn. nižje sred. š. »S. Kosovel« na Opčinah, kjer je ostal do nenadne smrti. Za razvoj šole si je veliko prizadeval, podprl šolsko leposlovno glasilo *Le-teči zmaj* (od 1963 dalje), skupaj s prof. Ronkom, Senčarjem in Theuerschuhom je pripravil učno knjigo *Tehnologija* za nižje industr. in strok. šole in tečaje, Trst 1954, ZVU, 277 str.;

sodeloval je pri učbeniku Artač-Kodrič, *Zgodovina*, III. del - Evropa po letu 1815, ckl. 1967. S prof. Stefančičem in Kodričem pa je pripravil prevode knjig: Enzo Bovio: *Eksperimentalna geometrija* za sred. šole, Turin 1968, zal. Lates; Enzo Bovio, *Diagrami in osnove algebre* za sred. šole, Turin 1968, zal. Lates; Enzo Bovio, *Sodobna aritmetika* za sred. šole, Turin 1968, zal. Lates. Ker ni bilo dovolj tiskanih knjig, je pridobil profesorje, da so pisali skripta, šola pa jih je razmnoževala in zalagala.

Prim.: (R. Petaros), V. S., IzvTrst 1973, 64; M. Jevnikar, V. S., KolGMD 1974, 128 s sl.; Avg. Sfiligoj, Ob tridesetletnici osvoboditve, Utripli. Trst, dec. 1975 - mar. 1976, 26-37; Sardoč, pass., 275-76; Slov. šolstvo na Goriškem in Tržaškem 1945-1985, Trst 1986, pass.

Sah

SOSOL Henrik, tiskarski strokovnjak, r. 10. febr. 1912 v Gor., u. 14. maja 1978 v Buenos Airesu (Arg.). Po osn. š. je dovršil grafično šolo in s 14 leti stopil v tiskarno Paternolli v Gorici in tu prehodil vse stopnje strok. izpopolnjevanja: triletna vajeniška doba, pomočniški izpit, tri leta pomočniške prakse, nekaj let specializacije z raznimi izpiti in šele nato mojstrski izpit. Kot črkostavec je sestavljal slov., hrv., it. in ruske tekste. V mladosti se je udeležil natečaja it. ročnih stavcev iz vse It. in zasedel častno tretje mesto. V poklicu je zlomil nešteto strani in pri vseh gledal na estetsko enoto. Z 22. letom se je poročil z Emo Chinese iz Vidma in imel pet hčer. Med drugo svet. vojno so ga mobilizirali in je služil kot narednik. 1949 se je izselil v Argentino in se naselil v Slovenski vasi v Lanúsu (Buenos Aires). Leto kasneje mu je sledila vsa družina. Sprva je delal v tiskarni »Córdoba«, od 1960 pa tudi v slov. tiskarni »Vilko« (Čeč) do sept. 1976, ko je stopil v pokoj. Med drugim je zlomil vse Zbornike Svobodne Slov. od 1961 do 1971-72, prav tako v tem času vse številke tednika Svobodna Slovenija.

Prim.: H. Sosol - umrl, SvSl 1. jun. 1972 s sl.

Jem.

SOSSI Marco (SOSIČ Marko), filmski, televizijski, gledališki in radijski režiser, scenarist, r. 22. dec. 1958 v Trstu. Oče Bruno, kvalificiran delavec, mati Valerija Crobatti (Hrovatin), šivilja in amaterska igralka. Živi na Opčinah pri Trstu. Osn. in sred. š. na Opčinah, Trgov. tehn. zavod Ž. Zois v Trstu, kjer je 1977 maturiral. Film-

sko in gledališko režijo je študiral na Akademiji za kazališno i filmsku umjetnost v Zgbu, kjer je 1984 diplomiral. - S. se je za gledališče zanimal že kot otrok in pozneje kot dijak režiral pri openskem SKD Tabor ter takoj vzbudil pozornost. S poklicnim gledališčem se je srečal v sez. 1972/73 kot igralec v otroški igri Janko in Metka Saše Škufca v SSG Trst. Nastopal je potem še pri SAG v Trstu in igral v Zgbu v filmu Živi bili pa vidjeli (1980) v produkciji Zgb filma. Kot asistent režije se je izpopolnjeval v Operi in na TV v Zgbu in pri SSG v Trstu. Med študijem v Zgbu je posnel dokumentarce *Hod*, v Trstu kratkometražni film *Pomladni posmehi* (1980) in naslednje leto diplomsko delo *Nova pot* v produkciji Alpe Adria Trst in AKFITV Zgb. Tematika obeh filmov, za katera je S. sam napisal scenarij, je osamljenost in odtujenost sodobnega človeka, njegove neizpolnjene želje in tesnoba. Snemal je v Trstu s tržaškimi poklicnimi igralci. Za diplomsko nalogo si je izbral še it. filmskega režiserja in pisatelja P. P. Pasolinija in njegovo delo, kar ga je spodbudilo, da je napisal scenarij in posnel za it. TV (tretja mreža) dokumentarni film *Zgodba o Dini* (Storia di Dina), slov. violinistki z Opčin, ki je bila v mladosti prijateljica P. P. Pasolinija. 1985 je režiral v produkciji Viba filma v Lj. celovečerni film *Starati se nežno*. 1983 je napisal scenarij in postavil na oder v Lj. v Cankarjevem domu *Skrinjo orehovo*. Gledal. režije ni zanemarjal. V Rimu je s skupino Teatro, ki jo je ustanovila Clara Colosimo, v gledališču Trastevere režiral *Intervju* Matjaža Kmecla v it. prevodu. V SSG v Trstu je postavil na oder svojo po Andersenu napisano otroško igro *Ole Luk* (1987), v sezoni 1988/89 pa komedijo O. Wildeja *Važno je imenovati se Ernest*. Tudi kot poklicni režiser je ostal S. zvest amaterskim odrom. Zanimiv je bil 1978 njegov originalni kolaž *France Bevk* pri SKD Tabor na Opčinah, 1986 pa v okviru Tabora mladih velika lutkovna predstava *Kresna noč*, ki jo je napisal po povesti Janeza Trdine. S. se je uveljavil tudi kot radijski režiser pri trž. postaji TrstA, kjer je zrežiral okoli 25 radijskih iger, med temi tudi brani roman v 63 delih *Pod svobodnim soncem* (F. S. Finžgar) in *Ljubezenska pisma* med pisateljem Schnitzlerjem in igralko A. Sandrock. Sam je napisal za radio igre: *V dolini gnijejo kostanji*, *Pogovori pred zločinom*, *Noč je legla na njene oči* (1983), *Boginja Sosljanskega zaliva* (nadalje-

vanka v 8 delih). Piše tudi krajše povesti: *Tišina*, *In potem zapade sneg*, *Kapljice vlage v hotelski sobi*, *Vse se je zdelo mirno in tiho*. V it. jeziku so napisani scenariji: *Sorridi Agnese*, *Senza ricordi*, *Dolci lacrime dell'inganno*, *Vecchio appuntamento*. Se-vo delo je imelo že od prvih začetkov velik odmev pri občinstvu in slov. lokalno časopisje je vestno beležilo njegove uspehe.

Prim.: Osební podatki; osebna pola pri Ods. za zgod. in etn. pri NSKT; PDk 29. mar. 1975 s sl.; 11. maja 1979 s sl.; 6. jul. 1980 s sl.; 12. nov. 1980; Delo 14. nov. 1980; PDk 15. nov. 1980; 16. nov. 1980; 15. nov. 1981; 15. dec. 1981 s sl.; 13. febr. 1983 s sl.; 16. mar. 1984 s sl.; 17. maja 1984 s sl.; 21. nov. 1986; 18. mar. 1988; fotografija na Ods. za zgod. in etn. pri NSKT.

LRS

SOSSI Vekoslav (Alojzij, Gligl), strokovnjak za pristanišča, javni delavec, r. 3. maja 1907 v Barkovljah pri Trstu, živi v Trstu. Oče Dragotin, uradnik v tržaški luki, mati Antonija Gerbec. Osn. š. Barkovlje (1913-17), pripravnica Trst (1917-19), slov. gimn. Trst (1919-20), slov. zasebna mešč. š. Trst (1920-21, izpit v Postojni), it. trg. š. Trst (1921-23). Zasebno je nadaljeval študij na trg. viš. sred. š. (računovodstvo) na Istit. tecn. Leonardo da Vinci v Trstu in dovršil Trg. fak. na U v Trstu (1940-44). Na trž. U je opravil tudi dvoletni tečaj v predmetih Tehnična, trg., upravna organizacija podjetij in Gospodarsko trg. kultura južneevrop. držav. - V službi je bil v Javnih skladiščih trž. luke, kjer je napredoval od uradnika do višjega uradnika, načelnika kontrolnega oddelka in načelnika želez. oddelka, in to od sept. 1923 do sept. 1945, vmes je 1927 odslužil voj. rok. Pred prihodom jsl. vojske 1. maja 1945 v Trst je pripravil načrt za prevzem oblasti v Javnih skladiščih, ki ga je jsl. oblast odobrila in ga imenovala za dir. in uprav. luške organizacije (od 4. maja do 3. avg. 1945). Nato je od sept. do nov. 1945 delal pri PNOO v Trstu, ko je odšel na Reko za dir. Javnih skladišč Reka (nov. 1945 - jul. 1947). Vrnil se je v Trst in postal generalni dir. Centralspeda (od 1. avg. 1947 do 31. avg. 1949). Nato je vodil trg. in industr. poslovanje pri Imp. Exp. Gombač (sept. 1949 - jun. 1954). 19. febr. 1955 so ga aretirali in zaprli, češ da je sodeloval pri ustrelitvi dveh finančnih stražnikov, ki naj bi bila streljala 3. maja 1945 v ul. Udine na part. Brigado Sr. Kosovel. V ječi je bil 17 mes., na razpravi jun. 1956 pa popolnoma oproščen, ker so priče, ki so ga

osebno poznale, dokazale, da ni bil navzoč na kraju dogajanja. Kljub temu so mu odvzeli ofiirski čin in ga še naprej preganjali, da se je moral 1957 izseliti v Venezuelo, kjer je bil v Caracasu načelnik kredit. odd. Cauchos General Caracas (1957-60), nato dir. uprav. štirih podjetij industr., trg. in finanč. značaja (1960-65), končno lastnik 5 združenih venezuelskih bank (1965-67). 1967 se je vrnil v Trst in se odmaknil javnosti. 1982 je s prijatelji ustanovil Società Triestina di Cultura - Tržaško prosvetno društvo - Triester Kulturverein »Maria Theresia« in postal njegov preds. Društvo je začelo izdajati strojep. avtogr. tromesečnik *Concordia* - *Sloga* - *Eintracht*, Bollettino informativo, v katerem so članki v it., nekaj malega v slov. in nem. Od 1982 do 1985 je izšlo 10 števil, potem je prenehalo zaradi finančnih težav. V listu so hoteli študirati in ovrednotiti zgod., kult. in ekonomijo Trsta in ozemlj, ki so z njim povezana, v polnem spoštovanju vseh narodnostnih in jezikovnih komponent. Pri tem jih je vodil izrazit demokratski duh, da bi dosegli edini cilj, medsebojno razumevanje, slogo. - S. je v mladosti sodeloval v več društvih v Barkovljah: Šport. društvo Val II, Mladinsko društvo »Barkovlje« (ustanovnik), Pev. društvo Adrija, Veslarsko društvo Sirena in v Srednješolskem društvu Tommaseo (Trst mesto). Pod faš. so ga preganjali in 1925 so ga faš. pretepli, ko se je vračal s pevske vaje. Ko se je uprl spremembi priimka, je izgubil stalno službo, očeta pa so odpustili iz službe. 1942 so ga poklicali pod orožje do 8. sept. 1943. 1944 ga je poslal rav. Javnih skladišč na prisilno delo (Kriegsarbeiter). Od 28. apr. do 4. maja 1945 se je boril proti Nem. Z Reke je bil 1946 poslan kot luški strok. na mirovno konferenco v Pariz (skupaj z Beblerjem), kjer je ostal 21 dni.

Prim.: Vprašalna pola v Zgod. ods. NSKT, kjer so tudi drugi dokumenti in slov. in it. časopisi, ki so poročali o njegovi aretaciji in oprostitvi; slika PDK 23. jun. 1956; intervju na RAITrsta 1983 (arhiv).

Jem.

SOTTOSANTI Francesco, učitelj, fašistični aktivist, r. 31. jul. 1894 v mestu Piazza Armerina (Enna) na Siciliji, u. 4. okt. 1930 v Vrhpolju pri Vipavi (Ajdoščina). Kot učitelj, ki je bil premoščen na Prim., da bi sodeloval pri poitalijančevanju slov. otrok, je bil zaupnik organizacije Opera Nazionale Balilla za občino Vipavo. Bil je tudi pripadnik 62. legije faš. milice. V priča-

kovanju, da dobi čin capomanipolo (poročnik), je bil vršilec dolžnosti poveljnika voda (manipolo) faš. milice v Vipavi. Bil je na splošno zelo delaven v raznarodovalnih prizadevanjih. Učencem, ki so govorili slov., naj bi bil za kazen pljuval v usta. Zato so ga pripadniki organizacije TIGR ustrelili na pragu stanovanja. Zaradi velike hvale, ki je je bil deležen po smrti, se ne zdi močno utemeljena govorica, da je bil ustreljen namesto brata, resničnega krivca za grdo ravnanje z učenci.

Prim.: Ufficio storico della M.V.S.N., I caduti della Milizia, Libreria del Littorio, Roma (1931 ?), 47; Čermelj, Slovenci, 62.

Samo Pahor

SOUVAN Nada, roj. **LAMPRET**, kostumografka, modna risarka, plavalka, r. 4. maja 1914 v Postojni, živi v Lj. Oče Anton, veterinar, mati Bertta Meglič, učiteljica. Osn. š. je obiskovala v Lj. (Mladika) 1920-24, nižjo realko 1924-28, Mest. žen. real. gimn. 1928-32, vse v Lj. Po maturi 1932 se je vpisala na Filoz. fak. (romanistika) U v Lj. (1932-34), a je ni dokončala. Vzporedno je študirala na Dunaju kot slušateljica Kunstgewerbeschule (Viš. š. za kostumografijo, ornamentiko in obdelovanje dragih kamnov) 1933, takoj zatem v ateljejih za modo v Parizu in Berlinu (1933-34), kjer se je izpopolnjevala tudi še pozneje. 1935 je obiskovala v Lj. slikarsko š. »Akti in portreti«, ki jo je organiziralo društvo »Probu-da«, vodil pa slikar Saša Šantel. - S-ova se je začela uveljavljati že zelo zgodaj. Še kot gimnazijka (1930-32) je risala ilustracije za mlad. reviji Zvonček in Vrtec, na U (od 1934 naprej) pa tudi že tekstilne vzorce za tovarno Jugočeška v Kranju, kjer je bila potem v letih 1936, 1937 zaposlena kot slikarka tekstilnih vzorcev. To dejavnost je nadaljevala tudi še v letih 1947-50. Medtem je zgodaj sodelovala tudi kot modna risarka pri ZS (1933-36), pozneje pri NŽ (1938), Moda AFŽ (1946-47), Maneken (1959). Bila je kreator in umetniški vodja pri 10 modnih revijah v Lj. (1938-40, 1954-64). Leta 1950-51 se je zaposlila pri Triglav filmu v Lj. kot kostumografka. Naslednje leto se je odločila za poklic svobodne umetnice-kostumografke in mu ostala zvesta do upokojitve 1964, pa tudi potem se kostumografiji ni odpovedala. V svoji dolgi kostumografski karieri (1950-68) si je zamislila in narisala osnutke kostumov za 28 domačih in 11 tujih filmov (slov., jsl., koprodukcija, nem.), pomembnejši med njimi so *Jara gospoda* (1952), *Trenutki od-*

ločitve (1955), *Dobro morje* (1957), *Kala* (1958), *Ograda* (1960), *Balada o trobenti in oblaku* (1960-61), *Družinski dnevnik* (1961), *Ples v dežju* (1962), *Pesem in pevci* (1962), *Zarota* (1963-64), *Ne joči, Peter* (1964), *Amandus* (1965), *Zgodba, ki je ni* (1966, produkcija Triglav film in Viba). V letih 1956 do 1965 je delala kot kostumografka pri 7 filmih v Nemčiji. Za RTV Lj. si je zamislila in narisala opremo za razne programe in TV igre: Jan. Bleiweis, *Bob iz Kranja*; Celestin, *Roza*; Kersnik-Jurčič, *Berite Novice*; Ogrinec, *Kje je meja?*; Tomšič, *Ravni pot*; Vilhar, *Jamska Ivanka* (vse 1966); Rozman, *Blaž prekrščevalec*; Rupel, *Zrna jutrišnjih pridelkov*, Ingolič *Tajno društvo PGC* (1968), *Niso samo rože rdeče* (1968), Neznana Talija: Nušič, Krleža, Molière, Cankar (vse 1968) in šest igrice ob stoletnici slov. gl. - S-ova je kot kostumografka delala tudi v vseh slov. gl., v D in O SNG v Lj. in Mrbu, v MGIJ, v Mladin. gl. v Lj., v Eksperimentalnem gl. v Lj., pri Odru 57, Ljudski prosveti in Šentjakobskem gl. v Lj., v SLG v Celju, v Prešernovem gl. v Kranju, v SNG v Trstu in v gl. v Zgbu (1955-66 47 predstav). Med pomembnejše ali izredne kostumografske uspehe lahko štejemo predstave v D SNG Lj.: Bruckner, *Elizabeta Angleška* (1955); Shakespeare, *Henrik IV.* (1955); O SNG Lj.: Švara, *Prešeren* (1954); Smetana, *Prodana nevesta* (1955); Wolf-Ferrari, *Štirje grobijani* (1955); O SNG Mrb.: Cilea, *Adriana Lecouvreur* (1954); Rimskij-Korsakov, *Seherezada* (1955); Baranović, *Srce iz lecta* (balet, 1955); Gershwin, *Rapsodija v modrem* (1955); MGIJ: Anouilh, *Colomba* (1955); Tagore, *Poštni urad* (1958); Sartre, *Zapri v Altoni* (1960); Bor, *Pajčolan iz mesečine* (1960); Werfel, *Jacobowsky in polkovnik* (1965); Oder 57: Smole, *Antigona* (1961); SNG Trst: Salacroux, *Zgodba za smeh* (1957); Šentjakob. gl. Lj.: Wilde, *Idealni sprog* (1956); Cankar, *Za narodov blagor* (1957); Mladin. gl. Lj.: Djokić, *Carja Trojana kozja ušesa* (1956); Kent, *Vodnjak želja* (šest igrice - 1958); Ljudska prosveta Lj.: Levstik-Kreft, *Tugomer* (1956); Eksperimentalno gl. Lj.: Platon, *Poslednji dnevi Sokrata* (1957). - Gled. kritike niso mogle mimo koreografsko najuspešnejših predstav. Pri Brucknerjevi Elizabeti Angleški je V. Predan pohvalil veliko stilno invencijo in estetski okus, za Jamarja so bili isti kostumi svojevrstno doživetje, M. Dolžan poudarja, da so vzbujali pozornost kostumi, izbrani z nenavadnim okusom in dobrim poznanjem barvnih

vtisov. Domiselnost, domiselna stiliziranost, stilna vernost in enotnost so najpogostejše oznake za kostume S-ove. VI. Golob v oceni opere Adriana Lecouvreur ugotavlja, da so kostumi S-ove in scena F. Franza sijajni in n dovoljni meri podpirajo poslušalčevo fantazijo, in dodaja, da bi brez njih opera nujno propadla. Nedeljeno priznanje so dosegli tudi kostumi v filmih Jara gospoda, Ples v dežju in Amandus. - S-ova je poleg tega tudi dobitnica I. nagrade na natečaju za kroje tekmovalcev FLRJ na XVI. olimpijskih igrah 1956. Olimpijski komite v Bgdu je sprejel njen kraj in barve za moško in žensko smučarsko obleko, pulover, naušnike in rokavice. V letih 1930-39 se je S-ova (še z deklškim priimkom Lampret) aktivno posvečala športu, predvsem plavanju in na tem področju dosegala vidne uspehe. Od 1932-36 je bila rekorderka in drž. prvakinja v plavanju (crawl na 50, 100, 400 m in hrbtno).

Prim.: Osební podatki; SBL III. 413; SGL III. 659-60; Ekran 1966, 545; Delo 1967, št. 26, pril. RTV s sl.; Repertoar slov. gled. 1867-1967.

LRS

SOVA-NOCTUA Matevž, duhovnik-plebanus, r. verjetno v Podgori pri Gor., datum neznan, u. 20. sept. 1600 v Prvačini, kjer je bil plebanus od 1578 do 1600. Z izredno lopo pisavo je začel vpisovati krste, poroke in smrti. Dobro je obvladal lat. Knjiga ima izredno zgod. važnost, ker je zapisoval vse, kar se je dogajalo v tistih letih. Zapustil je približno sliko tedanjega časa. Poznal je izredno veliko duhovnikov blizu in daleč. Na koncu knjige je naštel nič manj kot 153 sobratov, ki so umrli v tistem času, in zapisal: »To je seznam umrlih duhovnikov. Bog jim daj srečno vstajenje. Amen.« Sveto Goro imenuje »Hrib sv. Marije v Solkanu«, dokaz, da do 1600 še ni dobila imena Sveta Gora. - Papež Gregor XIII. je uvedel nov koledar. Noctua je zapisal: »Začela se je prenova koledarja. Dne 8. okt. smo rekli 18. okt., tj. dan sv. Luke, tako da je bila celo leto velika zmešnjava med ljudmi. Nekateri se držijo novega, drugi štejejo po starem. Odstranili so kar deset dni. Dne 11. nov. je bil dan Vseh svetnikov in dan sv. Martina.« Leta 1584 je zabeležil: »Dne 25. nov. je bila v Vidmu škof. sinoda... Blizu Tolmina so odprli cerkev sv. Lucije. Mnogi ljudje obojega spoja so tekali po vaseh kot božjastni, mahali z rokami, se tresli po vsem telesu, se valjali okrog

cerkve, napadali duhovnike, (kot bi jim bilo to dano od Boga. Varali so ljudi, pametnim pa to ni ugajalo.« - »Pozimi 1586 je bil zelo hud mraz. Prej so povodnji porušile in odnesle vse mostove, potem pa je Vipava tako zamrznila, da so ljudje peč in na konjih s težkimi bremenami varno in brez strahu hodili prek reke.« - »Febr. 1587 so bili zvonovi tako zaledeneli, da niso dajali glasov kot po navadi in petelini niso peli. Led je trajal do velikonočne osmine 20. apr., tako da so zavaljo prevelikega mraza pomrle vse trte v vinogradih in setev po njivah.« - »Dne 22. apr. 1590 na Veliko noč je bil v Goriški kneževini v večernih urah potres, ki so ga čutili tudi na Dunaju. Bila je zelo huda lakota, da so nekateri za lakoto umrli.« - »Leta 1594 je bila ustanovljena Bratovščina sv. Rešnjega Telesa.« - »Leta 1595 so divjali strahoviti mrzli vetrovi, ki so odkrivali strehe, raznesli in odnesli cele kope sena in stelje. Pomrle so trte po vinogradih in brajdah, oljčna in figova drevesa. Kaj takega ne pomnijo ljudje po vsem svetu. Zaradi takega mraza je pomrlo veliko ljudi v mestu in na deželi od bolezni v grlu in v vratu. Mraz in led sta uničila ribe v vodi in vso rast po vrtovih. Mraz in led sta trajala do konca meseca maja. Vinski trgovci so prenašali v razpokanih posodah zmrznjeno vino. Mnogo kokoši in petelinov je poginilo zavaljo mraza, petelinom pa so odpadle rože.« - » — letnica ni čitljiva — pri cerkvi blažene Device Marije na solkanskem hribu, kamor prihaja zelo veliko ljudi in so procesije, je ob taki priliki deževalo, treskalo in grmelno. Ko je drugič udarila strela, je v cerkvi in zunaj nje zavladala velika in nezaslišana žalost, jok in stokanje. Strela je namreč v hipu ubila 7 ljudi, mož, žena in otrok, katerim naj vsemogočni in usmiljeni Bog podeli večni pokoj in srečen dan vstajenja. Amen. Ta nebeška strela je zadela še druge, vendar ne smrtno, zračni pritisk jih je ranil, da so še nekaj časa živeli in nato umrli.« - »Leta 1597 so zvečer pred Janezom Krstnikom prišli k Sv. Janezu na Krasu ali v Devin roparji, močno oboroženi z bombardami. Stopili so z ladij in nihče ni vedel, kaj nameravajo. Kar nenadoma so brez vzroka nekatere kruto napadli in s svojimi svinčenkami ranili in pobili mnogo nedolžnih ljudi.« - »Leta 1600 je na dan sv. Jurija grmelno in treskalo, kar je trajalo pet dni z mrzlimi vetrovi, da je burja uničila mladike po vinogradih.« - Ime Sova je polatinil v Noctua.

Prim.: Žup. urad Prvačina; Št. Kociančič v Fol. Per. Gor. 1879; Mirko Zorn, Iz kronike prvačinske župnije, KolGMD 1982, 109-17.

Jok

SPACAL Jože, slikar, grafik in scenarist, r. 14. jan. 1939 v Kostanjevici na Krasu, živi v Lj. Oče Alojz, zidarski mojster, mati Marija Stepančič. Končal š. za oblikovanje na odd. za uporabno grafiko in I. stopnjo na odd. za umet. zgod. FF v Lj. Nato študiral na Accademia di Belle Arti Brera v Milanu (dipl. iz slikarstva pri prof. Mauru Reggianiju); tam dve leti študiral tudi relief pri prof. Adrianu Alloatiju. Mozaik pa je študiral pri prof. Silviu Michielliju na Scuola Superiore d'Arte Castello Sforzesco v Milanu. Med študijem je bil tri leta praktikant na odd. za scenografijo pri RAI-TV v Milanu. Od 1967 je scenograf pri RTV Lj. (pripravil npr. scenografije za TV oddaje: *Ciganska poezija*, jan. 1967; *V naročju tišine*, sept. 1967; *Ringa raja*, 1968; *Pota sodobne glasbe*, febr. 1968; *Trenutek*, mar. 1968; *Pota sodobne glasbe*, apr. 1968; *Godala v ritmu*, maj 1968; *Ekstaza smrti*, apr. 1969; *Zemlja pleše*, jul. 1969, vrsto scenografij za *Slovensko popevko* idr.). - S. je začel umetniško pot z lesorezi, prešel na ploskovite, nato na plastne mozaike. Zelo priljubljena mu je tehnika olja in mozaika (del v teh tehnikah ne prodaja, le nekaj mozaikov je izdelal po naročilu, npr. za podružnico SDK v Novi Gor., za stavbo družbenopolit. organizacij v Novi Gor.). S. je eden izmed redkih slov. umet., ki se ukvarja z mozaikom (predvsem naravni kamen in opeka). Zelo pogosto pa se izraža v grafiki. V začetku so v S-ovih delih prevladovali kraški motivi, nato pa je umet. začel iskati tematiko in razmerju moderne tehnike do narave. V S-ovih delih se začnejo pojavljati razne cevi, oscilatorji, odpadni tehnični material itd. Različne abstraktne znake, ki jih npr. lahko oblikuje stroj — slučajno ali z umetnikovim posegom — (uporaba elektronike, laserja itd.), S. združuje z elementi, posnetimi po naravi, in ustvarja tako imaginarna razmerja in prostore. - S-ova razstavna dejavnost je zelo bogata. Samostojne razst.: Studio Viba film (razst. TV scenografij), Lj. 1969; Grožnjan (mozaik), 1971; gal. Meblo (mozaik), Nova Gor., 15.-31. okt. 1971 (kat., uv. S. Bernik); Galleria SM3 (mozaik), Rim; Mod. gal. (mozaik), Lj., 1.-11. febr. 1973; Stara kovačija (grafike), Grožnjan 1974; La Lanterna (mozaik in grafika), Trst, 11.-31. maja 1974 (zlož., uv. Z. Kržišnik); gal. Loža (grafike), Koper,

9. - 31. dec. 1974 (zlož., uv. A. Bassin); gal. Meblo (grafike), Nova Gor. 1975; Stara kovačija (grafike), Grožnjan 1975; Labirint (prodajna razst.), Lj., 6. febr. - 4. mar. 1975 (zlož., uv. A. Bassin); Stara kovačija (grafike), Grožnjan 1976; Mala gal. (grafike), Sežana, 1. - 26. sept. 1976 (zlož., uv. J. Mikuž) (prenesena v hotel Maestoso v Lipici); Grafički kolektiv (grafike), Bgd, 21. sept. - 1. okt. 1976 (kat., uv. A. Bassin); Mala gal., Lj., 7. sept. - 10. okt. 1976 (kat., uv. J. Mikuž); Poslovni center Iskre (grafike), Lj., 30. sept. - 15. okt. 1976; Centro Le Mura, Milan, 14. okt. - 4. nov. 1976 (kat., uv. T. Wolf Bellotto); Salon likovnog susreta, Subotica, 28. okt. - 8. nov. 1976 (prenesena v Zrenjanin) (kat., uv. A. Bassin); gal. Meblo (grafike), Nova Gor., 12. - 29. dec. 1976 (kat., uv. J. Mesesnel); Rotonda di via Besana, Milan, 21. dec. 1976 - 23. jan. 1977 (kat., uv. Z. Kržišnik); Dom kulture (serigrafija, akvatinta), Banja Luka, 19. maja - 5. jun. 1977 (zlož., uv. B. Misja); Studio gal. Forum (sitotisk), Zgb, od 4. okt. 1977 dalje (kat., uv. Ž. Sabol); gal. Meduza, Koper, 7. okt. 1977 dalje (zlož., uv. Z. Kržišnik); Dvorec Zemona (grafike), Zemona pri Vipavi, 12. - 22. jan. 1980 (zlož., uv. J. Mesesnel); Galerije Aktuarius, Strasbourg, 20. febr. - 11. mar. 1980; Lerota (grafike), Lj., jan. 1984; Centro Cultural General San Martín, Buenos Aires, 14. - 30. sept. 1984; gal. Rika Debenjaka (grafike), Kanal, 10. - 31. maja 1985. - Skupinske razst.: razst. figurativne umetnosti v Alessandriji 1963, 1964, 1965 in 1966; Premio Biella 1964; Bianco e nero, Turin 1964; razst. slikarstva v Abbiategrosso 1964, 1965 in 1966; razst. mozaikov, Milan 1964; razst. sodobnih umetnikov v Cerro Maggiore 1965; XXIV. nacionalni bienale mesta Milana 1965; razst. v Modeni 1966; razst. La resistenza v Piacenzi 1966; razst. slikarstva v Abano Terme 1966; razst. umetnikov mesta Grožnjan v Grožnjanu in Piranu 1970; razst. jsl. scenografije na Bledu 1971; mednar. razst. scenografije v Pragi 1971; razst. grafike mladih jsl. ustvarjavcev v Bgdu 1972; DSLU, Lj., od 20. nov. 1974 dalje; I. in II. triennale grafike v Bitoli 1972 in 1975; IV., V. in VI. mednar. bienale grafike v Krakovu; razst. Intergrafike v Poznanu 1974; razst. jsl. grafike v Leverkusnu 1975; Savremeni slov. umjetnici, Dubrovnik, 11. avg. - 11. sept. 1975; mednar. razst. angažirana figuralika MIR 75-30 OZN, Slovenj Gradec, 19. okt. 1975 - 19. jan. 1976; razst. INTART v Clcu, Vidmu in Lj. 1976; razst. jsl. grafike v Sarajevu, Skopju in

Pulju 1976; razst. jsl. grafike v Chicagu in Washingtonu 1976; razst. Lj. graf. š. v Clevelandu 1976; mednar. razst. grafike v Bremenu 1976; XI. mednar. bienale v Mentonu 1976; Likovna zbirka Bernardin, Moderna gal., Lj., 8. - 19. apr. 1977; 8. mednar. grafični bienale, Bradford (Anglija), jun. 1984; 7. norveški mednar. grafični bienale Fredrikstad (Norveška); 6. bienale evrop. grafike, Mulhouse (Francija), maj 1984; 15. sredozemski bienale, Aleksandrija, 16. dec. 1984 - 16. jan. 1985; Moderne slovenske Graphik, Kultur-Zentrum Gasteig, München, 22. jan. - 25. febr. 1985; Mednar. likovna zbirka Junij, Likovno razstavišče R. Jakopič, Lj., 21. mar. - 21. apr. 1985; gal. Tableau 5, Sakaide, 11. - 30. apr. 1985; Jsla grafika 1950-1980, Muzej savrem. um., Bgd, 18. okt. - 20. dec. 1985; 16 Modern slovene graphics, Sydney, 1985; večkrat se je udeležil lj. grafičnih bienalov (npr. 1975, 1977). - S. je prejel tudi več nagrad in priznanj: posebno priznanje na Premio di Pittura Città Abbiategrosso, Abbiategrosso 1964; II. nagr. na Mostra del mosaico, Castello Sforzesco, Milan 1964; nagr. za grafiko na Mostra d'arti figurative, Alessandria 1964; posebno priznanje na Mostra Nazionale d'Arte grafica La resistenza, Chiari 1965; III. nagr. na Premio di pittura Città di Abbiategrosso, Abbiategrosso 1965; II. nagr. na Mostra del mosaico, Castello Sforzesco, Milan 1965; I. nagr. na Premio di pittura Città di Abbiategrosso, Abbiategrosso 1966; nagr. za grafiko na Mostra d'Arti figurative, Alessandria 1966; II. nagr. za grafiko na Mostra sulla Resistenza, Piacenza 1966; I. nagr. na Mostra del mosaico, Castello Sforzesco, Milan 1966; posebno priznanje za scenografijo - TV festival, Bled 1971; II. nagr. na I. bitolskem trienalu sodobne jsl. grafike, Bitola 1972; odkupna nagr. Muzeja umetnosti mesta Lodža, na IV. mednar. grafičnem bienalu, Krakov 1972; dve odkupni nagr. na VIII. jesenskem salonu v Banja Luki 1977; nagr. kolonije na 10. zgb. razst. jsl. grafike 1978; nagr. Galerije Josip Bepo Benković na 17. zimskem salonu v Hercegovnem 1984; odkupna nagr. na 13. zgb. razst. jsl. grafike 1984; velika nagr. na VII. mednar. grafičnem bienalu v Fredrikstadu (Norveška) 1984.

Prim.: Sinteza 15, 1969, 64; Delo 2. nov. 1969; Sinteza 16, 1970, 64-65 (2 repr.); J. Spacal, Razstava mozaika, Nova Gor., Gal. Meblo, 15. - 31. okt. 1971 (katal., uv. S. Bernik); PDK 1. avg. 1971 (ilustr.); Delo 5. avg. 1971 (ilustr.); NRazgl XX, št. 17, 10. sept. 1971, 517; PrimN 22. okt. 1971;

Pdk 27. okt. 1971; J. Spacal, Moderna gal., Lj., Atelje '73, 1.-11. febr. 1973 (kat., uv. Z. Kržišnik); Delo 14. maja 1974 (ilustr.); 18. dec. 1974; NRazgl št. 17, 13. sept. 1974, 449; J. Spacal, Razstava grafike, Gal. Meblo, Nova Gor., 12.-29. dec. 1975 (kat., uv. J. Mesesnel); J. Spacal, Sežana, Mala gal., 1.-26. sept. 1976 (zlož., uv. J. Mikuž); J. Spacal, Mala gal., Lj., sept. 1976 (kat., uv. J. Mikuž); MSE III, 387; PrimN 10. sept. 1976; Pdk 19. sept. 1976; Delo 6. okt. 1976; NRazgl št. 20, 22. okt. 1976, 537; Dnevnik 29. sept. 1976; Sdb št. 12, 1976, 1076-78; Delo 21. dec. 1976; PrimN 14. okt. 1977; Pdk 16. okt. 1977; Teleks št. 37, 14. sept. 1979; Delo 15. jan. in 5. apr. 1980; Sixteen modern slovene graphics: Australia 1985 (Lj., Mod. gal. 1985) in še veliko zložen in kat. razstav ter časopisnih ocen.

V-č

SPACAL Lojze (Luigi), slikar in grafik, r. 15. jun. 1907 v Trstu. Oče Andrej, kamnosek in zidar iz Kostanjevice, mati Marija Novak tudi iz Kostanjevice. S. živi v Trstu, sicer razpet med Piranom in Skrbino na Krasu, kjer tudi ustvarja. Že kot otrok je okusil grenkobo življenja, saj mu je komaj štiriletnemu umrl oče in mati je le stežka preživljala družino. Z enajstimi leti si je bil primoran poiskati delo in se sam preživljati; najprej je pomagal pri pleskarstvu, nato delal kot električar, mizar, klepar in trg. pomočnik, obenem pa je končal Ciril-Methodovo osn. in mešč. š. pri Sv. Jakobu v Trstu. Kot zavednega Slovenca in antifaš. so ga 1929 faš. oblasti aretirale ter ga za tri leta konfinirale v južno It. Čeprav v težkih razmerah je začutil draž likovnega ustvarjanja in odkril izpovedno moč likovnega jezika ter izkoristil tudi ta čas za učenje, saj se mu je uspelo pripraviti na maturo in jo 1932, po vrnitvi iz konfinacije, opraviti na umetnostnem liceju v Benetkah. Izpite za prof. risanja je opravil v Rimu 1934, naslednje leto pa je že poučeval na strok. š. v Trstu. 1936 je obiskoval Akademijo Brera v Milanu in šolo za dekorativno umetnost v Monzi. Zaradi sodelovanja z osvob. gibanjem je moral ponovno v internacijo v Corropoli in nato v kazenski bataljon v Forte dei Marmi pri Viareggiu. Ob zlomu It. so ga v Trstu prijeli Nemci, a se mu je posrečilo uiti. Star je bil skoraj 30 let, ko se je prvič vključil v skupinsko razst. v Trstu. 1940 je pripravil tudi svojo prvo samostojno razst., 1944 pa naslednjo v milanski gal. Il Milione, ki je vzbudila veliko zanimanje tako pri kritikih kot pri ljubiteljih in je pomenila pravo prelomnico v njegovih likovnih iska-

njih in preverjanjih. Odslej se njegova umetniška pot samo strmo vzpenja, saj je prevzel eno vodilnih mest v it. grafiki in prav tako odlično mesto zavzema tudi v slov. V Sji je svoja dela prvič predstavil na Razst. slikar. in grafičnih del tržaških umetnikov, ki je po Celovcu obiskala tudi Lj. 1950. Leto zatem je izdal grafično mapo, ki je močno odmevala in izzvala različne interpretacije. Že prva skupinska razst., še bolj pa njegova osebna razst., ki je bila v Lj. Moderni gal., sta ga razkrili kot zrelega umetnika, ki hodi lastna pota in ki prinaša v slov. prostor svežino novega in drugačnega. - V več kot petdesetletnem ustvarjalnem obdobju je S., nedvomno umetnik evrop. razsežnosti, a močno navezan na lastne korenine, saj zna poiskati ustvarjalni navdih in sožitju s pokrajino in v stiku z raznoliko kulturo, ki mu jo ta specifični prostor ponuja, ustvaril obsežen opus. S-ovo umetnostno zorenje je Fr. Šijanec razdelil v tri stopnje: v magični realizem med 1937-42, v čas realistične tematike med 1944-50 in v abstraktno vizionarno fazo od 1950 dalje. Vittorio Sgarbi pa ugotavlja, da je S. z navezovanjem na simbolne vrednote, predvsem na predpodobo križa, ki se kaže v skupini del, ki jih je naslikal med drugo svet. vojno (*Talci v ulici Ghega, Tesnobni prostor, Vojno pokopališče, Ruševine na Krasu*), prešel do abstrakcije. V. Sgarbi tako kot prej Gillo Dorfles in Marco Valsecchi odkriva globoko S-ovo navezanost na kraško pokrajino in na življenje ljudi in prav tu naj bi imele globoke korenine geometrijske sinteze, »ki povezujejo Braquovo kromatsko prefinjenost, Mondrianovo matematično razumskost in Kleejev čustveni lirizem«. - Večletna spoznanja likovne umetnosti so S. okrog 1940 pripeljala do realizacij s poetičnim vzdušjem matičnega realizma in simbolike, polne tihih spominov in asociacij (olja: *Sožitje* 1942, *Lapislazurno jezero* 1940, *Kotiček v Rojanu* 1941; grafike: *Ritem* 1937, *Vaška idila* 1941, *Dolina treh mesecev* 1942). Tragična doživetja vojnih grozot so porodila nova dela s prevladujočo ekspresivnostjo in s socialno-kritično motiviko, ki prevladuje od let 1944-46 (olja: *Smrt kraškega junaka* 1944, *Talci* 1944; grafike: *Prehrana za partizane* 1944, *Mučniki* 1945, *Porušeni kraški domovi* 1946). Okrog leta 1947 je S., ob odkritjih Braquove ustvarjalnosti, prečistil kompozicijo, ki je še bolj potrdila konstruktivno logiko kraške tektonike s

poudarjenimi vertikalami in horizontalami (olja: *Kraška vas* 1949, *Večer na Krasu* 1950, *Tihožitje s svečnikom* 1947; grafika: *Ob svitu na Krasu* 1949). S-ova odkrivanja vodijo v vedno večjo kristalizacijo form in v vedno čistejšo grafično črto, ki pripelje v čisto abstrakcijo, ko »se predmeti začno spreminjati v asociativna znamenja. Pozornost se prelija v ploskovito projekcijo« (E. Cevc). Življenje v mestnem vrvežu privabi S. novo motiviko, ki jo najraje izraža v grafiki (*Lunapark* 1951, *Mesto v noči* 1951, *Čolni na obali* 1952, *Neonska civilizacija* 1953). E. Cevc ugotavlja, da zajema odslej S. svoj »predstavni svet kakor v likovnem stenogramu, projiciranem na slikovito poživiljeno ploskev, ki se vedno bolj približuje čisti optični senzaciji in absolutni likovnosti. Stare motive Krasa, mesta, vsakdanjih predmetov podaja z vedno novih zrelšč, analizira jih strukturalno, celoto vedno bolj nadomeščajo detajli. Ta prelom je dozorel okrog 1957, ko je nastopila nova faza materialne strukturalnosti, ki se uveljavlja s slikovitim trepetom, ob katerem se čista črta spet izgublja in se barvni toni, ki so postajali v zadnjih desetih letih vedno bolj intenzivni, spet umirjajo.« V tem času nastajajo olja kot *Motiv iz Poreča* 1957, *Zidovi v Istri* 1957 in grafike kot *Hiša kraškega kamnarja* 1957, *Zid spominov* 1958, *Timava nad Krasom* 1959, *Bizantinska katedrala* 1959. S. je v svoje likovne realizacije vnašal tudi reliefne kolaže (*Mesto in čas*, *Boginja mesta*), v grafičnih odtisih pa stopnjuje reliefno slikovitost (*Mesto v zrcalu* 1960). Pridih narave S. ne zapusti niti v najbolj abstraktni in razumski kompoziciji. S. na eni strani podobo sintetično reducira, na drugi strani pa ohranja povsem naraven in pristen odnos do materialov, oboje pa je podprto z izredno tehniko in obrtno izkušenostjo. Kot pravi V. Sgarbi v študiji Razumski nagon in abstrakcija v Spacalovih delih (Venetemblemi 1987), S. svojo kraško pokrajino »preobrazi v čiste prostorske slutnje: gre za daljna obzorja, za terasaste planjave, za polja, ki jih v svetli mesečini ograjujejo zidovi in plotovi«, vse to s svojevrstnim naturalizmom, brez vsakršne literarne sugestije, brez liričnega oživiljanja spomina, brez vsakršnih projekcij sanjskih prividov. Na pragu osemdesetih let so S-ova iskanja pripeljala do realizacij »poetičnega prostora«, ko »višek realizma izhlapi v abstrakcijo« (V. Sgar-

bi). - S. je bil deležen številnih priznanj: 1954 je na grafičnem kvadrienalu prejel nagrado mesta Rim; 1958 na beneškem bienalu mednar. nagrado risbe in grafike; 1959 v Benetkah prvo nagrado za lesorez, drugo nagr. pa na Mednar. grafičnem bienalu v Lj.; 1968 je bil nagrajen v Firencah z nagrado Predsedstva poslanske zbornice; 1970 je v Zadru na VI. Plavem salonu prejel nagrado; 1974 je v Lj. prejel Prešernovo nagrado za življenjsko delo; 1977 so mu tržaški časniki poddelili »Zlatega sv. Justa«; 1978 ga je v Bgdu preds. SFRJ Josip Broz Tito odlikoval z zlato zvezdo; 1984 mu je Tržaška pokrajina podelila zlato medaljo. - S-ova dela so v številnih muzejih in galerijah ter v mnogih zasebnih zbirkah v Evropi in Ameriki, med drugim: Ancona (Museo Nazionale d'Arte), Bari (Museo dell'Arte Moderna), Benetke (Galleria d'Arte Moderna), Bgd (Muzej savremene umetnosti), Carpi (Museo Civico), Cincinnati (Art Museum), Cleveland (Print Museum of Art), Dunaj (Albertina), Firence (Galleria degli Uffizi), Gor. (Civico Museo), Göteborg (Konsthallen Götaplatsen), Lj. (Moderna gal.), London (Victoria & Albert Museum), Milan (Collezione Civica Bertarelli Galleria d'Arte Moderna), München (Staatliche Graphische Sammlung), Nova Gor. (Goriški muzej), Piza (Museo Nazionale - Istituto di Storia dell'Arte), Rim (Galleria Nazionale d'Arte Moderna), Sydney (National Museum), Tokyo (National Museum of Modern Art), Trst (Musco Revoltella), Vicenza (Pinacoteca), Zgb (Moderna galerija). - V maju 1988 je S. podaril skupščini občine Sežana 130 del (tapiserijo, olja, monotipije in slike v mešani tehniki ter grafike - lesorezi in linorezi), ki so kot stalna postavitev razstavljeni na štanjelskem gradu v galeriji, ki nosi umetnikovo ime. - S. se je preverjal v številnih likovnih zvrsteh: sprva se je ukvarjal z oljnim slikarstvom ter se ob njem preizkušal še v linorezu in lesorezu, dokler ni grafika docela prevzela osrednjega mesta v njegovih iskanjih. V grafičnih tehnikah (predvsem v lesorezu) je dosegel tudi svoj umetniški vrh. Pritegnile so ga tudi druge tehnike, tako fresko tehnika in mozaik, tapiserije in skulptoslike in z njimi je opremil številne javne prostore: poslikal je prekoceanko »Leonardo da Vinci« (1960), izdelal tapiserijo za ladji »Raffaello« (1968) in »Eugenio C« (1969), mozaike za trgovinsko zbornico v Lj. (1955), za Beneški dvorec v Piranu (1959), za šolo

»San Luigi« (1972) v Trstu, za Kult. dom v Gor. (1981-82), s freskami je poslikal ž. c. v Gradnem v Gor. Brdih (1944). - Izdal je več grafičnih map: *Lesorezi in linorezi. Spacal, serigrafije* (uvoda F. Stele in G. Marchiori), Trst 1951; 1968 je izšel graf. opus pri založbi Scheiwiller (besedila: P. Pal-lucchini, F. Russoli in G. Montenero); *Fantasia carsiche* (uvod. G. Marchiori), v zbirki »I giorni colorati«, Milan 1973; *Pietre del Carso* (uvod V. Boccardi), Benetke 1976; *Mondo di pietra* (G. Vigorelli), Benetke 1982. - O S-ovem življenju in delu je izšlo več publikacij: monografija, ki jo je 1949 izdala E.S.T. z besedilom Marcella Paolija, v samozaložbi monogr. v uvodu Borisa Pahorja 1949, 1967 pri založbi Obzorja v Mrbu s študijo in dokumentacijo Aleksandra Bassina, 1974 je pri založbi Lipa izšla monogr. *Spacal in Kras* z uvodnim tekstom Zorana Kržišnika, 1975 pa z naslovom *Il Carso di Spacal* s teksti Zorana Kržišnika in Giuseppa Marchiora v Padovi; 1979 je izšel *Kras, Kosovel, Spacal / Carso, Kosovel, Spacal / Karst, Kosovel*, Spacal z uvodom Cirila Zlobca pri Založbi Drava v Celcu in ZTT v Trstu, 1983 je pri MK v Lj. izšla najobsežnejša monografija *Spacal* v treh izdajah (it., slov., angl.) s teksti Zorana Kržišnika, Gilla Dorflesa, Giuseppa Marchiora, Jureta Mikuža in Ine Stegen, 1986 je pri založbi Vene-temblemi izšla monogr. z naslovom *Spacal. Opera grafica 1935-1986* s tekstoma Vittoria Sgarbia in Mária Albaneseja, 1988 pa v samozaložbi *Katalog stalne Spacalove razstave v Gradu Štanjel* s teksti Jureta Mikuža, Giulia Montenera in Ivana Sedeja (z vsemi slikami na razst. in s popolno bibliografijo kritik po letih). - Sodeloval je na številnih skupinskih in samostojnih razst. Na skupinskih: Mednar. grafična razst. Lj. (1955, 1957, 1959, 1961, 1963, 1965, 1969, 1973, 1975); Biennale Internazionale d'Arte Venezia (1948, 1954, 1958, 1972); XYLON (Zürich 1953, Lj. 1954, 1956, Lugano 1977); Quadriennale Roma (1948, 1955, 1959-60, 1965, 1971); Biennale dell'incisione it. contemporanea Venezia (1957, 1959, 1965, 1968); Fourth International biennial of contemporary color litographs Cincinnati (1956); I International Biennial Exhibition of Prints Tokyo (1957, 1970, 1974); Premio internazionale Biella per incisione Biella (1965); VI Mediterranen Biennale of Prints Alexandria (1965); I Biennale internazionale della grafica d'arte Firenze (1968); I Triennale internazionale della xilografia con-

temporanea Capri (1969); I Triennale dell'incisione Milano (1969); II Biennale dell'incisione italiana Cittadella (1966, 1969); Plavi salon Zadar (1962, 1970); I Biennale dell'incisione triveneta Portogruaro (1970); I Biennale degli artisti Friuli-Venezia Giulia Trieste (1971); Grafica del XX secolo Sasso-Marconi (1973). Samostojno je razstavljal: Trst (1937, sala Jerco 1940, gal. Corso 1944, gal. d'Arte Trieste 1946, gal. Scorpione 1949, 1950, 1952, gal. Casanuova 1954, 1958, sala Comunale d'Arte 1957, 1959, 1962, 1964, 1968, 1969, 1971, 1972, 1973, 1974, 1976, Castello di San Giusto, Risiera di S. Sabba, Aula Magna dell'Università, Galleria Cartesius 1977, Centro Congressi 1984, 1987, gal. Tržaške knjigarne 1988); Milano (gal. Il Milione 1944, gal. Gian Ferrari 1953, gal. Montenapoleone 1958, gal. del Sagittario 1964, Centro Culturale Italo-brasiliano 1965, gal. Cavour 1968, gal. Rizzolino 1974); Rim (gal. Il Cortile 1947, gal. Il Torcoliere 1949, gal. del Vantaggio 1969, Studio Internazionale d'arte grafica L'Arco 1970, gal. Formastudio 1977); Pariz (gal. Draghi 1949, gal. Rive Gauche 1957); Celovec (Kunsthhaus 1950, Galerie 61 1961, Aula Slovenica 1977); München (Staatl. Graphische Sammlung 1957); Genova (gal. S. Matteo 1958); Göteborg (Kunsthalle 1958); Oslo (Blomquist Kunsthandel A.S. 1958); Dunaj (Wiener Secession 1959); Pordenone (Gal. d'Arte Moderna 1959, Gal. d'Arte Sagittario 1968, Gal. Il Camino 1973); Stuttgart (Inst. für Auslandsbeziehungen 1959); Udine (Gal. Il Girasole 1959, Gal. Segno grafico 1977); Bgd (Grafički kolektiv 1954); Reka (Gal. likovnih um. 1954); Zgb (Muzej za umjetn. i obrt 1954, Kabinet grafike JAZU 1961, Gal. Forum 1973); Lj. (ModG 1955, Jakopičev paviljon 1959, Mala gal. 1961, 1971, 1979, Koncertni atelje 1972, Gal. Ars, Moderna gal. 1974); Novi Sad (Gal. Matice Srpske 1955); Portorož (Ljudski dom 1955); Koper (Okrajni muzej 1961); Kranj (Gorenjski muzej 1961); Mrb. (Umetnostna gal. 1961); Slovenj Gradec (Umetn. paviljon 1961); Sao Paolo (Gal. Sistina 1962); Padova (Gal. Draghi 1949, Gal. La Chiocciola 1957, Gal. Il Coleidoscopio 1971, Gal. L'Alfiere 1976, Gal. Longhin-Stra 1976, Triveneta delle Arti-Villa Simes 1981); Rovereto (Gal. Delfino 1949); Modena (Salletta Amici dell'Arte 1955, Gal. d'Arte Wiligelmo 1971); Venezia (samost. razst. v okviru XXIX. beneškega bienala 1958, Gal. Le Stagioni 1959, Gal. dell'incisione Venezia viva 1974); Messina (1958, 1970); Torino (Gal. Martano

1966); Gor. (Centro Culturale Stella Matutina 1967, Palazzo Attems 1985); Vicenza (Palazzo Chericati 1968); Devin (Gall. dell'Approdo 1969); Genova (Gal. Carlevaro 1969, Gal. Circolo Italsider 1977); Bari (Gal. La Panchetta 1970 in 1974, Centro d'Arte Nuovi Interventi Culturali 1979); Verona (Gal. dello Scudo 1970); Treviso (Gal. Giraldo 1970); Bologna (Chatelet delle Rose 1971, Gal. La Loggia 1976); Gradisca (Gal. Serenissima 1974); Cervignano (Gal. Il Sole 1975); Forlì (Palazzo Albertini 1977); Ferrara (Padiglione d'Arte contemporanea 1978); Carpi (Museo della Xilografia 1979); Repen pri Trstu (Gal. Kraška hiša 1979); Neapelj (Club della grafica 1980).

Prim.: Življenjepisne in bibliografske podatke glej v monogr. Aleksander Bassin, Lojze Spacal, Zal. Obz., Mrb. 1967; isto, dopolnjeno glej v monogr. Zoran Kržišnik (Gillo Dorfles, Giuseppe Marchiori, Jure Mikuž, Ina Stegen), L. Spacal, MK, Lj. 1982; isto dopolnjeno glej v monogr. L. Spacal. Katalog stalne Spacalove razstave v Gradu Stanjel, samozal., tisk Tipo/lito Stella v Trstu 1988; Grad Stanjel. Gal. L. Spacala, založ. Goriški muzej, maja 1988 (tekst Nelida Silič Nemec).

Nsn.

SPACAL Silvio, tiskar, r. 19. jan. 1879 v Trstu, u. 27. jun. 1959 prav tam. Oče Jožef se je preselil v Trst iz Kostanjevice, mati Francesca Probst. Vodil je tiskarno »Stabilimento tipografico Silvio Spazzal«, ki je imela svoje stroje v ul. Commerciale 8 v Trstu, in je bil med redkimi, ki so pod fašizmom tiskali slov. knjige in časopise. V letih 1921-23 je tiskal žensko revijo *Jadranka*, v letih 1923-26 komunistično glasilo *Delo*, prvo št. mesecnika *Primorska omladina*, ki je začel izhajati 1923. V njegovi tiskarni se je tiskal tudi *Mali list*, tednik, ki ga je 1923 ustanovil poslanec Virgil Šček in je izhajal do 1927 ter bil s 15.000 izvodov najbolj razširjen periodični tisk med Slov. v It. Tiskal je tudi vseh 10 štev. tednika *Preporod*, ki je izhajal 1926. V oktobru 1930 so tiskarno napadli in uničili fašisti, 2. dec. 1938 pa je it. oblast tiskarno spravila v stečaj. S tem so bile v Trstu odpravljene vse možnosti tiskanja v slov. jeziku.

Prim.: Arh. Trž. trg. zbornice; Anagr. urad trž. občine; Branko Berčič, Tiskarstvo na Slov., Lj. 1968, 273, 275, 386.

M. Tavčar

SPAZZAPAN (ŠPACAPAN) Bernard, psihiater, kulturni delavec, r. 7. avg. 1949 na Avellanedi (Buenos Aires - Argentina). Oče Bogomir (gl. čl.),

mati Angelca Hladnik. Osn. š. v Lanúsu (Argentina), nižjo gimn. v Baragovem misijonišču v Slovenski vasi pri Buenos Airesu, slov. klas. gimn. in licej pa v Gor. (1963-68). Vpisal se je na Medic. fak. U v Trstu in promoviral 1974, specializacijo iz psihiatrije opravil v Trstu 1980, podiplomski študij iz alkoholologije v Zgbu 1981 in iz sanitarne sociologije v Bologni 1986. Od 1977 do 1979 je bil kot zdravnik prostovoljec v afriški državi Ugandi. Živi in dela v Gor., kjer od 1983 vodi v bolnišnici službo za zdravljenje alkoholikov in narkomanov. Ustanovni član je Združenja klubov zdravljenih alkoholikov na Goriškem. V okviru raznih zbornikov in kot samostojna poglavja v medic. revijah je objavil več razprav s področja alkoholologije in zgod. psihiatrije, med katerimi: *Appartenenza etnica e alcoolismo cronico* (Psichiatria generale e dell'età evolutiva, 2, Padova 1980); *Aspetti culturali delle abitudini alcooliche negli studenti delle scuole medie inferiori* (Minerva psichiatrica, 22, 4, Torino 1981); *Abitudini alcooliche degli studenti nelle scuole medie inferiori* (Mediterranean Journal of Social Psychiatry, 5, 1-2, Zgb 1984); *Psicosi alcooliche: indagine sull'incidenza nella provincia di Gorizia nel triennio 1978-80* (Psichiatria generale e dell'età evolutiva, 5, Padova 1985); *Alcoolismo, un problema multidisciplinare* (Atti Congresso sull'alcoolismo, Cividale 1987); *Appunti per una storia dell'assistenza psichiatrica a Gorizia dal '600 ad oggi* (Oltre l'antipsichiatria, Padova 1987); *Zapiski o zgod. psihiatrije na Goriškem* (ZdrV 50, 1981, 6); *Značilnost alkoholizma med Slovenci na Goriškem* (KolGMD 1975, 154-56); *O psihiatriji v Gorici* (KolGMD 1976, 124-26); *Alkoholizem - hud socialno medicinski problem* (KolGMD 1982, 135-36); *Naša družba in mamila* (KolGMD 1984, 120-21). - Družbeno problematiko obravnavajo njegovi številni članki v KatG. Po prihodu v Gor. se je S. namreč aktivno vključil v slov. kat. organizacije na Goriškem. Bil je voditelj skavtske org. od ustanovitve (1965) do 1977; vrsto let je urejal skavtsko glasilo Planika in vanj pisal. V univ. letih je bil v odb. SKAD, nato preds. odb. za Katoliški dom; od 1984 do 1987 je bil kot predstavnik SSK preds. uprav. odb. v Domu za onemogle v Gor. Od 1974 je v odb. GMD in sodelavec PSBL od 1. zv. Od 1982 je preds. Društva za socialna vprašanja »A. Gregorčič«; od jan. 1987 preds. Gospodarske zadruga »Ojstrnik«; član KTD. - Pseudonim in kratice: Mogočni kragulji; b. š.; B. S.

Prim.: Osební podatki; KatG 16. jul. 1974; 20 let. SKAD, Gorica 1975, 14, 35; Picc. 4. maja 1979 s sl.; PDK 19. jan. in 16. mar. 1988.

Cešč.

SPAZZAPAN (ŠPACAPAN) Bogomir (Mirko), stavec, pevovodja in kulturni delavec, r. 16. jan. 1922 v Mirnu pri Gor., živi v Gor. Oče Albin, kamnosek, bivši župan v Mirnu, mati Hilarija Štanta. Osn. š. v Mirnu, 4 razr. gimn. v Malem semenišču v Gor., a je zavoljo bolezní moral študij opustiti. Zaposlil se je kot uradnik v ladjedelnici v Tržiču (Monfalcone). Vojaščino je služil na Siciliji in na Južnem Tirolskem do 8. sept. 1943, ko je it. vojska razpadla. Nato se je naselil v Brestovici na Krasu. V tej vasi in v bližnjih Selih je med vojno poučeval na osn. š. Po vojni je delal v Milanu pri gradbenem podjetju Ragazzi, od koder se je 1948 izselil v Argentino, kjer se je izučil za linotipista (stavca), kar je še danes. Dela v tiskarni Budin v Gor., kjer se tiskajo knjige GMD, KatG in druge slov. publikacije. Stavec je PSBL že od vsega začetka. - Ze v Brestovici in v Selih je organiziral pev. zборе in jih učil, dokler so razmere dopuščale. Na pev. področju je nadaljeval delo v Argentini med prekmurskimi izseljenci, nato na fari sv. Jožefa v Lanúsu, kjer je vodil cerkveno petje v treh jezikih (slov., špan. in it.). Obenem je vodil cerkveni zbor v Slovenski vasi v Lanúsu in z njim uspešno nastopal tudi na prosv. prireditvah. - Leta 1963 se je vrnil v It. (na Goriško) in tu učil cerkv. zbor v Podgori, s katerim je posnel številne liturgične pesmi za RAITrsta. Bil je preko 20 let oskrbnik Katoliškega doma v Gor. (do 1985), kjer je tudi vsestransko delal. Bil je med ustanovitelji gor. moškega zbora »M. Filej«, s katerim je naštudiral in režiral spevoigro »Kovačev študent« in so jo nato predstavili na Gor., Tržaškem in Koroškem. Od ustanovitve (1973) do 1986 je bil preds. Združenja cerkv. pev. zborov - Gorica. Vrsto let je deloval v odb. ZSKP. Na prvem dežel. kongresu SSK, ki je bil 24. maja 1975 v Devinu, je bil izvoljen za prvega dežel. preds. SSK; bil je član gor. pokr. tajništva SSK in večkrat kandidat na volitvah. - Od 1976 vodi cerkv. zbor v Štandrežu, ki deluje tudi v okviru PD »Štandrež«. Z njim nastopa na revijah Cecilijanka in Primorska poje. Vodi tudi petje pri slov. maši pri kapucinih in pri Sv. Ivanu v Gor. V KolGMD 1979, 126-31 je objavil članek *Po petnajstih letih spet na obisku v Ar-*

gentint. Občasno se oglašja v KatG. Poročen je z Angelco Hladnik, sestro izseljenskega duhovnika v Argentini pok. msgr. Janeza Hladnika (PSBL I, 535-36). Njuna živeča sinova sta zdravnika psihiater dr. Bernard (gl. čl.) in pediater dr. Mirko (gl. čl.). Sin Peter je umrl v prometni nesreči 7. maja 1970, tik pred maturo, star komaj 19 let. Bil je izredno zavzet član skavtske organizacije in raznih pevskih zborov, športnik in alpinist. SZ Olympia prireja vsako leto v njegov spomin odbojarski turnir.

Prim.: Osební podatki; KatG 18. mar. 1971 s sl.; 16. mar. 1972 s sl.; 25. maja in 5. jun. 1975 s sl.; NL 29. maja 1975; PDK 25. maja 1975; KolGMD 1979, 119; Primorska poje - 10 let, Trst 1979, 36; Dvajset let Katoliškega doma v Gorici, Gor. 1982, 36 s sl.; Cecilijanka 25 let, Gor. 1983, pass.; 10-letnica SSK na Goriškem, Gor. 1985, 7-8 s sl.; Dvajset let župnijskega doma »A. Gregorčič«, Štandrež 1965/85, Gor. 1985, 14-15, 32, 53 s sl.

Cešč.

SPAZZAPAN Francesco, učitelj, politično angažiran v it. vrstah, r. 2. avg. 1882 v Gor. in tam u. 8. jun. 1966. Mati Marija Čuber mu je zgodaj umrla, oče Jožef, doma iz Kreda, se je drugič poročil z Marijo Hreščak. V Rožni dolini so imeli gostilno. It. osn. š. je obiskoval v Gor. pod Kapelo. V družini so govorili goriško slov. narečje, pomešano s furlan., it. pa mu je delala težave. 1896 se je vpisal na gor. realko in po maturi na Tehn. fak. v Gradcu, a je študij opustil in med leti 1904 do 1913 polit. deloval v it. nacionalističnih vrstah. Med 1913-15 je bil instruktor in podravn. v furlanskem zavodu »Lega Nazionale« v Gor. Da je bil slov. pokolenja, ni ne odkrival ne priznaval. Leta 1908 je ustanovil v Gor. oddelek iredentistične mazzinijevske stranke, 1910 obrtno zbornico v istem duhu. Leto dni je urejal dnevnik »La libertà«. Bil je prežet z it. duhom in 1915 prebegnil v Videm, kjer je postal član vodstva, ki si je prizadevalo za vstop It. v vojno proti Avstriji. Za zasluge je prišel v službo na Generalno tajništvo v Rimu. Med vojno so mu poverili prevajanje slov. aktov, od nov. 1915 do maja 1916 je bil obč. tajnik za zasedeno Biljano in Medano, nato je vodil v Breginju otroško zabavišče in šol. nadzorništvo v kobariškem okraju do umika v okt. 1917. Eno leto je bil v službi na Notr. ministrstvu v Rimu. 15. dec. 1918 je bil začasno imenovan za šol. nadzor. za tolminski okraj in 1921 definitivno potrjen

za isto mesto s priključkom trbiškega okraja. To imenovanje je dobil zaradi polit. zaslug, moral pa je 1921 opraviti učiteljsko maturo. Postal je ravn. zavoda Scodnik v Tolminu in ga vodil od 1924-32, ko so premestili učiteljske iz Tolm. v Videm in je postal S. šolski nadzornik v Camerino, nato v Salò ob Gardskem jezeru in v Pordenonu. Ob it. okupaciji Lj. je S. postal nadzornik slov. šol v Lj. pokrajini. V Lj. se je zanimal za izdajo atlasa in stenskih zemljevidov s slov. besedilom, a z novimi mejami. Pod ZVU je bil 1945-47 na šol. uradu za it. šole v Gor. in opazoval delo in razvoj nastajajočega slov. šolstva na Goriškem. Prosv. ministrstvo - Direzione generale scambi culturali - Zona di confine ga je 1948-49 imenovalo za stalnega nadzornika slov. osn. šol na Goriškem. To službo je opravljal do upokojitve 1. okt. 1955. - S. je vedno težil le za italijanizacijo slovenstva preko šole. Kot nadzornik in kot ravnatelj Scodnikovega zavoda v Tolminu je vplival na slov. učitelje in dijake vljudno, toda s trdno odločnostjo, da se učijo ital. in da opuščajo ali pa največ, da imajo slov. za drugorazredni jezik. V vsej svoji nadzorniški funkciji ni nikdar opravil niti najmanjše intervencije za slov. jezik v šoli v predfašistični dobi in tudi po vojni pod zavezniški ali v novi demokratični It. Ni nastopal surovo proti slov. ali proti posameznikom. Bil pa je vnet vršilec faš. ukrepov in na splošno prežet oboževatelj faš. in rimske kulture.

Prim.: Podatki Šol. skrb. Gorica; Močnik, Spomini in izkustva, Gor. 1971; pismo Alberta Rejca Tonetu Rutarju 26. avg. 1971 (arh. RAITrsta).

Sah

SPAZZAPAN (SPACAPAN, SPACAPAN) Lojze (Lutgi, Lufž), slikar in karikaturist, r. 18. apr. 1889 v Gradišču ob Soči, u. 18. febr. 1958 v Turinu. Oče Just (prišel v Gradišče za paznika kaznilnice), mati Jožefa Mervič iz Šempasa. Osn. š. obiskoval v Gradišču (1896-1900). Ko je bil oče 1902 premeščen v Gor., se je druž. tja preselila. S. je obiskoval tehniško sr. š. v Gor. Od 1911-13 na Dunaju, kjer je večkrat poskusil sprejemni izpit za Akad. upodablajočih umet. Leta 1914 so ga kot praporščaka vpoklicali v hrv. polk v okol. Reke. 1915 je odšel v Karpate, kjer je jun. zbolel in bil poslan v Gradec na okrevanje. Na lastno željo se je spet pridružil polku in odšel na rusko fronto. 7. jun. 1916 so ga Rusi ujeli pri Torigoriki na reki Ikvi. Iz taborišča Kerensk je 1918

zbežal, a v Voronežu so ga Rusi spet ujeli. S ponarejenimi dokumenti, ki mu jih je preskrbel danski konzul, je spet pobegnil in se preko Nemške Orše vrnil domov; da bi se izognil vpoklicu v it. vojsko, se je dva dni skrival v neki kraški jami in zbolel na pljučih. It. vojaki so ga ujeli, zaprli in poslali v vojno bolnišnico v Taggio, kjer je delal kot prevajalec pri avstr. ujetnikih. Po zlomu A.-O. se je nekaj časa mudil v Lj., kjer je upal na mesto gledal. scenografa. Od 1921 do 1923 je bil prof. mat., geom. in ris. na realki v Idriji (nasledil je A. Bucika). Med njegovimi učenci je bil tudi slikar M. Bambič. 1923 je S. opustil poučevanje, prišel v Gor. in se posvetil izključno slikarstvu. Povezal se je s slik. Pilonom in Tratnikom, sklad. M. Kogojem in se z njimi in drugimi slov. prijatelji sestajal in načrtoval v kavarni Adriatico na Travniku in Aurori na Kornu. Približal se je skupini futuristov, ki so se zbirali okrog Carmelicha, in se udeležil z živo pobarvanimi plastikami I. razst. futuristov v Padovi. Z arh. Gyro in Cuzzijem, z inž. Brunerjem in Gentilijem, s fut. pesnikom S. Pocarnijem in slikarji Bolaffiom ter Del Nerijem je razpravljaval o slikarskih problemih v kavarnah Venezia in Corso. S. je nekaj časa obiskoval tudi š. akta, ki jo je organiziral O. Brunner. Ko je 1. jul. 1922 začel v Gor. izhajati list Čuk na pal'ci, je tudi S. nekaj časa pri njem sodeloval z risbami. F. Kralj je S. pritegnil v svoj Klub mladih upodablajočih oz. oblikujočih umetnikov. Do svojega odhoda v Turin 1928 je S. veliko sodeloval predvsem z Gor. Matico in opremil več revij, zbornikov in knjig (npr. Luč, Mladiko, Bevkove Rablje 1923 in Krvave jezdece 1927, Jadranski almanah 1924, Pregljeve Tolmince 1928). Njegova je tudi oprema naslovne strani it. rev. Squille Isontine (od 1. št. dec. 1925 do avg. 1926). 1924 se je udeležil razst. avantgarde v Pragi in I. umetn. razst. v Gor. (ki jo je pripravil A. Morassi). 1925 je pripravil plakat za razst. lovskega društva v Gor. in prejel srebrno odličje na Exposition Internationale des Arts Decoratifs v Parizu za vzorce zidne in tekstilne dekoracije. 1927 je sodeloval pri osnutku za spomenik podporočniku Luhru v Kanalu ob Soči in se s kiparskim portretom V. Piona udeležil umetn. razst. v Trstu. - 1928 se je na prigovarjanje arh. Paganija in Cuzzija preselil v Turin. Tu pa so mu kot antifaš. odvzeli potni list in onemogočili izvedbo dekorativnih del, ki mu jih je preskrbel Cuzzi.

Do propada faš. je ostala njegova umetniška dejavnost v zatišju. Preživljal se je kot dekorater filmskega podjetja Pittalunga, z risanjem in poslikavanjem tkanin za Teatro della Moda, napravil nekaj risb za *Illustrazione del Popolo* in *La Gazzetta del Popolo*. Spoznal je slikarje, ki so pozneje ustanovili Gruppo dei Sei, in se prijateljsko povezal z Edoardom Persicom in pisateljema Ciuffom in Gariffom. Približal se je skupini Selvaggio (Mucci, Zeglio, Cremona) in pripravil plakat za njihovo prvo razst. v gal. Guglielmi. 1932 je spoznal svojo družico Ginio S. in ponovno razstavljal v Parizu. 1938 se je redno zaposlil kot risar pri *La Gazzetta del Popolo* in *Illustrazione del Popolo*. 1943 mu je zračni bombni napad uničil atelje na Corso Giulio Cesare in s tem veliko število del. Nekaj časa je stanoval pri družini Villa v Pinerolu. 1945 se je vrnil v Turin in si spet uredil dom in atelje. 1953 je spet potoval v Pariz, 1954 začel poučevati na Istituto statale d'arte A. Venturi v Modeni, 1956 pa postal prof. risanja na umetn. liceju v Turinu. 1958 je nenadoma umrl v svojem ateljeju. - S. je ostal samosvoj slikar in se s svojim impulzivnim značajem ni nikoli podrejal trenutnim umetn. tokovom. Bil je odličen risar in karikaturist. V njegovih delih se prepletajo ekspresionizem, kubizem, futurizem, geometrične forme, spomini na impresionizem, abstrakcija, informel. Motivika S-ovih del je raznolika: slikal je portrete, akte, pokrajine, živali, tihožitja, cirkuške, gledališke in svetniške figure ter uporabljal različne slikarske tehnike. Ukvarjal se je tudi s kiparstvom. Italijani ga prištevali med svoje največje umetnike tega stol. S. se je od tujil slov. okolju in se vključil v it. prostor, a tega ni mogel nikoli preboleti. Njegova dela se hranijo v velikih svetovnih gal. in muzejih ter zasebnih zbirkah predvsem v it. mestih. V turinski Gal. moderne umetn. mu je posvečena posebna soba, v Gradišču ob Soči pa je po njem poimenovana Gal. sodobne umetn. Za svoje delo je S. prejel več nagrad: srebrno odličje v Parizu 1925; I. nagrada na Mostra nazionale del Tessile v Rimu 1928; nagr. mesta Turin za slik. in kip. 1946; nagr. Golfo della Spezia; I. nagr. za graf. v La Spezia 1953; nagr. Saviat 1954; nagr. mesta Turin 1957 itd. - Razstave: 1924 v Lj. in Mrbu na V. in IV. razst. Kluba mladih; 1924 v Gor. na I. umetn. razst.; v Pragi na razst. avantgarde; 1924 v Hodonínu na Slov. razst.; 1926 IV

Esposizione d'arte delle Tre Venezie, Padova; 1926 Umetn. razst. v Lj.; 1926 s Klubom mladih v Mrbu; 1927 v Pragi na razst. Slov. mod. slikarstva 1918-28; 1927 s plastikami in risbami na Mostra autunnale d'arte v Gor.; 1927 s kiparskim portretom V. Piloni na Mostra sindacale d'arte v paviljonu Ljudskega vrta v Trstu; z Umetn. matico na velesejmu v Lj.; 1929 na I. Esposizione sindacale LXXXVII della Società Promotrice di Belle Arti v Turinu; 1921 v gal. Milione v Milanu; 1931 v gal. Jeune Europe v Parizu; 1932 (sam. razst.) v gal. Codebò v Turinu; 1933 V Esposizione del Sindacato regionale Belle Arti, Turin; 1934: sam. razst. v Gor.; razst. v Turinu; 1934-35 (nov.-jan.) XXXV Esp. della Società Amici dell'Arte v Turinu; 1935: VII Esp. del Sindacato interprovinciale Belle Arti, Turin; L'art italienne du XX siècle, Jeu de Paume, Pariz; 1936: Esp. del Sind. Belle Arti, Turin; sam. razst., Turin; 1937: IX Esp. del sind. Belle Arti, Turin; II Mostra del sind. Belle Arti, Palazzina Spagnola, Neapelj; razst. mod. it. umetn., Berlin; 1938: I Mostra provinciale del sindacato, Turin; X Esp. del Sind. Belle Arti, Turin; XIX Mostra della Galleria Roma con gli artisti piemontesi, Galleria Roma, Rim; 1939: razst. risb in gvašev v gal. Alberti v Parizu; XI Esp. del sind. interprovinciale Belle Arti, Turin; Mostra di vedute torinesi »Pro cultura femminile«, Turin; II mostra provinciale del sind. Belle Arti, Turin; 1940: XII Esp. del sindacato interprovinciale Belle Arti, Turin; III Mostra del sind. Belle Arti, Turin; 1941: retrospek. razst., Turin; 1947: gal. L'Annunciata, Milan (sam. razst.); 1948: v gal. La Bussola; 1960: posmrtna razst., Rim; retrospek. razst. v Centro Culturale Paternolli, Gor.; 1961: sam. razst. Trst; 1963: spom. razst. ob 5. obletnici smrti, Turin; 1968: antol. razst. v Galleria Sala di Cultura del Comune di Modena, Modena; 1970: retrospek. razst. v gal. sodobne umetn. L. Spazzapan v Gradišču ob Soči; 1971: gal. Narciso, Turin; 1987: Luigi Spazzapan nella collezione della Cassa di Risparmio di Gorizia, Palazzo Pitleri, Trst idr. Poleg tega se je udeležil beneških bienalov 1936 (I stena), 1950, 1954, 1956, 1960; rimskih kvadrienalov 1935 (sam. soba), 1939, 1952, 1956, 1960; bienalov v Sao Paulu v Braziliji 1951, 1955, 1957 in na Dokumenta v Kasslu 1959.

Prim.: LibBapt IV SS. Salvatoris Gradiscæ, 86; ZUZ 1924, 54, 102; 1927, 193; Catalogo della I Esp. goriziana di belle arti (A. Morassi), Gor. XIII-XXX apr. MCMXXIV; La voce di Gorizia

29. maja 1924; E 5. jun. 1924; E 20. in 25. okt. 1927; Tank Lj. 1927, 9 (repr.); A. Sirok, Pri naših upodabljačih umetnikih, Luč II, Trst 1928, 62-63; Luč IV, 1929, 46; F. Gorše, Naši upodabljačji umetniki, JAlm 1925-30, 84; L'idea del popolo 17. febr. 1935; Cossar, Storia, 453-54; Thieme-Becker XXXI, 340; Luigi Spazzapan. 16 dessins présentés par Lionello Venturi, Torino 1946; Enc. della pittura it. (U. Galletti, E. Camesasca), Milano 1951; PDK 19. in 23. febr. 1958 z repr.; La Stampa, Torino 19. febr. 1958 (E. Paulucci, Impeto d'artista); Il Giorn, Milano 19. febr. 1958; MessV 19. febr. 1958; Picc. 19. febr. 1958; Voce Diocesana, Gor. 2. mar. 1958; G. Manzini, Il pittore della fantasia; L. Spazzapan (v StudG genn.-luglio 1958, 63-70); Dizionario della pittura moderna (Robert Mailland-Dino Formaggio), Milano 1959, 308-09; L. Venturi, Spazzapan, Roma 1960; Stele, Umetnost, 97, 98, 100, 124 (s sl), 137, 139, 180; Mostra retrospettiva di L. Spazzapan, Centro culturale Paternolli, Gor. 25 maggio 1960 (kat., uv. G. Manzini); G. Manzini, La pittura no' fa paura, L. Spazzapan (v Ateneo, numero unico, 1960); L. Carluccio, L. Spazzapan, Ivrea 1960; PDK 31. jan. 1961 (M. Bambič, Spacapan med nami); Sijanec, 82, 107 in pass.; L. Menafse, Zahodnoevr. slikani portret, Mrb. 1962, 170, 235; Isti, Avtoportret v zah. slikarstvu, Lj. 1962, 410, 412, 438, 489; Comanducci, Dizionario illustrato dei pittori, disegnatori e incisori it. moderni e contemporanei, Milano 1962, 1847 z lit.; V. Pilon, Luiž, Likovna revija 15. maja 1963, št. 4-6, 183-84; L. Menafse, Slikar Luigi alias Lojze Spazzapan, Likovna revija 15. maja 1963, št. 4-6, str. 184 z lit.; V. Pilon, Na robu, Lj. 1965, 60-63 in pass.; ELU 4, 257-58; E. Bénézit, Dictionnaire critique et documentaire des peintres sculpteurs, dessinateurs et graveurs, Nouvelle éd., Paris 1966; SBL III. 420-22 z lit.; Mostra antologica di L. Spazzapan, Modena 1968 (kat., uv. Enrichetta Cecchi, z lit.); M(Trst) 1970, št. 12, 197-98 (M. Bambič, Spomini na slikarja Spazzapana); G. Marchiori, L'avventura fantastica di L. Spazzapan, Gradisca d'Isonzo 26 luglio-20 sett. 1970 (kat.); NL 30. jul. in 6. avg. 1970; PrimN 7. avg. 1970 (z ilustr.; P. Krečič, V Gradišču odprta retrospektivna razst. Spazzapana); Delo 29. avg. 1970 (J. Mesesnel, Fantastična pustolovščina L. Spazzapana); PDK 1. sept. 1970 (M. Bambič, Antološka razstava Spazzapanovih del); Enc. Istituto di Scienze e Arti, Milano 1970; Spazzapan, Galleria Narciso, Torino 17 mar.-10 apr. 1971 (M. Pinottini e V. Mucci); F. Monai, Fabiani e Spazzapan. Due artisti isontini nel contesto europeo, Rotary Club Gorizia 1971; P. Krečič, Umetnost na Prim. v prvih letih po I. svet. vojni v luči slov. likovne kritike, JKol 1972, 138-47 (o S. pass.); G. Marchetti, Il Friuli. Uomini e tempi, II ed., Udine 1974, 1016; Opere di Carlo Michelstaedter. Opera grafica e pittorica, Gor. 1975, 24; F. Monai, Umetnost v Gor. v dvajsetih letih našega stol. Kratko obdobje razcveta, GorLtk II, 1975, 131-34; PrimN 10. okt. 1975; MSE III, 388; G. Bradaschia, Andiamo insieme a visitare i

Musei Provinciali di Gorizia, Gor. 1978, 81; M. Komelj, Slovensko ekspresionistično slikarstvo in grafika, Lj. 1979, 5, 15, 29, 100, 101, 114, 116, 130; E. Laghi, L'evoluzione artistica di L. Spazzapan dagli anni venti di Gorizia al suo arrivo a Torino, Padova 1979/1980 (diplomska naloga); M. Vuk, Ivan Cargo 1898-1958. Razstava slikarskih del. Nova Gor. 22. maj-22. julij 1981, pass.; L. Damiani, Arte del Novecento in Friuli, Il Liberty e gli anni venti, I, Udine 1982, 234-45, 269 in pass.; Isti, Arte del Novecento in Friuli. Il Novecento - Mito e razionalismo, II, Udine 1982, 348; PDK 10. apr. 1983 (M. Juteršek); Teleks 3. nov. 1983 (P. Krečič); NRazgl 1983, št. 22, 648-49 (P. Krečič); PDK 2. nov. 1983 (M. Vuk); L. Spaccapan, slikar na mejah... Piran 1984; Frontiere d'avanguardia. Gli anni del futurismo nella Venezia Giulia. Palazzo Attems febbraio-aprile 1985, 178-81 in pass.; Ekspresionizem in nova stvarnost na Slovenskem, Lj. 1986, 25, 51, 52, 53, 54, 60, 474, 475 in pass.; Il Territorio IX, genn.-agosto 1986, n. 16/17, 112, 113, 138; L. Spazzapan nella collezione della Cassa di Risparmio di Gorizia, Trieste, Palazzo Pitteri, 5 sett.-4 ott. 1987 (Catalogo della mostra. A cura di Fulvio Monai), Gorizia, Cassa di Risparmio 1987; J. Kavčič, Prva slov. realka, Idrija 1901-1926, Idrija 1987, 148; Le arti a Gorizia nel secondo 900, Gor. 1987, 55 in še številni katalogi ob skupinskih in samostojnih razst. ter poročila v dnevnem in revijalnem tisku. V-ž

SPAZZAPAN (SPACAPAN) Mirko (Federico Martin), pediater, politični in kulturni delavec, športnik, r. 20. nov. 1953 v Lanúsu Oeste (Buenos Aires - Argentina). Oče Bogomir (gl. čl.), mati Angelca Hladnik. Pet razr. osn. š. obiskoval v Lanúsu v Argentini, 5. razr. slov. osn. š. in nižjo sr. š. v Gor kot tudi klas. gimn. in licej (1967-72). Vpisal se je na Medic. fak. U v Trstu in promoviral 1978, specializacijo iz pediatrije opravil v Veroni 1983. Od 1979 do 1983 asistent na pediatričnem odd. Splošne bolnišnice v Gor., obenem tudi šol. zdravnik za slov. š. v Gor.; od 1984 otroški zdravnik za občine Gor., Števerjan in Sovodnje, obenem tudi v privatni praksi. - Že od gimn. let je S. aktivno prisoten v kult., šport. in polit. življenju na Goriškem. Tako je bil voditelj skavtske organizacije od ustanovitve (1965) do 1980, član zborov M. Filej, L. Bratuž in Podgora, ustanovitelj in vodja glasb. skupin MINIPE in Nova Misel. Posvečal se je tudi nogometu in igral v ekipah Montesanto in Piedimonte (1966-71). 1970 je bil dežel. prvak CSI v metu diska in krogle. Nato se je posvetil odbojki in nastopal pri SZ Bor iz Trsta ter pri ekipi SZ Olympia, kjer je še danes aktiven igralec. Na občnem zboru 28. jul. 1988 je bil izvo-

ljen za preds. tega gor. športnega združenja. Bil je ustanovitelj mladinske sekcije SSK v Gor. in njen prvi tajnik 1976, nato član gor. pokr. tajništva SSK in od 1984 podtajnik; od 1988 član dežel. tajništva SSK. Na listi SSK je bil 26. jun. 1983 izvoljen v gor. pokr. svet, kjer je prevzel odbornišvo za šolstvo, šport in prosti čas. V tej funkciji se je predvsem zavzemal za ustanovitev slov. oddelka na Industr. tehn. zavodu (ITI) Galilei v Gor. in nato za njegovo usmeritev v informatiko; nadalje za slov. tečaje 150 ur na nižji sr. š. »I. Trinko«, zlasti pa za realizacijo finančnih sredstev za gradnjo novega slov. š. centra v Gor. (nov. 1986). Ponovno izvoljen 26. jun. 1988 na listi SSK v gor. pokraj. svet in od 21. sept. 1988 odbornik za šolstvo, organizacijo, lov in ribolov. - Objavil je več razprav s področja pediatrije, med katerimi *Sulfamidici ed ipertensione endocranica* (Le basi razionali della terapia, Padova 1980); *Polmonite neonatale da Chlamydia* (Rivista italiana di pediatria, 1981); *L'Educazione alla salute nella scuola* (Atti del convegno USL, Gorizia 1987). Polit. problematiko predvsem slov. narodnostne skupnosti obravnavajo članki: *Us: iniziative per il rilancio* (La Provincia Isontina, I, 1983, 30); *Us: verso tempi nuovi* (La Provincia Isontina, IV, 1986, 12-13); *Us: la cultura, la terra, l'ambiente e il lavoro* (La Provincia Isontina, VI, 1988, 21); *Se è così meglio rinunciare alla «tutela»* (Vocel 2. maja 1987); *Goriška pokrajina - deset let SSK* (10-letnica SSK na Goriškem, Gor. 1985, 9-10); *L. Bratuž e il suo tempo* (uvod v istoimensko publikacijo, v tisku). S članki in poročili sodeluje v KatG, PDK, Picc. in Našem tedniku. Avtor je tudi raznih instrumentalnih skladb; za moški zbor je uglasbil 1979 božično *Je polnoč* na besedilo T. Vetrha. Pseudonimi in kratice: Castor in Pollux; Planinski Chancho; M. S.; -on.

Prim.: Osební podatki; KatG 30. jun. in 1. jul. 1983 s sl.; 6. nov. 1986; 5. maja 1988 s sl.; 30. jun., 7. jul. in 4. avg. 1988; 10-letnica SSK na Goriškem, Gor. 1985, 9 s sl.; KolGMD 1986, 87; PDK 28. jun. 1983; 10. nov. 1986; M. Marinčič, Odbornik SSK o delu na Pokrajini, PDK 14. maja 1988 s sl.; 26. in 29. jun. 1988 s sl.; 25. avg. 1988 s sl.; 22., 23. in 27. sept. 1988 s sl.; NL 30. jun. in 4. avg. 1988; Picc. 8. in 18. nov. 1986; 22. in 23. sept. 1988 s sl.; La Provincia Isontina, Gor. 1983, pass.; Skupnost febr. 1988 s sl.; Goriška Skupnost avg. 1988.

Češč.

SPECOGNA Giuseppe Romano, javni upravitelj, r. 19. okt. 1928 v Podbonescu, živi tam. Oče Ma-

rio, kmet, mati Onelia Onesti. Osn. š. v Čedadu, nato trg. zavod v Vidmu. Od 1958 do 1984 uradnik na domači občini. Član Krščanske demokracije (DC) od 1953, 1963-88 član njenega videmskega pokraj. vodstva. Od 1955 dvajset let tajn. kmččke vzajemne blagajne v Podbonescu, 1956-58 preds. zadružne mlekarne v Tarčetu. Za DC je bil obč. svet. v Podbonescu 1956-60, 1975-80 in od 1985 dalje; obč. svet. v Spetru 1980-83; pokraj. svet. v Vidmu (izvoljen v špetskem okrožju) in pokraj. odbornik za šport in turizem 1970-73; 1969-73 podpreds. Ente Friulano di Economia Montana; nato preds. turističnega konzorcija Nadiških dolin; 1972-75 preds. konzorcija Comunità Valli del Natisone; 1980-83 in od 1985 dalje svet. Nadiške gorske skupnosti; član vodstva Industr. konzorcija vzh. Furlanije. V letih 1973-88 je bil dežel. svet. F-JK (izvoljen v videmskem okrožju 1973, 1978 in 1983). Kot edini dosedanji dežel. svet. iz Nadiških dolin se je zavzemal za rešitev krajevnih problemov, vendar je glede slov. vprašanja v videm. pokr. zastopal omejevalna stališča krajeвне DC in ne zahtev slov. organizacij. To se je med drugim pokazalo na S-evem nastopu na 21. Dnevu emigranta (Čedad 1984) in odmevih nanj. V dežel. svetu je imel vrsto zadolžitev v komisijah in predsedstvu ter bil poročevalec o številnih zakonskih osnutkih o gorskem gosp., javnih delih, stanovanjskih gradnjah in obnovi potresnega področja. Mar. 1983 je bil izvoljen v dežel. odb. za javna dela, po volitvah pa je bil od jul. 1983 do okt. 1984 dežel. odb. za obnovo potresnega področja. Od 1985 je župan v Podbonescu, 1988 pa je bil določen za preds. nove deželne Agencije za gorata področja.

Prim.: Osební podatki; časopisni viri in letopisi dežele F-JK; Beneška Slovenija ima svojega poslanca, Matajur, Videm 30. jun. 1973 s sl.; Novi Matajur, Čedad 15. jun. 1983 s sl.; 15. jan. 1984; Dom jan. 1984, 5; Regione Autonoma Friuli-Venezia Giulia, Quarant'anni di elezioni nel Friuli-Venezia Giulia, I, Trst 1988, pass.

ij

SPERANDI Angelo, pozlatar, r. in u. neznano kdaj in kje, živel je sredi 17. stol. Leta 1657 je pozlatil veliki oltar v p. c. sv. Kozma in Damijana v Podbrju pri Podnanosu, o čemer govori napis pod tronom: »S. CHOSME E DAMIANE ORATE PRO NOBIS ANDREA MVLLIG ALORA PIOVANO: IO ANGELO SPERANDI INDORATIO FECIT OPERORUM MIRABILIVM SVORUM

ANNO DOMINI 1657«. Na podlagi tega napisa so nekateri napačno sklepali, da je S. veliki oltar v Podnanosu tudi izrezljal. Danes se rezbarski delež pri tem spomeniku z veliko verjetnostjo pripisuje lj. rezbarju Avguštinu Ferfillu, katerega poreklo pa je zaenkrat še neznano. Ferfilla je avtor nekaterih oltarjev na Kranjskem, med katerimi zavzema najimenitnejše mesto veliki oltar v Leskovcu pri Krškem (polihromiran 1685).

Prim.: Fr. Stelè, Umetnost v Primorju, Lj. 1960, 116, 119; SBL III, 424; E. Cevc, Slov. umetnost, Lj. 1966, 97; S. Vrišer, Baročno kiparstvo na Slov. (Ars Sloveniae), Lj. 1967, VII, XXXVIII; Isti, Baročno kiparstvo na Primorskem, Lj. 1983, 25-27, 208.

B. Ur.

SPESSOT Francesco, duhovnik, zgodovinar, narodopisec, r. 16. avg. 1890 v vasi Farra d'Isonzo, u. 14. jul. 1978 v Gor. Oče Jožef, mizar, mati Lucija Padovan. Osn. š. v Farri (1896-1902), gimn. v Gor., kjer je navezal stike s svojimi vrstniki, ki so se pozneje uveljavili v kult. življenju (C. Michelstaedter, B. Marin, E. Pocar, M. Camisi, F. de Gironcoli, A. Morassi). Maturiral je jul. 1910. Nato je postal glavni ur. gor. katol. glasila *l'Eco del Litorale* in tednika *Il Popolo*. Stopil je v gor. semenišče in bil posvečen v duhovnika 10. jul. 1914. V teh letih je obiskoval posebne tečaje za antične jezike (arabski in kaldejski). 1914 se je vpisal na dunajsko U, a ni utegnil obiskovati tečajev iz družinskih razlogov. Nadškof Sedej (gl. čl.) ga je 1913 poslal tudi v Benetke, da se seznani z dokumenti o ustanovitvi gor. nadšk., ki naj bi prišli v poštev za ureditev predvidenega 2. zv. zgod. dela *Documenta historiam archidioceseos Goritensis illustrantia*. V sept. 1914 je bil imenovan za kateheta in žpka pomočnika v Ogleju. Med 1915 in 1918 je bil kot begunec v raznih it. mestih. Nadšk. Sedej mu je 1919 ponudil mesto kpl. in tajnika na škofiji, a S. ga ni sprejel iz zdravstvenih razlogov. Ostal je v Farri kot žpk pomočnik in administrator do 1921. Potem ko je brez uspeha zaprosil nadšk. Sedeja, da mu dovoli obiskovati U v Padovi, se je posvetil dušnemu pastirstvu in se zavzel za obnovo c. in drugih cerkv. stavb, ki so bile porušene med vojno (skupno je S. sodeloval pri obnovitvi devet cerkvá, štirih župnišč in nekaterih drugih cerkv. poslopij). 1922 je bil postavljen v Moraro za kpl., od 1923 do 1926 pa za žpka. Ko je msgr. Fogar (PSBL I, 373-76) postal trž. škof (1925), je S. konkuriral za katedro zgod. in patrologije v

gor. sem., a ni uspel. 1926 je bil imenovan za žpka v Perteole in ostal tam do 1943, ko je postal dekan v Gradišču ob Soči. 1952 je bil postavljen za knjižničarja v gor. sem. in tam ostal do upokojitve 1970, ko se je vrnil v rodno Farro. Kot knjižničar je rad pomagal študentom, ki so opravljali raziskave za diplom. nalogo v sem. knjižnici. - S. je objavil lepo število del narodopisnega, arh. in zgod. značaja. Za narodopisje se je začel zanimati, ko je zbiral med polet. počitnicami 1906 v Farri in bližnjih vaseh furl. ljud. pesmi (villotte). Pozneje (1907-15) je to nalogo opravljal po naročilu avstr. min. za š. Nabral je okoli 2000 pesmi, od katerih jih je 1926 objavil 500. Istočasno je skrbno raziskoval arh. in zbiral podatke o pomembnejših osebnostih in dogodkih iz gor. preteklosti. Po naročilu msgr. Faiduttija (PSBL I, 341-43) je 1912 napisal zgod. monografijo o vasi Chiopris. V ta leta sodi začetek njegovega sodelovanja z revijo *Forum Julii* (podpisoval se je s psevd. Francesco Furlan ali s kraticami). Pozneje je sodeloval pri *Rivista della Società Filologica Friulana* (član ured. odb. od 1966), *La Panarie*, *Aquileia Nostra*, *Ce fastu?*, *Sot la nape*. Napisal je več kot 60 prispevkov o gor. nadšk. in o poknež. grofiji Gor. in Gradiščanski. Objavil je tudi nekaj samostojnih del o samostanih in c. na Gor., o nadšk. K. M. Attems (PSBL I, 22-24) in njegovih pridigah v furlanščini. Pisal je tudi o nadšk. Edlingu (PSBL I, 327-29) in Inzaghiju (PSBL I, 556-58). Objavil je recenzijo o knjigi *Zgodovina Idrije* M. Arka (PSBL I, 19). - Znal je slov. in jo uporabljal pri raziskavah.

Prim.: NadškAGor., arhivalije, *Catalogus sacerdotum Archidioceseos Goritensis ab anno 1903 sub S. šematizmi*; C. Medeot, Don Francesco Spessot, *L'ultimo e il più giovane dei preti isontini internati*, InizI 1969, št. 42; Isti, Preti, pass.; Isti, *Cattolici*, pass.; V. Bressan, Mons. Francesco Spessot, Udine 1973; *Voce* 22. jul. 1978; S. Tavano, Francesco Spessot, StudG XLVIII (1978) II, 7-15; KatG 20. jul. 1978.

Vh

SPETIČ Stojan, časnikar in politik, r. 29. nov. 1945 na Katinari pri Trstu, živi v Trstu. Oče Maks, računovodja, mati Meri Stopar, šivilja. Osn. š. na Katinari, niž. sr. š. pri Sv. Jakobu, matura 1964 na trg. akad. Ž. Zois v Trstu. Vpisal se je na Ekon. fak. trž. U, proti koncu šestdesetih let pa se je usposobil za pouk ruščine na U Lomonosov v Moskvi, kar je pozneje izkoristil pri vodenju večernih in pošolskih tečajev.

Zaposlil se je kot časnikar pri PDK, opravil časnikarski izpit v Rimu in bil vpisan 28. nov. 1969 v poklicni seznam trž. časn. zbornice. Pisal je o zunanjih in notranjih politiki, problemih socializma, črnem terorizmu, sindikalni in polit. kroniki. Nekaj let je bil v vodstvu časn. sindikata in zveze kronistov. Od 1979 v časn. odd. RAITrsta. V dij. letih je pisal v Mladinsko tribuno, LitV, osrednje glasilo ZKMI Nuova Generazione. Redno piše v Delo Trst. Kratko je sodeloval pri Zalivu, veliko pri reviji Dan. Soustanovitelj in sodelavec kor. Kladiiva. Nekaj esejev in polit. komentarjev je objavil v dnevniku KPI Unità, JKol, NRazgl. Soavtor brošure *Črni koledar 1969-1972. Dan za dnem bombe, atentati, procesi, fašistično nasilje v Trstu* (Trst 1972, 16 str., tudi it. izdaja *Calendario Nero 1969-1972*). Za medn. manjšinsko konf. v Trstu je prispeval študijo o kapitalističnem proizvodnem mehanizmu in procesih asimilacije (slov. besedilo razmnoženo, v it. tiskano z naslovom *Il meccanismo di produzione capitalistico ed aspetti di assimilazione della minoranza slovena* v zborniku: Provincia di Trieste, Conferenza Internazionale sulle minoranze, 10-14 luglio 1974, Atti della conferenza 3, Trst 1981, 77-88). Na študijskih dnevih Draga 78 je sodeloval pri okrogli mizi *Kominform in slovenstvo* (objava v zborniku Draga 78, Trst 1979, 67-117). Za zbornik *Comunisti a Trieste. Un'identità difficile* (Rim 1983) je napisal študijo *La lunga marcia di una tormentata provvisoria (1957-1978)* (str. 225-56), ki obravnava trž. polit. zgod. od »leve sredine« do Osima. O zaščitnem zakonu in delu v »Cassandrovi komisiji«, ki je 1978-80 pri predsedstvu it. vlade preučevala probleme zakonske zaščite Slov. v It., je napisal knjigo *Rimski mlini* (Trst 1985, 183 str.). - V letih 1960-64 je bil S. aktiven član Mladinske inicative, od 1962 pa ZKMI. Na trž. U je bil 1964 izvoljen v tribunat kot predstavnik levičarske liste UGI, nato je kril še en mandat, 1965-66 pa je bil član Mladinske konzulte pri trž. občini. Od 1966 do danes član trž. pokr. in kasneje dežel. komiteja KPI. Od 7. zasedanja SKGZ (1968) do danes član GO SKGZ, nekaj časa tudi član GO SPZ. Ustanovni član Zveze slov. izseljencev iz FJK in SLORI. Svetovalec KPI v trž. obč. svetu 1972-88 (volitve 26. nov. 1972, 25. jun. 1978 in 6. jun. 1982), od 8. mar. 1979 do konca obč. mandata v Trstu še član skupščine Kraške gorske skupnosti, od 22. jan. 1982 do 26. okt. 1987 tudi nje-

nega upr. odb. Po reformi RAI je bil 1976-79 podpreds. dežel. odb. za nadzorstvo nad javnimi radiotelevizijskimi oddajami. V KPI je aktivno sodeloval pri oblikovanju njene manjšinske politike, nekajkrat vodil pokraj. slov. komisijo. Svoje poznavanje manjšinske problematike in polit. zavzetost za njeno reševanje je pokazal v prej omenjeni vladni komisiji. Kot kandidat KPI za posl. zbornico 1976 ni bil izvoljen za peščico glasov, 15. jun. 1987 pa je bil na listi KPI izvoljen v senat it. rep. v okrožju Trst 2. Tajnik III. stalne komisije, ki se ukvarja z zun. polit. in izseljenstvom. Prvi podpisnik zakonskega predloga KPI za globalno zaščito Slov. v X. zakonodajni dobi. V senatu se ukvarja s problemi slov. izseljencev, priseljencev in multikulturalizma v It. - Šifra: st. s.

Prim.: Osební podatki in časopisni viri; Tatjana Čuk, Program Slovenca v parlamentu (intervju), Delo Trst 4. jun. 1987, 3-4 s sl.; Miro Poč, S. S., Delo 20. jun. 1987 s sl.; Bogumil Samsa, Senator S. S. o svojem bodočem delu (int.), PDK 21. jun. 1987 s sl.; Spreminjanje aritmetike v politiko (int.), NRazgl 14. avg. 1987, 435 in 444 s sl. ij

SPINCIC Ivo, arhitekt in oblikovalec, r. 10. jan. 1903 v Pobrhi pri Kastvu, u. 28. febr. 1985 v Lj. Oče Dinko, trgovec, mati Antonija Drufovka. Osn. š. in niž. gimn. v Gor., TSS v Lj., arhit. na dunajski akademiji v specialistični šoli Petra Behrensa, diplomiral 1925. Bil je prof. na lj. TSS (1925-27), odtlej zaposlen kot mestni arhitekt (1927-45). Po vojni dir. Projektiivnega biroja MLO (1945-49), zatem glavni inž. v Direkciji vojnih gradenj v Bgdu (1949-51), scenograf pri lj. Triglav filmu (1951-53). Potem v svobodnem poklicu. Bil je ustanovitelj Društva likovnih umetnikov uporabne umetnosti (1951, kasneje se preimenuje v Društvo oblikovalcev Sje), njegov prvi in dolgoletni preds. - Sevi poklicni začetki so v zvezi z delovanjem slov. zgod. avantgarde (A. Černigoj, F. Delak idr.), od nje je prevzel načelo celostnosti likovne problematike od arhit. in designa do scenografije in čistega slikarstva. Med arhitekturnimi stvaritvami izstopajo njegove funkcionalistične zgradbe carinarnice in carinarniškega naselja v Lj. (1929), stanovanjske hiše kot vogalna stavba na Miklošičevi c. (okr. 1930), ali klas. obdelana palača Viktorija (1933) na Cankarjevi c. v Lj. Med vilami je npr. Razlogova hiša v Mrbu (1929) zgleden primer reševanja t.i. funkcionalističnega »minimalnega tlorisa«. V času

med vojnama izdeluje scenografije, sicer pa je zelo pomemben njegov prispevek v grafičnem oblikovanju ovitkov in revije Modra ptica ter serije knjig iz založbe istega imena. Poudarek je na asketskem izrazu naslovnice s črkami in fotografskem nagovoru ščitnega ovitka brez druge »nepotrebne« dekoracije. Mimo tega napravi nekaj zglednih izdelkov sodobnega funkcionalističnega pohištva, med drugim enega izrazito kubističnih oblik in pleskanega. 1937 uredi prostore in razstavo Mestnega muzeja. - V povojnem razdobju izdela scene za filme, med drugim za Kekca, Jaro gospodo, Kalo in Dalmatinsko svatbo, med arhitekturami pa upravne zgradbe v Novi Gor., Kočevju, v Bovcu (hotel) ter notranje opreme. Med temi izstopa oprema gradu-hotela Podvin (1967). Med vsemi povojnimi deli kvalitetno izstopa festivalna dvorana na Bledu (1961), pravilna kvadratasta zgradba iz aluminija in stekla, uresničen ideal funkcionalizma in podaljšanega funkcionalizma v zgodnjih šestdesetih letih. Zasnova kompleksa hotela in počitniških koč na Voglu (1959-64) pa nasprotno kaže uspešnost v iskanju sožitja arhitekture z regionalnimi značilnostmi. V zadnjem življenjskem razdobju se ukvarja s slikanjem in risanjem. Napisal je vrsto strok. člankov s področja oblikovanja in izobraževanja oblikovalcev. Skupaj z J. Mesarjem je objavil knjigo *Stanovanje* (Lj. 1931).

Prim.: Šijanec. 436; P. Krečič, Arhitekt in oblikovalec I. Spinčič (Katalog ob razst. v Lj.), Lj. 1977; D. Blaganje ml., Ob razst. I. Spinčiča. Slovenski funkcionalizem v luči svojega časa, AB 1977, št. 32, 2-5; S. Bernik, Slov. arhitektura, urbanizem, oblikovanje in fotografija 1945-1978, Lj. 1979, 213; SBL III, 424-25 in tam navedena liter.

KČČ

SPINCIC Vjekoslav, politik, publicist, profesor, duhovnik, r. 23. okt. 1848 v kraju Spinčiči (Kastavščina) v Istri, u. 27. maja 1933 na Sušaku. Oče Anton, zidar in krojač, mati Jelena, gospodinja. Osn. š. v Kastvu (1855-60), gimn. na Reki (1860-68), prve tri letnike bogoslovja v Gor. (1868-71), četrtega v Trstu (1871). Posvečen je bil 1871 za tržaško-koprsko škofijo in bil prvo leto duhovnik v semenišču. Študiral je zemlj. in zgod. na Filoz. fak. v Pragi (1872-73) in na Dunaju (1873-74), diplomiral pa 1875 v Pragi. Prof. izpit za sred. šole je opravil v hrv. in nem. 1875. Od 1876 do 1887 je bil prof. na učiteljskišči v Kopru, med 1882-88 tudi šol. nadz. za okraja Koper in

Podgrad-Volosko, od 1888 prof. na ženskem učiteljskišči v Gor., 1892 so ga odpustili iz službe. Od 1895 je živel v Opatiji, od 1915 v Zgbu pri nadškofu dr. A. Bauerju, od 1921 do smrti v Zgbu in Kastvu. - S. je veliko delal na prosv. in kult. področju: bil je šol. nadz., preds. Družbe sv. Cirila i Metoda za Istro, podpreds. Bratovščine hrvatskih ljudi Istre, član Mestnega šol. sveta v Kastvu. V Kopru je sodeloval pri ustanovitvi Čitalnice in bil član njene uprave, v Gor. je bil član in od 1888 preds. Čitalnice in podružnice CM družbe, začel je organizirati tudi žensko podružnico. Eden najzaslužnejših je za ustanovitev prve javne hrv. gimn. v Istri (Pazin 1899) in učiteljskišča (Kastav 1906). - Kot gimnazijec in študent je bil Strossmayerjev jsl. narodnjak, tj. pristaš škofa Dobrile (PSBL I, 290-92) v Istri. V 70-tih letih se je razočaran nad narodnjaštvom oklenil radikalnega Starčevićevega pravaštva in ga z nekoliko mlajšim dr. M. Laginjo (PSBL II, 231-32) in M. Mandićem (PSBL II, 344-45) širil po Istri. Z njima je vodil mlado generacijo, ki se je ostreje od narodnjakov borila z ozkim italijansko-italijanaškim vladajočim slojem v Istri za osnovne narodne in druge pravice. Pri tem so S. in njegovi sodelavci dobili pomoč starega voditelja D. Vitezovića ter Slovencev iz Istre, Slov. Prim. in Goriške. 1882 je bil prvi med mladimi izvoljen za poslanca v istrski deželni zbor ter ostal v njem do razpustitve 1916 za okraje Koper, Lošinj, Volosko in za sodni okraj Volosko, otok Krk, Cres in del Lošinja. Bil je član istr. dežel. odbora (1890 in 1891), preds. hrv.-slov. poslancev v istem zboru. 1891 je bil član obč. zastopstva v Kastvu. Bil je ostal do 1918. Tu je bil član Hrv.-slov. oz. Jugoslovanskega kluba poslancev (1892-1916), dvakrat član Delegacije avstr. parlamenta (1892 in 1911-12). Od 1896 do razpusta v prvi svet. vojni je bil član obč. zastopstva v Kastvu. Bil je tudi preds. Polit. društva za Istro, protagonist vseh velikih kriz in zmag, dvigov in težav polit. gibanja Istre in Kvarnerskih otokov. Niso ga mogli polit. odstraniti iz Istre s tem, da so ga 1888 predstavili v Gor. in 1892 vrgli iz službe. To zadnje se je zgodilo, ker se je 1891 nenavadno aktivno zagnal v volilno borbo in ker je javno v Zgbu izjavil, da je Istra del Hrvaške, da se mora z njo združiti in da je Zgb prestolnica vseh Hrvatov. Odpust iz službe je imel velik odmev doma in v tujini, o tem so pisali slov.,

hrv., it., češ., nem., franc., rus. idr. časopisi, ki so jih plenili, o tem so bile interpelacije v du-najskem parlamentu ter v dežel. zborih Kranjske, Goriške in Istre. S. in Mandić se nista držala sporazuma o narodnostnem miru v Istri, ki sta ga sklenili Hrv.-slov. narodna stranka in It. liberalna stranka 1908, ker se jima je zdel pretirano oprezen, saj so Hrv. leto prej dosegli največji volilni uspeh in vrh. polit. preroda. - S slov. politiki je ves čas iskreno sodeloval. Kot prof. v Kopru si je pridobil veliko zaslug za utrditev slov. narodne zavesti na Koprskem: »Vse proste dneve pa je S. porabil za pohode po koprski okolici. Tu je hodil v vsako hišo, govoril z vsako mamico, z vsakim očancem, posebno rad z otročiči. Ker so bili ljudje navajeni samo it. ošabnosti koprške sinjorije, je S. silno dobrodejno vplival na okoličane in v par letih je imel v vsem okraju samo vroče častilce... Koprski dijaki so bili v vsej okolici Kopra njegovi najboljši agitatorji« (A. Gabršček). - It. okupacija Istre, Kvarnerskih otokov in sosednjega slov. ozemlja je doživel kot tragičen konec svojega bogatega življenjskega dela. Bil je član. odb. Narodnega vijeća SHS za okupirane kraje in preds. Odseka za istrske begunce, član Začasnega narodnega predstavništva Kr. SHS (1919, 1920) in Narodne skupščine Kr. Jsle (1931) v Bgdu, kar priča, da se je na stara leta krepkeje vrnil k jsl. ideji, vendar pa ni živahneje sodeloval v polit. življenju. Zlasti so ga prizadele ostre kritike mladih beguncev iz Istre, ki so zamerili njemu in drugim starim politikom istrsko-otoško krizo iz 1918. - Bogato publicistično dejavnost je začel v študentovskih letih, ko se je pojavil v prvem hrv. periodičnem delu Istre - v drugem letniku koledarja *Istran* za 1870. V 70-tih in 80-tih letih je bil sotrudnik češ. Narodnega lista, mesečnika *Osveta* in Jelinekovega zbornika, sušaške Hrvatske Vile idr., potem Nazorjeve Spomenice istarskih Jugoslavena za mirovni kongres u Parizu (1919), sarajevskega Napretka (1922). Od 1870 do 1915 je bil zelo ploden sodelavec trž.-pulske Naše sloge. Ukvarjal se je tudi s prevajanjem (od 70-tih let, ko se je oglašal v zgb. Viencu). Veliko je sodeloval pri leksikonu *Zaslужni i znameniti Hrvati 925-1925*. Vrsta njegovih govorov je izšla v brošurah, izdal pa je naslednje knjige in brošure: *Hrvatskoj il' Italiji?* Rieč istarskih Hrvata Talijanom i svim, na koje spada, Sušak 1880; *Simon Gregorčič*, Zgb 1884; *Desetgodišnjica Bratovščine hr-*

vatskih ljudi u Istri, Trst 1885; *Občina Kastav jedna nerazdruživa*, Volosko 1899; *Raspust općinskog zastupstva u Kastvu*, Pula 1900; *Slavensko bogoslužje u Istri*, Pula 1913; *Moje izhivanje iz Istre od 1915-1921*, Zgb 1922; *Razvitak narodnog preporoda u Istri* - dodatek v knjigi Gruber, *Povijest Istre*, Zgb 1924; glavno njegovo delo pa so *Crtice iz književne kulture Istre*, Zgb 1926 in 1986. - Vse življenje je zbiral svojo korespondenco in drugo rokopisno gradivo svojega časa ter ustvaril ogromno rokopisno zapuščino, ki jo je 1921 in 1927 poklonil Arhivu Hrvatske (po zadnji vojni so jo uredili v 132 zaboječkov). - Na gosp. področju je manj deloval, vendar je bil v uprav. odb. Posojilnice v Kopru. Malo je raziskano njegovo duhovniško delovanje. Bil je »začasni prisednik« Duhovnega sodišča zgb. nadškofije ter senjske in modruške škofije. - Ob 60-letnici življenja mu je obč. Kastav 1908 priredila veliko proslavo in natisnila spominsko knjigo. Bil je častni občan Kastva, Voloskega, Buzeta, Pazina in obč. Žminj - vse v Istri ter združenih občin Prvačina-Dornberg na Goriškem. Ob 80-letnici mu je društvo Istra v Zgbu nameralo prirediti proslavo 1928, a jo je oblast prepovedala, da bi ne prizadela It. Že v življenju (1911) je bila ulica v Varaždinu poimenovana z njegovim imenom.

Prim.: V. S., E 1908, št. 294; Spomen-knjiga proslave 60-godišnjice zastupnika naroda prof. V. S., u Kastvu 22. i 23. okt. 1908, Kastav 1909; V. Spinčić, *Crtice iz književne kulture Istre*, Zgb 1926 in 1986; Kastav i Kastavština u prošlosti i sadašnjosti, Samobor 1931; And. Gabršček, V. Spinčić in goriški Slovenci, Istra 1933, št. 24; Isti, Spinčić in Slovenci, Istra 1933, št. 26; Priručni leksikon, Zgb 1959, 910; I. Beuc, Rukopisna ostavština V. S., Arhivski vjesnik, III, 3, Zgb 1960, 233-78; P. Strčić, V. S. o zrinsko-frankopanskoj uroiti, Historijski zbornik 25-26, Zgb 1973, 327-41; Srećko Vilhar, Slov. učiteljišće v Kopru 1875-1909, Lj. 1976, pass., posebno 46, 77-78, 28 sl.; P. Strčić, Spinčićeva rukopisna ostavština u Arhivu Hrvatske, Istra, XXII, 2-3, Pula 1984, str. 105-11; EJ 7, 499 s sl. in liter.

Strčić

SPOLLAD Krištof, duhovnik, r. 8. maja 1777 v Borjani, u. 11. apr. 1858 v Gor. Oče Ivan, mati Lucija Spollad. V duhovnika je bil posvečen 13. nov. 1805, kot kpl. je 18 let služboval v Mavhinjah, 14. apr. 1823 pa je prispel v Miren, kjer je bil 20. apr. istega leta ustoličen kot žpk. Njegovo službovanje v tem kraju je bilo zelo burno in polno napetosti, kar je opisal v roko-

pisu v it. jeziku z naslovom *Pro memoria*, datiranjem 9. sept. 1849 (dokument hrani ž. u. v Mirnu). Spomenica šteje 30 str. večjega formata in odkriva zanimivo sliko verskih in socialnih razmer v Mirnu v prvi polovici 19. stol. Čeprav je dokument napisan osebno prizadeto, vsebuje številne dragocene zgod. podatke. Ob Sovem nastopu službe je bila župnija Miren popolnoma neurejena, s propadajočo c. in župniščem, v katerem je našel silno pomanjkljiv arhiv, od 1819 dalje pa je mirenški žpk moral skrbeti za sovođenjsko kaplanijo, ki je bila takrat ločena od župnije Šempeter in priključena Mirnu, dohodki pa so še vedno pripadali šempetrskemu župniku. Skrbi mu je povzročala tudi c. B.D.M. na Gradcu, ki bi jo moral v skladu z vladno odredbo z dne 8. maja 1824 sploh zapreti in kasneje porušiti. Za to c. je od oblasti dosegel status quo, torej dovoljenje za nadaljnjo uporabo, kar je pri Mirencih zelo povečalo njegov ugled, saj so bili zlasti tisti iz spodnjega dela vasi nanjo močno navezani. Že S-ov prednik Peter Marussig je 1776 moral deloma popraviti dotrajano staro ž. c., takrat so jo tudi podaljšali in vanjo vključili zvonik, ki je prvotno stal pred njo. Vse to pa je le začasno pomagalo, saj je žpk v skladu z vladno odločbo z dne 22. jul. 1826 staro ž. c. moral zapreti, vse pobožnosti pa je odtlej opravljal na Gradcu. Ker se je bal birokratskih zapletov, je S. poletju 1827, še preden si je preskrbel vse potrebne listine, dal podreti ž. c., kar so opravili domačini, tlačanski obvezniki, in izkopati temelje za novo po načrtu Matije Capellana. Zaradi širših novih temeljev je bilo delo zelo otežkočeno, saj je bilo okrog c. tudi pokopališče. 31. jul. 1827 je sam posvetil temeljni kamen, gradbena dela pa so tako hitro napredovala, da jo je 19. mar. 1828 gor. generalni vikar Peter Budin že lahko blagoslovil. Za gradnjo stavbe je bilo porabljenih 3.685 težaških tlak in 2.417 prevozov. Novo ž. c. je na 14. pobinkošno nedeljo 30. avg. 1828 slovesno posvetil gor. nadškof Jožef Wallant; na ta dogodek spominja tudi napisna plošča s kronogramom, vzdana nad vrati iz stranske zakristije v prezbiterij. S. je za c. preskrbel tudi nove orgle, ki jih je izdelal Mihael Vicig (Vičič) iz Črnič, križev pot pa je naslikal kmet in podobar Janez Grohar iz Sorice (prim. SBL I, 265). Od družine Mreule je kupil njihovo stanovanjsko hišo in jo prezidal za župnišče; v pritlični

veži je vzdana kamnita plošča z napisom s tremi kronogrami, ki dajejo letnice 1776, 1832 in 1834. Žpk S. je v času službovanja v Mirnu za gradbena dela porabil od 12-13 tisoč florintov, zato ga je zelo prizadelo obnašanje vaščanov Mirna, Rupe, Peči in Sovodenj v revolucionarnem letu 1848, ki so se upirali dajatvam, tj. desetini in četrtini. Kot je razvidno iz *Pro memorie*, so ga prav dogodki t.l. odločilno pripravili k temu, da je začel misliti na upokojitev. 1850 je kot upokojenec že živel v Gor., mirenški žpk pa je postal Janez Elersič (PSBL I, 330-31).

Prim.: NadškAgor. (Liber ordinatum št. 14, 4/3 a); žpk matice stolne c. v Gor.; arhiv ž. u. Miren; sporočilo dekana Fr. Rupnika iz Kobariča; ŠematGor 1849, 1850; *Calendarium sacerdotum defunctorum dell'Arcidiocesi di Gorizia* compilato da don Banto per conto della Congregazione dell'Addolorata, Gor. 1977, 102; L. Mlakar, Romarska cerkev Žalostne Matere božje na Gradcu pri Mirnu, KolGMD 1979, 138; Mirenški Grad pri Gorici, Miren 1986, 9, 32.

M. V.

SPORENO Anton, šolnik in pisatelj, r. 5. apr. 1683 v Vidmu, u. 8. jul. 1750 v Trstu. Gimn. je obiskoval v Gradcu (1692-97) in tam študiral tudi filoz. (1697-99), nakar je 16. okt. 1699 stopil v jezuitski red. Po noviciatu na Dunaju (1699-1701) je na dunajski U dopolnil študij filoz. in postal doktor filoz. (1703), nato pa nadaljeval študij teol. (1704-08) in dosegel tudi doktorat teol. Potem je bil prof. filoz. in teol. v Gradcu (1709-30) in hkrati kancler univerze. Že od 1723 je redno predaval tudi na Teol. fak. dunajske U, od 1730 pa je bil tam še generalni študijski prefekt (1730-38), nato rektor kolegija v Gor. (1738-41) in končno ravn. semenišča v Trstu (1741-50), kjer je tudi umrl. V tisku je objavil dela: *Almae ac celeberrimae Universitatis Graecensis Societatis Jesu Lustrum primum...* (Graecii 1719); *Almae ac celeberrimae Universitatis Graecensis Societatis Jesu Lustrum quartum et quintum...* (Graecii 1720); *De gloria protectorum, et interitu persecutorum Ecclesiae historia ex L. C. Lactantio Firmiano, Paulo Orosio Presbytero, aliisque antiquis scriptoribus concinnata...* (Graecii 1726); *De gloria protectorum, et interitu persecutorum Ecclesiae historia, a seculo VIII. ad XVI. deducta...* (Graecii 1728); *Vera idea theologiae a P. Joan. Gisbert...* (Graecii 1731). V rkp. je zapustil delo *De Deo uno et trino*, ki ga hrani benediktinski samostan v Admontu.

Prim.: A. & A. de Backer, Bibliothèque des

Ecrivains de la Compagnie de Jésus, III, Liège 1853-61, 899; J. N. Stoeger, *Scriptores Provinciae Austriacae Societatis Jesu ab ejus origine ad nostra usque tempore*, I, Viennae 1855, 334; F. Kroner, *Geschichte der Karl Franzens-Universität in Graz*, Graz 1886, 384-85, 580; A. Schlossar, *Die Literatur der Steiermark in historischer, geographischer und ethnographischer Beziehung*, Graz 1886, 137; J. Wichner, *Kloster Admont und seine Beziehungen zur Wissenschaften*, Graz 1892, 132; C. Sommervogel, *Bibliothèque de la Compagnie de Jésus. Première partie: Bibliographie*, III, Bruxelles-Paris 1892, 1463; VII, Bruxelles-Paris 1896, 1458-60.

Lc.

SREBOTNJAK Alojz, skladatelj, r. 27. jun. 1931 v Postojni. Oče Alojz, lesni trgovec, mati Viktorija Ukmar, gospodinja. Študij kompozicije je opravil na Akad. za glasbo (AG) v Lj. pri L. M. Skerjancu (1958) in se izpopolnjeval v Rimu pri B. Poreni (1958-59), v Londonu pri P. Racine Fricerju (1906-61) in v Parizu (1963). Od 1964 je predaval glasbeno-teoretične predmete na PA v Lj., od 1970 je prof. kompozicije na AG v Lj. S. spada v rod, ki je sredi petdesetih let nastopil na AG v Lj. v Klubu komponistov z vrsto tehničnih koncertov in zbirko *Klub komponistov* (1958); pozornost tega rodu do sodobnih snovanj v Evropi in svetu mu je omogočila, da je ujel korak z razvojem evropske glasbe. Prepričanje o izpovedni nujnosti, temeljita strokovnost in izrazni naboj, ki so mu lastni, so zgodaj pritegnili nanj pozornost slovenske in tuje glasbene svete in mu omogočili pomenljive afirmacije do vključitve v katalog glasbene založbe Schirmer v New Yorku in drugih tehničnih založb v Evropi. - Svoje ustvarjalno delo obsega vokalno in zborovsko glasbo, instrumentalne in komorne skladbe, orkestralne skladbe, balet v enem dejanju na lasten libreto *Trobenta in vrag* (1980) in filmsko glasbo. - Vokalna in zborovska glasba: *Ne, jaz nočem še umreti* (glas in klavir, bes. S. Kosovel, 1951); *Oranža* (glas in kl., bes. O. Župančič, 1952); *Mati* (glas in godala, bes. S. Kosovel, 1955 - študentska Prešernova nagrada 1956); *Pisma* (sopran in harfa, bes. A. Gradnik, 1956); *Vojne slike* (tenor, viola, tolkala in klavir, bes. J. Menart, 1957); *Rekvijem za talca* (meš. zbor, harfa, timpani, tam-tam, bes. iz pisem na smrt obsojenih, 1963 - Kajuhova nagrada, Lj. 1963); *Microsongs* (glas in kom. ansambel, 1964 - nagrada Prešernovega sklada, Lj. 1965); *Ekstaza smrti* (meš. zbor, bariton solo, ork., bes. S. Kosovel, 1965 - nagrada Vstaje slovenskega naroda, Lj. 1966,

in 1. nagrada Jsl. RTV, Bgd 1966); *Sechs mazedonischen Tanz- und Liebeslieder* (zbor, 1965); *Two Macedonian Folk-Songs* (meš. zbor, 1966); *Six Folksongs from Yugoslavia* (meš. zbor, 1970); *Naivni Orfej* (meš. zbor in kom. ansambel, bes. ljudska, 1973); *Tri slov. narodne* (meš. zbor, 1983); *Zborovske pesmi na tekste S. Kosovela* (1949-88 - nagrada natečaja ZDPD Svoboda, Lj. 1955, za *Kdo je hodil in Kraška vas*). - Instrumentalna in komorna glasba: 3 *Sonatine* za violino in klavir (1954, 1966, 1968 - zlata medalja pri mednar. tekmovanju G. B. Viotti v Vercelliju 1966 za 2. *Sonatinu*); *Allegro, Corale e Passacaglia* za god. kvartet (1954); *Fantasia notturna* za 3 violine, klarinet in harfo (1957); *Five Preludes for Harp* (1960); *Invenzione variata* za klavir (1961); *Serenata* za flavto, klarinet in fagot (1961); *Six Pieces for Bassoon and Piano* (1963); *Dnevnik* za klav. trio (1972); *Macedonian Dances for Piano* (1976); *Lamento* za kom. ansambel (1976); *Due movimenti per chitarra* (1976); *Makedonska ljubavna pesem* za violino in kl. (1977); *Macedonian Dances* za 6 piskal in tolkala (1978); *Slov. ljudski plesi* za violino in kl. (1982); *Variacije na temo M. Kogoja* za kl. (1984); *Godec*, ljudske viže za kl. (1988) in 3 collages za skupino glasbil: *Naif* (1977), *Macedonica* (1978), *Spray* (1981). - Orkestralna glasba: *Glasba za godala* (1955, rev. 1982); *Sinfonietta in due tempi* (1958); *Monologi* za flavto, rog, timpane in god. ork. (1962); *Kraška suita* (1964); *Antifona* (1964); *Koncertantne epizode* (1967); *Concerto for Harp and Orchestra* (1971 - nagrada Jsl. RTV, Bgd 1972); *Koncert* za violino in ork. (1975); *Slovenica* (1976); *Makedonski plesi* za god. ork. (1976); *Balade* (1977); *Klic narave* (1981); *Slov. ljudski plesi* za god. ork. (1982); *Trobenta in vrag*, suita iz baleta (1983); *Rapsodica* za god. ork. (1988). - Filmska glasba: *Grafika človeku* (nagrada Jsl. festivala kratkega filma, Bgd 1960); *Balada o trobenti in oblaku* (nagrada Festivala jsl. filma, Pulj 1961); *Ne joči, Peter* (nagrada Festivala jsl. filma, Pulj 1964); *Pričakovanje*, *Pastirci* (nagrada Festivala jsl. filma, Pulj 1974) idr.

Prim.: Raf. Ajlec, SBL III, 428-29; A. Rijavec, *Slov. glasbena dela*, Lj. 1979, 269-78; osebni podatki; slika v Tribuni 1960, št. 19-20.

-ü

SREBRNIČ Franc, duhovnik, prosvetni in gospodarski delavec, r. 29. jan. 1916 v Medani, u. 25. maja 1985 v bolnišnici v Šempetru pri Gor. Vse

šole je opravil v Gor., v Malem in Velikem semenišču, in bil posvečen 3. jun. 1943. Po novi maši v Medani je bil najprej kpl. v Braniku, že naslednje leto pa je postal tu žup. uprav. in v tej službi ostal 25 let; 12 let je soupravljal Brje in 4 leta Šmarje. Od avg. 1968 do smrti je bil žpk v Renčah. - S. je bil moder in dober človek in na vseh službenih mestih je ljudem pomagal z nasveti in dejanji, prav tako je z različnimi sredstvi oznanjal evangelij. V vseh krajih pa je moral veliko graditi. Dne 15. febr. 1944 so Nemci Branik (Rihemberk) požgali in ljudi odpeljali v internacijo, ker so part. 2. febr. 1944 v bližini napadli nem. kolono. Tako si je moral S. poiskati in urediti žup. dom. V Bukovici je zidal novo župnišče, v Renčah dogradil zvonik. Že od doma je prinesel smisel za jaslice in vsako leto je v cerkvi v jaslicah upodobil kako izvirno misel, ki je ljudi pritegnila. Veliko je delal za nove poklice in dvema pomagal do duhovništva. Zbiral je materialna sredstva za semenišče in prebujal v ljudeh smisel za odgovornost.

Prim.: S.S.Š., Žpk F. S., KolGMD 1986, 144; Letopis Cerkve na Slov. 1985.

Ur.

SREBRNIC Herman, organist, zborovodja, r. 2. maja 1923 v Medani, živi v Števerjanu. Oče Mihael, cerkveni kolon, mati Celestina Mavrič. Osn. š. dokončal v Medani, nato je delal na kmetiji. Tik pred vojno je tri leta hodil na privatne lekcije za harmonij k skladatelju Emilu Komelu, istočasno je orgljal pri jutranjih mašah v Medani in ustanovil dekleški zbor. Od 1942 je služil vojaški rok v Astiju, po polomu It. slov. partizan na Kefaloniji v Grčiji, kjer je ustanovil tudi zbor. Po vojni bolehen, priznana delna vojaška invalidnina; 1947 se je z družino preselil v Gor., kjer je ustanovil mešani pev. zbor; 1949 orgljal na Jazbinah, nato do danes organist in zborovodja v Števerjanu meš. zbora »F. B. Sedej«. 1953 se je poročil z domačinko Marto Terčič, v zakonu se mu je rodilo sedem otrok. Po poroki v raznih službah, od 1968 dalje zaposlen kot postrežnik na sred. šoli Ivan Trinko v Gor. SKPD F. B. Sedej, župnijska skupnost in občinska uprava so mu podelili 27. nov. 1983 častno priznanje za dolgoletno skrb pri c. in prosv. petju, 1985 je prejel priznanje ZSKP iz Gor. za 25. nastop kot dirigent na reviji zborov Cecilijanki.

Prim.: Osební podatki; Marjan Terpin, Števerjan, 1983, 248, 255; Števerjanski vestnik, dec. 1983,

7; nov. 1985, 3 (mesečnik; izdaja SKPD F. B. Sedej iz Števerjana); KatG 29. nov. 1985.

Sirk

SREBRNIC Josip, krški škof (otok Krk), bogoslovni in zgodovinski pisec, r. 2. febr. 1876 v Solkanu pri Novi Gorici kot najstarejši od sedmih otrok malemu kmetu Jožefu in Tereziji Suligoj (po družinskem izročilu so se njegovi predniki naselili v Solkanu kot pribežniki izpod Turkov), u. 21. jun. 1966 na Krku, pokopan v kapeli Najsvetejšega krške stolnice. Po osn. š. v Solkanu je po zaslugi solkanskega kaplana J. Godniča (PSBL I, 440) v letih 1888-96 nadaljeval šolanje na gimn. v Gor. in bil od IV. razr. dalje vseskozi odličnjak. Od 1890-91 dalje je bil tudi gojenec dij. semenišča Andreanuma, kjer je ravnateljaval dr. A. Mahnič (PSBL II, 325-28), ki je sicer dijake imel zelo rad, a ni utegnil, da bi se individualno vživljal v dijaško psiho, zato so se drug drugemu odtujevali (Č 1921, 237-44). S. je Mahniča spoštoval in občudoval, do kraja pa se ni dal ugnesti v njegov kalup. Razšla sta se, pa se spet našla, ko je Mahnič spoznal S-evo žlahtno, samoniklo osebnost (Družina 1966, št. 13). - Po z odliko opravljeni maturi se je 1896 vpisal na dunajsko U, kjer je študiral zgod. in zemlj. V študijskem času je bil zlasti v letih 1897-99 aktiven v katol. akad. društvu Danica in bil tudi njen preds. (Bogoljub 1907), postal član Vincencijske konference in 1899 vstopil v akad. Marijino kongregacijo. Na Dunaju je drugoval s štud. kolegom Alcoidom De Gasperijem, kasnejšim it. vodilnim politikom. Med študijem je odslužil enoletno voj. službo in postal poročnik. Kot absolvent je bil 31. jan. 1902 nastavljen za suplenta na gor. gimn., kjer je poučeval zgod., zemlj., propedevtiko, nemški in slov. jezik. Istočasno je na dunaj. U 28. febr. 1902 promoviral za dr. filoz. (Č 1924, 54). Pri promociji je kot zaveden kristjan in Slovenec nastopil z znakom Mar. kongregacije in trobojnim znakom društva Danica. Že jeseni 1902 pa se je odločil za duhovniški poklic. Nadškof A. Jordan (PSBL I, 595) je S. poslal v Rim, kjer je kot gojenec Germanika študiral na Gregoriani. V duhovnika je bil posvečen v Rimu 28. okt. 1906 in tam čez tri dni, 1. nov., pel novo mašo. Leto kasneje, 25. jul. 1907, je dunaj. doktoratu dodal še doktorat iz shol. filoz. in teol. - Po vrnitvi iz Rima ga je nadškof Sedej 1. okt. 1907 nastavil za študijskega prefekta in vicerektorja ter bibliotekarja v

gor. centralnem bogoslovju, kjer si je zelo prizadeval za izpopolnitev dragocene semeniške knjižnice, postal je tudi vodja gor. sekcije udruženja duhovnikov, častilcev Presv. Jezusovega Srca. Od 1. sept. 1908 do 1912 je kot rav. vodil dijaško semenišče Andicenum in skupaj z glavnim prefektom A. Fogarjem (PSBL I, 373-77) oblikoval gor. dijaštvo. 1. mar. 1909 je po smrti J. Gabrijevčiča (PSBL I, 400-01) postal suplent in od 1. jan. 1910 redni prof. cerkv. zgod. v centralnem bogosl. semenišču. Po dograditvi 1912 novega poslopja (Sedejevega) Malega semenišča, kjer so vodstvo prevzeli jezuiti, je S. ohranil profesuro v bogoslovju in ravnateljstvo deklškega liceja v zavodu gor. notredamk, ki ga je prevzel že 1908. Na notredamskem liceju in njihovi trg. šoli je posebej nadziral pouk zgod. in zemlj. ter bil hišni kaplan vse do njihovega odhoda v begunstvo. - Njegova aktivnost je segala tudi na druga področja: 8. dec. 1908 je med ustanovniki KTD za Goriško in njegov prvi predsednik, pobudnik lista NC 1909, odbornik Slov. kršč. soc. zveze, voditelj Marijanske kongregacije za katol. izobražence v Gor., vodja odseka Rdečega križa, član gor. odbora za pripravo slov.-hrv. katol. shoda v Lj. 1913 in referent v odseku za versko življenje. Proti koncu 1915 se je zaradi bližnje fronte z gor. bogoslovjem preselil v Stično, kjer je z domačimi prebil vojno. Od tu je dušnopastirsko upravljal žalno pri Višnji Gori. S posebno vnemo se je trudil za gor. begunce kot član begunskega odbora. V begunstvu mu je 3. jan. 1918 umrla mati. Zaslužnega moža je škof Sedej 29. apr. 1918 imenoval za konzistorialnega svetnika in 6. jun. istega leta je postal prosinodalni sodnik. - Sredi deklaracijskega gibanja 1918 se je z vso dušo ogrel za majniško deklaracijo in jo odločno zagovarjal tudi nasproti previdnemu in nezaupljivemu nadškofu Sedeju: »Kako ljudstvu nuditi rešitev pred preganjanjem, nasiljem in smrtnim sovraštvom?... Kako naj se ljudstvu pomaga?... Ta pot je osvoboditev od sovraštva, glasi se: dajte nam lastno hišo... In to je majniška deklaracija. Deklaracija se bo prav getovo prej ali slej uresničila... Ideja deklaracije.. je prešinila ves narod in vse sloje njegove. Ona bo zmagala« (pismi dr. J. Srebrniča nadškofu Sedeju 9. jun. in 24. jul. 1918 v arh. Cirila Sedeja). - Poleti 1918 se je vrnil v Gor., da bi sodeloval pri obnovi opustošene dežele, vendar so ga jeseni istega leta pozvali v

Lj., kjer je 3. jan. 1919 prevzel predavanja cerkv. zgod. v bogosl. semenišču, obenem postal član univerzitetne komisije ter sodeloval pri izdelavi statuta za slov. univerzo, postal 27. jan. 1920 na Teol. fak. redni prof. za starokrščansko književnost in za zgod. grškoslov. cerkva. Tedaj je tudi prevzel vodstveno mesto med katol. izobraženci in 12. mar. 1920 postal preds. Leonove družbe (13. dec. 1923 izvoljen za častnega člana LD, Č 1924, 1), hkrati ur. revije Čas v letih 1920-23, ohranjal stik z organizacijo katol. dijaštva, iz katere je tudi sam izšel, in sodeloval tudi pri Jugoslovanski matici (Č 1924, 54). V času urejanja povojnih meja je storil, kar je mogel, da bi rešil svojo ožjo domovino za Sjo, a dogodki so šli preko njegovih želja in upov. Od 1. okt. 1922 do 1. okt. 1923 je bil dekan Teol. fak., sodeloval 1923 pri pripravi na 5. katol. shod v Lj. in bil preds. odseka za versko življenje in nravni prehod. - 15. sept. 1923 je bil imenovan za škofa na Krku, kakor je predlagal že 1920 umrli prednik A. Mahnič. Škofovsko posvečenje je 8. dec. 1923 prejel v Lj. od Jegliča, 23. dec. pa je na Krku prevzel vodstvo škofije. Značilno je, da je namesto slavnostnega obeda pogostil reveže in bolnike. V novem okolju si je zelo prizadeval za duhovniški naraščaj in dosegel zavidljive uspehe. 1928 je v krški stolnici vodil tretjo škof. sinodo, ki je postala izhodišče za versko-nravno prenovo škofije. Poleg marijanskega kulta je neutrudno pospeševal evharistično gibanje in postal 13. okt. 1928 preds. stalnega odbora za evhar. kongrese v Jsl. (nastopal v Sarajevu 1932, v Dubrovniku 1933, zlasti v Lj. 1935, sodeloval na mednar. evh. kongresu v Budimpešti in v Münchnu). - V ospredju njegovega zanimanja je tudi dogajanje na Primorskem: 10. okt. 1936 je s škofom dr. G. Rožmanom izročil Piju XI. spomenico jsl. episkopata o nevdržnem položaju slov. manjšin v It. Skrb za slov. rojake-internirance na otoku Rabu med drugo svet. vojno ga je jeseni 1942 napotila v Rim, kjer se je zanje zavzel tako pri Sv. sedežu, kakor pri Mussoliniju; doma na okupiranem otoku pa je odločno branil hrvaško-glagoljaško bogoslužje proti poskusu romanizacije s strani it. zasedbenih sil. Z enako vnemo je reševal svoje otočane v dobi nemške okupacije 1943-45 in vendar je v revolucionarnih povojnih letih moral prestati tudi javna zasramovanja in ponižanja. Jun. 1945 so ga ožigosali kot »bandita in sluga okupatorja« (prim. Primor-

ski Vjesnik, 3. lipanj [junij] 1945 pod naslovom: »Narod je dostojno ispratio Srebrniča«, bil je tudi telesno napaden in ranjen, konfiniran za šest mesecev na Sušaku in izpuščen na svobodo brez sojenja. - 10. nov. 1949 je zaradi sedisvakanke prevzel upravo reške škofije in v času njegovega upravljanja je bila škofija razdeljena v slov. in hrv. del. Slov. del je 21. apr. 1951 prepuštil lj. škofu, hrv. del 20. nov. 1951 senjsko-modruškemu škofu. Ob zlati maši 1956 je prejel imenovanje »Assistens ad solium pontificium«. Nov. 1959 je na obisku ad limina v Rimu posebej posredoval za Slov. na Goriškem in beneške Slov. v It. Mar. 1963 ga je Janez XXIII. ob 40-letnici škofovanja imenoval za nadškofa »ad personam«. Spričo starosti je 18. febr. 1961 dobil pomožnega škofa (dr. K. Zazinovića), ki je 24. nov. 1964 prevzel upravo škofije kot apost. administrator »sede plena«. Svojo škofijo je v dolgoletnem vodenju vzorno uredil. - Odlikoval se je kot jasen mislec, sicer pa skromen in pobožen, asketsko strog in odločen, globoko veren prav po zgledu sv. Pavla, čigar besede: »Stojte močni v veri!« si je izbral za svoje škofovsko geslo. Tudi kot škof je bil preprost, domač, prijazen in izredno ljubezniv z vsakim človekom. Bil je tudi odličen organizator, govornik, trezen in daljnoviden presojevalec vseh vprašanj, ki so tedaj mučila slov. človeka. - Obsežno je S-evo publicistično in znanstveno delo. Svoje članke, razprave, govore, ocene je objavljal v raznih časnikih (Novi čas), revijah (dunaj. in lj. Zora, Voditelj v bogoslovnih vedah, zlasti čas, Bogoslovni vestnik), časopisih (Slovenec), kalendarjih (KMD, KolGMD), zbornikih in samostojnih publikacijah. Neraziskana je njegova korespondenca. S. se v svojih spisih razodeva kot voditeljska narava, ki presoja in usmerja, mož velikega znanja, trdne sodbe in neupogljive volje. Kot dunajski študent se je večče loteval mladinskih vprašanj: *Drugi slov. katol. shod in dijaštvo* (dunaj. Zora 1900, 97-100); *Na Velehradu*, poročilo o shodu čeških katol. študentov (dunaj. Zora 1902, 18-20); *Idealnost in slov. dijaštvo*, načelno značilen prispevek za 10-letnico Danice (dunaj. Zora 1904-05, 5-27, napisan v Rimu); leposlovna črtica *Stankotov greh* (zbornik Za resnico, Lj. 1904, 195-202, napisana v Rimu); po vrnitvi iz Rima: *Verski napotki* v NČ 1909-1915; *O šolski zakonodaji* (predavanja na tečaju slov. kršč. soc. zveze 1911); *Za svobodo sv. očeta in*

katol. Cerkve (zbornik Slov.-hrv. katol. shod v Lj. 1913, 52-55 s sl. na str. 32); *Zmaga krščanstva*, k 1600-letnici Konstantinovega milanskega edikta (VBV 1913, 205-27); v begunstvu: *Karitas v bližnji prihodnosti* (Č 1916, 211-16); *Legenda o svobodi* (Č 1917, 8-20); *Res publica christiana* (Č 1917, 145-76); *Absolutizem in Cerkve* (Č 1917, 264-72); *Zamujeni trenutki v zgod. slovanskih narodov* (Č 1918, 25-50); *Imperializem* (Č 1918, 97-119); *Usoda malih narodov* (Č 1918, 249-69); ocena dela F. Grivca *Pravoslavje* (S 1918, št. 164, 165); ocena knjižice F. Ušeničnika *Um die Jugoslavija* (S 1918, št. 203); *Iz dobe idealnih let*, spomini na dunaj. šolanje (lj. Zora 1918-19); ljubljansko obdobje: *Benedikt XV. v toku svetovne vojne* (Č 1919, 16-41); *Rimsko vprašanje* (Č 1919, 95-97); *Revizija v našem verskem življenju* (lj. Zora 1919-20, 4-7); *Zgodovina prve cistercije na Slovenskem* (S 1919, št. 109-18, 115, 118, 119, 121, 122); samostojna knjižica *Stična*, Lj. 1919; *O ljublj. univerzi* (S 1919, št. 169, 194); *Na potih v novi dobi* (Č 1920, 1-7); *Vseučilišče v Ljubljani* (Č 1920, 91-107); *Cerkve in pojavi narodnih cerkva* (Č 1920, 158-80); *Papež Benedikt XV. za svetovni mir* (Č 1920, 276-77); *Svetovni shod krščanskih veroizpovedi* (Č 1920, 277-78); kroniški zapis *Zanimiv kulturni dvoboj* (Č 1920, 247-48); ocena *Zbornik svečenikov sv. Pavla št. 3-4* (Č 1920, 250); kroniški zapis *Društvo prijateljev humanistične gimnazije* (Č 1920, 280); poročilo o razgovoru s škofom Mahničem *Od biskupa Antona Mahniča* (Č 1920, 281-86); *S. Hieronymus* (Č 1920, 316-23); ocena R. Grujića *Istorija hrišćanske Crkve* (BV 1920-21, 328-34); *Ob smrti biskupa dr. A. Mahniča* (Č 1921, 1-6); poročilo o razpravi dr. M. Dereanija *Boj proti prostituciji in spolnim boleznim* (Č 1921, 141-43); *Metoda Mahničevega javnega nastopa* (Č 1921, 204-24); *Dr. A. Mahnič v goriškem deškem semenišču* (Č 1921, 237-44); *O počitnicah pri župniku Iv. Brencetu* (Č 1921, 248-55); *Kronologija Mahničevega življenja in dela* (Č 1921, 268-72); recenzija J. Kratochvila *Filozofické essaye* (Č 1922, 60); recenzija V. Anžlovarja in A. Resa *Visokošolski študij v Italiji* (Č 1921, 67); recenzija A. Pavlice *Koledar 1921* (Č 1922, 72); *K problemu o rasi in veri v srbski prošlosti* (Č 1922, 130-41); recenzija A. Merkuna *Cerkveni priročnik za katol. Jugoslovane* (Č 1922, 80-82); *Papež Benedikt XV.* (Č 1922, 153-59); *Iz bolezni našega časa* (Č 1922, 220-25); kroniški zapis *Pij XI. - novi glavar katol. Cerkve* (Č 1922, 229-30); kroniški zapis *Humanit-*

stična gimnazija (Č 1922, 232-33); recenzija revije *Socialna misel* (Č 1922, 234-35); *Papež Ivan X. v svojih odnosih do Bizanca in Slovanov na Balkanu* (BV 1922, 205-40); hrvaški prevod v Zborniku kralja Tomislava, Zgb 1925, 128-64); ocena J. Slipyja *Die Trinitaetslehre des byzantinischen Patriarchen Photios* (BV 1922, 93-96); Anton Mahnič (KMD 1923, 61-65); *Staroslovenski obredni jezik pa versko življenje in narodna prosveta* (Č 1923, 153-63); ocena A. Stroja *Kratka zgodovina katol. Cerkve za šole* (Č 1923, 359-62); kroniški zapis *Drobec za kulturno zgod. Slovencev* (Č 1923, 423-24); ocena J. Oberškega *Hrvati prema nepogriješivosti papinoy prigodom vaticanskog sabora 1869/70* (BV 1923, 86); beležka *Staroslovensčina in študij na naših teoloških fakultetah* (BV 1923, 303-09); referat *Naloge versko-nravne obnove* (zbornik 5. katol. shod v Lj. 1923, 187-95); *Rim - k svetemu letu* (KolGMD 1926, 31-46); poleg omenjenega koledarskega članka je v krškem obdobju napisal še knjižico *Tyršev duh* (Grobje 1931), objavljena še v Našem listu 1931, št. 3 in 8, izšla je nadalje v češkem jeziku *Tyršev duh* 1932, II. izdaja 1939, tudi v zborniku *Pohoden pravdy*, 1931, kjer se nahajata dva njegova članka o Tyrševi ideologiji v slovaškem jeziku; značilni so prav tako njegovi govori na II. evhar. kongresu za Jugoslavijo v Lj. 1935 (glej zbornik II. evharistični kongres za Jslo v Lj. 1935, 12-13, 36-38, sl. na str. 56, 159-62, 201-06, 476-82); v latinskem jeziku: *Synodus dioecesis Veglensis tertia*, 9.-21. jun. 1928 (Zgb 1928); v hrv. jeziku knjižici *Za poredak u našim kupališnim prilikama*, 1930; *Sabor u Efezu god. 431*, Zgb 1931, (najprej natisnjeno v *Životu* 1931, št. 5 in 6); *Fiat lux*, 1931, ponatis; *Crkvi sloboda*, 1932 (isto v češkem jeziku 1932); *Euharistijskoj zori* (Život 1932); *Svečenik adorator* (živo svijetlo), 1935; *Kuda to vodi* (kritika školskih udžbenika), 1936; *Aktuelna razjašnjenja u pitanjima našeg vjerskog života*, 1938; *Sv. Krštenje in sv. Potvrda kao sakramenti Kat. akcije*, 1939; postna in druga pastirska pisma: *Poslanica svečenstvu u krškoj biskupiji prigodom ustoličenja u Krku*, 23. dec. 1923; *Na obranu čestitih običaja*, past. pismo 1927; *O Crkvi katoličkoj kao kraljestvu Krista Kralja*, postno pismo 1927; *Milim iseljenicima krčke biskupije u Americi*, 1927; *O kršćanskoj obitelji*, postno pismo 1928; *Naši savremeni zadaci: Euharistija, sveč. podmladak, kat. akcija*, postno p. 1929; *Presvetoj Bogorodici Mariji*, post-

no p. 1931; *Što nam je papa*, postno p. 1932; *Ljubi bližnjega*, postno p. 1933; *Isus Krist je naš posrednik*, postno p. 1934; *Obucite se u Isusa Krista*, postno p. 1935; *O sv. Potvrdi kao sakramentu apostolata Kat. akcije*, postno p. 1936; *U službi Euharistije*, postno p. 1938; *Za našu duhovnu obnovu*, postno p. 1940; *Pod okriljem Božje Providnosti*, postno p. 1941; *Idite k Josipu*, postno p. 1942 (tudi v it. jeziku); *Posveta Neoskvrnjenom Srcu Marijinu*, postno p. 1943 (tudi v it. jeziku); *Stojte čvrsto u vjeri*, postno p. 1944; *Ljudima je određeno jednom umrijeti. A potom sud* (Hebr. 9, 27), postno p. 1945.

Prim.: Srebrnič Josip, SBL III, 429-31 z obsežno liter. (popraviti: 1912 ne novo Alojzijevešče, ampak novo (Sedejevo) malo semenišče; S. Hieronimus ni izšel v VBV 1913, ampak v Č 1920, 316-23); Jahresbericht des k. k. Staatsgymnasiums in Görz 1889-97 in 1902, 43, šematizmi gor. nadškofije 1890-96; Fol. eccl. archid. gor. 1907, 124; 1908, 76, 116; 1909, 32; 1910, 24; 1918, 15; zavodska kronika sester de Nôtre Dame v Gor. 1908-16; KGM 1924, 73, novi krški škof (sl.); Izredno slavlje na Sv. Gori, KatG 1956, št. 26 (s sl.); Obisk škofa Srebrniča v Gor., KatG 26. nov. 1959; K. H. (umar), dr. J. Srebrnič, škof krški, KolGMD 1964, 97-99; Castitljivi jubilej, NL 3. febr. 1966; KatG 1966, št. 25 in 26; Okružnice krčke biskupije god. 1956, 133/1963, IV./1966, VII./1966; Okrožnica AASP 1966, št. 7, 45; R. Klinec, dr. J. Srebrnič in majniška deklaracija, KolGMD 1967, 119-23 (s sl.); Isti, Zgod. GMD 1967, 27, 29, 33, 72, 140, 171; † nadškof dr. J. Srebrnič, KMD 1967, 112-13 (s sl.); zapiski msgr. R. Klinca (arh. PSBL); Cerkve na Slovenskem 1971, 243; Opći šematizam katoličke Crkve u Jugoslaviji 1974, 426.

Kralj

SREBRNIČ Jože, politik, r. 28. febr. 1884 v Solkanu, u. 11. jul. 1944 v Rodežu (Anhovo). Oče Franc, mizar, mati Katarina Bašin, gospodinja. Osn. š. je obiskoval v rodnem kraju, gimn. v Gor. (matura 1905). Nato je bil enoletni prostovoljec v oficirski š. 47. pešpolka v Gor., vendar se je činu častnika odpovedal. 1908 se je vpisal na Pravno fak. U v Gradcu, pred tem (1907) je postal član JSDS. Študij prava je pustil najverjetneje zaradi istih razlogov, zaradi katerih se je odpovedal aktivni vojaški službi (D. Kermavner domneva, da je take odločitve storil pod vplivom tolstojanstva). Po vrnitvi iz Gradca je živel v Solkanu, kjer je mizaril in se ukvarjal s kmetijstvom. Polit. je deloval v okviru JSDS in se aktivno udeležil 4. gor. dežel. konference JSDS (4. febr. 1912) ter 5. dežel. konference v Podgori (11. maja 1913), na kateri je poročal o

agrarnem vprašanju, o potrebi, da se socialistična stranka intenzivneje posveča kmetom. Ob začetku prve svet. vojne je bil mobiliziran, a je že 26. avg. 1914 zbežal k Rusom. Kot ujetnik je delal v kamnolomu ob Donu, nato pa je bil od Božiča 1914 v Cistopolju pri Kazanu. V Rusiji je dočkal febr. in okt. revolucijo, slednje se je aktivno udeležil. Na kongresu boljševiško usmerjenih vojnih ujetnikov (Moskva, 14. do 18. apr. 1918) je bil izvoljen v CK Revolucionarne socialistične organizacije inozemskih delavcev in kmetov. 16. jun. 1918 pa je kot soustanovitelj podpisal statut jsl. komunistične skupine KP (b) Rusije. Mar. 1919 se je vrnil domov. Polit. delo je nadaljeval v it. Socialistični stranki (PSI) in vanjo vnašal duha komunistične internacionale. S. je zato sodeloval pri snovanju in delovanju komunističnih frakcij znotraj PSI in tako je postal 31. okt. 1920 član okrožnega odb. »komunistične organizacije« za Goriško; 1. jan. 1921 je bil izvoljen v dežel. izvršni odb. za JK komunističnih frakcij v okviru PSI. Po ustanovitvi KPI (jan. 1921) je deloval za uveljavitev nove stranke v JK, dopisoval v tržaško Delo, organiziral dejavnost Ljudskega odra in kmečkih zadrug; postal član okrož. odb. KPI za Goriško, maja 1921 je prvič nastopil na listi KPI na parlamentarnih volitvah; ni bil izvoljen. Ko je na občinskih volitvah v Solkanu jan. 1922 zmagala KPI, je S. postal podžupan vse do nasilnega razpusta obč. sveta (1923). Na 2. dežel. kongresu KPI za JK je polemiziral v zvezi s strankinim stališčem do agrarnega vprašanja, upiral se je tudi birokratizaciji znotraj stranke. Apr. 1924 je znova nastopil na parlamentarnih volitvah in bil izvoljen kot prvi komunistični poslanec slov. narodnosti v rimsko poslansko zbornico. Poleti je bil v Moskvi kot delegat KPI na 5. kongresu kom. internacionale. Iz tega časa so tudi njegove pobude, da bi se nekaj slov. kmečkih družin preselilo na Krim v SZ. V poslanski zbornici ni nikoli samostojno nastopil. Od 1924 je bil S. pod stalnim policijskim nadzorom in prav zaradi velikega vpliva, ki ga je imel, je videmski prefekt poročal (21. okt. 1925), da je »center, iz katerega izžareva komunistična propaganda po celem območju«. Avg. 1924 je bil izbran v vodstvo agrarne sekcije CK KPI in v tej funkciji je verjetno sept. 1925 obiskal Sicilijo. V tem času se — kot je lahko iz virov presoditi — S. ni ukvarjal posebej z nacionalnim vprašanjem, bližja so mu

bila vprašanja, vezana na internacionalistično dejavnost kom. gibanja. Tik pred izglasovanjem zakona o zaščiti države (izključil je iz javnega delovanja polit. opozicijo) je bil S. v noči od 8. na 9. sept. 1926 v Rimu aretiran. Začel je dobo konfinacij in zaporov, ki je z nekaj presledki trajala celih 17 let. Najprej je bil obsojen na 5 let konfinacije (Lampedusa, Ustica, Ponza, Ventotene, neapeljski zapori Poggioreale). Febr. 1932 je prišel na prostost, a je bil jeseni istega leta znova aretiran in obsojen na novih pet let konfinacije (Neapelj, Ponza). Že med prvo konfinacijo se je pričel intenzivno ukvarjati s starinoslovskimi študijami, s tem v zvezi si je dopisoval z dr. H. Tumo. Njemu je mar. 1935 sporočil, da je dokončal rkp., ki ima naslov *Stari Slovani in njih odnosi z Rimljani, Germani in Kelti itd.* Prvi del tega rkp. so mu še isto leto zaplenili v konfinaciji. Drugi del pa je uspel prnesti na prostost, ko se je apr. 1939 vrnil v Solkan. Od tu je ilegalno pobegnil sept. 1939 v Jslo, kjer pa ga je oblast kmalu zaprla. Sept. 1940 ga je Jsl. vrnila It., potem ko si je zamen prizadeval, da bi iz Jsle prišel v SZ in da bi v Lj. našel založnika za svoje delo. Ob prihodu v It. mu je policija zaplenila tudi drugi del rkp. (obeh delov doslej še niso našli v arhivih). Bil je zaprt v Postojni, Trstu in Gor. in od 6. jan. 1942 je bil znova konfiniran na otoku Ventotene; od tu je bil avg. 1943 prepeljan v taborišče Renicci in se ob kapitulaciji It. vrnil v domači kraj. Kmalu se je povezal s predstavniki NOB. Sredi nov. 1943 je bil med partizani in 30. nov. objavil v Primorskem poročevalcu svoj prvi članek. Že nov. 1943 je postal član NOS za Slov. Prim., odgovoren za kmetijstvo. Febr. 1944 se je udeležil prvega zasedanja SNOS-a v Crnomlju in postal njegov član kot predstavnik gor. okrožja. Spomladi je deloval v vodstvu POOF za Slov. Prim. in bil član Obl. kom. KPS za Slov. Prim. Pozno pomladi in na začetku poletja 1944 se je udeleževal predvolilnega gibanja ob razpisu volitev v NOO v Slov. Prim. Imel je govore na mnogih zborovanjih, 9. jul. 1944 je govoril v Kožbani in na povratku iz Brd 11. jul. pri prehodu Soče skupaj s sodelavci utonil. Njegovi posmrtni ostanki so bili 12. maja 1946 slovesno pokopani v Solkanu, 5. sept. 1953 pa je bil razglašen za narodnega heroja. Spominsko plosčico ima na r. hiši v Solkanu, spomenik v Rodežu, kjer je utonil, ter doprsni kip v Novi Gor. in v

Gabrovcu. Po njem se imenuje več javnih ustanov (npr. lesarska š. v Novi Gor., osn. š. v Desklah in v Gabrovcu na Tržaškem). Njegovemu delu in življenju je bila posvečena okrogla miza v Novi Gor. (2. mar. 1984), gradivo tega srečanja je objavljeno v knjigi, ki je izšla v slov. in it. izdaji. S. je ena osrednjih osebnosti polit. življenja prim. Slov. v prvi polovici 20. stol. Njegovih objav ni toliko, da bi se nam lahko njegova polit. miselnost pokazala v vsestranosti. Očitno je hodil dovolj lastna pota, zaverovan v zmago kom. ideje in navdihnjen za tako idealizirano družbo, kjer bi prevladovala etične in asketske vrednote, kjer bi internacionalizem nastopil namesto nacionalizma. Od tod njegovo nagnjenje k vizionarstvu, ki pa ga okolje, v katerem je živel, ni sprejemalo, še manj pa potrjevalo. Tako je sodil, da more proletariat zavreči vse jezike in nacionalne kulture, naglašal je potrebo po uvedbi mednar. jezika, vprašanje prim. Slov. pa naj bi rešila neka furlansko-slovenska država. Njegove misli seveda niso našle posnemovalcev, prav tako tudi ne njegova teorija o slovanski avtohtonosti, ki jo je očitno zagovarjal v svojem rokopisnem (danes še vedno nepoznanem) delu. S. si je široko popularnost pridobil zaradi osebnega zgleda, verovanja v ustvaritev pravične človeške družbe, skromnosti in pravičnosti. Zato je deloval na svoje okoliše predvsem kot navedih.

Prim.: Jože Srebrnič, Narodni heroj (1884-1944), Koper 1986 (z navedbo lit., 126-31); L. Patat, Il Friuli orientale fra le due guerre, Udine 1985, 12-14 in pass.; B. Marušič, Z zlatimi črkami, Trst 1987, 157-59 s sl.

B. Mar.

SREBRNIC Jože, slikar, r. 20. apr. 1902 v revni delavski družini v Solkanu, kjer sta oče Franc, mizarški mojster in soustanovitelj tamkajšnje prve mizarске zadruga, in mati Jožefa škarabot, šivilja, težko preživljala številno družino. V letih 1908-15 je obiskoval šest razr. osn. š. v Solkanu. Kot otrok je izgubil sprva očeta, nato še mater. 1919 se je vpisal na kiparski odd. Srednje tehn. š. v Lj., kjer ga je kiparstva poučeval Al. Repič, slikarstva pa S. Santel. 1921-22 je obiskoval privatno risarsko š. Probuda. Od 1927 je živel v Solkanu, kjer se je s slikarstvom sprva ukvarjal bolj priložnostno, potlej pa je postal v Gor. sodelavec založb GMD, GorM in Adrije (pozneje Sigme) ter revij in listov Obzor, Družina. Glavo glasila KPI Delo, 1924 prvo S-vo objavljeno

delo, je list ohranil tudi pozneje v ilegali. Pri ileg. Delu je še aktivneje sodeloval v letih 1927-28, ko so tiskanje prenesli v Solkan in so prav S. zaupali ileg. tehniko ter vodstvo pri tiskanju in izdelovanju matric. Iz teh let so tudi linorezi za tiskanje letakov ob trosilnih akcijah za 1. maj. Od 1929 do 1940 je bil S. reden sodelavec že prej omenjenih založb. Za revijo Družina je v lesorezni tehniki izdelal ilustracije: »Sedela sta na klopci« k zgodbi M. Zoščenska *Srečni otroci* (1930, 24); »Liska, je šepetal Franček« k noveli B. Magajne *Franček* (1930, 51); »Vasja se je sezuval« k humoreski M. Zoščenska *Pustna ljubezen* (1930/2, 59); 2 ilustr. k Rochopovi noveli *Mati* (1930/5, 152). Za založbo Adrija je opremil knjižno zbirko *Domače branje* in naslovnico za knjigo humoresk *Juhee!*, knjigo *Aleluja*. Za GMD je opremil: J. Verne, *Rešeni* in F. Terčelj, *Mati uči otroka moliti*. Plodnejše je bilo njegovo sodelovanje z GorM, kjer je bil ur. F. Bevk. Za to založbo je izdelal platnice za koledarje za leta 1938, 1939, 1940 ter zanje prispeval tudi nekaj ilustr. V zadnjem koledarju je izdelal tudi zaglavja za mesece. Njegova je tudi oprema Čapkovega romana *Hordubal* (1939) ter oprema in ilustr. v Bevkovi knjigi *Povesti o strahovih* (1933). V tem času se je ukvarjal tudi z grafiko, najraje v lesorezni tehniki, ki jo je tudi najčesteje uporabljal za ilustracijo. V letih 1924 do 1942, ko je ustvaril zadnji lesorez, je med drugim izdelal: *Solkanski grad* (1924), *Kompozicijo* (1928), *Pokopališče v Solkanu* (1929), *Moja mati* (1929) itd. Po drugi svet. vojni se je v večji meri opredelil za grafično oblikovanje, s katerim se je kot delavec v šempetrski tiskarni, sprva še zelo primitivno opremljeni, imel možnost spopasti in razvijati se. Poleg akvarelov se je vse povojno obdobje posvečal predvsem grafičnemu oblikovanju plakatov in letakov, zaščitnih znakov, signet, grbov in značk. - Kot pravi otrok razgibanega časa, časa, ko so se držale stare in dotaknile skoraj vse aktualne smeri, je S., povzemajoč malo tu, malo tam, skušal poiskati in ustvariti svoj lastni likovni jezik. Čeprav ni ustvaril niti količinsko izjemnega opusa, niti ni dosegel kvalitativnih vrhov svojih sočasnih stanovskih kolegov, je kot njihov sopotnik ujel nekaj tistega duha, ki je vel v gor. likovnih krogih, oplemeniten z lj. in it. vplivi. Pri analizi S-vega likovnega opusa se opredelimo za dve temeljni časovni obdobji: od

1924 (1929) - 1942 in od 1945 - danes. V obeh obdobjih se je loteval tako istih likovnih tehnik in zvrsti ter se opredeljeval za ista vsebinska izhodišča, vendar je prvo obdobje izpovedno močnejše in izvirnejše. Tako se je v prvem obdobju loteval grafike (črno beli in barvni lesorez, linorez), tuša, sepije in akvarela, oglja in krede.

Prim.: Bibliografijo J. Srebrniča glej, Nelida Silič-Nemec, Likovni opus Jožeta Srebrniča, Gor. Ltk, Zbornik GorMuz 1983, 153-69, s povzetkom v ital. jeziku.

Nsn.

SREZNEVSKIJ Izmail Ivanovič, ruski jezikoslovec, etnolog, leksikograf, r. 1. jun. 1812 v prof. družini v Jaroslavlju v Rusiji, zaradi očetove premestitve je že v prvih dneh življenja prišel v Harkov, tam odrasel in se izšolal, u. 9. febr. 1880 v Peterburgu. S pravno-polit. izobrazbo je po magistrski skušnji (1835) kmalu ubral univerzitetno pot kot adjunkt na stolici za politično ekonomijo in statistiko v Harkovu (1837), objavljeno doktorsko disertacijo (1838) pa so mu zavoljo drznih idej zavrnil in do obrambe ni prišlo. Tedaj so se mu odprla druga vrata: ob univerzitetni reformi 1835 so v Rusiji ustanovili štiri stolice za zgod. in liter. slovan. jezikov (na kratko »slavjanovedenije«, po naše slavistika). Prosv. min. je sklenilo poslati nekaj mladih mož na tuje in tako je S. jeseni 1839 odpotoval s triletno štipendijo spoznavat zah. in juž. Slované. Po vrnitvi v domovino je na jesen 1842 začel v Harkovu svoja slavistična predavanja, ki so privlačila celo študente drugih fakultet. Po obrambi doktorske disertacije (1846) — tokrat iz slovan. mitologije — je S. jan. 1847 prešel na U v Peterburg in tam hkrati deloval tudi pri Akademiji znanosti (od 1854 kot njen redni član) vse do smrti. - Pri S. poudarjajo njegovo znanstveno večstranskost, ki pa ga je od programske razprave *Mysli ob istorii russkago jazyka* (1849) mimo cele vrste objav cerkvenoslovan. in staroruskih tekstov zmerom zanesljivo vodila k ljubljenu leksikografskemu delu, katerega krona so postumni *Materialy dlja slovarja drevnerusskago jazyka po pismennym pamjatnikam* (1890-1912). O življenju in delu S. naj spregovorimo samo toliko, kolikor je potrebno za ogled njegovega prispevka k slovenistiki, posebej v zvezi z obiskom Sje spomladi 1841. - S. je že s 14 leti vzljubil ukrajinsko ljud. slovstvo, 1831 objavil prve ukr. ljud. pesmi v *Ukr. almanahu* in 1832 zbirko slovaških, ki jih je zapisal iz ust

potujočih Slovakov. V letih 1833-38 je izdal zbornik *Zaporožskaja starina* s folklornimi besedili, ki so odigrala pomembno vlogo v preučevanju ukraj. jezika in liter. Nad *Zap. starino* se je navduševal Gogolj in visoko jo je cenil tudi Sevčenko. Kljub mladosti je bil S., ko je odhajal v svet, že formirana osebnost s širokimi interesi, ne samo filološkimi, ampak tudi za etnografijo, liter. in kulturnopolit. vprašanja. - Na srečanje s Slovenci se je S. skrbno pripravljaval, nazadnje v Pragi, kjer je V. Hanka poslal po njem Prešernu v dar svojo pesniško zbirko, F. Čelakovsky pa priporočilno pismo. Na Dunaju je dvakrat obiskal Kopitanja, vendar se z njim ni mogel ujeti tako kakor npr. z Vukom. Ob samem odhodu z Dunaja je po naključju v neki predmestni krčmi naletel na slov. voznike s Kranjskega in si zapisal besede pesmi, ki so jih peli. - Od slov. krajev je S. videl: del Štajerske — poleg Maribora Limbuš, Ptuj, Vel. Nedeljo, Ormož; Dolenjsko na črti Metlika-Novo mesto-Lj.; Gorenjsko na izletu v Kranj in Naklo in po poti Lj.-Tržič-Ljubelj; Koroško s Celovcem, Blatogradom, Rožem, Bistrico v Ziljski dol.; po Kanalski dol. je potoval v Rezijo, od tam mimo Gumina skozi Cento ob Teru v Bardo-Vizont-Neme-Čedad-Gorica-Vipava-Trst-Koper-Korte; čez reko Roka vo je zakoračil proti Bujam v hrv.-it. Istro, da bi potlej z Reke obiskal še Dalmacijo. - V želji po spoznavanju ljudi, njihove govornice, slovstva, šeg idr. S. ni zamudil nobene priložnosti za poglavljen pogovor z navadnimi neznanci ali z izobraženci, kult. delavci, ki je že kaj njihovega bral, o njih vsaj slišal oz. so mu snidenje z njimi svetovali tisti, ki so vedeli, po kaj prihaja k nam. Med informatorji, ki jih S. posebej omenja, so: »v Slované zaljubljeni« Nemec dr. Puff v Mariboru, štajerska buditelja in filologa F. Cvetko in P. Dajmko, na Koroškem prof. Zupan, U. Jarnik in M. Majar, v Režiji župnik D. Butolo in Toni Bobac, vodnik S. na poti od Režije do Gor., v Bardu (Lusevera) star duhovnik, v Nemah (Nimis) duhovnik S. Adam, v Kortah v slov. Istri duhovnik Pavšič. Poglavje zase pa »o osebni stiki in doživetja v Lj., kjer se je S. — tako zaradi priporočil iz Prage kakor zaradi spremstva S. Vraza — znašel v srcu kult. slovenstva. Dopoldne je delal v licejski knjižnici, popoldne se z Metelkom učil slovenščine, zvečer posedal v gostilni »V paklu« s Prešernom, Crobathom, Kastelcem in nekaterimi gimn. prof. »in živo povpraševal po slov. etnografskih, jezikov«

nih in slovstvenih zanimivostih» (Slodnjak). Z Vrazom je križaril po mestu, si ogledoval vrvež na trgu, v skupnem stanovanju pa doživel obisk treh bogoslovcev, navdušenih »Ilircev«. Povabljen je bil, skupaj z Vrazom, na dom k dr. Crobathu, z njim za Veliko noč obiskal Kranj in Naklo. In Prešeren mu je v dnevnik napisal posvetilo *Gospodu Izmailju Sreznjevskemu v spomin vel. tedna leta 1841*: »Si slovénskega rodú, / te ne prašam kam, čemú, / kadar boš prišel domú, / sin neumrjoče Slave, / spomni bratov se krog Save!« - To pesniško naročilo je Izmail Ivanovič začel vneto spolnjevati in ga že raztegnil na brate ob Dravi, Zili, Reziiji, Teru, Soči in drugih vodah zah. od Save. V znanstvenem opusu S-skega smo ugotovili že nad ducat bibliografskih enot, ki obravnavajo slov. tematiko. Kajpada ni čakal, da bo »prišel domú«, ampak se je začel oglašati v tisku že na poti po slov. zahodu. Pisma Hanki so bila npr. tako sestavljena, da jih je naslovljenec lahko kar objavljaval v svojem glasilu. Dopisa iz Čedadu (2. maja) in iz Gor. (3. maja), ki med drugim vsebujeta dve rezijanski lirski pesmi (prva integralna objava te vrste!), Očenaš po rez. in po tersko (prva obj.), opis ali vsaj kratko omembo oblačil, prehrane, praznikov, kresa, plesa in še marsikaj, sta izšla — prev. v češčino — že sept. 1841 (ČOM 15, 341-44) v Pragi in nato v izvirniku in v poljščini v Varšavi (*Dennica - Jutrzenka* I/11, 1842, 147-48). S. se je sproti odzival na to, kar je slišal in videl, in ker je znal dobro opazovati, je ponavadi zadel bistvo stvari. Njegovo študijo iz 1841, kjer je skušal popisati, kolikor je pač mogel, slov. narečja, »določiti njihovo obsežnost in podati tudi gibalne razvojne sile«, je Ramovš ocenil kot »po svoji zamisli pravilno in tudi po izsledkih in pregledu temeljito« (*Dialektološka karta slov. jezika*, Lj. 1931, 15). Za časopis *Moskvitjanin* (sept. 1844) je S. pripravil daljšo, urejeno predstavitev »Slovanov« v Furlaniji; ta spis — *Friul'skie Slavjane* — je bil ponatisnjen najmanj trikrat: 1875 (?), 1878 in postumno 1881, vsakokrat z drugo mikavno prilogo (S. Vraz, S. Valente, A. Klodič, P. Šafarič, J. Baudouin de Courtenay). P. Kozler je v svoj članek *Die Slovanen in Italien* (*Ilyr. Blatt* 1849, št. 35 in 36) uvrstil nem. prevod nečesa, kar je bil S. napisal »pred več leti« (kje, bo treba še izslediti). Ljud. Pesmi, ki so jih A. Žakelj-Rodoljub Ledinski (Mlada Breda) in Majar ali Jarnik (pesmi ob

ziljskem reju) izročili ruskemu prof., je le-ta deset let po vrnitvi domú objavil v zborniku *Pamjatniki i obrazcy narodnago jazyka i slovesnosti*, od koder je Breda v prevodu nekega V.V. iz Saratova prišla v moskovski časopis *Russkaja Beseda* 1857 (kot *Molodaja Breda. Horutanskaja pesnja*). - Ob sporočilih, kako si je S. zapisoval pesmi od Puffove dekle v Mrbu, nabiral vse mogoče v svojo mapo pri Dajniku, v metliški kavarni z Vrazom zbral »poln koš« gradiva (v prev. I. Merharja: »od štirih do devetih je bilo dovolj dela z napisovanjem in risanjem«), se nehote vprašamo, kam so vsi taki popotni zapiski prešli. Da bi jih bil S. daroval Vrazu, je malo verjetno. Celotni odlomek pripovedne pesmi *Marka* (*Iz Rezie od Srezniewskoga*) je v Vrazovi zbirki v Zgbu le prepis z Vrazovo roko (gl. *Traditiones* 13, 1984, 52), medtem ko je izvirnik najbrž S. vzel s sabo. Potemtakem smemo upati, da kje v Rusiji morda le pridejo na dan še kakšni lastnoročni zapiski, ki bi bili dopolnilo temu, kar je S. 1841 pisal iz Sje materi, Hanki itn. - V skoraj 40 letih pedagoškega dela je imel S. kajpada tudi vrsto učencev, ki so se tako ali drugače skazali in včasih morda prerasli svojega mentorja. Bodi tu omenjen le eden: Jan Baudouin de Courtenay (PSBL I, 47-48). Ko je S. videl njegovo nagnjenje k dialektologiji, mu je namignil, naj bi šel tja, kjer se je sam mudil trideset let poprej — v Sjo. In ko je s svojo vplivno besedo pripomogel, da je bila mlademu Poljaku dodeljena tudi drž. štipendija, si je s tem pridobil še dve zasluge za slovenstvo: prvič, da se bogato zahodnoslov. leksikalno in pripovedno gradivo častno uvršča v mednar. znanst. obtok (čeprav še do danes ni objavljeno v celoti!); drugič, da je sredi sedemdesetih let prejšnjega stoletja čez noč zaslovel delček našega zah. obrobja — dolina Reziije. Odkritje »vokalne harmonije« v rezijanski fonetiki in domiselna razlaga tega pojava s t.i. »turansko« teorijo, ki jo je J. Baudouin de Courtenay razglasil v delu *Opyt fonetiki rez'janskih govorov* (1875), je namreč kot lingvistična in etnografska senzacija zbudilo splošno zanimanje za Reziijo. S. je v prvi pol. 1876 prevzel odgovorno nalogo ocenjevalca takratnih Baudouinovih del za dodelitev nagrade grofa Uvarova, vendar v oceni ni sprejel njegove drzne hipoteze (ne da bi mogel slutiti, da se ji bo čez leta odpovedal tudi avtor sam). Tako v *Opytu* kakor v monografiji *Rez'ja i Rez'iane*

(1876) pa je S. znal najti in podčrtati toliko vrednot, da je sporna vprašanja lahko diplomatsko obšel in kandidatu vseeno zagotovil pomembno nagrado. Kaj takega zmore samo velik duh!

Prim.: A. F. Byčkov, Nekrolog I. I. Sreznevskago (z bibliografijo), Sbornik ORJAS 22/6, 1881; S. Bulič, Sreznevskij (Izmail Ivanovič), Encikloped. slovar, T.31, Spb. 1900; N. A. Kondrašov (Predg. k) I. I. Sreznevskij, Russkoe slovo. Izbrannye trudy, M. 1986; I. Merhar, I. I. Sreznevskij na Slovenskem, DS 12, 1899; R. Nahtigal, Prezrta izdaja I. I. Sreznevskega slovenskih narodnih pesmi »Mlade Brede« in ziljskega »reja«, SJ 3, 1940; M. Matičetov, Prezrta objava 9 ziljskih pesmi z vtisi I. I. Sreznevskega ob reju pod lipo, zbijanju soda ipd., SR 32/4, 1984.

Mtv

STANCOVICH Pietro, duhovnik, arheolog, literat, znanstvenik, zgodovinar, r. 24. febr. 1771 v Barbani pri Pulju v Istri, u. 12. mar. 1852 tam. Bil je sin bogate kmečke družine in prvo izobrazbo je dobil v domači hiši v it. in hrv. (doma so govorili it.), znal pa je tudi nemšč. in franc. Gimn. je dovršil v Rovinju, filoz. v Vidmu, teologijo na U v Padovi; študiral je tudi matem. vede. V duhovnika ga je posvetil 1795 puljski škof Gian Domenico Juras. Dve leti pozneje je bil imenovan za kanonika kolegialne cerkve sv. Nikolaja v Barbani, in ker je istega leta (1797) umrl župnik, je postal tudi župnijski uprav., čemur pa se je kmalu odpovedal in se popolnoma posvetil študiju. Rad je potoval in vzdrževal obširno korespondenco, v stiku je bil s pisatelji, znanstveniki, raziskovalci starodavnosti, kot so bili: Gian Rinaldo Carli, Pietro Kandler, Bocchina, Girolamo Gravis, Piazza, Giovanni Nibby, opata Furlanetto iz Padove in Carlo Fea iz Rima. Ti so ga spodbujali, naj si ustvari bogato knjižnico, naj zbira stare denarje in medalje in naj raziskuje svojo domovino Istro. - V duhu še ohranjenega razsvetljenstva se je S. zanimal tudi za kmet. vprašanja in o tem izdal knjižice: *L'Aratro seminatorio*, Venezia 1820; *Il nuovo metodo economico-pratico di fare e conservare il vino*, Milano 1825; *L'Olivopresso*, Torino 1840. Kot zgodovinar je postal slaven s knjigo *Della patria di S. Girolamo dottore della Santa Chiesa e della lingua slava relativa allo stesso*, Venezia 1824. V njej trdi, da se je sv. Hieronim rodil v vasi Sdregna v Istri, da ni poznal slovan. jezika, da ni razširil brevirja in misala v tem jeziku in da ni iznašel glagolice; poleg tega v Hieronimovih časih slovanski jezik ni bil poznan

(IV. in V. stol.), ker so se Slovani pojavili v istrski zgod. šele v VII. stol. Leta 1828 je S-u odgovoril don Giovanni Capor s knjižico *Della patria di San Girolamo*, ki je izšla v Rimu in v kateri osebno in ostro ugovarja S-u. Ta ga je zavrnil s knjigo *Apologia in sostegno dell'istrianità di San Girolamo*, Trieste 1828, in s *San Girolamo, il dottore massimo dimostrato evidentemente di patria istriano: contro la risposta di don Giovanni Capor dalmatino*, Trieste 1829. Zaradi polemičnega tona na ponovni Caporjev ugovor (Zadar 1831) S. ni odgovoril. - S-evo najslavnejše delo pa je *Biografia degli uomini distinti dell'Istria*, Trieste 1828-1829, v treh zvezkih, četrti ni izšel (2. izd. Koper 1888, ponatis Trst 1970-1974 v prvih petih zv. Centro di ricerche storiche - Rovigno). V delu je zbral na stotine imen in podatkov o najpomembnejših istrskih kult. osebnostih, kot so svetniki, cerkv. dostojanstveniki, znanstveniki, vojaki, prav tako beneške patricijske družine v Istri od rimske dobe dalje. Za »distinto« (odličen, ugleden) šteje vsakega človeka, ne glede na socialno poreklo, ki je zapustil »sled v spominu potomcev«. - 1828 je izdal v Trstu *Kratak nauk karstjanski* v hrv. in z it. uvodom. O hrv., ki jo je govorilo ljudstvo okrog Barbane, je trdil, da »se zelo približuje čisti hrv.« (*Dialoghi critici*). - Manjši zgod. deli sta še: *Dello anfiteatro di Pola*, Venezia 1822, in *Delle tre Emone...*, Venezia 1835. - S. je resno raziskoval preteklost, krajevni ponos ga je zanesel le pri sv. Hieronimu, drugače pa je dovolj zanesljiv in bogat. Bil je zelo izobražen, povezan s klasicizmom, pripisuje pa zgod. didaktično-etično vlogo. V polit. pogledu je pozdravil kratko franc. vladanje v Istri. Zadnja leta je bil popolnoma slep. Svojo bogato knjižnico in starinske predmete je zapustil Rovinju.

Prim.: Cenni biografici del canonico P. S., Istria VII, 1852, 181-82; P. Tomasin, Biografia di P. S., Archeografo Triestino, IV, 1876, 134-42 (skoraj popoln seznam del); Wurzbach, Dunaj 1878, zv. XXXVII, 126-30 (seznam izdanih in neizdanih del); M. Tamaro, Le città e le castella dell'Istria, Parenzo 1892, zv. II, 722-24; G. Vidossich, Quattro lettere inedite di Domenico Rossetti, Archeografo Triestino, XXXV, 1913, 165-84; G. Quarantotti, Un illustre storico istriano: P. S., Giornale di Trieste 9. dec. 1952; P. Franolich, Lo storiografo P. S. di Barbana d'Istria nel centenario della morte, Atti dell'Accademia Patavina di S.L.A., zv. LXV, 1952-1953, 1-7; S. can. P., Piccola enciclopedia istriana, diretta da S. Cella, Gor. 1962, 206-07; D. Cernecca, P. S., Atti I (Centro di Ricerche Storiche - Rovigno), Trst 1970,

163-75; R. Derossi, *Il canonico di Barbana*, Picc. 25. jul. 1975; P. Strčić, P. Barbanac S. (1771-1852), v knjigi *Barban i Barbanština*, Pulj 1976, 161-76; P. Zovatto - P. A. Passolunghi, *Bibliografia storico-religiosa su Trieste e l'Istria*, Roma 1978; Enea Marin, *S. il biografo degli uomini distinti istriani*, L'Arena di Pola 6. nov. 1982.

Zovatto

STANGER Uilks, politik, r. 13. jul. 1882 v Opatiji, u. 16. okt. 1973 prav tam. Oče Antun, mati Adelina Jeretić; stric dr. Andrija S. je bil odv. in dolgoletni župan v Voloskem. Gimn. je obiskoval na Sušaku, med študijem prava na Dunaju je sodeloval v študentskem gibanju. Po promociji se je naselil v Trstu in bil odv. pravnik v pisarni dr. U. Filinića (Fillinich). Udeležoval se je slov. in hrv. javnega življenja v Trstu, bil je tajnik društva Dalmatinski skup in izdajal list *Hrvatsko slovo* (1911). Prvo svet. vojno je preživel v Trstu, nato pa se je preselil v Opatijo, kjer se je intenzivno vključil v polit. življenje istr. Hrvatov (društvo Edinost). Kot njihov zastopnik je konec apr. 1920 potoval skupaj z dr. J. Vilfanom in dr. K. Podgornikom v San Remo, kjer so preds. it. vlade Nittiju in mirovni konferenci izročili spomenico, s katero so protestirali zoper akcije it. nacionalistov, ker so se predstavljali kot edini zastopniki ljudstva JK; predlagali pa so tudi izvedbo plebiscita o bodoči polit. pripadnosti JK. Na pomladanskih parlamentarnih volitvah 1921 je nastopil kot kandidat. Da je lahko prišel v rimski parlament, mu je mesto odstopil dr. Vilfan (izvoljen v poreškem okrožju), ki je bil izvoljen tudi v gor. okrožju (S-jev mandat potrjen šele dec. 1921). V poslanski zbornici je bil član komisije za izobraževanje in umetnost. Tesno je sodeloval s slov. parlamentarci (Besednjak, Lavrenčič, Šček in Vilfan). Na naslednjih parlamentarnih volitvah (1924) ni bil izvoljen. Opravljal je nato odv. prakso, po nekaj letih se je odločil za emigracijo v Jslo, kjer je v Splitu nadaljeval z odv. poklicem. Apr. 1941 se je poročil. Vključil se je v NOB in bil član prve vlade (R Hrvatske). Po vojni je vodil Jadranski inštitut (sedaj Zavod za povijesne i društvene znanosti JAZU) na Reki. Priimek pišejo tudi kot Štanger ali Stangher.

Prim.: Kacin 1921-28 pass.; A. Rejec, JKol 1971, 187-93; C. Rinaldi, I deputati del Friuli-Venezia Giulia a Montecitorio dal 1918 alla Costituente 2, Trieste 1983, 673-74; pismo Zavoda za povijesne i društvene znanosti JAZU z Reke (1. sept. 1988). B. Mar.

STANIČ Ciril, gradbenik, projektant, r. 24. jul. 1904 v Kanalu ob Soči pismonoši Ivanu in babici Tereziji Berlot; brat Ivana St. (gl. čl.). Osn. š. je obiskoval v roj. kraju 1911-15, ob vstopu It. v prvo svet. vojno so družino preselili v Trnovo v Lj., kjer je dokončal osn. in niž. sred. š. z malo maturo 1920 ter sred. strojno in gradbeno š. 1921-25. Prakso in specializacijo je opravil v operativnem delu pri obnovi elektrarne v Žireh in pri rekonstrukcijah cest v škofovškem okraju 1926-28. Po zaposlitvi na banski upravi Dravske banovine in nato pri gradbenem uradu mestne občine Lj. je do druge svet. vojne (1929-41) vodil odseke gradb. del mestne cestne mreže ter sodeloval pri asfaltiranju glavnih prometnic v centru mesta. Kot organiziran aktivist OF je sodeloval v raznih ilegal. akcijah ter kot ilegalec in udeleženec v NOV 1941-45. Po osvoboditvi je vodil Upravo cest v Lj. občini do 1952, nato je do upokojitve 1958 sodeloval pri projektiranju in izgradnji avtoceste Lj.-Zgb, v vmesnem času je kot prostovoljec sodeloval pri obnovi Črne Gore, Kosova in Hercegovine 1947-49, pri obnovi planinskih postojank ter izgradnji telesnokult. objektov do konca 1986. Prizadeval si je za vodno-gosp. ureditev Lj. barja ter v ta namen izdelal načrt za tretji odvodnik iz barja, ki naj bi skupaj z drugimi prometnicami presekalo Goloce. Kot projektant, operativec, nadz. ali izvajalec je sodeloval pri urejanju več kot sto cest in ulic v mestu in okolici. Projektiral in gradil je telovadni dom Partizana v Trnovem, igrišča v Želimljah, Turjaku, Karlovcu, Robu, Zalem Logu, na Črnem Vrhcu, Tomišlju, Notranjih Goricah in drugod. Že od 1918 je bil član Sokola, sedaj TK Partizana v Trnovem, odb. Planinskega in Ribiškega društva. V medvojni Jsli je bil aktiven član uprave Društva (in zveze) tehnikov Jsle, po drugi vojni pa član uprave Zveze gradb. inž. in tehnikov Sje, Zveze inž. in tehnikov Sje in Jsle ter Zveze urbanistov Jsle, upravnik Doma IT Sje v Lj. ter član, tajn. ali preds. številnih gradb. komisij ali odb. v kraj., obč. in republ. pomenu, med drugim preds. cestne sekcije Zveze gradbenih IT Sje 1959-66 in preds. Društva za ceste SRS 1966-70. - Publicistično delo obsega nad 400 člankov, razprav, prikazov in projektov, ki so bili objavljeni v GradBV, Novi proizvodnji, GospV, Naših cestah, v Cestah in mostovih, IT Novinah (Bgd), Put i saobraćaj (Bgd), v Komunalcu, Delu, Dnevniku, Tribuni, PDK, Dolenjskem listu, Avto-moto re-

viji, Naši Komuni, PV, Ribiču, Dogovorih. Pisal je predvsem o cestah in mostovih (*Cestni problemi Slov. Prim. s slikami*, GradbV 1966, 2, 37-39; *Cesta kot reka deli mesto*, Delo 6, 1965, 245, 5; *Problemi prometa in vzdrževanje vozlišč*, GradbV 1981, 12, 253-59), o vodnih regulacijah in urejanju barja (*Problem Ljubljanskega barja*, Delo 1984, 11/8, 23; *Predlog za gradnjo vzhodnega prometnega koridorja-prekopa skozi Golovec*, GradbV 1980, 2-3, 47-53 s slikami), o urbanizmu (*Funkcija, objekt, okolica in lokacija*, NRazgl 1964, 6, 119; *Regulacija Prešernove ceste*, GradbV 1966, 3, 61-63; *Tivoli včeraj, Tivoli danes in nikdar več*, Delo 1982, 153, 26), o ribištvu (*Reke, potoki, studenci, ponikovalnice, ribniki, močvirja in mokrice*, Zbornik občine Grosuplje 13, 1984, 53-62 s skicami), o planinstvu, telesni kulturi in družb. vprašanjih. Za svoje delo je prejel 39 odlikovanj, priznanj, diplom, plaket, znakov in pohval, tudi Red dela z zlatim vencem 1980.

Prim.: GradbV 1974, 150 s sl.; Dnevnik 31. dec. 1986; Gradjevinar 1980, 5, 225; Ribič 9, 1980, 248 s sl.; Nova proizvodnja 1974, 5/6, 221; Življenje in tehnika 1980, 7/8, 26 s sl.

Adč.

STANIČ Fran, violin. vzgojitelj, r. 12. nov. 1893 v Brežcah pri Reki, u. 28. jan. 1979 v Lj. Oče Fran, delavec, mati Marija Perčič. 1898 se je družina izselila v Bessemer v ZDA, po očetovi smrti pa se je vrnila v domovino. S. je obiskoval osn. š. v Bessemerju (1899-1901) in Pazinu (1902-04), kjer je dovršil tudi klas. gimn. (1904-12) z maturo 1912. Istočasno se je pri glasbeniku Saši Šantlu učil violino, ko je bil ta od 1907 do 1918 prof. na gimn. v Pazinu. Po maturi je S. prevzel od Šantla zbor in orkester v pazinski Narod. čitalnici. Od 1916-18 je služil vojaški rok, od 1918-23 je bil v službi v Poreču na prosv. odd. pokraj. uprave za Istro, istočasno je študiral violino pri Avg. Jankoviču (PSBL I, 572) na trž. konservatoriju Verdi. 1924 se je zaradi polit. razmer preselil v Lj. in nadaljeval študij pri Janu Šlajsu na Drž. konservatoriju, kjer je 1933 diplomiral na pedag. odd. Od 1924-26 je vodil zbor Narodne čitalnice v Šiški-Lj., od 1925-27 je poučeval violino na š. GM v Novem mestu, od 1927-41 v Lj. V Lj. je bil od 1927-46 član oper. orkestra SNG, od 1929-40 Ljublj. godal. kvarteta, od 1930-37 je poučeval na niž. in sred. stopnji Drž. konser., od 1935 je bil član orkestra lj. Filharmonije, od

1940-46 je poučeval na Drž. učit., od 1946 do 1953 tudi na Sred. glasb. šoli pri Akad. za glasbo, od 1946 do upok. 1954 je bil prof. in rav. na Glasb. šoli Center, kjer je tudi po upok. honorarno poučeval. Od 1950-53 je bil republ. nadz. za več glasb. šol v Lj. in širši okolici. - S. je izdal: *Tehnične vaje za violino*, I. del; *Variacije za violino* (Prvi pouk), oboje okr. 1941 za pouk na učit.; *Violinska šola*, Akad. zal. 1943, DZS 1951; *Melodične etude za violino s spremljavo klavirja*, I. (prva lega), 1950, ponat. 1961; II. A (Lege), II. B (Menjava leg), DZS 1950; *Tarantella v d-molu za viol. in klavir*, samozal. 1956; *Malim violinistom I-V* (za viol. in klavir): I. *Devet skladbic*, 1957; opalografiran in litografiran ponat. v samozal. okr. 1960; II. *Violinski koncert v d-duru*, 1957; III. *Violinski koncert v starem slogu*, 1958; IV. *Concertino breve*, 1958; V. *Concertino facile*, 1959; *Violinska tehnika za sred. in visoko stopnjo. Vaje za vsak dan*, okr. 1960. - S. kot pedagog je dosegel, da so na glasb. šole sprejeli učence v predšol. dobi za študiranje instrumentov. »Razvil je novo violin. metodo: učenec spozna viol. tehniko kot celosten skupek njenih glavnih prvin, tako da si le-teh v načelu ne prisvaja zaporedoma, marveč v primernih odmerkih vse hkrati in napreduje v glavnem le v obvladanju njihovih bolj in bolj zapletenih obrazcev. Ta fiziol. in psihol. utemeljena metoda dovoljuje tudi učencem brez čezpovprečnih tehničnih dispozicij obvladati snov visoke stopnje v normalni študijski dobi« (SBL III, 438). - S. je bil od 1929-40 tajn. Podzveze godbenikov Sje, 1935 med ustanov. lj. Filharmonije in do 1940 njen tajn. Sodeloval je pri Orkestr. društvu GM in bil preds. republ. odb. sindikata delavcev kult.-umetn. ustanov. 1951 je dobil red dela 3. stop.

Prim.: Raf. Ajlec, SBL III, 437-38 in tam nav. liter.; sporočilo Maje Ajlec-Makovec 29. jun. 1987. Ur.

STANIČ Ivan, mikolog, r. 9. jan. 1900 v Kanalu ob Soči, pismonoši Ivanu in babici Tereziji Berlot, u. 25. avg. 1976 v Lj.; brat Cirila S. (gl. čl.); osn. š. je obiskoval v roj. kraju 1906-10, slov. gimn. 1910-15 v Gor., maturiral v Lj. 1920 ter dobil službo na pošti v Lj. Ker je bil vreden, sposoben in vztrajen, si je z raznimi tečaji, dopolnilnimi in strok. izpiti v Lj. in Bgdu izboljšal položaj ter sklenil službovanje kot šef oddelka za zgradbe pri Direkciji PTT v Lj. 1957.

Zaradi sodelovanja z OF je bil od dec. 1943 v taborišču Dachau. Od mladosti dalje se je zanimal za rastlinstvo, prav posebej za gobe, za domače izraze in narečne besede, katere je vestno zapisoval, beležil je najdišča in imena gob. Iz prakse in zbrane obsežne domače in tuje liter. si je osvojil bogato znanje in spoznavanje užitnih, neužitnih in strupenih gob. 1961 je sodeloval pri ustanavljanju mikološke (gobarske) sekcije Prirodosl. društva Sje in 1970, ko se je sekcija osamosvojila in preimenovala v Mikološko društvo Sje. S. je bil med najaktivnejšimi člani društvenih samoupravnih teles; nad 15 let je vodil delo determinatorja gob, ki so jih prinašali gobarji iz vseh predelov Sje, zamejstva in drugih jsl. območij. Organiziral je lj. seminar-ske večere, ki so zasloveli po vsej državi, ter sodeloval na osrednjih in krajevnih razstavah gob. Več let je priobčeval strok. članke o gobah v *Proteusu*, odlično pa je sodeloval pri pripravi in izdaji knjige *Gobe* (1965, 146-284) kot soavtor z V. Petkovškom. Prizadeval si je za razčiščenje slov. gobarske terminologije; pri Mikološkem društvu je ustanovil in vodil skupino, ki je zbrala slov. in lat. imena za 570 vrst gob. Tako je nastala v sodelovanju z Zlato Stropnik in Dušanom Vrščajem publikacija *Seznam latinskih in slovenskih imen za gobe, doslej najdene in poimenovane v naših krajih* (MDS v Lj., 1972, 19), ki obsega 570 vrst. Skupaj z mikologinjo M. Tortičevo iz Zgba je proučeval areale za okoli 100 vrst mikofitov in vnašal podatke na ustrezne fitogeografske oz. horološke karte. Na 37. rednem občnem zboru je Prirodosl. društvo Sje S. izvolilo za častnega člana (1972), Mikološko društvo ga je izvolilo za častnega preds., Gobarska družina Ljubljana pa je po njegovi smrti imenovala vsakoletne tradicionalne prireditve ter tekmovanja v spoznavanju gob Staničev memorial. Svojo bogato knjižnico je zapustil Zvezi gobarskih družin Sje; obsega 123 knjig, zapisov, rokopisov in raznih zbirk.

Prim.: *Proteus* 35, 2, 1972-73, 75-76 s sl.; 40, 1, 1977-78, 29-30 s sl.; družinski arhiv v posesti Cirila Staniča.

Adč.

STANIČ Josip, odvetnik in politik, r. 6. maja 1852 v Batah pri Grgarju, u. 27. maja 1925 v Vidmu. Oče Valentin, kmet, mati Neža Fabjan. Podatkov o S-evem življenju ni veliko. Gimn. je končal v Gor. 1871. Ob koncu osemdesetih let je prišel v

Tolmin za odvetnika. Uradoval je izključno v slov. jeziku in imel »prav velike zasluge za narodno prebujenje in slovensko uradovanje na Tolminskem« (Tuma). V sporu s tolminskim županom J. Devetakom je izdal brošuro (ni znano, če je ohranjena), v kateri je grajal občinsko upravo. 1894 se je preselil v Gor. »Bil je do skrajnosti dosleden in neustrašen, v besedah in sredstvih brezobziren, da je postal na sodiščih strah in trepet sodnikov samih« (Gabršček). V Gor. se je udeleževal slov. javnega življenja. Po sporu v vrstah Slov. (1899) se je odločil za liberalno stran in bil med ustanovitelji narodno napredne stranke na Gor. 1900 je kandidiral v kmečki kuniji na državnoborskih volitvah, a pri drugi volitvi ga je premagal kandidat dr. Gregorčičeve stranke (društvo Sloga) grof. Coronini. Kot odvetnik je zastopal slov. stranke v raznih kazenskih obravnavah (časnikarske pravde, narodnostni spori in iz njih izvirajoče sodne obravnave itd.); v njegovi pisarni je kot koncipient delal tudi dr. H. Tuma. Ob koncu stol. se je bogato poročil, njegova soproga je bila z Moravskega. 1901 je prodal svojo pisarno v Gor. in odšel na potovanje po svetu. Čez nekaj let se je vrnil v Trst (tu je njegova soproga priredila razstavo svojih slikarskih del), toda kmalu je odpotoval v Egipt, kjer je postal družabnik hotelskega podjetja Semiramis v Kairu. Ko je nato podjetje šlo v stečaj, so S., njegova soproga in tast izgubili vse premoženje (tast je na povratku iz Egipta naredil samomor, skočil je v morje). Z ženo sta se ločila. S. je odprl odvetniško pisarno v Opatiji, ker pa ni uspel, se je vrnil v Gor., kjer je odprl odvetniško pisarno v bližini Trgovskega doma (Gabršček piše, da se je v Gor. vrnil z Dunaja). Takrat se je k njemu vrnila soproga in mu pomagala v pisarni. Ob izbruhu vojne ga je soproga zapustila in se vrnila na svoj dom. S. je bil brez pravega dela. Po vojni je ostal brez denarnih sredstev ter telesno in duševno povsem izčrpan. Zadnja leta življenja je prebil v sirotišnici, smrt pa je dočakal v videmski umobolnici. Pisatelj Ivo Šorli je S. označil »kot pravi tip divje kmečke pranature, ki lomi preozke oklepe meščanske omike in olike; ali pa, če hočete narobe: lik izobraženca, ki ga njegovi podedovani nagoni butajo v prvotnost nazaj« (Moj roman, Lj. 1940, 106). - Deloval je tudi politično, npr. *Istra o »Italiji irredenti«* (SN 19. febr. 1881).

Prim.: Gorica 27. jan. 1900; H. Tuma, GorS

13. jun. 1925; Gabršček I, II pass.; Tuma, pass.; V. Melik, Volitve na Slovenskem 1861-1918, Lj. 1965, 377; Pravnik 23/1968, št. 9-10, 180; M. Waltritsch, PDK 22. mar. 1981.

B. Mar.

STANIČ Jožef, čebelar, r. 30. jan. 1878 v Gorenji vasi pri Kanalu (Majda pri jezu v Ajbi), u. 15. jan. 1958 v Kanalu. Oče Peter, kmet, mati Marija Markič. Osn. š. je obiskoval v Kanalu in se v Avčah učil za kolarja. Po stranski veji je bil sorodnik Val. Staniča (gl. čl.). Prevzel je domačo kmetijo in bil tudi odb. posojilnice v Kanalu. Čebelarstva se je učil pri učitelju Vrču in imel do 20 panjev. Začel je s krajničevimi in nadaljeval z žnidarčičevimi panji. Bil je navdušen čebelar in je sodeloval na večini čebelarskih sestankov. Po naročilu A. Žnideršiča iz Ilir. Bistrice je pošiljal roje v tujino. Ker je bila kmetija zadolžena, je 1929 odšel v Argentino (Buenos Aires), kjer je delal devet let, da bi rešil kmetijo. S prodajo domačih čebel in medu je plačal vozno karto. Kot strok. delavec je delal pri lastniku, ki je imel več sto panjev čebel. Večkrat se je dal slikati z rojem na roki ali glavi. Ker mu zavoljo krize ni uspelo rešiti premoženja, se je vrnil domov in delal v cementarni Anhovo, kjer je bil tudi upokojen. - Bil je dvakrat poročen in rodilo se mu je 12 otrok. 1953 je deseta hčerka Marija Rozalija kupila hišo v Kanalu in pri nakupu je pomagal tudi on s prodajo 12 panjev. Panje in čebelarske priprave je izdeloval sam in po drugi svet. vojni je sodeloval na razstavi čebel v Kanalu. V poznih letih je preganjal revmatizem in krče v nogah s čebeljimi piki. Svoje čebelarske izkušnja je tudi zabeležil. Kar 67 let je pasel čebele v Soški dolini, Brdih in v Argentini.

Prim.: I. r. (Ludvik Zorzut). Kanalski čebelar Majdnik, PrimN 15. febr. 1957; izjava sina Jož. Staniča, Ivana Regenta 4, N. Gor.; izjava Katarine Stanič-Nanut, Trg svobode 5, Kanal; zapis Avg. Brezavščka, Kanal.

Stres

STANIČ Katinka, por. KOKALJ, pesnica, prosvetna delavka, r. 10. febr. 1848 v Kanalu ob Soči, u. 4. okt. 1887 v Lj. Oče Franc je bil mali posestnik in prevoznik. Doma je obiskovala dvorazrednico, nato pa se je neznano kje izučila za učiteljico in službovala v raznih krajih, okrog 1875-82 v Komnu. Po poroki s poštnim uradnikom Matijo Kokaljem se je z možem preselila v Lj., po dveh letih pa je živčno zbolela, nakar

je bila hospitalizirana v umobolnici na Studencu pri Lj., kjer je po treh letih umrla. - Ze v domačem kraju se je vključila v narodnoprosv. in buditeljsko delo ter sodelovala z Josipom Kocijančičem (PSBL II, 84-85), menda je bila njegova nevesta. Ko je odšel študirat na Dunaj, je nastala njena pesem *Slovo*, ki jo je F. Levec objavil v Soči 20. mar. 1873, pesem je kasneje uglasbil Kocijančič ter je ponarodela in se razširila po vsej Sji pod naslovom *Soča voda je šumela*. S. je bila tudi informatorka Baudouina de Courtenaya (PSBL I, 47-48), ki mu je pošiljala narodno blago v kanalskem narečju (Soča 1873, št. 22). Objavila je tudi nekaj drugih člankov, med drugim anekdoto o Valentinu Staniču.

Prim.: SBL III, 438-39; Soča 1873, št. 22, 25; S 1887, št. 226; SN 1887, št. 226; J. Lovrenčič, M 1921, 186-88; F.S.S., M 1922, 255-56; Plesničar P., ZS 1937, 273-76, 299-302.

Jan

STANIČ Stanko, duhovnik, kulturni delavec, nabožni pisatelj, r. 20. nov. 1893 na Cesti pri Vipavskem Križu, u. 29. okt. 1955 v Štandrežu pri Gor. in tam pokopan. Oče Alojzij, kmet, mati Alojzija Ušaj. Osn. š. v Vipavskem Križu, gimn. v Gor., tri leta gojenec Alojzijevejšča, nato deškega semenišča. Matura 1914. Po maturi enoletni prostovoljec v Lj. in Judenburgu. Vstopil 1915 v gor. bogoslovje, ki je bilo med prvo svet. vojno v Stični. Posvečen 3. maja 1917 (v tretjem letniku). 1918-22 kaplan v Cerknem; 1922-23 kaplan pri Sv. Ignaciju v Gor. Po smrti Cirila Vuga je bil imenovan za kurata v Podgori (1. okt. 1923) in 1930 za župnika. Med drugo svet. vojno je zapustil Podgoro sredi leta 1944 in se umaknil v It. (Rovigo), ker se doma ni čutil varnega pred OF; jul. 1945 se je vrnil in prevzel službo ekonoma v gor. Malem semenišču. Dne 1. febr. 1952 je bil imenovan za župnika v Štandrežu, kjer je ostal do smrti. - S. je izhajal iz trdne kmečke družine, ki je dala še enega duhovnika Viktorina. Poskušal se je v pesnikovanju. Pesmi je objavil v M (1920); V. Vodopivec jih je uglasbil in jih štiri objavil v zbirki Gospodov dan (GMD 1930), osem pa v zbirki Zdrava Marija (GMD 1933). Bolj je uspel kot pisatelj v prozi, predvsem z zabavnimi črticami: M 1921, Ljudski koledar 1924 (psevd. Podgoričan). KolGMD 1938, 1939 in 1940. Kot nabožni pisatelj je sestavil dveje šmarnic: *Marija v senci naših dni* (1927) in *Marijini godovi* (1932). Kake manjše prispevke

je objavil še tu in tam, npr. v Svetogorski Kraljici 1939 in KolGMD 1927. Najbolj se je S. uveljavil s svojimi sestavki iz domače zgod. Začel je že v Cerknem kot kaplan. Preiskoval je arhive, zbiral podatke o domačih slikarjih in podobarjih. Objavil je študijo *Iz zgodovine upodablja-joče obrti na Goriškem* (JAlm 1924). V Svetogorski Kraljici je objavil članke o Marijinih svetiščih v naši deželi: Vitovlje, Sv. Marija v Leskovju, Mengore, Log pri Vipavi. V SlovPrim (1945) je objavil sestavke pod skupnim naslovom *Nekaj likov iz naše preteklosti*: Marko Plenčič; Tristoletnica Jan. Svetokriškega; Filip Jakob Kafol; Mihael Verne, tržaški prošt; Boštjan pl. Lipovž; Matevž Čuk, prvaški župnik. Posegel je tudi v cerkv. zgod. ter pri GMD izdal *Dobe in podobe iz cerkvene zgodovine* (1938). Pri isti založbi je izšla njegova knjiga *Naša gozdna divjačina* pod psevdonimom Stanko Jereb. V knjigi *Zgodovina goriške nadškofije* je prispeval sestavek o nadškofu dr. Andreju Gollmayru (1951). Kot župnik v Podgori je izdal *Zgodovinske drobtinice iz Podgore* (1926), ko so tam obhajali ljudski misijon. Njegovi sestavki iz preteklosti domačih krajev se najdejo še v Našč, v goriški M, v koledarjih GMD. - Kot duhovnik in dušni pastir se je zanimal tudi za vzgojne in socialne probleme, npr. za izseljence (Družina 1930, gor. mesečnik), za socialno vprašanje (M, GorS, SlovPrim, KatG). - Poleg tiskane besede je bila velikega pomena njegova pomoč pri tedanjem kult. in cerkv. življenju na Goriškem, saj je sodeloval pri skoro vseh cerkv. in kult. organizacijah s katol. navdihom. Bil je preds. Alojzije-višča, tajnik in soust. društva Zbor svečeni-kov sv. Pavla, tajnik in ur. njihovega zbornika; od 1923 je bil v odboru Kat. tiskovnega društva (KTD), od 1934 do smrti pa njegov preds., prvi tajnik GMD (1923-40), nato njen preds. Po zadnji vojni je bil v ured. odb. SlovPrim in KatG. Po smrti msgr. Brumata je prevzel odgovornost za KatG do smrti (1955). V Podgori je zelo skrbel za cerkv. petje, ki je bilo ves čas na višku. Pri tem je pomagal prof. Lojze Bratuž, ki je hodil v Podgoro orglat. To se je zgodilo tudi o Božiču 1936, ko so po maši nekateri faš. elementi dali piti olje prof. Bratužu, da je nato umrl. - S-evo osebnost je takole označil prof. A. Kacin: »St. St. se je takoj potem, ko ga je nadškof Sedej poklical v Gorico, vključil v tisto lepo skupino gor. slov. duhovnikov in svetnih intelektualcev, ki se po prvi svet. vojni v čisto no-

vih, neznanih razmerah, polni idealizma in navdušenja, niso ustrašili dela in temne bodočnosti, temveč so takoj zastavili vse svoje sile, da se še naprej ohrani naš rod... Bil je široko razgledan mož z nenavadnim kult. obzorjem. Pri vsem tem pa je bil absolutno brezkompromisen, kadar je šlo za jasnost v načelih: bil premočrten, po-konci mož.«

Prim.: Folium Eccles. Gor.; JAlm 1923; Svetog. Kraljica 1939; SlovPrim 1945; St. St., KatG 3. nov. 1955 s sl. (spominski članek); St. St., KolGMD 1957, 124-25; R. Klinec, Zgod. GMD, 214-16 s sl. in pass.; A. Kacin, St. St., M(Trst) 1972, 145-47; Kaz. Humar, 80 let KTD, KolGMD 1988, 124-26; sejni zapisniki KTD.

Hum.

STANIČ (STANIG) Valentin, veliki goriški narodni buditelj, pesnik, vzgojitelj in alpinist, r. 12. febr. 1774 v Bodrežu pri Kanalu ob Soči trdnemu kmetu Andreju, po domače Cerovškovemu, in Mariji Ipavec, u. 29. apr. 1847 v Gor. Imel je še brata Tomaža in štiri sestre. Zavedni starši, ki so znali ceniti izobrazbo, so poskrbeli za sinova zasebni pouk najprej doma v Kanalu. Nادرjenega, zelo delavnega in dobro vzgojenega 16-letneva Valentina, ki je kazal veliko veselje do učenja, je oče peljal na Trbiž, da bi se čimprej naučil nemščine. Tu je S. obiskoval dva razr. osn. š. (im. trivialke). Nato se je preselil v Celovec, kjer je opravil 3. razr. osn. š. ter 1. in 2. razr. gimn. Tu je sklenil tesne prijatejske stike s sošolcem Matijem Ahaclem. S. ni študiral v Gor. Tu je bila namreč vzgoja nekaj časa po ukinitvi jezuitskega reda poverjena šolskim bratom (piaristom) (1780-1810). Gor. bogosl. semen., ki ga je ustanovil 1757 nadškof Attems, je cesar Jožef II. 1783 ukinil, ker je hotel, da bi se bogoslovci šolali na novo ustanovljenih »generalnih semeniščih«, v katerih bi dobili »enotni pouk in razsvetljene poglede« ter v tem smislu vplivali na ljudske množice. Ustanovil je več takih semenišč. Eno izmed teh je bilo v Gradcu, namenjeno Notranji Avstriji, torej tudi Trstu in Gorici; bilo je seveda zelo naklonjeno vladarjevim željam. Jožefinske odredbe niso bile na Gor. ugodno sprejete. Po odstopu nadškofa Edlinga 8. avg. 1784 je cerkvene posle v Gor. vodil konzistorij; temu je načeloval kapiteljski vikar Matija Godina, ki ga je imenoval metropolit Mihael de Brigido. Cesar Jožef II. je namreč izhajal iz načela, da spada v vladarjevo pristojnost vse, kar »ni dogma ter strogo verska stvar«,

zato si je lastil pravico določati razsežnost škofij ter razmejitev cerkvenih provinc. Papež je moral zaradi močnega cesarskega pritiska 8. mar. 1788 ukiniti gor. nadškofijo. Po šestih mesecih (20. avg. 1788) je bila ustanovljena škofija s sedežem v Gradišču ob Soči s škofom Filipom Inzaghijem na čelu (26. apr. 1789), ki je za Gor. imenoval svojega generalnega vikarja msgr. Jožefa Križmana. Nadškof. sedež so prenesli iz Gor. v Lj. Leta 1790 pa je novi cesar Leopold II. izdal ukaz, da se prenese sedež škofije s kapitljem v Gor. z naslovom »goriška in gradiščanska škofija«. Ukinil je »generalna semenišča« in dovolil, da škofje spet ustanovijo škof. semenišča. V Gor. to ni bilo mogoče, ker je bila škofija omejena in dohodki razpršeni. Od 1805 je bila dana po šolskem zakonu pristojnost Cerkvi, da upravlja in nadzoruje delovanje nižjih šol. Iz vsega navedenega je razvidno, kako so bile zapletene razmere na Gor. Bogoslovci so zato morali še nadalje hoditi v semenišča v tujino, saj je bilo gor. bogosl. odprto šele 12. nov. 1818 (35 let po ukinitvi). Mladi S. je nadaljeval študij gimn. (1793) in filoz. ter bogosl. (1798) v Salzburgu, kamor ga je preusmeril domači župnik, kanalski dekan Ivan Sovič, ki je tudi sam tam študiral. Odsvetoval mu je študij v gener. semen. v Gradcu, kjer so bolj vzgajali uradnike v smislu Jožefovih odredb. S. se je tam deloma sam vzdrževal s poučevanjem v bogati plemiški družini. V duhovnika je bil posvečen 6. jan. 1802. Po novi maši v Kanalu (20. febr.) je bil kpl. nekaj mesecev v Nonnbergu na Salzbu. Nov. istega leta se je vrnil na Gor. Bil je najprej kpl. na Banjšicah pri Sv. Duhu do 1809. Dne 7. apr. 1809 ga je nadškof Inzaghi imenoval za vikarja v Ročinju, kjer je S. služboval več kot deset let. Toda novi gor. škof Jožef Walland (posvečen 22. nov. 1818, ustoličen 10. jan. 1819) ga je 26. jul. 1819 z dekretom št. 709/1819 imenoval za kanonika gor. stoln. kapitlja »zaradi zaslug v dušnem pastirstvu in v šolskem pouku mladine kot tudi zaradi njegovih zmožnosti...« Bil je tudi imenovan za vrhovnega šol. nadzornika za gor. škofijo, za konzistorialnega svetnika in za referenta za šol. zadeve pri drž. upravi v Trstu. Z Wallandom je bil že prej v pisemskih stikih (1809-12), saj je »po njegovi prijaznosti prejemal slov. šol. knjige iz Lj. za ročinjsko šolo«. S S-evim prihodom v Gor. se začenja nova, zanj izredno pomembna življenjska doba, ko mu je bilo dano uresničiti

marsikatero zamisel za vsestranski dvig. gor. ljudstva. S. je postal eden najbolj delavnih in zmožnih Wallandovih sodelavcev. - S. spada med najpomembnejše osebnosti na Gor. pred 1848. Z njim se res začena kult. prebujanje gor. Slov. Čeprav močno navezan na habsb. Avstrijo, se je čutil dolžnega pomagati ljudstvu, da bi se dvignilo iz ponižujočega socialnega in gosp. stanja. Bil je duhovnik, pesnik, preroditelj, prosvetitelj, socialni delavec, publicist, alpinist. Vse te dejavnosti je opravljal z enako zavzetostjo in požrtvovalnostjo. - Njegova glavna skrb je bilo dušnopastirsko delo, ki so ga ovirale tedanje slabe življenjske razmere. Z leti se je navzel jožefinskih nazorov, saj je videl v Jožefu II. »največjega pospeševalca pravega in trajnega blagostanja človeštva« (J. Pogačnik). V duhu idej razsvetljenstva je hotel biti ljudstvu v oporo. Globoka vera v božjo previdnost ga je zmeraj spodbujala k delu, tudi ko je trpel zavoljo strašnih nesreč, ki so pestile naše ljudi. Zato jim je pomagal, kolikor je mogel. Upravičeno trdi Marijan Breclj: »Med ljudi je hodil, kot Kristus njim enak, pomagal jim najprej na telesu, da je mogel potem tudi njihove duše za božjo čast vncmati. Vse njegovo delo (pa naj si bo pisana pesem ali zapeta melodija, telesna ali duhovna dela usmiljenja) so pravzaprav le izhodišče za njegovo pastoralno delovanje.« Vsem ljudem ni bil samo duhovnik, bil jim je oče, dobrotnik in zgleden vzgojitelj. Iz poročila ob kanonični vizitaciji, opravljeni 19. jun. 1804, ko je bil S. kpl. na Banjšicah, je razvidno, da je bil vzoren duhovnik; ljudje so se o njem izražali, da je »vreden velike hvale in časti (ipsum magna laude et honore dignum esse!«). - Druga zelo pomembna S-eva dejavnost je bilo literarno ustvarjanje. Pesniti je začel že kot študent v Salzburgu, kjer je napisal 1797 prvo pesem *Večerna pesem fantiča*; o tem priča njegova pripomba pod pesmijo v zbirki *Pesme za kmete in mlade ljudi* (2. izd., Gor. 1838). S-ev biograf Fr. Levce trdi, da je S. nadaljeval s pisanjem pesmi na Banjšicah in da je to delal ne toliko zaradi resničnega nagnjenja do pesnjenja, ampak zaradi navdušenja nad petjem, ki ga je posredoval ljudstvu s pomočjo svojih pesmi. Tudi če S. sam pravi, da je s pesmimi želel idejno pomagati in koristiti ljudem, moramo priznati, da se je marsikatera pesem porodila po pravem pesniškem navdihu. M. Breclj zato pravi: »Verjetnejša bo

razlaga, po kateri je bil S. rojen pesnik, ki pa je svoje pesniške sposobnosti vklepil v službo socialnih in pedagoških idej...» Na Banjšicah je za ljudsko petje pisal in prirejal posvetne ter cerkvene pesmi. Ker je vedel, da ljudstvo rado poje, je to izkoristil, vlival mu je večjega veselja do petja, da ovrednoti in obogati duhovno dediščino in ohrani jezik ter tako zbudi hrepenenje po bolj dostojanstvenem življenju. Zato je ob prostem času, posebno po sv. obredih, zbiral mladino in tudi odrasle ter jih učil petja in z njimi pel. Da bi dosegel večji uspeh, je nekaj pesmi sam tiskal na Banjšicah in kasneje v Ročinju v majhni tiskarni, ki si jo je sam ustanovil, potem ko si je nabavil črke (1807). Te pesmi so peli ljudje na Banjšicah še dolgo po S-evi smrti. Po Levčevem mnenju jih je 1873 krožilo med ljudmi okrog 30 ali 40. Ko ni zadostovalo število ljudskih napevov, je moral sestavljati nove cerkv. in posvetne pesmi ali pa prevajati iz nem. ter lat. Na Banjšicah je natisnil 1807 *Pesm per predomishlovajnu Jesusoviga terplenju* (35 strani), v Ročinju pa *Sacris solemnis* ali zerkovna pejssem od svetiga Reshnjega *Telessa* (1813), *Na moje lube sholerje in sholerze* (1816) in *Stabat mater* ali zerkovna pejssem od shalostne matere Boshje (1816). V Gor. je 1822 izdal zbirko *Pesme sa Kmete ino mlade ljudi*; to je prva natisnjena slov. knjiga v Gor. 1838 je izšla 2. izdaja. V zbirki se zvrsti 24 pesmi različne vsebine: kmečko delo, oranje, sejanje in mlatev, prošnja za lepo vreme in dež, slaba in dobra letina, po nevihti, po toči, kmetova jutranja in večerna pesem itd. Značilne so še pesmi o kmetovem veselju do dela, o zemlji, ki ni solzna dolina, ter o deklici, ki je hodila v šolo. Med poučnimi je zanimiva *Veseli učenci*, zložena po Vodnikovem načinu. V njej pravi: »Kar Jurčik se noče vučiti, / Tud' Juri veliki nevé: / Če Micka le h'plesu hoditi, / K' bo Mina, bo jokala se.« Pri zlaganju navedenih pesmi se je opiral na nemške zglede; v 2. izd. 1838 sporoča, da je prevajal iz Mildheimske pesmarice (Rudolf Zacharias Becker, *Mildheimisches Liederbuch* 1799), in omenja celo nekatere avtorje (Matthison, Hölty, Stollberg, Denis, Blumauer, Voss, Weisse itd.), katerih pesmi je po svoje preoblikoval. Ko je bil 1818 imenovan za gor. škofa Jožef Walland, mu je S. posvetil izvirno pesem *Zdihovanje ovčic po pastirju*. Ta se glasi takole: »Vučenik, pastir in oče pridil / Naj ve-

selje čeda vidi, / Brez pastirja smo že dolgo bili, / Pot zgubili.« Pozdravlja ga kot Jožefa II.: »Pridi Jožef, da tamò raztrošiš, / Ko cesar, kterga ime ti nosiš, / Da, ko on, trud ino luč razširiš, / Čednosti meriš.« Liter. zgod. sklepajo iz tega, »da S. ni bil samo praktičen ljudski razsvetljenec, pač pa se je kljub molitvenim knjižicam in mnogim nabožnim pesmim v svojem mišljenju nagibal k racionalizmu« (SBL III, 440). 1826 je izšla v Vidmu obsežna zbirka *Molitve in premishlovanja per objiskovanju shtirih k'sadoblenju odpustkov svetiga leta odlozhenih zerkva*. V njej je zanimiva *Prošnja za dobro leto oz. molitev ob veliki lakoti* 1817. Knjiga vsebuje tudi nauke, psalme, litanije in *Perstavik* (= dodatek) 41 predvsem cerkv. pesmi; drugi *Perstavik starih ino novih zerkvenih ino drugih pesem* je izšel v Gor. 1838. V zbirki se je S. potožil, da s prvimi knjižicami Pesme za kmete ni imel uspeha med ljudmi. Kljub temu mu pogum ni upadel. V Gor. je 1828 izdal prevod Bürgerjeve romance *Cesar in prelat* (v izvirniku *Der Abt von St. Gallen*); dodal ji je še Höltyjevo *Roš'ce na grob Marjane D(urjava)*. *Vakanze* je spesnil najprej v nem. (*Ferienfahrlied*, 1834). Leta 1840 je dal ponovno natisniti več prevedenih pesmi iz nem. v slov. ali iz slov. v nem. (npr. *Vesela pastirica*; *Pesem deklice, ki je v šolo hodila*; *Vakanze*). Ko je začel Bleiweis izdajati 1843 *Novice*, mu je S. poslal Pesme za kmete iz 1838. Urednik se je o njih laskavo izrazil in nekatere takoj objavil. 1843 je S. napisal zadnjo in najboljšo pesem *Hvala vinske trte* in jo istega leta poslal Bleiweisu, ko je bil natisnjen v N spis Matije Vrtočca *Vinske trte hvala*. - S-eve pesmi so preprosto zgrajene, saj mu ni bilo do tega, da bi iskal stilistično dovršenost ali izrazno čistost; uporablja germanizme, arhaične in napačne izraze kanalskega narečja. 1843 piše Bleiweisu: »Ušesa so mi edino merilo in slovnica mi ni zmeraj v glavi, kakor bi mogla biti.« Vendar je zmožen samouk in ljubitelj zapostavljenega slov. jezika. Liter. zgod. menijo, da se je S. pri pesnjenju »zgledoval po Vodniku, pa se mu ni posrečilo«. »Imel je prirojen čut za melodiko in tečnost stiha, to je njegove poskuse približalo ljudstvu. S-eva slovstvena stvarilnost torej nima umetniških pretenzij, v sestavu njegovih celotnih prizadevanj pa je pomembno obogatila ljudsko omiko in razširila ideje slov. preroda tudi po Goriškem in Primorskem« (J. Pogačnik). - S. je

veliko napisal tudi v prozi, tako v slov. kot v nem. Pomembna so besedila njegovih pisnih izpitnih nalog, ki so ohranjena v nadškof. arhivu v Gor. Poleg štirih v lat. in dveh v nem. je ena v slov. za izpit iz govorniške umetnosti. To je menda prvi ohranjeni S-ev slov. cerkv. govor, jezikovno zelo pomemben, saj »gre pač za dokument žive slov. govornice na Gor. v času franc. zasedbe, za pismeno pričo posebne stopnje slov. jezikovnega razvoja v Posočju... Govor je neodvisen od tujih jezikovnih vplivov, zares samonikel in pristen izraz gor. slovenščine na začetku 19. stol.« (R. Klinec). Čeprav vsebuje germanizme in nedoslednosti v pravopisju, se odlikuje po jedrnatosti, izrazni barvitosti in nazorni poučenosti kot posledica razsvetljenske dobe. S temi župnijskimi izpiti, ki jih je S. opravil v 10 dneh, od 15. okt. 1811 dalje, je bil namreč usposobljen za katero koli dušnopastirsko službo v škofiji. - Čeprav je bilo njegovo preroditeljsko delo namenjeno Goriški, je sklenil stike z osebnostmi iz oddaljenih krajev. Po njih je spoznal osrednji knjižni jezik; pri prevodu *Sacris solemnitis* mu je bil za zgled Japelj; a nadaljnjemu jezikovnemu razvoju ni sledil. Ni se zanimal za Kopitarjeve reforme in Ravnikarjevo prozo. Zato je njegov jezik pomanjkljiv. Sam pravi v knjižici *Pesme* sa Kmete (1822): »...one (= pesmi) veliko pomankanja imajo... Starih bukuv navajenim bom prenov, in novih — prestar«. - Bil je tudi v pismenih stikih v nem. z Metelkom in Čopom. Metelkovo slovnico, ki mu jo je avtor poslal, je le površno prebiral; priznal je (1825), da mu nekatere nove črke metelčice niso všeč; morali bi jih nadomestiti z bolj jasnimi znaki. S. je bil pristaš starega črkopisa. V dobi abecednega boja je natisnil 1827 posebno primerjalno tabelo s črkami v latinici, bohoričici in metelčici, da so se mogli ljudje pri teh novotarijah hitro spoznati. Študijska dvorna komisija je 1828 dovolila, da so smeli rabiti to črkovno tabelo tudi pri pouku v ljudskih šolah (J. Mal). Zmagala je bohoričica, nato pa dokončno gajica. - Na Čopovo prošnjo, s katero je želel zvedeti, kaj je bilo v slov. natisnjenega na Gor., je S. odgovoril (1831), da ni nič izšlo, razen njegovih del (tj. Staničevih). Stike s S-em je omenil M. Čop v pismu Šafariku 6. jan. 1834 (LZ 1898, 377). - Tesno povezana s šolstvom je bila S-eva knjižna dejavnost, saj so bile zanj knjige najpomembnejše sredstvo za širjenje izobrazbe med ljud-

stvom. Zato je okrog 1840 ustanovil nekako knjigarno (bolje knjigarniško posredovalnico). Naročal je in kupoval knjige ter jih delil. Zbiral je naročnike za Novice in Drobtnice. 1842 je izdal prvi knjižni katalog *Perporozhenja vredne bukvice sa Slovenze*, ki jih lahko vsakdo kupi v Gor. V njem je navedel 109 knjig, ki so izšle od 1810 do 1840 (npr. Metelkova slovnica, Prešernov Krst pri Savici, Linhartov Matiček itd.). Ko so izšle 1843 Kmetijske in rokod. novice, je naročil 9 izvodov zase in 52 za naročnike; Slomškovi Drobtnic 1846 pa 100 izvodov. Pisatelj Joža Lavrenčič, avtor povesti o Valentinu Staniču (Cerovškovem gospodu), pravi, da se je zamisel o ustanovitvi Mohorjeve družbe porodila v Ogleju, ko sta priromala 1835 h grobu ogl. škofa sv. Mohorja A. M. Slomšek in V. Stanič. Slomšek je to zamisel uresničil 1852. - Izredno pomembno vlogo je odigral na vzgojnem področju. Rasel je in se razvijal v času, ko so bile v Evropi vidne posledice franc. revolucije. Navzel se je idej razsvetljenstva. Bil je kult. razgledan, zelo podjeten, nesebično je posvečal vse svoje sile vzgoji, da bi izboljšal socialne razmere, odpravil zaostalost, nevednost in hlapčevstvo gor. ljudstva in obenem pospešil gosp. razvoj z bolj racionalnimi, za tiste čase revolucionarnimi metodami. Z vso požrtvovalnostjo je na Banjšicah in v Ročinju tudi na prostem učil mlade brati, pisati, računati, telovaditi, spoznavati naravo in zvezde. Otroke je po pouku vodil k Soči in jih učil tudi plavati. Z njimi se je rad igral, saj je bil vedrega značaja, čudovit v govorjenju in obnašanju. Odraslim je dajal navodila za boljše kmetovanje in opravljanje drugih del. Tudi sam se je lotil vsakega dela (kmetovanja, zidanja, cepljenja drevja, mizarjenja, kovanja itd.). »Bil je praktičen gospodarstvenik, ki je širil miselnost fiziokratizma« (Jože Pogačnik). Vzgal je z zgledom. Na svoje stroške je na Banjšicah izdelal klopi in pripravil vse potrebno za šolo, v Ročinju je 1819 celo zidal šolsko stavbo in župnišče. Tu je skrbel za »ljudske šole« (scholae populares) in v njih sam učil tudi med tednom. O tem priča dejstvo, da je dekan zaprosil po S-evem odhodu iz Ročinja, naj pošljejo v vas duhovnika, ki bi učil »v ljudskih šolah«. A žal kmalu nato govorijo viri le o »nedeljskih šolah« (scholae dominicales) (Tabellae sacerdotum, 1820). Ker v Ročinju tedaj ni bilo knjig za pouk, se je S. obrnil do šol. nadz. Jožefa Wallanda v Lj.

Kmetom je pomagal gojiti sadno drevje in s tem dvignil sadjarstvo na zadovoljivo stopnjo, uredil je drevsenco. Postal je odbornik Kmetijske družbe in tudi njen podpreds. (1822). Levec poroča: »Pravi mož, kolikor ga je bilo... bil je v vseh občinskih zadevah prvi svetovalec, v kmetijstvu najboljši voditelj; skratka pravi ljudski učitelj v najširšem pomenu besede... Zdi se mi Staničeva vse obsegajoča delavnost za goriške Slovence neizmerno znamenita in plodonosna...« Tudi v Gor. je kot višji šol. škof. nadz. zelo skrbel za šole, zlasti trivialke in normalke; pomagal jih je ustanavljati v vseh večjih središčih, saj se je s škofom Wallandom lotil važnega organizacijskega dela za rast in razvoj slov. šolstva na podeželju in v mestih. - Vzornega človekoljuba se je izkazal tudi, ko je pomagal revnim v vseh potrebah. Preskrbel jim je dela in kruha v letih 1816-17, ko jih je mučila strašna lakota. Poslal je celo cesarju pismo s poročilom, v katerem je popisal revščino v krajih Soške doline in prosil, naj poskrbi stradalajočim delo in zaslužek, s tem da ukaže zidati v Kanalu čez Sočo most, ki so ga Francozi 1813 porušili pri svojem umikanju. Pismo je sklenil s temi verzii: »Uns drückt Not, / Franz, gib Brot! / Sonst, o Gott, / Schneller Tod.« Cesar je prošnjo uslišal. S. se je lotil tudi cepljenja otrok proti črnim kozam; ker ni imel na razpolago primernega orodja, je to delal kar s trnom. Ko je bral 1836 predgovor v knjigi o gluhonemih Versinnlichte Denk- und Sprachlehre Frančiška Hermana Czecha, se je v njem porodila misel, da bi tudi na Gor. morali skrbeti za izobraževanje in poučevanje gluhonemih in zanje ustanoviti redno šolo. Treba je bilo dobiti denarnih sredstev in podpore. S. je vplival na konzistorij, da se je zavzel za zadevo, in z okrožnicami ter priporočili od 1836 do 1839, naslovljenimi duhovnikom in prebivalstvu, pridobil mnogo dobrotnikov. Gluhonemnica je bila tako ustanovljena 22. apr. 1840. Med soustanovitelji je bil tudi Janez Budau (PSBL I, 151), prvi ravn. gluhonemih; za njim je vodil zavod Janez Della Bona, nato pa S. do svoje smrti. Največ zaslug pri vsem delu sta imela S. in knezoškof F. Ks. Lušin. S. je gojence vodil celo na izlete in sprehode. O izletu na Sv. Goro poroča v posebni brošuri *Die Wallfahrt der Taubstummen auf den hl. Berg bei Görz am 21. Juni 1844*. Njegovo je tudi delo *Gefühle einer Taubstummen...* (1844). - Leta 1845 je

pristopil k Društvu zoper trpinčenje živali v Münchnu. 1846 je z gimn. prof. A. Füstrom ustanovil podobno društvo v Gor., prvo take vrste v Avstriji. Da bi opozoril ljudi na problem trpinčenja živali, je prevedel iz nem. *Kratke povesti za mladino* (1846). Društvo je zbudilo precej zanimanja v Franciji in Nemčiji; njegov pomen je pojasnil v spisu *Kurzer Bericht über den Görzer Verein wider die Thierquälerei u. Einladung zum gefälligen ferneren Beitritte* (Gor. 1846). - S. se je ukvarjal tudi s alpinizmom. Zaslovel je kot prvi slov. hribolazec. Bil je eden izmed začetnikov modernega evrop. alpinizma. Že kot študent v Salzburgu (od 1795 dalje) se je z veseljem vzpenjal na vrhove. Pomembnejše vzpone je opravil: na Watzmann (1801), Hoher Göll (1802), Veliki Klek (29. jul. 1800), Triglav (1808, zmeril mu je višino; pod vrhom je Staničevo zavetišče), Mangart, Krn, Matajur, Kanin, Clapsavon v Karnijskih Alpah, Monte Pramaggiore, Cimon de Cavallo itd., skratka na najvišje vrhove v našem delu Evrope. Rad je tudi pešalil; 1802 je prehodil v 6 dneh pot od Salzburga do Kanala. V višine ga je vlekla skrivnostna sila, iskanje duhovne sproščenosti, prav tako tudi ljubezen do narave, želja po spoznavanju širokih obzorij ipd. Poglobljal je znanje prirodoslovnih ved. Svoje vzpone in poti je opisal v mnogih sestavkih v nem. Najbolj zanimivi so: *Die Reise auf den Glockner; Etwas über meine Exkursion auf den Schafberg bei St. Gilgen* (1801); *Neue Reise auf den Glockner* (1802); *Der zufriedene Landpriester* (1802); *Aus einem Briefe eines Reisenden von Canal in Görz* (1802); *Etwas über meine Reise auf den Triglav in Oberkrain* (obj. 1857); *Meine Erfahrungen bei den Exkursionen auf den Hohen Göhl* (obj. 1881) itd. - Človekoljubni in plemeniti S. je posvetil vse življenje nesebičnemu delu. Umrl je, potem ko se je prevzdignil na vrto poleg gluhonemnice. Pokopali so ga na starem pokopališču, kjer je danes spominski park. Svoje premoženje je v oporoki namenil dobrodelnii ustanovi za šolarje v Ročinju in dijake v Kanalu. Njegovo življenje je v obliki povesti prikazal dr. Joža Lavrenčič v *Cerovškov gospod* (Gor. Straža 1924-25).

Prim.: Drobtinice, 1848, 81-87; St. Kociančič, *Historia Semin. Centr. Gor.*, 1868; Paulus (Fr. Levec), V. Stanič, Gor. 1873; A. Rudež, *Gluhonemii*, Gor. 1894, 49-51, 92-102; S. Rutar, K Staničevemu životopisu, LZ 1883; Bleiweisov zbornik, J. Lokar, Bleiweis in Novičarji, Lj. 1909, 129; Gabršček I, 4; KolGMD 1925, 103; Staničev vest-

nik, 1927, št. 8; J. Mal, Zgod. slov. naroda, 416-20; F. Klinec, Zgod. gor. nadškof., Gor. 1951, 35-46; Evg. Lovšin, V. Stanič, prvi alpinist v Vzh. Alpah, 1956; SBL III, 439-42; KolGMD, Gor. 1967, 32-33; J. Pogačnik, Zgod. slov. slovstva, II, Mrb. 1969, 221-22; Zbornik o Valentinu Staniču, GMD, Gor. 1973, ur. Marijan Breclj; Zbornik ob 50-letnici GMD, Gor. 1974, 41; PSBL I, 151; B. Marušič, Z zlatimi črkami, ZTT, Trst 1987, 29-31; Avg. Pirjevec, Slovenski možje, DSM, Prevalje 1927, 254.

E. D.

STANIČ Viktorin-Ljubivoj, duhovnik, r. 6. mar. 1902 na Cesti pri Vip. Križu, u. 22. nov. 1978 v bolnišnici v Sempetru pri Gor. Oče Alojzij, kmet, mati Alojzija Ušaj, gospodinja. Študiral je v Gor., posvečen 29. jun. 1925. Od 1. avg. 1925 kaplan v Bovcu, od 1. jun. 1927 kurat v Logu pod Mangartom, od 1. jul. 1929 žpk v Ukvah, od 1. nov. 1936 žpk v Devinu, od 10. mar. 1939 žpk v Kamnjah. Upokojen 1976, nato je živel v Solkanu. Duhovniška leta je preživel v najhujših časih raznarodovanja, zato je povsod pokazal svojo odločnost, ko je bilo treba braniti pravico. Bil je proti vsaki krivici in je trmasto nastopal tudi na sodiščih, ko so ga tožili. Zlasti v Ukvah in Devinu, ob skrajnih mejah slovenstva, se je junaško boril za slov. jezik. Širil je prosveto z igrami, dokler so bila društva, nato pa v Mar. družbi, ko je bilo treba tajno nastopati. V Ukvah, kjer so pred njim prisilili župnika Černjho, da se je umaknil, ni odnehal, dokler ni pred sodiščem porazil svojih nasprotnikov. Ukljanom je z velikimi žrtvami omogočil, da so sezidali novo cerkev, in sicer v kratkem času od apr. do sept. 1930. Posvetil jo je gor. nadškof Sedej, ker so takrat Ukve spadale pod gor. nadškofijo. Dobrotnikom je delil Marijine podobe s slov. napisi. Zatožen, da ni označena tiskarna in letnica, je rekel sodniku: »Poglejte na steni slike in napise, tam tudi ni zabeležena tiskarna, potem ste tudi vi v prekršku!« V Devinu je bil trn v peti fašistom, zato se je umaknil v Kamnje na Vipavskem, kjer je bolj mirno izpolnjeval svoje duhovniško, prosvetno in narodno poslanstvo. V Ukvah je do podrobnosti opisal kroniko o pripravi in zidavi nove cerkve. Njegova moč je bila govorjena beseda.

Prim.: Žup. arhiv Vipavski Križ; M. Gariup, Žup. sv. Filipa in Jakoba, Ukve 1987.

Jok

STARC Drago, glasbenik-pevec, r. 23. sept. 1918 v Gor., u. 7. mar. 1984 v Bgdu. Oče Janez Jakob,

dninar, mati Terezija Breščak. Osn. š. je obiskoval v Mrbu, prav tam tudi realko. Nato je študiral petje na lj. konservatoriju, pozneje na grasb. š. Stanković v Bgdu. Od 1938 je bil član zbora bgd. Opere, od 1947 pri isti Operi solist. Nastopal je tudi kot koncertni pevec in gostoval v nekaterih evrop. (Avstr., Polj., NDR) in izven-evrop. državah (Egipt). V operah je odpel preko 50 glavnih vlog, nastopal je v klasičnih kot tudi v sodobnih delih. Svoj lirski tenor je povezoval s spretnimi igralskimi sposobnostmi. Nastopal je tudi v operetah. Zaradi hude bolezni se je zadnja leta umaknil iz javnega življenja. S-seva sestra Ema S. (gl. čl.), brat Slavko-Fazan, part. borec.

Prim.: SGL III, 664; podatki dr. Bruna Hartmana (pismo z dne 16. sept. 1988) iz Mrba in Muzeja pozorišne umetnosti SR Srbije Bgd.

Ur.

STARC Ema, gledališka igralka, r. 6. apr. 1901 v Sežani, u. 3. apr. 1967 v Lj., pokop. v Mrbu. Oče Janez Jakob, dninar (comagens), mati Tereza Breščak, gospodinja. Šolo je do 1914 obiskovala v Vipavskem Križu, njeno nadaljnje šolanje pa je bilo zaradi vojne neredno: eno leto v samostanu v Škofju Loki, dve leti zasebno v Gor., eno leto v zavodu Vesna v Mrbu. Strok. se je v kasnejših letih izpopolnjevala na študijskem potovanju na Dunaju in v It., govorno tehniko pa pri M. Saričevi. 1924 je postala članica SNG v Mrbu, kjer je do druge svet. vojne odigrala nad 120 srednjih in velikih vlog ter nastopala tudi v opereti. Ob nem. zasedbi Mrba je odšla v Lj. k Drami, kmalu nato pa v partizane in se vključila v osrednje part. igralske skupine, od 1944 v SNG v Črnomlju. Od 1945 do 1959 je bila pri SG v Trstu. - Iz njenega bogatega repertoarja velja omeniti naslednje: iz slov. dramatike je odigrala Francko in Lužarico (Kralj na Betajnovi), županjo in Jacinto (Pohujšanje v dolini šentflorjanski), Grudnovko (Za narodov blagor), Geni in Minko (Hlapci), Pepino (Školjka), Jelisavo (Veronika Deseniška), Barbaro (Celjski grofje), Vano (Primorske zdrahe), v part. času naslovno (Klopčič, Mati) in Rutarico (Bor. Raztrganci). Iz svet. dramatike pa omenimo naslednje: Kraljico (Hamlet), Violo in Olivijo (Kar hočete), Katarino (Ukročena trmoglavka), Milfordo (Kovarstvo in ljubezen), Marijo Stuart in lady Chiltern (Idealni soprog), Nastjo Filipovno (Idiot), baronico Castelli (Glembajevi), Dojiljo

(Romeo in Julija), Frosino (Skopuh), Filaminto (Učene ženske), Ano Andrejevno (Revizor), naslovne v Ani Christie, Mirandolini in Vasi Železnovi, Hanno (Via Mala). Z gled. desk se je poslovila s Starko (Ionesco, Stoli). Seva je ustvarila številne temperamentne in naravne like, kasneje pa so ji ustrezale zlasti karakterne vloge.

Prim.: Knjiga krščenih župn. Sežana VII, str. 2, št. 19; SBL III, 446 in tam navedena liter.; SGL III, 664-65; GL in Zborniki SSG Trst (prvi, drugi in tretji del) s številnimi fotografijami.

M. Bajc

STARC Milan, zdravnik, javni delavec, r. 29. jun 1917 na Kontovelu pri Trstu, u. tam 11. sept. 1980. Oče Anton, poštni uslužbenec, mati Amalija Prašelj, gospodinja. Po osn. š. na Proseku je študiral v Malem semenišču v Gor., na gimn. v Tolminu, po njeni ukinitvi v Portogruaru, končal pa na Liceju Petrarca v Trstu. Po maturi se je vpisal na Medic. fak. v Padovi in študiral tu 4 leta, istočasno je aktivno delal v protifaš. organizaciji TIGR, hodil v Jslo na sestanke, prenašal liter., 1940 pa se je z begom v Jslo rešil II. trž. procesa od 1. do 13. dec. 1941, na katerem je bil obsojen v odsotnosti na 30 let ječe. V Bgdu je nadaljeval študij medicine (1941-44) in 1944 doktoriral. Istočasno je od maja 1943 do 10. nov. 1944 delal v bgd. bolnišnici na Sodnem oddelku. Ob nem. zasedbi Bgda se je umaknil v notranjost Srbije in v Bosno, kjer je navezal stike s part. Nemci so ga prijeli in izpustili, ker ga niso poznali. Vrnil se je v Bgd in študiral in delal pod tujim imenom. Po osvoboditvi mesta se je 10. nov. 1944 prostovoljno javil v JLA, bil na bojišču v Vojvodini in zadnje dni maja prišel s svojo enoto pod Triglav. Zbolel je in se mesec dni zdravil v Mrbu, potem je odšel v Bgd in prosil za odpust iz vojske. Poslali so ga v Vipavo v bolnišnico vojnih ujetnikov, največ Nemcev. Tu so ga 8. dec. 1945 zaprli in konec mar. 1946 obsodili na 14 mesecev zapora, češ da je ravnal z nem. vojnimi ujetniki kot s prijatelji, v bolnišnici je zadržal 93 nem. voj. ujetnikov in jim nudil zdravila, ki »bi bila lahko prišla v pošteve za jsl. naroda« (Zaliv 1980). Apr. 1946 so ga odpeljali v kazensko popoljševalni zavod v Kočevje, kjer je ostal poldrugi mesec. Sredi 1946 se je vrnil domov in v Sieni nostrificiral diplomu, 1948 so ga končno vpisali v Zdrav. zbornico v Trstu. Najprej je delal v trž. bolnišnici, od 1960 pa je kot pogodbeni zdravnik INAM vodil lastni am-

bulanti na Opčinah in Proseku. Pridobil si je velik ugled, ker je znal z bolniki ravnati in jih zdraviti tudi z besedo. - S. se je že v dij. letih pridružil slov. mladini, ki si je na skrivnih sestankih krepila narodno zavest in vodila protifaš. osvobodilno gibanje. Posebno aktiven je bil kot študent v Padovi v organizaciji TIGR. Po vojni se je pridružil Slov. skupnosti (SSK) in bil pri vsakih volitvah njen kandidat. Kot človek je bil zelo dober, socialno čuteč, nesebičen, demokrat, ves predan svojim bolnikom in potrebnim. Svoj zapor je opisal v spominskem članku *430 dni razmišljanja za rešetkami* (Zaliv 1980, št. 3-4, 172-81. - Pisatelj Fulvio Tomizza ga je vzel za model enega izmed junakov v romanu »L'amizizia« (1980).

Prim.: Žup. urad Kontovel; J. Koren, Dr. M. S., PDK 13. sept. 1980 s sl.; Ob smrti M. S., NL 18. sept. 1980; M. Jevnikar, M. S., KolGMD 1982, 62-63 s sl.; D. Sardoč, Tigrova sled, Trst 1983, 126, 279.

Jem.

STARC Tea, por. RUPINI, gled. igralka, r. 15. dec. 1925 na Kontovelu pri Trstu, živi v Trstu. Oče Jožef, zidar, mati Amalija Štoka. Osn. šola na Proseku; zanimala se je za gledališče in postala v sez. 1947-48 članica SNG v Trstu. Sprva je igrala manjše vloge, pozneje vedno zahtevnejše, zlasti v otroških in mladinskih igrach, dokler ni prišla do glavnih vlog. Že dec. 1947 je prepričljivo podala Nino v Cankarjevem Kralju na Betajnovi. Važnejše vloge: Sneguljčica, tajnica (Simonov, Rusko vprašanje), Terezka (Goldoni, Primorske zdrahe), Ana (Tiemeyer, Mladost pred sodiščem), Anka, županova hči (Cankar, Hlapci), Paša, starkina hči (Šurmanova, Dedek Mraz), Silvija (Betti, Zločin na Kozjem otoku), Lizika (Wüchner, Pastirček Peter in kralj Briljantin) idr. 1957 je zapustila SNG, ker se je poročila in preselila v Turin, od koder se je 1965 vrnila z družino v Trst.

Prim.: Osebn. podatki; SGL III, 665; GL SNG Trst od 1947-57; slika GL SNG Trst III/1948-49, št. 1, 8.

Jem.

STARE Egon, pravnik, gospodarstvenik in javni delavec iz gorenjskega rodu, ki je dal veliko slov. pomembnih mož, r. 4. mar. 1882 v Lj., u. 30. jun. 1959 v Trstu, pokopan v družinski grobnici na Zalah v Lj. Oče Ferdinand, sodnik, mati Marija Kališnik, gospodinja. Osn. š. je obiskoval v Kranju (1888-92), gimn. v Lj. (1892-1900), pravo

študiral in promoviral na češki U v Pragi (1900-1906). Tam je odslužil enoletni vojaški rok in 1908 opravil še enoletni abiturientski tečaj na Trg. akademiji. Od srede 1908 je delal kot koncipient pri odv. O. Ribáru v Trstu, od 12. jun. 1914-28 pa je bil samostojen odvetnik. Ko so mu 1928 dokončno zavrnilo prošnjo za it. državljanstvo, se je preselil v Lj., kjer je nadaljeval poklic do poletja 1942, ko so ga it. zasedbene oblasti aretirale. Po it. kapitulaciji, 1943, ki jo je dočakal v zaporu v Kopru, se je vrnil v Trst, kjer se je kot zasebnik v glavnem posvetil raziskovanju »Gospodarskega razvoja Trsta s posebnim ozirom na Slovence in Slovane«. Po 1945 je bil nekaj časa v Lj. zaprt, potem se je 1948 vrnil v Trst, kjer je do smrti nadaljeval s pisanjem svoje omenjene študije, katere rokopis hrani danes njegov sin. - S. je bil že v Pragi zelo aktiven v akad. društvih. 1901 in 1903 je govoril na visokošol. manifestacijah za ustanovitev slov. univerze v Lj. V Trstu je delal v organizacijah, ki so imele sedež v Narodnem domu, 1911-14 je bil preds. Slavjanske čitalnice in je izdajal Društveni vestnik, v E je 1910-14 objavljala svoja predavanja iz češke kult. zgodovine. Sodeloval je v Sokolu, bil med pobudniki za utrjevanje slov. zemljiške posesti na obali med Trstom in Devinom, sodeloval pri ustanovitvi manjše paraplovne družbe, ki je s parnikom Grljan vzdrževala zveze s pristani na slov. obali in to še nekaj časa po prvi svet. vojni. Vpoklican k vojakom je med vojno služil v raznih krajih, zlom Avstro-Ogrske pa je dočakal kot intendantski stotnik v Trstu, kjer je po nalogu Narodnega odbora 31. okt. 1918 zaprisegel skupino slov. vojakov za Jslo. Za pomoč Narodnemu odboru je pridobil tudi češko vojaško enoto, ki je disciplinirano ostala odboru na razpolago vse do it. zasedbe. Kot dolgoletni predvojni in povojni odvetnik trž. podružnice češke Živnostenske banke in po vojni tudi zastopnik Banke čeških legij je vneto pomagal pri reševanju problemov, ki so nastajali v zvezi z repatriacijo pripadnikov čeških legij, ko so se iz Rusije preko Vladivostoka in Trsta skozi dve leti vračali v domovino. 1917 je z E. Polićem ustanovil slov.-dalm. delniško brodersko družbo Oceania, ki se je 1923 preselila v Jslo na Sušak in je z umikom svojih ladij v Anglijo preživela tudi drugo svet. vojno. V medvojnih letih je bil S. podpreds. njenega nadzor. odb. 1921-28 je sodeloval z dr. Josipom Agnelettom pri organizi-

ranju in delovanju slov. Zadrúžne zveze v Trstu. Po preselitvi v Lj. je bil udeležen v raznih podjetjih, tako je bil član uprav. sveta Prve hrvatske štedionice, tedaj največje zasebne banke v državi. - Posebno pomembno poglavje v S-ovem življenju pa zavzema njegovo dolgoletno in plodovito delo za jsl.-češkoslovaško sodelovanje in boljše medsebojno poznavanje. Od 8. maja 1930 je bil odb., od 1932 pa kot poslevodeči podpreds. dejanski voditelj in nato 1934-41 preds. Jugoslovansko-češkoslovaške lige v Lj. Poživil je delo lig, ustanavljal podružnice v več slov. in drugih jsl. krajih. Pod njegovim vodstvom je bila lj. liga vsestransko najdelavnejša in najmočnejša. To njegovo bogato in razvejano delo je pregledno podano v SBL III, 448. - Kot publicist je S. v letih 1910-14 pisal o potrebi slov. univerze v Lj. v SN, S, Vscučiliškem zborniku, v več osrednjih in pokraj. čeških listih. S propagandnimi in informativnimi članki je sodeloval v J, Jsl, TL, zgb. Jugosl. Lloyd, SN, reviji Naše more, Češkoslovaško-jugoslovanski reviji, v praških Národní politiki in Národnem listy. Strok. prispevke je objavil v trž. Pravnem vestniku (1922-27) in v SP. Kot brošuri sta izšla ponatisa njegovih člankov v TL *Poskus sinteze svetovne gospodarske krize* (Lj. 1932) in *Naši gospodarski odnošaji s Češkoslovaško*. Analiza strukture češkoslovaško-jugoslovanskih stikov in možnosti nadaljnje poglobitve (Lj. 1936). - S. je bil poročen z Marijo Heyrovsky, hčerko prof. rimskega prava na praški U. - Po it. kapitulaciji 1943 se je v Trstu z drugimi pri nem. oblasteh boril za ustanovitev in priznanje slov. šol na Tržaškem in Goriškem (Geržinič, Pouk...).

Dva njegova sinova-dvojčka, Egon in Leo, sta tudi društveno in publicistično delala. Rodila sta se 3. apr. 1915 v Trstu, obiskovala osn. š. v rojstnem kraju, klas. gimn. pa sta zaključila v Lj., kjer sta 1933 maturirala. Študirala sta pravo, in sicer do vključno prvega drž. izpita in rigorozna v Pragi, nato pa v Lj., kjer sta 1938 diplomirala in promovirala. Že kot srednješolca sta organizirala izdajanje zavodskega dij. glasila Žar (1930-33). V Pragi in več krajih na Češkem pa sta 1935 organizirala razstave o jsl. manjšinah, ki so ostale izven narodnih državnih meja. 1935 sta napisala brošuro *Jihoslované jimž se národnostních práv nedostalo* (Jugoslovani, ki niso dočakali narodnostnih pravic - tisk. Češ.-jsl. lige v Pragi), ki je izšla v času omenjenih razstav. Leo S. pa je napisal še krajši pregled *Jihoslované*

za *hranicemi* (Jugoslovani za mejami). 1936 sta spet skupno napisala in pripravila za tisk knjigo *Jihoslované v Italii - Kniha o kulturním vyvoji a osudu uvedoméle slovanské vetve* (Jugoslovani v Italiji - Knjiga o kulturnem razvoju in usodi zavedne slovanske veje, str. 168 z zemlj. mapo, tisk. V. Lehma Náchod, Praga), ki je nato izšla 1938 s finančno podporo Matice CMD v Lj. in Češ.-jssl. lige v Pragi. - Leo S. je v akademskih letih z Jankom Ježem in Jožetom Prohazko ustanovil in urejal revijo *Slovanski svet* (1935-36), ki je obravnavala tudi problematiko slov. manjšin v It. in Avstr. Tedaj je bil tudi več let preds. akademske podružnice CMD in je sodeloval v glavnem odb. te narodno obrambne organizacije. Po opravljenem odvetniškem izpitu je kratko posloval kot odvetnik v Lj., a je po vojni, od 1947 do upokojitve 1984 deloval kot pravnik in ekonomist pri urejanju mednar. poslov in zunanji trgovini podjetij kovinske predelovalne industrije. Živi v Lj. - Egon S. ml. je bil do vojne in nekaj časa med njo odv. v Lj., ko pa so 1943 v Trstu ustanovili Slov. narodni varnostni zbor (SNVZ) (prim. domobranci), se mu je pridružil tudi Egon S. ml. in kot nadporočnik vodil sodno-pravni oddelek. Zato je bil jan. 1946 obsojen na 12 let, nato je najprej delal v Postojni, od 1960 do smrti 2. dec. 1981 pa je bil samostojen odvetnik v Kopru. Tu je bil tudi preds. Zbora prim. odvetnikov s sedežem v Kopru, ki deluje v okviru Odvet. zbornice Sje. Fokopan je v Lj.

Prim.: Informacije Leona Stareta: SBL III, 448 in tam navedena liter.; Obsodba štaba slov. narod. varnostnih straž, SPor 9. jan. 1946; B. Mlakar, Domobranstvo na Primorskem, Lj. 1982, 80; Al. Geržinič, Pouk v materinščini — da ali ne?, Buenos Aires 1972, 13, 24.

B. S.

STAREC Ferdinand, učitelj in javni delavec, r. 19. maja 1872 v Barkovljah pri Trstu, u. 1. jul. 1945 v Lj., pokopan v Barkovljah. Oče Andrej (Dreja), gostilničar pri Cjaki (Barkovlje), mati Margareta Pertot. Osn. š. v Barkovljah, na Proseku in v Trstu, učiteljsišče v Kopru, matura 1892, usposob. izpit 1895 v Kopru. Učil je ves čas v trž. predmestjih: 1892 Sv. Ivan, 1893 Rojan, 1894/95 Škedenj, 1896 do 31. okt. 1927 v Barkovljah, ko je bil upok. Tu je od 1909-12 začasno vodil šolo; tedaj so jo dvignili za eno nadstr. - S. je poučeval tudi zunaj šole: učence in odrasle je učil rastlinstvo in cepljenje trt in sadnega drevja. Posebno rad je učil petje, ki ga je sam

spremljal z violino. Pri petju »je prišla v prvi vrsti do izraza ljubezen do slov. zemlje« (R. Pertot). Sodeloval je pri vsem tedanjem javnem življenju v Barkovljah. - Sin Stanko (gl. čl.).

Prim.: Zgod. ods. NSKT; Riko Pertot, Dr. S. Pertot - prosekter, JKol 1966, 171; Škedenj nek-daj in sedaj, Trst 1980, 61; Barkovlje. Pri nas je bilo tako, Trst 1982, 157.

Jem.

STAREC Stanko, inž. elektrotehnike, gospodar-ski in narodni delavec, r. 26. maja 1904 v Barkovljah pri Trstu, u. 11. febr. 1987 tam. Oče Ferdinand, učitelj (gl. čl.), mati Antonija Pertot, gospodinja. Osn. š. in nem. pripravnica v Barkovljah, prvo leto nem. realke v Trstu. Po prvi svet. vojni je šolanje nadaljeval na slov. realki v Idriji, kjer je maturiral 1923, v jesenskem roku. V poletnem roku se ni smel udeležiti mature, ker so ga it. šol. oblasti kaznovale: bil je namreč preds. dijaškega krožka in pri predvojaški vzgoji 23. febr. 1923 so demonstrativno zapeli pesem: »Jugoslavka mati, nemoj tugovati, zovi, samo zovi...« Zato je napravil maturo najprej v Lj., v jeseni pa še v Idriji. Nato se je vpisal na Elektrotehn. fak. v Lj. in diplomiral 1929. Ker se je izmaknil služenju v it. vojski, se ni smel vrniti domov, ostal je v Jsli in služboval v Lj., pri podjetju Ganz-elek. v Zgbu, kot prof. matem. na Kmetij. š. v Križevcih, Karlovcu in Šibeniku, kjer je bil pogonski inž. hidrocentrale na slapovih Krke. - Po osvoboditvi 1945 se je vrnil domov v Barkovlje in se aktivno vključil v zamejsko gosp. življenje. Bil je med glavnimi zbiralci podatkov za Spomenico o slov. poreklu vasi Barkovlje, ki je bila med ostalim gradivom dostavljena zavezniški razmejnitveni komisiji, ki je prišla v te kraje. Od 1950 je bil med organizatorji bivših realčanov, ki so se vsako leto prvo soboto junija zbrali v Idriji. Po vojni je delal v Trstu pri podjetjih UIVOD, ADRIA-IMPEX, kjer je bil administrator, kasneje pa tehn. sodelavec nem. firme ESCH-WERKE za področje Jsle. Poškodba hrbtenice, ki jo je utrpel ob nezgodi v začetku tridesetih let, mu je preprečevala težje telesne napore, v mladih letih pa je bil član društev Sokol in Sirena iz Barkovelj. V študentovskih letih je bil leto dni preds. Društva prim. študentov. V Lj. se je poročil s Tatjano Smerkolj, hčerjo prim. izseljencev iz zavedne slov. družine iz Rojana (Trst), s katero je imel dva sinova: inž. Inko vodi v Trstu Import Ex-

port, inž. Radojko v Krminu manjšinsko podjetje Mipot.

Prim.: Podatki sina inž. Inka; Življenjski jubilej inž. St. S., PDK 26. maja 1984 s sl.; Umri je inž. St. S., PDK 13. febr. 1987 s sl.

Jem.

STAREŠINIČ Stanislav, gledališki igralec, r. 3. nov. 1921 na Preloki pri Vinici, občina Crnomelj, živi v Trstu in Piranu. Oče Josip, kanadski državljani, mati Barbara Gerdun, oba kmečkega porekla. Osn. š. je dokončal na Preloki, potem pa se je izučil ključavničarske obrti in bil od 1939 do 1942 zaposlen kot pomočnik pri mojstru Leopoldu Jermanu in v Belokranjski železolivarni. Od 4. jun. 1942 do 6. jan. 1943 je bil interniran na Rabu, potem pa do 1. mar. i. l. v vojaški kasarni na Reki in do 8. sept. 1943 v Gonarsu. Od tistega dne do 8. sept. 1946 je sodeloval v NOB in v JLA kot borec, bolničar in sanitetni referent brigade. 1951 je diplomiral na AGRFT v Lj. Že od sezone 1946-47 je bil angažiran v D SNG v Lj. kot vodja statistov in igralec. S 1. apr. 1951 je prišel v SNG v Trst, katerega član je ostal do upokojitve 1. jun. 1982, a zanj še danes honorarno nastopa. S. je gostoval v različnih gledališčih; še posebno pomembni so bili nastopi v SNG Mrb. (1951-52), v Prešernovem gled. v Kranju (1955-56), v Hrvatskem narodnem kazališču v Karlovcu (1962-63) in v D SNG Lj. (1967-68). Od sept. 1964 je bil eno leto na postdiplomskem študiju v Pragi, Brnu in Bratislavi s štipendijo vlade ČSSR. Soustanovitelj je gledališča Loža-La Loggia v Kopru, v katerem tudi nastopa od sezone 1983-84. Doslej je odigral nad 200 gledaliških vlog, od tega 171 v sedanjem SSG v Trstu in kot igralec obvlada vse finese retorike, ljubimske, karakterne in komične vloge v velikih delih klas. repertoarja. Bil je Shakespearov Romeo, Hamlet in Orsino, Jonsonov Mosca, A. P. Čehova Trepljev in Versinin, Williamsov Kowalski, Millerjev Biff, da omenimo le nekatere. Od velikih vlog slov. dramatike je bil Pravdač (B. Kreft, *Celjski grofje*); Matiček (A. T. Linhart, *Ta veseli dan ali Matiček se ženil*); Lovre Kvas (J. Jurčič, *Deseti brat*); Jerman (I. Cankar, *Hlapci*); Janez Gradnik (I. Pregelj, *Tolminci*) idr. Odigral je tudi vrsto vlog v delih it. avtorjev, ki jih je uprizorilo SSG v Trstu, npr.: Manzari, *Mrtvi ne plačujejo davkov* - Gigi; De Filippo, *Glasovi vesti* - Carlo; Pirandello, *Henrik IV.* - Bertoldo; Dardi, *Zločin*

in kazen - Svidrigajlov; Paolo Levi, *Po čem je resnica* - Pietro; Fo, *Arhangeli in avtomati* - Giulio; Goldoni, *Grobijani* - Riccardo; Silone, *Prigode ubogega kristjana* - Padre spirituale; Brancati, *Raffaele* - Giovanni; Goldoni, *Nergač* - Desiderio; Berto, *Neznani Benečan* - Lui; De Filippo, *Dolgonoge laži* - Roberto Perreti; Goldoni, *Primorske zdrave* - Matteo in še več drugih. Veliko število vlog je izoblikoval tudi v rad. igrah R TrstA, R Koper in R Lj. Številni so njegovi nastopi na TV: pomembno vlogo je odigral v nadaljevanju Rinaldo Rinaldini, ki jo je posnela nem. TV. Nastopil je v številnih slov. filmih (*Na svoji zemlji*, *Pleme brzonožcev* idr.), v hrv. *Agent X javlja*, v amer. *Festivalska deklica* in it. *I Carbonari*. Kot dober pevec je igral tudi v operetah, in sicer v naslovni vlogi Von Suppejeve *Boccaccio*, v vlogi Direktorja teatra v Gobčevi *Planinski roži* in v vlogi Grofa Bonija v Kalmanovi *Čardaški kneginji*. - Za vloge v gled. delih je S. prejel naslednje nagrade: prvomajsko nagrado Združenja dramskih umetnikov Sje 1959 za vlogo Svidrigajlova v *Zločinu in kazni* Dina Dardija v izvedbi SSG v Trstu, prvomajsko nagrado Združenja dram. umetnikov Hrv. 1963 za vlogo Hamleta v Shakespearovi tragediji v izvedbi Narodnega kazališta Karlovac; nagrado Združenja dramskih umetnikov Sje za leto 1982 za vloge Romca in Očeta Lorenza v Kishonovi Bil je škrjanček, Kaife v Mrakovem Procesu, Kneza v Shakespearovi Kar hočete, Roberta Perretija v De Filippovih Dolgonogih lažeh in Starihova v Gogoljevi Zenitvi. Poleg tega je prejel še dve priznanji SSG Trst, in sicer 1971 in 1985. Za sodelovanje v NOV in kult. delo je dobil drž. odlikovanje 1946 in 1951.

Prim.: Osební podatki; Arhiv SSG Trst; razni članki v PDK (tudi s slikami), Gledaliških listih in drugih časopisih; Arhiv OZE pri NSK v Trstu; SGL III, 666-67; sl. v Zborniku desete sezone SNG, Trst 1955, 30.

Ropot

STARI Ivan, politik, r. 11. okt. 1890 v Pulju, u. 4. mar. 1946 v Zgbu. V rodnem mestu je obiskoval osn. in ladjedelniško š. Postal je delavec v puljski ladjedelnici. Deloval je v sokolski organizaciji in v hrv. javnem življenju, ki se je pred prvo svet. vojno odvijalo v Pulju; aktiven je bil zlasti v Narodni delavski organizaciji (od 1907 dalje). Sredi 1914 je bil službeno prestavljen v Šibenik, kmalu pa se je vrnil v Pulj.

Potem je bil vpoklican v avstro-ogrsko armado in konec vojne je dočkal na Dunaju v podoficirski š. Nov. 1918 se je vrnil domov in se vključil v razgibano javno življenje, ki ga je prinesla it. okupacija. Čeravno se je udeleževal v delavskem gibanju, se tudi takrat ni priključil socialistični stranki. S. je bil nato v Pulju po okupaciji It. repatriant za Hrvate in Slov., ki so takrat zapuščali Pulj in se selili v Jslo. V svojem javnem delovanju se je opredeljeval za liberalno smer. Liberalni tabor istr. Hrvatov je v povojnem času sodeloval z istr. hrv. katoličani in primor. Slov. obeh nazorov v tržaškem društvu Edinost, ki je nato kot Jsl. nacionalna stranka nastopilo na parlamentarnih volitvah 1921. S. je takrat kandidiral, a ni uspel. Po odcepitvi gor. slov. katoličanov (jul. 1922) je ob ponovni reorganizaciji društva Edinost postal njegov podpreds. (skupaj z dr. M. Vratovičem), vendar ne za dolgo, saj se je konec 1922 tudi istr. del ločil od Edinosti in šel lastno pot. Še prej pa se je v okviru Edinosti ustanovil poseben istr. pododb., katerega član je bil tudi S. Čeravno je med hrv. Istrani vladalo veliko nesoglasja, so se vendar sporazumeli za skupen nastop v društvu Edinost, ki je bilo ločeno od tržaškega. Kasneje so se istr. liberalci ponovno približali Edinosti v Trstu, združitev je bila uresničena v začetku 1924. S. je bil v Edinosti aktiven, bil je tudi formalni izdajatelj in odgovorni ur. takratnega istrskega periodičnega tiska (Pučki prijatelj, Istarska riječ, Stara Naša sloga, Mladi Istranin, Narodni gospodar), sodeloval je v gosp. organizacijah (preds. Istarske posojilnice in podpreds. Gospodarskog društva v Baderni itd.) in pri društvu sv. Cirila in Metoda. V tem času je S. živel v Trstu. Jan. 1929 je bil obsojen na triletno konfinacijo na otoku Ponza. 1932 se je preselil v Zgb, kjer je nadaljeval z javnim delom. Po kapitulaciji Jsle in za časa NDH je bil dolgo časa nezaposlen. S. je deloval tudi publicistično (npr. E 15. jan. 1926, št. 15).

Prim.: E 17. jan. 1926 s sl.; I. Mihovilić, Istra 19. jan. 1933; M. Bertoša, Proština 1921, Pula 1972, 77; Kacinova, 1921-28 pass.; podatki D. Mandića iz Pulja (pismo 8. sept. 1988).

B. Mar.

STAUDACHER Jožef, entomolog, r. 23. febr. 1876 v Idriji, u. 3. avg. 1945 v Millstatt/See v Avstriji. Oče Janez Ferdinand, davkar, mati Ana Bur-

ger, gospodinja. Gimn. je obiskoval do 5. razr. v Trstu, končal 1897 v Lj., nato študiral medic. v Gradcu in promoviral 1904. Po krajšem bivanju na Dunaju, kjer se je v otroški bolnišnici Sv. Ane specializiral, se je vrnil v Lj., bil od 1906-19 asistent v otroški bolnišnici in hkrati do 1920 zdravnik v Franc Jožefovem azilu ter 1913-18 višji zdravnik drž. železnic. Zaradi izrazito nem. usmerjenosti je bil po 1918 odpuščen iz drž. službe ter opravljal le privatno prakso. Tik pred koncem druge svet. vojne se je izselil v Avstrijo. - S. se je začel že pred 1914 kot amater ukvarjati z entomologijo, največ pa je dosegel na tem področju med obema vojnama. Zbiral je gradivo iz vseh skupin žuželk na Notranjskem (tudi v podzemelj. jamah), okr. polhograjskega hribovja, v Julijcih in v Dalmaciji. Bil je eden prvih, ki so na Slovenskem proučevali in zbirali kljunate žuželke (Rhynchota). Odkril je nekaj novih vrst hroščev, posamezni so po njem poimenovani. Občasno je sodeloval pri urejanju entomol. zbirke v lj. muzeju (Robičevo, Stussinerjevo); pisal ni. Vzdrževal je stike z dom. entomologi, zlasti z J. Stussinerjem, A. Gspanom st., J. in M. Hafnerjem ter Rudolfom Rakovcem. S-jeva zbirka in knjižna zapuščina sta v lj. Prirodosl. muzeju.

Prim.: Zmag. Bufon, S. J., SBL III, 453 in tam nav. liter. (članek je posnet po njem); NSKALJ. Svk.

STEFANČIČ Aldo, ravnatelj sred. šole, kult. delavec, r. 2. maja 1930 v Boljuncu. Oče Josip, kmet in tovarniški delavec, mati Bernarda Maver. Mladost je preživel v Mačkovljah, od 1954 bival v Trstu, sedaj v rojstnem Boljuncu. It. osn. š. v Mačkovljah, it. sred. š. Bergamas v Trstu. 1945 se je vpisal na Višjo real. gimn. v Trstu, matura 1950. Kot dijak je bil gojenec slov. dijaškega doma v Trstu. U v Trstu na Znanst. fak., diploma iz organske kemije 1960. Istega leta opravil prof. izpit za pouk mat. in prir. ved, se izpopolnjeval na tečajih v Rimu, Bologni, Lignanu, Gradežu in Sji. 1952-56 je poučeval mat. in prir. vede na slov. ind. tečaju na Opčinah (Trst), v Sv. Križu in v Dolini. 1960-62 je bil asistent na Inštitutu za farmacevtsko kemijo na trž. U. Od 1960-77 je bil poverjeni in nato stalni rav. Drž. sred. š. »Simon Gregorčič« v Dolini (Trst). V tem času se je šola razvila iz začetnega dvoletnega ind. tečaja v polno triletno strok. šolo in 1963-64 postala nižja sred.

šola, ki je bila 13. maja 1967 uradno poimenovana po pesniku S. Gregorčiču. Od 1987 ravna Drž. sred. š. »Ivan Cankar« pri Sv. Jakobu v Trstu. Od 1975 dalje je član deželne komisije za vprašanja slov. šol v deželi F-JK (zakon Belciškerk, št. 932, z dne 22. dec. 1973, čl. 9). Sodeloval je pri prevajanju in izdaji slov. učbenikov za mat. in geom. za nižjo sred. š.: Enzo Bovio, *Sodobna aritmetika*; Enzo Bovio, *Diagrami in osnove algebre*; Enzo Bovio, *Eksperimentalna geometrija*; izšli so v zal. S. Lattes, Turin 1968. Pripravil je slov. izdajo novih učbenikov matem. in geometrije za nižjo sred. š.: Emma Castelnovo, *Pota matematike: Stevila*; *Pota matematike: Geometrija*, izd. Dežel. šol. urad v Trstu 1979. Pisal je članke in predavanja s področja naravoslovja in ekologije ter o šolstvu za R Trst A. Pri istem radiu je sodeloval pri Družinskem obzorniku pod ured. prof. Iv. Theuerschuha. Bil je član ured. odbora za rad. oddaje za slov. šole in avtor številnih oddaj. Sodeloval je kot kulturni in javni delavec. Na U je bil član slov. univ. kluba Jadran, član uprav. odb. sklada »Sergij Tončič«, od 1951-54 preds. PD v Mačkovljah, od 1972 sodelavec in član odb. krožka Mladinski dom v Boljuncu.

Prim.: Osebna pola; Slovensko šolstvo 1945-1985, Trst 1986, 174.

Šah

STEFANČIČ Ante, veterinar, r. 25. maja 1896 v Budanjah, u. 19. avg. 1972 v Gornjem Gradu. Oče Anton, čevljar, mati Frančiška Krašna. Osn. š. obiskoval v domačem kraju in v Gor., gimn. v Kranju (1909-15). V dijaških letih je delal v organizaciji Preporod. Maturiral je 1918 v Bitolju, potem ko se je kot avstrijski vojak udeležil prve svet. vojne (ruski ujetnik, jsl. prostovoljec, vrnil se je na jsl. ozemlje preko Murmanska, Angl., Franc. in Grčije). Veterino je študiral v Zgbu, potem na Dunaju in končno Lvovu, kjer je diplomiral (1924). Služboval je v Gornjem Gradu, Krupnju, Šabcu, Odjaci in Bihaču, od koder je med drugo svet. vojno prišel v Lj. Po vojni je služboval v Mrbu, potem v Lj. na Ministrstvu za kmetijstvo, nato pa od 1949 pri centralnem higienskem zavodu prav tam. 1956 je branil na zgb. U doktorsko tezo o zgod. veterinarstva na Slovenskem, deset let zatem je izšla v Lj. pod naslovom *Začetek in razvoj veterinarstva na Slovenskem do prve svetovne vojne*. V letih 1956-58 je predaval na lj. U zgod. živino-

zdravstva in higieno živilskih objektov. 1961 se je upokojil, 1966 je bil izvoljen za izr. univ. prof. za zgod. veterinarstva na lj. U. Napisal je celo vrsto člankov za strok. publikacije in glasila. Samostojno je objavil *Živalske nalezljive bolezni in njih zatiranje* (Lj. 1946); *Živalske kužne in nalezljive bolezni* (Lj. 1948); *Pridobivajmo zdravo mleko* (Lj. 1952); *Goveja tuberkuloza na Danskem in v Sloveniji* (Lj. 1953; v sodelovanju z M. J. Christiansenom); *Koline* (Lj. 1956); izdal je 1966 tudi univ. učbenika *Uvod v veterinarstvo in Kratak pregled zgodovine veterine*. Z referati je sodeloval na domačih in mednar. kongresih (Opotija in Zgb 1953, Bgd 1956, Subotica in Lj. 1967; Stockholm 1953, Göttingen 1955, Utrecht 1956, Basel 1961). Prejel je več priznanj in bil član raznih strok. organizacij. S. je bil prvi, ki je sistematično raziskoval zgod. slov. veterine.

Prim.: SBL III, 456-57; SPor 23. nov. 1956; Delo 23. avg. 1972; D. Mušič, ZdrV 41/1972, 530; M. Dolenc, Acta hist. med. stom. pharm. vet. (Bgd) 25/1985, zv. 1-2, 122-23.

A. Pr.

STEGEL Franc, duhovnik, gospodarski in pastoralni delavec, r. 22. nov. 1918 v vasi Kal (župnija Košana), u. 22. jun. 1985 v Radovljici. Oče Franc, kmet, mati Jožefa Bobek, gospodinja. Sred. š. je obiskoval v gor. in nato v koprskem Malem semenišču. Maturiral je v Kopru 21. jun. 1938. Bogoslovje je obiskoval v Gor. V duhovnika je bil posvečen v Trstu 31. maja 1942. Služboval je 16 let med Hrvati v Istri (župnije Paz, Boljun, Trviž, Karolja, Motovunski Novaki, Rakotule in Barban). 31. mar. 1958 je prišel za župnika v Sočovelje pri Piranu, 5. jul. 1964 pa za župnika v Izolo. Tam je razvil vso svojo gospodarsko in pastoralno dejavnost. Bil je izvrsten katehet. Zgradil je novo prepotrebno župnišče, saj sta s kaplanom dolgo časa imela eno samo sobo. Ob gradnji župnišča je doživel hudo prometno nesrečo, dva meseca je bil v nezavesti. Polagoma je ozdravel, toda nikoli ne popolnoma. Ker ni mogel več v Izolo, je 1969 prosil za službo v lj. nadšk. in bil 19. nov. 1970 tudi inkardiniran v lj. nadšk. Tu je dobil župnijo Lesce. Tudi tukaj si je veliko prizadeval, da bi župnijo gosp. in dušnopastirsko dvignil. 15. avg. 1982 je bil razrešen službe uprav. v Lescah in se naselil v župnišču v Radovljici. Tu je maševal šolskim sestram in rad pomagal tudi v župnijski cerkvi, zlasti še s spovedovanjem. U. je v

Radovljici, zadet od kapi. - S. je pred prometno nesrečo veljal za enega najbolj delavnih duhovnikov v Istri in koprski škofiji. Prav zaradi njegovih zaslug ga je papež Pavel VI. 1964 imenoval za monsignorja.

Prim.: ŠkaTrst; ŠkaPoreč; ŠkaLj.; Družina 1985, št. 27; Istarska Danica 1986, 187 s sliko.

Skerl

STEGU VIII, duhovnik in književnik, r. 29. nov. 1943 na Premu, živi v Ingolstadt. Oče Franc, kmet, mati Ivana Krebelj, šivilja. Osn. š. na Premu, nižja gimn. v Ilir. Bistrici; 1963 maturiral na gimn. v Postojni. Po maturi se je vpisal v lj. bogoslovje, med študijem odslužil vojaščino, 29. jun. 1969 je bil v Logu pri Vipavi posvečen v duhovnika. 1970 je bil nastavljen za kpl. v župniji Solkan, 1973 pa imenovan za žpk. upravitelja župnije Vojsko nad Idrijo. Od sept. 1975 je nastavljen v Ingolstadt kot izselj. duhovnik za Slov. na sev. Bavarskem. - Poezijo je začel pisati proti koncu gimn., predvsem pa v bogoslovju, kjer je objavljaval v bogoslovnem glasilu Brazda. 1967 je bil med ustanovitelji Pogovorov; tu je objavljaval poezijo in intervju z dramatikom Mrakom. 1969 je bil eden izmed treh ustanoviteljev revije »2000«, pri kateri stalno sodeluje s pesmimi in esei ter prevodi. 1985 je poslal na liter. natečaj trž. Mladike izbor pesmi, ki so bile tudi objavljene. 1985 je za posebno številko revije »2000« pripravil izbor in prevod del Simone Weil pod naslovom *Trepet in poslušnost*; tej posebni številki je napisal tudi spremno študijo *Jeruzalem za atenskim obzidjem - ali strast po absolutnem*.

Prim.: Osební podatki; M(Trst) 1985, št. 9, 128-29; »2000«, Časnik za mišljenje, umetnost, kulturna in religiozna vprašanja: razni prispevki v št. 3 (pod psevd. Ivan Boltar), 4-5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 14, 15-16, 21-22, 29-30, 35-36.

Sirk

STEINBAHER Konl, predmetni učitelj likovne vzgoje, filmski ustvarjalec (animirani film) in kulturni delavec, r. 1. okt. 1940 v Zg. Prebukovju pod Pohorjem, živi v Izoli. Oče Henrik, kmet-delavec, mati Julijana Štefančič, gospodinja. Osn. š. je obiskoval v Šmartnem na Pohorju. V Lj. je končal Solo za oblikovanje - odd. za grafiko (1961). Na PA v Lj. je diplomiral na odd. za zgod. in likovno vzgojo (1964). 1964 se je zaposlil kot likovni pedagog na osn. š. Vojke Šmuc - Izola, kjer dela še danes. Njegova pot filmskega ustvarjalca se je začela že v času šolanja na sred. š.

Vodil je kulturno umetniško društvo Samorastniki v dijaškem domu I. Cankar v Lj. in filmski krožek v okviru tega društva. Takrat je tudi posnel prvi amaterski film *Umrl je zid*. Pravo ustvarjalno delo pa se je začelo, ko se je zaposlil na osn. š. Vojke Šmuc v Izoli. Ustanovil je filmski krožek Zarja. Kot likovni pedagog je posvečal posebno pozornost filmu in filmski vzgoji. Za svoje mentorsko delo na področju filmske in likovne vzgoje je prejel več priznanj (obč. in republ. priznanja ter Zvezno priznanje za filmsko-vzgojno dejavnost v Somboru 1971). Ta priznanja so bila sad uspehov njegovih učencev-filmarjev na republ. in zvezni ravni. - V tem obdobju (1968) je postal programski vodja »filmskega gledališča« na Obali (Koper, Izola, Piran). Na Obali je gotovo prvi, ki je veliko storil za popularizacijo in za boljše poznavanje filmske umetnosti ne samo kot likovni pedagog, temveč tudi za širše občinstvo s publicistično dejavnostjo ter z organiziranjem in programskim vodenjem filmskega gledališča. - Ukvarjal se je tudi s slikarstvom. Imel je dve samostojni razstavi v hotelu Triglav v Kopru (1967 in 1968) ter dve skupinski razstavi likovnih amaterjev obalnega področja v Pokraj. muzeju v Kopru (1968 in 1969). Vse njegovo dela pa je bilo kasneje posvečeno animiranemu filmu. - 1969 je skupaj s sodelavci razvil filmsko delavnico v Kopru, kjer so nastali prvi slov. amaterski animirani filmi. S samostojnim delom na področju animiranega filma je začel v 70-ih letih. Prvi animirani amaterski film je bil *Govornik*, posnet 1970. Drugi animirani film, v katerem je že videti drugačen pristop in gledanje na tak film, je bil *Figov list*. V svojih filmih uporablja posebno tehniko — tehniko krolaža, ki tudi daje slog vsem njegovim animiranim filmom. S svojimi risankami prekinja tradicijo Disneyevega animiranega filma in s tem pokaže na druge razsežnosti in možnosti ustvarjanja. Tako bi lahko govorili že o »Izolski šoli« animiranega filma. Njegovo delo je bilo na začetku amatersko. V profesionalno produkcijo je stopil z animiranim filmom *Telematerija*, ki ga je posnel za Viba film (1974). - Glavne vsebinske poteze njegovih animiranih filmov pa so humor, satira in groteska, ki pomenijo njegovo gledanje in odziv na človekovo življenje in družbena dogajanja. V obdobju 1970-88 je posnel več amaterskih in profesionalnih animiranih filmov. Filmografija: *Govornik* (1970), *Figov list* (1970), *Super-*

man (1972), Močvirje, Agonija (1973), Telematerija (1974), Student (1975), Prehitevanje (1976), Močvirje (1977), Vrata (1978), Kokon (1979), A (1980), Epidemija (1982), Vsiljivec (1983), Kamen (1984), Izmišljena zgodba (1986), Kače (1986-87). - S svojimi animiranimi filmi je sodeloval na festivalih animiranega filma doma (Celje, Zgb, Bgd) in v tujini (mednar. festival v Oberhausnu, Krakovu, Sorrentu, Tamperu, Bilbau, Atenah, Tokiu, Melbournu, Lucci). Za svoje delo je prejel več nagrad in priznanj (tri Priznanja Metoda Badjure v Celju; ena srebrna in dve zlati medalji Bgd za najboljši animirani film leta; 1976 nagrado Prešernovega sklada za dosežke na področju animiranega filma; priznanje Sveta festivala jsl. kratkometražnega filma za pionirsko delo na področju filmske animacije v SRS in za trajen doprinos jsl. kinematografiji ter nagrado obč. skupščine Izola).

Prim.: Osební podatki; Katalog »I. retrospektiva animiranih filmov Konija Steinbaherja; Ekran, št 34/XXV (članek: I. Gedrih, M. Borčič, Kolaž, risba, ... : pogovor s K. Steinbaherjem).

Ivančič

STEINBERG (STEMBERG) Franc Anton, zemljemerec in slikar, r. 28. okt. 1684 na Kalcu pri Zagorju na Krasu graščaku Volku Ernestu, u. 7. febr. 1765 v Lj. Po prodaji graščine se je družina preselila v Cerknico, ko je bil S. tri leta star. Prvo izobrazbo je verjetno prejel doma, gimn. je obiskoval pri jezuitih v Lj. in na Dunaju in nato potoval po Nem. in It. Do 1720 je živel v Cerknici, se potem preselil v Lj.; bil je 1712-24 uradnik ces. dvorne blagajniške in rudar. komisije, nato preiskovalec gozdov, cest, morja na Reki in nadzornik dežel. cest na Kranjskem. 1724 je bil imenovan za ces. upravitelja idrij. rudnika, se upokojen 1747 vrnil v Lj. in tu bival do smrti. - Kot nadzornik dežel. cest jih je 1718 začel urejati in izboljševati. Pod njegovim nadzorstvom so uredili ceste proti Gor., Trstu in Reki. 1723 je S. izdelal vzorno navodilo za gradnjo in ohranjanje cest, še mnogo let veljavno v Avstr. in tujini. - Preiskoval je tudi plovnost rek v slov. pokrajinah. Meril je s svinčnico globino strug ob srednje veliki vodi Ljubljani, Save, Savinje, Rogatnice (pritok Dravinje), Sotle in Dravinje. - Ko je S. postal upravitelj idrij. rudnika, je do podrobnosti izdelal model rudnika: Idmographia Metallí fodinarum Hydricarum mechanica, ga opremil s seznamom

vseh označenih krajev in z raznimi pojasnili (gl. priznanja v F. Burmann, Magnalia Dei. Wolfenbüttel, 173; F. X. Mayer, Das Neuste von der Zeit. Frankf. u. Leipzig 1731). 1728 je izumil novo napravo Universal-Geometricum; z njo je lahko natančno narisal vse, kar je bilo videti z ene točke. Iznašel je tudi nov način izpiranja (modus lutendi), da živo srebro ni preveč izhlapevalo. S-ov naslednik A. Hauptmann je to izpiralnico opustil. (V knjigi o Cerkniškem jezeru mu je S. očital, da je njegovo izpiralnico vpeljal v drugih rudnikih kot svojo iznajdbo). S. je z njo delal v ogrskih rudnikih (Pohlin 52). Pod njegovo upravo so v Idriji odprli več jaškov, med njimi tudi Terezijinega. - Izven službe se je S. v Idriji ukvarjal s statiko, hidrostatiko, zemljemerstvom, jamomerstvom in drugimi rudarskimi strokami. - S. je šele v pokoju nadaljeval že 1718-20 začeta raziskavanja Cerkniškega jezera: zanje mu je dal pobude dežel. glavar Janez Kasper Kobencel (gl. Cobenzl, PSBL I, 190-92). Izsledke 15-letnih opazovanj je objavil S. v veliko pozornost vzbujajoči knjigi *Gründliche Nachricht von dem in dem InnerCrain liegenden Czirknizer See*, Laybach 1758; naslovna izdaja: Graz. Verlag bey Joseph Moritz Lechner. UniversitätsBuchhändler, Anno 1761, gedruckt bey den Widmanstätterischen Erben. (12) + 236 str. + (2) + 32 bakrorezov. 8°. - V franc. *Le lac merveilleux ou description du Lac Czirknizer Carniole avec figures*, Haag 1761; *Le lac merveilleux, ou description du lac de Czirknitz en Carniole, et de ses principales singularités physiques*. Tirée de l'Allemand de Mr de Steinberg... A Bruxelles. De l'Imprimerie Royale. M. DCC. LXI. 59 str. + 1 bakrorez. 8°. V teh knjigah razpravlja mdr. o naraščanju in upadanju jezera; o dotokih in odtokih; popisuje Vranjo jamo, Suho dolico, Veliko in Malo Bobnarico ter Karlovico; našteva vrelece, ki napajajo jezero; omenja izvir Ljubljani pri Vrhniki; opozarja na spremembe tal 1714-52, ko so nekatere jame zasuli, druge pa odprli. Imena krajev, jam, požiralnikov in vodá navaja v slov. jeziku. Opisuje tudi lov na Cerkniškem jezeru, posebne lovske naprave tiste dobe, podrobno pa lov na polhe v bližnjem Javorniku ter trdi, da so polhove kožice tedaj izvažali prek Holandske v Indijo. - V knjigi je več bakrorezov. Vse slike je narisal verjetno S. in tudi v baker vrezal sam, vsaj nesignirane (Ms 1044, Stemberg), ali pa je

bakroreze napravil Jožef Weinmann iz Lj. (dva signiral; V. Steska, DS 1915, 356). - S. je bil tudi sicer dober risar in slikar. Večinoma je slikal z oljnatimi barvami. Nekaj njegovih slik je bilo nekdanj v polhograjskem gradu, ena visi v NarG. Naslikal je sv. Egidija za Višnjo Goro (ž. c.). - 1716 je sam vrezal v baker *zemljevid Kranjske*, ki pa o njem že Erberg trdi, da je »postal zelo redek« (Versuch 242, 298; Ms 1044). - Po postavi visoki S. je bil menda slov. rodu (Arko 92); sodobnikom je veljal kot pameten, razsoden, plemenit in izredno delaven človek. Za zasluge sta mu bila podeljena naslov dvor. komornega svetnika in zlata kolajna.

Prim.: Ivan Rakovec, S. F. A., SBL III, 460-61 in tam nav. liter. (članek je posnet po njem).

Svk.

STELÈ Francè, glasbeno-prosvetni delavec, r. 5 dec. 1855 v Kamniku, u. tam 5. jun. 1924. Oče Jožef, gozdar, mati Ana Kancilja. Obiskoval je učiteljsiše (1875-77), a ga ni dovršil; glasbe ga je učil A. Nedved. 1878-79 je bil pomožni učitelj v Trnovem pri Ilir. Bistrici, nato pomožni učitelj in potem obč. tajnik v Trnju na Pivki. Že 1882 je prevzel pri novo ustanovljenem Prvem slov. pev. društvu Lira v Kamniku mesto pevovodje in vodil zbor z večkratnimi daljšimi presledki do 1920, ko je moral zaradi bolezni odstopiti. Koncert Lire je vodil tudi ob 10-letnici (1892) in 30-letnici (1912). Ko so v Šklednju pri Trstu 1884 ustanovili pev. društvo Slovanska vila (SN 26. jun. 1884), je prevzel vodstvo zbora S., ki je prišel v Trst in dobil uradniško službo. Pomagal je pri ustanavljanju zborov na Tržaškem. Slovanska vila je že 6. jul. 1884 sodelovala pri blagoslovitvi zastave Bralnega in podpornega društva v Gor. Dne 1. febr. 1885 je priredila veselico v dvorani Matije Sancina v Šklednju s petjem, domačo godbo, šaljivo loterijo s sto dobitki in plesom. Po zmagi it. kandidata 1886 na volitvah pa je v Šklednju zavladalo mrtvilo in Slovanska vila je zaspala. S. je v 90-ih letih odšel na Pivko, potem se je vrnil v Kamnik. - S. je bil znan tenorist in delaven pev. organizator. Zapisoval je napeve in besedila ljudskih pesmi, 1910 je poslal Delovnemu odb. za slov. nar. pesem (ustan. 1905 pod vodstvom K. Streklja) 286 zapisov: skoraj vsi so iz Kamnika in ožje okolice, samo 4 s Krasa (Št. Peter, Trnje, Ilir. Bistrica). Kot pevski solist je bil menda prvi slov. izvajalec, čigar izvedbe so okr. 1905 snemali na gramof. plošče.

Prim.: Raf. Ajlec, S. F., SBL III, 465 in tam nav. liter.; dopis Prvega slov. pev. društva Lira v Kamniku z dne 5. nov. 1968 (v Zgod. ods. NSKT); Citalnica v Šklednji, Trst 1968, 11-12 s. sl. Jem.

STELIN (STELLINI) Jakob, filozof in pedagog, redovnik somask (Somascus), r. 18. jul. 1688 v Gorenjem Tarbiju (tedaj župnija Sv. Lenart) v Benečiji, u. 17. mar. 1770 v Padovi. Oče Kocjan, mali kmet, mati Marjeta Dugar iz bližnje Duge. Imela sta 12 otrok, Jakob je bil šesti. S. si lastijo tudi Čedajci, češ da se je rodil v Čedadu, toda A. Podrecca (PSBL III, 32-33) je v knjigi Della patria di Iacopo Stellini e del suo sistema di morale (Padova 1871) dokazal, da je bil beneški Slovenec iz Gor. Tarbija. 1938 pa je Ivan Trinko objavil krstni vpis v šentlenarški župniji (Liber baptizatorum, vol. II, p. 292), da je bil rojen v Gor. Tarbiju, krščen pa »Die 19 julii 1688«, pripisano je še, da je bil »Somascus« - »sepultus Paduae« - »doctus in omni scientia« (gl. Trinkov koledar 1956, 83-87). S. so dali starši v šolo k očetom somaskom v Čedad, in ker je bil izredno nadarjen, so ga iz Čedada poslali v Benetke, da je nadaljeval študij. Tu je tako napredoval, da je kmalu postal učitelj pesništva in govorništva v Kolegiju za mladeniče plemiškega stanu. Zaradi odličnih uspehov ga je 1739 senat beneške republike imenoval za prof. moralne filoz. na U v Padovi in tu je ostal do smrti — 31 let. - S. je bil učenjak širokega, enciklopedičnega znanja, tj. obvladal je filoz., moralno, pedagogiko, matem. vede, jezikoslovje, zlagal je pesmi v it., lat. in gršč. in tuje prevajal v te jezike. Najbolj pa se je bavil z moralno filoz. in pedagog. vprašanji. O tem je napisal več znanst. knjig v lat.: *Specimen de ortu et progressu morum*, Venezia 1740 (it. prevod Milan 1806; Bassano 1816 - Algarotti primerja to delo glede pomembnosti z razpravo Descartes, Discours de la Méthode iz leta 1637); *Oratio ad ethicam tradendam*, Padova 1755; *Observationes quatuor*, Padova 1764; *Opera omnia*, Padova 1778-79, vol. 4; *Opere varie*, Padova 1781-84, vol. 6: to so prispevki k fiziki, aritmetiki, geometriji, filologiji. - Za tedanje dobo je pomembna metoda pri obravnavanju etičnih problemov. Naravno bi bilo, da bi iskal povezavo med etiko in metafiziko, torej med moralnimi vprašanji in vero, kakor so delali drugi, S. pa je raziskoval sorodnost med fizikalnim svetom in svetom človeškega doživljanja. Izhajal je iz izkustva, vendar je svaril, da bi se

preveč opirali na izkustva, ker ta lahko pojasnjujejo le posamezne primere in zaporedje primerov, ne moremo pa iz njih potegniti zakonov in zakonitosti, kako in zakaj ti izkustveni primeri nastanejo. Po njegovem je izkustvo važno, toda sama izkustva ne morejo pojasniti moralnih in etičnih zakonov. Svojo metodo je primerjal Newtonovi, ki pravi, da je treba iz že znanih, v praksi potrjenih zakonov, izvajati posledice. »Osnova etike je S-u psihologija človeš. duševnih sposobnosti: umskih, čustvenih, stremljenjskih, vsaka s svojim razvojem in svojo mejo. Njihov harmonični razvoj je osn. pogoj za človekovo normalno delovanje. S. se je navezal na Aristotelov zahtevek po pravi meri, zlati sredini; tako ravnotežje je bistvo človeške vrline, pogoj sreči, ki je cilj človekovega udejstvovanja« (Alma Sodnik). Po S. je pravi človek torej tisti, ki zna uravnovesiti v sebi razum, čustvo in hrepenenje, z drugo besedo, ki se zna zadovoljiti s tem, kar ima, kar more doseči. - P. je poudarjal tudi socialni značaj etičnosti: družba je delo narave, ne pa produkt dogovora, kakor so trdili nekateri filozofi, tudi ni večna ustanova. - S-ovi nazori so doživeli odobravanja in posnemanja, a tudi zavračanja in ostre polemike. - Na bivšem somaškem samostanu, ki se drži cerkve sv. Križa v Padovi, je na marmornati plošči napis: »Jacopo Stellini - supremo filosofo - qui alla vita - non alla gloria - morì il 17 marzo 1770.« V Vidmu nosi S-ovo ime šola Liceo ginnasio »J. Stellini«. S-ovo skromno rojstno hišo so predelali v moderno vilo, a v njej ni več S-ovega rodu.

Prim.: Alma Sodnik, S. J., SBL III, 468 in tam navedena liter.; posebej A. Podrecca, Della patria di Iacopo Stellini e del suo sistema di morale, Padova 1871; G. Marchetti, Il Friuli, Uomini e tempi, Udine 1959, 436-41 s sl in sl. dela; J. Stelin, TKol 1956, 83-87; M. Jevnikar, Rojstne hiše naših velmož: J. S., RAITrsta 2. jun. 1978, z opisom hiše in življenjem; E. Cencig, Dom, nov., dec. 1983 s sl.

Jem.

STEPANČIČ (STEFANI) Alojz, zdravnik, r. 5. nov. 1906 v Trstu, u. 2. okt. 1972 v Sesljanu (pokopan v Nabrežini). Oče Alojz, trgovec (iz Temnice na Krasu), mati Frančiška Intihar, gospodinja. Osn. š. v Trstu, gimn. v Lj., kjer je maturiral. Medicino je pričel študirati na U v Padovi, od tu je bil izgnan zaradi slov. prepričanja; promoviral je v Modeni (17. avg. 1932). Staziral je v Trstu, kot prepričan Slov. pa ni uspel dobiti drž. službe. Zaposlil se je v sanatoriju za

pljučne bolezni v Nabrežini, kjer je služboval do smrti. Med drugo svet. vojno se je vključil v NOB, v njem je sodeloval od začetka 1943, 1944 je odšel v partizane in deloval na kobariškem in gor. vojnem področju kot vodja »pokretne bolnice« in sanitetni referent. Po vojni je služboval nekaj časa v okviru zdravstvene službe PNOO in se nato vrnil na prejšnje delovno mesto. V Trstu je bil preds. tamkajšnjega slov. zdravniškega društva.

Prim.: PDK 5. okt. 1972; podatki soproge Valerieje, Helene Perat in dr. D. Valentija (pismo z dne 10. jan. 1988).

A. Pr.

STEPANČIČ (STEPANZIZH, STEPANZHIZH, STEPANZIG) Andrej (Andreas), duhovnik in gimnazijski prof., r. 8. nov. 1812 v Temnici pri Kostanjevici na Krasu, u. 1. maja 1881 v Temnici, pokopan na domačem pokopališču. Oče Jožef, kmet in posestnik (19. jan. 1778 - 6. mar. 1857) iz Temnice (v vasi je za cerkvijo ohranjena kolona iz 1830 z vklesanim njegovim imenom), mati Terezija Mozetič iz Renč. Član ugledne družine Stepanščevih. Njegov brat Franc (Henrikov in Niceforjev oče - gl. čl.) je bil temniški župan. Po osn. in sred. šolanju je bil S. 14. nov. 1833 sprejet v gor. semenišče. V duhovnika je bil posvečen 21. sept. 1836 v Gor. Njegova prva kpl. služba je bila v Kobjeglavi pri Komnu (1836-38), 1839 je bil imenovan za profesorja-asistenta na c. kr. Akademski gimn. v Gor. Avg. 1840 je konkuriral za mesto »gramatikalnega profesorja« na gimn. v Kopru. V predmarčni dobi je bil pouk na gimn. razreden, zato je prof. izpit obsegal preizkušnje iz lat., gršč., matem., zemlj. in zgod. Po uspešno opravljenem izpitu je v š. letu 1841/42 S. poučeval na gimn. v Kopru (na sedem kandidatov sta bila nastavljena le dva). Ko je bila 1842 ustanovljena gimn. v Trstu, je S. na njej zasedel »gramatikalno« stolicu, ki jo je obdržal do 1848 Tega leta se je umaknil v rodno Temnico. 1850-65 je bil kpl. in učitelj v Pliskovici na Krasu. 1865 mu je gor. nadškof Gollmayr podelil vikariat v Temnici. Nov. 1878 je bil upokojen in tri leta kasneje je umrl.

Prim.: Podatki ge. Rike Stepančič-Adamič ter družine Stepančič v Temnici; Status personalis et localis Archidioecesis Goritensis 1833-81; NadškAGor.; žup. arh. v Temnici (trenutno hrani župnišče v Vojsčici); Scematisimo dell'I. R. Litorale austriaco-illirico in podobno 1838-43; L'Osservatore triestino 17. jul. 1841; AST - I. R. Governo, atti generali (1814-1850), b. 1105, l. 1840,

št. 15750; V. Schmidt, Zgod. šolstva in pedagoške na Slovenskem, II, Lj. 1964, 258-60.

T. Simčič

STEPANČIČ Edvard, slikar in grafik, r. 25. avg. 1908 v Trstu, živi v Beogradu. Oče Alojzij, mati Frančiška Intihar. Slikarstva se je učil v Monzi na Istituto di Belle Arti (1923-26), na akademiji v Benetkah (1927-28) ter na akademiji v Firencah (1929). Po umetn. izpopolnjevanju v Parizu, kjer je nekaj časa delal pri Fernandu Légerju, se je naselil v Bgdu. S. je v letih 1926 in 1929 pripadal slov. tržaški konstruktivistični avantgardi, ki jo je vodil Avg. Černigoj. V trž. konstruktivistični skupini (Gruppo Costruttivista di Trieste), kot se je imenovala, so bili še Thea Černigoj, futurist Giorgio Carmelich, Zorko Lah, Ivan Poljak in Ivan Vlah. S. je bil poleg Černigoja nedvomno najbolj samostojna umetn. osebnost in je ob temeljnem Černigojevem konstruktivističnem okviru poskušal iskati svojo pot tudi sam med it. avantgardo (Prampolini) in nem. Bauhausom (Moholy-Nagy). Ukvarjal se je z izdelovanjem konstruktivističnih lesorezov (najbolj abstraktnimi v skupini), konstrukcij iz različnih odpadlih gradiv (dinamične in barvne prostorske konstrukcije), s fotografskimi kolaži, scenskimi in kostumskimi osnutki. Svoje delo je predstavil v okviru konstruktivističnega oddelka I. razstave Umetniškega sindikata in Umetniškega krožka jeseni 1927 v trž. Ljudskem vrtu. S svojimi izvrstnimi linorezi je sodeloval v avantgardistični reviji Tank (1927). Leta 1928 je sodeloval na natečaju za scenografijo za Kogojevo opero Črne maske in dosegel najvidnejši uspeh z izvirnimi konstruktivističnimi scenskimi osnutki, ki pa niso bili sprejeti. Njegov fotografski kolaž *Scenska slika* je bil istega leta predstavljen v Berlinu na razstavi slov. avantgardistične umetnosti ter objavljen v posebni št. revije Der Sturm (jan. 1929). Iz 1927-28 so znani njegovi konstruktivistični pasteli in akvareli, v katerih kaže, da se je približal zrel, bolj statični fazi abstraktnega konstruktivizma. Hkrati se je začel ukvarjati s fotografijo in dosegel vidne uspehe. Dela iz tega razdobja so bila predstavljena v okviru mednar. simpozija Soobstoj avantgard 1986 v Cankarjevem domu v Lj. Nekaj njegovih radikalnih fotografskih poskusov je prinesla lj. revija Ilustracija (1929). Redki konstruktivistični izvirniki iz 1927 in 1928 so se ohranili v zapuščini srb. avantgardista zenitista Ljubomira Micića. O S-evem

delu v Bgdu ni nič znanega. Vse kaže, da po letu 1932 ni več nastopal v javnosti. Pač pa je v zadnjem času pokazal veliko zanimanja za ustvarjanje v videu in se je predstavil s svojim prispevkom skupaj z Mihom Vipotnikom na festivalu videa 1984 v Cankarjevem domu v Lj.

Prim.: Peter Krečič, Avgust Černigoj, Trst 1980, 17 in nasl.; Irina Subotić, Eduard Stepančič, Zenit i avantgarda dvadesetih godina, rkp., Bgd 1983, 149-50.

Kžč

STEPANČIČ Henrik (Hinko, Riko), pravnik, politik, strok. pisec, r. 22. jun. 1864 v Temnici pri Kostanjevici na Krasu (kot predzadnji od šestih sinov (brat Nicefor fotograf amater - gl. čl., brat Gracijan podravn. Tržaške posojilnice in hranilnice) v znani družini Stepančičevih (po domače Stepanščevih), u. 22. sept. 1940 v Lj. Oče Franc, veleposestnik in župan v Temnici, brat Andreja (gl. čl.), mati Ana Šauer (Schauer) iz Vrtojbe. Osn. š. je obiskoval v Gor., nato nem. drž. gimn. v Trstu, kjer je maturiral (1884). Študij je nadaljeval na trg. visoki š. Revoltella v Trstu, po odsluženem voj. roku pa se je odločil za Pravno fak. v Gradcu. Tu je promoviral 1889, sodniški izpit sept. 1893 v Gradcu. Od sept. do nov. 1893 je bil v Idriji praktikant, nato 1893-95 v Litiji avskultant, v Ilir. Bistrici 1895-98 adjunkt. 1897 mu je umrl oče, še isto leto se je poročil v Ilir. Bistrici z Melanijo Barilli. Naslednje leto je prevzel predstojništvo okraj. sodišča najprej v Motovunu v Istri (1898-99), potem v Buzetu (1899-1907), prav tako v Istri. Tu je bilo narodno-polit. vzdruženje napeto zaradi nacionalnih bojov. S. je kljub nasprotnim pritiskom na bužetskem sodišču vpeljeval hrv. jezik. 1907 je postal dežel. sodni svetnik na porotnem sodišču v Gor., kjer je služboval do vojne. V tem času je bil za dobo 1909-13 poslanec v gor. Deželnem svetu. 1915 je zavoľo vojne moral zapustiti Gor. Zatekel se je najprej v Celje, nato pa sprejel vojaško službo kot avditor pri divizij. sodišču v Gradcu (1916-18), kjer ga je dohitela številna družina. Vojne grozote so družino Stepančič hudo prizadele: v begunstvu je zaradi pomanjkanja umrla hčerka Anka, očetova domačija v Temnici in »Villa Milena« v Gor. sta bili razdejani, brat Tine, gospodar v Temnici, je u. 1917. Po vojni je bil dr. S. najprej za kratek čas v službi pri okrož. sodišču v Mrbu, nato se je z družino preselil v Celje. Tu je do upokojitve (1929) služboval kot višji dežel. sodni svetnik. Zaradi bo-

lezni je zadnja leta preživel v Lj., kjer je u. v 76. letu starosti. Pokopan je v Celju v druž. grobnici svoje hčerke Mare Prelog. - S. je v okviru svojega poklica uveljavljal pravice slov. in hrv. jezika v javnem življenju. Njegova zasluga je bila, da je začelo sodišče v Buzetu uradovati v hrv. V Istri je ostal v dobrem spominu tudi, ker se je zavzemal za istrskega kmeta. Imenovan je bil za častnega občana buzetske občine. V it. nacionalističnih krogih pa je bil osovražen. Pravnim vprašanjem je posvetil tudi nekaj svojih posegov v slov. in tujem strok. časopisju: *O uporabi § 263 k.pr.r.* (SP 1893); *O popravkih po tiskovnem zakonu* (prav tam); *Wiederanlegung des Grundbuches* (Gerichtszeitung 1904); *Ist das in das Grundbuch einzutragende Fruchtgenussrecht im Eigentumsblatte ersichtlich zu machen?* (prav tam); *Zur Behandlung der fideikommissarischen Substitution im Grundbuche* (prav tam 1906); *Ali je s pregonom radi pregreška po § 104 srb.k.z. vselej ukinjena pravica do zasebne pritožbe?* (SP 1924); *Zakon o tisku in popravki* (prav tam 1925). Razen tega je napisal nekaj člankov pravniške vsebine tudi v dnevno časopisje (Prager Tagblatt, Gorica, J. S.). V samozaložbi je izdal *Razmišljanja o »kleveti«* in 2. odst. § 104 s.k.z. (Celje 1929). - V politiko v ožjem pomenu je S. posegel le v obdobju 1909-13, ko je bil na listi SLS izvoljen v gor. dežel. zbor kot zastopnik kmečke kurije v sodnih okrajih Sežana-Komen (brez občin Sežana, Komen, Nabrežina). Drugi razpoložljivi mandat je dobil G. Gregorin (PSBL I, 496-97), predstavnik NNS. S-eva izvolitev na katol. listi je pomenila odstop od običajno povsem liberalne usmeritve kraških volilnih okrožij in je bila deloma posledica nastopa nove Agrarne stranke, ki je Napredni stranki odvzela veliko glasov. V dežel. vladi, ki ji je predsedoval L. Pajer (PSBL II, 571-72), je S. prevzel tudi eno od razpoložljivih odborništev. 1911 je na volitvah za drž. zbor kandidiral v okraju Ajdovščina-Komen-Sežana, a v ožji volitvi ni uspel premagati že utrjene liberalne premoči. Na novih dežel. volitvah 24. jul. 1913 je S. ponovno kandidiral za SLS. Katol. stranko pa so ravno takrat pretresali spori med t.i. novostrujarji in strankinim voditeljem A. Gregorčičem (PSBL I, 478-82). Novostrujarji so v kraškem okraju podprli S., a zavoljo notranjih sporov je lista propadla in izvoljena sta bila dva liberalca. - Kot politik je S. užival sloves

sposobnega in poštenega strokovnjaka, kar so mu radi priznavali tudi njegovi polit. nasprotniki. A. Gabršček (PSBL I, 404-07) je celo zapisal, da bi bil lahko S. ravno tako »in še z večjo pravico kandidat napredne stranke«. Priznal mu je, da je odborniške posle opravljal vestno in strokovno, ter je menil, da je ravno zaradi tega prišel navzkriž z drugim slov. odbornikom Ivanom Berbučem (PSBL I, 64-65), Gregorčičevim pristašem.

Prim.: Podatki hčerke Henrike (Rike) Stepančič-Adamič; podatki družine Stepančič v Temnici (tu je tudi ohranjenih več njegovih slik); V. Melik, Volitve na Slovenskem, Lj. 1965, 377, 380; Gabršček II, 324, 375, 420, 422; »Gorica« 8. okt. 1909; PrimL 14. okt. 1909; Soča 14. okt. 1909; SN 25. sept. 1940; SP 1940, 11-12, 386; Jahresbericht über das k.k. Gymnasium in Triest, 1884, 82; SBL III, 470.

T. Simčič

STEPANČIČ Henrika, por. **ADAMIČ**, kulturna delavka, r. 4. okt. 1900 v Buzetu, živi v Trstu. Oče Henrik, pravnik in sodnik (gl. čl.), mati Melanija Barilli, gospodinja. Osn. š. z domačim učiteljem v Buzetu (1905-07), nato v Solskem domu v Gor. (1907-11), tukaj kot hospitantka slov. gimn. (1911-14) in nem. licej (1914-15), 6. razr. nem. liceja v Gradcu (1916-17), tukaj tudi trg. tečaj (1917-18). Na Drž. zavodu za zaščito mater in dece v Lj. (1928-15. jan. 1930) je dosegla diplomu za zaščitno medic. sestro. Službovala je v Domu materinskega udruženja v Bgdu (1930-32), nato na okraj. glavarstvu Maribor-desni breg od 1932 do 1941. Po nem. okupaciji je pribežala v Lj. in bila brez zaposlitve. 1942 se je poročila s trgovcem Josipom Adamičem, bratom slov.-amer. pisatelja Louisa Adamiča. Po vojni se je z družino preselila v Koper, 1954 v Trst. - Pisati je začela 1912 v Gor. in napisala veselo igro *Preizkušnja* in roman *Usoda*, a sta se izgubila. 1949 je napisala igro-skoč *Dedek Mrz*, ki so jo igrali v koprskem gledališču šolarji, igralec Pertot in učiteljica Sonja Abram. V samozal. je izdala 1964 v Trstu mladinsko povest *Majica* (psevd. Rika-Mela), v kateri je ob moški majici prikazala življenje slov. družine v Trstu in na počitnicah v Gračeju. Pripovedovanje je živahno in zabavno. 1971 je na enak način izdala igro *Dva junaka*. 3 dejanja in privesek (75 str.). To je razgibana otroška burka, v kateri sta junaka Pavliha in Miha, prvi ima kolešček narobe, potem se mu uredi, drugi ne

vidi, na koncu ozdravi. Družbo jima delata živahni deklici Polonca in Milenka. V igri je veliko značajske, besedne in položajne komike. Knjigo je posvetila materi in očetu. »Starinska humoreska« *Župnikov puran* je izhajala kot podlistek v PDK (20. - 27. jul. 1982, podpis H. S.). V njej opisuje domačo družino v Buzetu, kjer je bil oče sodnik, mesto in nekaj meščanov. Osrednji dogodek je večerja, ki jo pripravi mati z župnikovim puranom; tega so za šalo izmaknili župniku in ga povabili na večerjo, ki je polna zabave in smeha. Dramatizirala je Fr. Milčinskega pod naslovom *Gnezdo* in so jo podali člani SSG Trst na RAITrsta. V rkp. ima: *Paragraf srca, Stanovanjska stiska in Raketa* (o stališču kult. elite do uprizorjanja operet) ter otroške zgodbe *Ne boj se, mama!*

Prim.: Osebni podatki; M. Jevnikar, Rika-Mela, Majica, LitV 1964-65, 58.

Adč.-Jem.

STEPANČIČ Marica, pisat., glej **GREGORIČ Marica**

STEPANČIČ Milena, prof. likovne vzgoje in slikarka, r. 19. maja 1932 v Zgbu, živi v Solkanu. Oče Jože Repovž, strojnik, mati Milica Kokalj. Osn. š. v Litiji, učiteljsišče v Lj., kjer je maturirala 1953. Službovala je nato v Globodolu in na Selih pri Šumberku, od 1956-58 je študirala risanje in ročna dela na Višji pedag. š. v Lj. Od 1958-60 je učila v Zadlogu, potem v Gor. Brdih (Cerovo, Kojsko, Podsabotin). Od 1966 dalje je zaposlena na osn. š. Dobrovo, najprej kot učiteljica likovne vzgoje, 1981 pa je postala ravn. in opravlja to službo še danes. Medtem je študirala na Pedag. fak. na Reki na odd. za likovno vzgojo in likovno umetnost, dipl. pa 1984 z nalogo *Videmski opus Tiepola in njegov pomen za poznobaročno beneško slikarstvo*. - Slikovito okolje Gor. Brd jo je zamikalo, da se je v prostem času začela predajati risanju, grafiki in slikanju. Zanimajo jo tamkajšnji gričevnati svet, tradicionalna vaška arhitektura, svojstvene oblike starih trt, barvne spremembe narave v različnih letnih časih. Če so njena zgodnja dela še nekoliko ilustratorska, pa se je kasneje začela »razpoložensko poglobljati v to pokrajino in še posebno v človekove sledove v njej: pristna domačija in oblikovanje same ledine. Tako je začela spleatati zgodbo o človeku in njegovi usodi v tem nemirnem okolju«

(Milko Renner). Miroslav Slana pa je o slikah S-eve zapisal, da »detalji njenih olj niso izdelani, da je nanos barve lahkoten in ponekod daje videz reliefnosti, podobe pa izražajo kot celote likovno urejenost«. Slikarka se je v kasnejšem razvoju osvobodila predmetne utesnenosti, srečanje s slikarstvom Silvestra Komela (PSBL II, 113-14) pa jo je opogumilo k ustvarjanju vtisov brezmejnega prostranstva »in jo spodbudilo k nadaljevanju in k iskanju samostojnega izraza izključno v sozvočju barve in svetlobe« (M. Renner). - Razstavljal je začela razmeroma pozno, 1980, ko se je samostojno predstavila v Mrbu, osebne razst. pa si sledijo takole: Šmartno (1980), Lj. (1981), Gor., Poggibonsi, Krmin (1982), Ločnik (1983), Rogaška Slatina (1986), Mrb., Lj. (1987). Sodelovala je na naslednjih skupinskih razst.: Gor. (1981, 1982), Gradišče ob Soči (1982), Špeter Slovenov (1984, 1985), Šmartno (1985), Reka, Lipovac (1986), Lj., Opatija, Nova Gor. (1987).

Prim.: Osebni podatki; Milena Stepančič. Razstava olj in grafik, Mrb. 1980; Večer 3. maja 1980; vabilo osebne razst. v Šmartnem, 1980; PrimN 13. jun. 1980; Dnevnik 1. sept. 1980; Milena Stepančič. Olja, risbe, grafike, Klub kult. in znanst. delavcev, Lj. 1981; depliant osebne razst., Kulturni dom Gor., 1982; Milena Stepančič. Olii, disegni, grafici, Poggibonsi 1982; Milena Stepančič, Comune di Cormons, 1982; Picc. 13. nov. 1982; 22. jan. 1983; vabilo na osebno razst. v zdravilišču v Rogaški Slatini, 1986; Muhamed Fejzić, Krunoslav Kern. Grujica Lazarević. Milena Stepančič. Djurdja Vilagoš, Gal. Juraj Klović, Rijeka 1986; Večer 18. mar. 1987; Milena Stepančič in Blanka Stepančič, Gal. Krka, Lj. 1987; vabilo osebne razst. v poslovni stavbi Slovenijales trgovina, Lj. 1987; Glasilo DO Slovenijales 23. sept. 1987; Muhamed Fejzić, Krunoslav Kern. Grujica Lazarević. Milena Stepančič. Djurdja Vilagoš, Umjetnički paviljon Juraj Šporer, Opatija 1987; NL (Rijeka) 15. sept. 1987.

M. V.

STEPANČIČ Nicefor (Nice), trgovec, fotograf-amater, r. 18. mar. 1867 v Temnici pri Kostanjevici na Krasu, mlajši brat Henrika (gl. čl.), u. 5. febr. 1934 v Temnici. Oče Franc, vlepsestnik in župan v Temnici, mati Ana Šauer iz Vrtojbe. Šolal se je v Gor., a je pri maturi padel iz slov. Zelo prizadet, da ga je odklonil njegov najljubši profesor, ni šel k popravnemu izpitu in je tako ostal brez mature. Zaposlil se je pri znani veletrgovini s kolonialnim blagom Pipan & Co. v Trstu, ul. Commerciale 3 (ustanovljeni 26. jul. 1879, delujoči od 1876), pri kateri je že od 1882

služboval njegov brat Gracijan (kasnejši podrav. Tržaške posojilnice in hranilnice). Ko je Gracijan 23. nov. 1897 sam postal lastnik firme, je Nice prevzel njegovo mesto »prokuratorja«. Pod vodstvom bratov Stepančič je podjetje uspešno delovalo do vojne in nato do nastopa faš., prenehalo pa je po požigu Narodnega doma. 1924 se je S. vrnil v Temnico in se naselil pri družini nečaka Vladimira, naslednika očeta Tineta na novi domačiji. Tu je ostal do smrti. - Njegove fotografije, ki jih hrani družina v domačem arhivu, segajo v čas od 1894 do 1914. Ohranjene slike s konca prejšnjega stol. so za slov. amatersko fotografijo izjemnega pomena. Narejene so bile s takrat moderno in kakovostno opremo in se odlikujejo po dobri tehnični izvedbi ter po odličnem čutu za kompozicijo. S. je dobro obvladal gibanje, znal je ujeti portret v sproščeni drži. S svojo motiviko, ki obsega izvirne drobce iz naše kronike, predstavlja njegova zapuščina dragoceno gradivo za zgod. našega Krasa. Nekaj njegovih fotografij: kraški motiv (1894); trž. pristanišče (1902); škof Strossmayer v Rogaški Slatini (1903); gradnja Narodnega doma v Trstu (1903); komenski cestni odbor (1903); Gregorčičevo slavlje na Vrsnem (1903); kraljeva smreka v Trnovskem gozdu (1908); romarji na Sv. gori; planinci na vrtnitvi z Učke; fotograf z mehovko na stojalu itd.

Prim.: Podatki nečakinje Henrike (Rike) Stepančič-Adamič; M. Kambič, Iz starih fotograf-skih albumov - Nicefor Stepančič (1867-1934), Kron 1986, 1-2, 89-93; slike hrani družina v Temnici.

T. Simčič

STERGAR Miloš, telesnokult. delavec, tekmovalec in sodnik, r. 5. jul. 1910 pri Sv. Ivanu v Trstu, živi v Kopru. Slov. osn. š. končal v Trstu, gimn. v Lj., Filoz. fak. v Bgdu. Pred vojno je služboval kot uradnik pri železnici, po vojni se je vrnil v Trst kot član jsl. železniške delegacije. Ko je bila ta 1948 ukinjena, je ostal v Trstu zaradi svoje telesnokult. dejavnosti do 1953, ko se je preselil v Koper in postal prof. na učiteljski, nato inšpektor in končno načelnik za šolstvo, prosveto in telesno kult. OLO Koper. Od 1965 je v pokoju. - Leta 1925 se je kot gimnazijec včlanil v Lj. v Sokola in se posvetil gimnastiki. 1928 je postal član drž. reprezentance in nastopil na vseslovan. prvenstvu 1936, nato še v dvobojih Jsla-Franc. in Jsla-Poljska. Po vojni je tekmoval na Balkanskem prvenstvu

v Sofiji 1946 in v Lj. 1947 kot reprezentant STO. Kot organizator izstopa S. v dveh okoljih. V Trstu takoj po vojni, ko je bil načelnik telovadnega odseka pri Zvezi društev za telesno vzgojo (ZDTV-UCEF) in odgovoren za pripravo in izvedbo prvomajskih telovadnih nastopov, ko je na stadionu pri Sv. Soboti nastopilo do 10.000 telovadcev, vzgojil pa je moško in žensko gimnastično vrsto, ki je nastopala tudi na mednarodnih srečanjih. V Kopru je bil načelnik društva Partizan in tajn. istoimenske Okrajne zveze, kasneje še tajn. okraj. sveta in Okraj. zveze za telesno kulturo. Bil je še član Strok. odbora Partizana Sje, Zveze za telesno vzgojo, član Izvršnega odb. Gimnastične zveze Sje ter generalni sekretar Organizacijskega komiteja za svet. prvenstvo v gimnastiki 1970. Bil je med ustanovitelji Mednar. akrobatske organizacije. Kasneje je bil član najvišjih republ. in zveznih odborov Gimnastične zveze ter njenih komisij. - Vzporedno se je razvijal v priznanega in iskanega mednar. sodnika v gimnastiki in športni akrobatiki. Prvič je mednar. izpit napravil 1956 in ga obnavljal do današnjih dni. Sodil je na Olimpijskih igrah v Mehiki in v Münchnu, na Svetovnih prvenstvih v Lj. (1970) in v Varni (1974), na Evropskih prvenstvih v Bgdu, Madridu in Grenoblu, štirikrat na Balkanskih prvenstvih in še na Univerziadi v Zgbu, na Sredozemskih igrah v Splitu ter še na približno 200 tekmovanjih. Prevajal je pravilnike Mednarodne gimnastične federacije v srbsčino in slov. ter objavljajl strok. članke v številnih časopisih. - Prejel je naslednja odlikovanja: 1959 Red dela III. st., 1963 drž. Kolajno dela, 1971 Red zaslug za narod s srebrnimi žarki in še Zlato značko Zveze telesno kult. organizacij Jslu ter Bloudkovo plaketo, Bloudkovo nagrado in Bloudkovo zlato značko.

Prim.: PDK, PrimN, Delo, Sportske novice, ZTKO Koper; osebni podatki.

R. A.

STERGULC Martin, duhovnik-teolog, r. ok. 1752 na Tolminskem, u. po 1815 neznano kje. Sred. š. je obiskoval v Leobnu, filoz. in teol. v Gor., kjer je bil posvečen 1779. Iz Gor. se je preselil v Lj. škofijo. Služboval je v Vel. Laščah, Starem trgu pri Ložu, na Blokah, v Cerkljah na Gorenj., šest let v Kranju in nato kot žpk in dekan v Sentvidu nad Lj. Bil je nadarjen, načitan, priljubljen pri ljudeh, kot poroča Protocollum Decanatum 1788. Sodeloval je v komisiji, ki je do-

volila Juriju Japlju, da je dal v tisk svoj sveto-pisemski prevod.

Prim.: M. Miklavčič, S. M., SBL III, 474 in tam navedena literatura.

Jok

STERLE Rudolf, sodnik, strok. prevajalec, r. 15. nov. 1873 v Divači, u. 25. okt. 1948 v Lj. Oče Franc, postajni načelnik in inšpektor Južne železnice, mati Frančiška Peer. Osn. š. v Postojni, gimn. v Lj. (matura 1891), pravo na Dunaju (1891-95) in v Gradcu, kjer je napravil pravosodni (1897), državoslovni (1898) in sodniški izpit (1899). V Novem mestu je bil od jul. 1897 pravni praktikant, od okt. avskultant, od dec. 1899 v Celju in Laškem, tedaj se je poročil s hčerjo celjskega odv. dr. Vlad. Ravnikarja, od 1900 sodni adjunkt v Črnomlju, od 1904 v Buzetu, od 1906 v Gor., od 1907 okraj. sodnik in sod. predstojnik v Cerknem, od 1910 v Gor. okrož. sodnik in od 1912 tu dežel. sod. svetnik pri okrož. sodišču. Ko se je to ob vstopu It. v prvo svet. vojno preselilo v Novo mesto, je odšel S. z njim, jun. 1915 je bil dodeljen odd. trž. dežel. sodišča s sedežem v Gradcu; jan. 1917 je bil predstavljen k novo ustanovljenemu sod. za Kanal in Gor. s sedežem v Lj. in z njim prišel maja 1918 spet v Gor. Nov. 1918 je bil dodeljen viš. dežel. sod. v Lj., bil tu od sept. 1919 svetnik, od avg. 1927 pa svetnik stola sedmorice v Zgbu do upok. 1930. - Kot upokojenec je prevedel od apr. 1931 do okt. 1945 skoraj vseh petnajst letnikov Službenega in Uradnega lista in prevode objavil v zbirki Zakoni in uredbe tiskarne Merkur. Tu so izšli: *Pravilnik za voditev zemljiških knjig* (X, 1931); *Zakon o obrtih* (XVI, 1931); *Obča univerzitetna uredba* (XXII, 1932); *Uredba o sodnem poslovníku za sodišča prve in druge stopnje in Sodni poslovnik za sodišča prve in druge stopnje* (XXVII, 1933); *Zakon o nepravdnem postopku - Uvodni zakon*; *Zakon o zasilnih poteh* (XLII, 1935); *Predpisi o izvršbi in zavarovanju* (LVI, 1938). Z dr. Milanom Škerljem je prevedel *Trgovinski zakon* (LIV, 1938). - V Lj. je bil S. upravnik Centralne knjižnice na sodišču; bil je izpraševalni komisar za sodn. in odv. izpite; za pravnozgod. in pravosod. izpit na Pravni fak.; predavatelj menič. prava na Trg. akad.; član pokraj. komisije za agrar. operacije; od 1946 do smrti je bil v odb. za pravno terminologijo in znanst. sodelavec pri Terminološki komis. SAZU. - S. je bil Finžgar-

jev sošolec in prijatelj, po njem je Finžgar ustvaril glavnega junaka dr. Rudija Slaka v povesti *Mirna pota* (MD 1952).

Prim.: SBL III, 475; SLNP 285; Finžgarjevo ZbD VIII, 427.

Jem.

STIBIEL Ivan (tudi **STIBJEL Janez**, **STIEBEL**, **STIBIEL John**), misijonar, pionir ameriških izseljencev, r. 31. okt. 1821 v Vrtovinu, žup. Kamnje na Vipavskem, u. 13. jan. 1869 v Alleghenyu pri Pittsburghu (Penn., ZDA). Oče Janez, kmet, mati Marjana Ličen. Šolal se je v Gor. in bil istočasno štiri leta domači učitelj pri grofu Lanthieriju. V gor. bogoslovju ga je prof. biblištike Iv. Mozetič (PSBL II, 465-66) navdušil za delo med izseljenci v Ameriki, kamor je avg. 1846 sam odšel. S. je bil 25. sept. 1845 posvečen, nato je bil dve leti kpl. v Bovcu, kpl. in žup. uprav. na Placuti v Gor. in eno leto v Podnanosu. V Ameriko je odšel 1850, ker je prišel ponj in še po štiri druge Mozetič, ki mu je prepustil svojo župnijo Brezmadežne v Alleghenyu. Takoj po prihodu je S. sezidal šolo in župnišče, kmalu nato novo cerkev, dobil teren za pokopališče, povečal šolo in vpeljal delovanje raznih društev. Za nove naseljence, ki so gradili pennsylvansko železnico, je sezidal dve cerkvi s šolama, drugod pa jih povečal ali dozidal. Po Mozetičevem odhodu v domovino 1853 je S. postal generalni vikar pittsburške škofije, obdržal pa je tudi svojo župnijo. Dne 8. dec. 1868 se mu je ulila kri in ni več okrevail. Kolik ugled, priljubljenost in zaupanje je užival, priča dejstvo, da je ležalo njegovo truplo tri dni v pittsburški stolnici na mrtvaškem odru in so ga hodili ljudje v množicah kropiti; na grobu so mu postavili spominsko kapelico.

Prim.: M. Miklavčič, SBL III, 484 in tam navedena liter.; ZD 6. prosinca 1859; PSBL II, 465-66 (pri Mozetič Janez) z liter.; Arnež A. (John), *Slovenian letters by missionaries in America* (1857-1874), New York 1984; Priloga KatG 14. mar. 1985.

Sirk

STIBIEL Jožef, duhovnik, profesor, homilet, r. 5. avg. 1784 v Dolenjah (ž. Planina) pri Vipavi, u. 15. nov. 1848 v Ločniku in tam pokopan. Oče Jožef, kmet, mati Ana. Osn. š. in gimn. v Gor., matura 1804. Prvi letnik bogoslovja v Gradcu (1804-05), nato je prišel v Ljubljano v drugi letnik in bil med najboljšimi, da je mogel že v jeseni 1807 opraviti izpite čez 4. letnik. Dne 8. nov. 1807 ga je posvetil gor. škof Inzaghy. Nato

samostojen kaplan v Šturjah do 1810, potem v Nabrežini. Tu je bil prijatelj grofa Rajmunda Thurna. Skupaj sta prebiralta Cicerona, Svetonija, Virgila in Horaca. 1813 je prišel v rojstno Planino, kjer je 1817 odlično napravil izpit za župnika. Medtem so v Gor. 1818 spet odprli bogoslovje (odpravil ga je Jožef II. in spremenil v vojašnico) in ni bilo prof. S. so poklicali v Gor. za prof. pastoralke. Moral je na Dunaj, da je opravil izpite. V bogoslovju je učil tudi eksegezo, liturgiko in opravljal službo spirituala. Spisal je skripta za pastoralko, ki so služila vsaj tri desetletja. Zaradi napornega dela je zbolel in si želel na deželo. 30. jun. 1822 je prišel v Črniče za župnika in dekana. Ker tu ni bilo še šole, je začel učiti otroke slov. in nem. jezik ter druge predmete. Že prvo leto je imel 50 učencev. Hotel je starše prepričati, »koliko dobrega sadu prinese dobra in lepo vodena šola«. Na koncu leta je povabil Val. Staniča, nadzornika vseh šol, da so opravili izpite in najboljši dobili nagrade. Po tretjem letu je poskrbel, da je šola dobila prvega učitelja. Na njegovo pobudo je bila vpeljana šola tudi v Vipavskem Križu. V Črničah je navdušil ljudi, da so zgradili šolo in obljubili potrebne dohodke novemu učitelju, ki ga je nekaj časa sam vzdrževal. - Iz Črnič je 17. jul. 1827 prišel v Ločnik. Tu je bila do njegove smrti prva nedeljska maša v slov. Imel je dva kaplana Slov. in enega Furlana. Poleg dušnopastirskega dela je tudi tukaj organiziral šolo in v njej učil, prepričal pa je ljudi, da so sezidali šolo. Od 1827 do njegove smrti so bile po njegovi zaslugi odprte šole v Mošji, Kojskem, Biljani, Medani, Slovrencu, Fojani, Smartnem in Gradnem (to so bile kaplanije, ki so spadale pod dekanijo Ločnik). S. je bil šolski nadzornik za celo dekanijo. Zaradi velikega dela je zbolel in obnemogel. Dokler je bil po slov. duhovnijah, je pridigal v slov. jeziku in si tudi pridige pisal. Slov. jezika se ni učil v šolah, bil je samouk. Naučil se je iz Japljevega Sv. pisma. Po njegovi smrti je S-eve pridige zbral prof. Štefan Kociančič in jih 1853 dal natisniti pri Paternolliju v Gor. z naslovom *Pridige ino drugi slovenski spisi, ki jih je po svoji smrti zapustil Jožef Stibiel*. Tem pridigam je Kociančič dodal tudi S-ov življenjepis, iz katerega so vzeti ti podatki.

Prim.: Kociančičev življenjepis v omenjeni knjigi; M. Miklavčič, S. J., SBL III, 484-85 in tam nav. liter.

Jok

STIBIEL-VUKASOVIČ Janko, prostovoljec v borbi Srbov proti Turkom, Bolgarom in Avstrijcem, publicist, r. 2. sept. 1851 v Vrtovinu v Vipavski dolini, u. 13. jul. 1923 v Lj., pokopan v roj. kraju. Oče Anton, kmet, mati Terezija Čermel. Po 3. razr. realke v Gor. je 1869 obiskoval navtično šolo na Reki, služil 1870-74 pri avstr. vojni mornarici in se nato zaposlil pri finančni inšpekciji v Gor. Ko je 1875 izbruhnil v Hercegovini upor proti Turkom in se je Srbija pripravljala na vojno, je S. odšel tja in stopil v prostovoljski zbor gen. Đorđa Stratimirovića. Ker pa Srbija ni začela vojne, se je preselil v Bosno v četo Petra Mrkonjića, poznejšega srb. kralja Petra Karadjordjevića. Končno je odšel z rojakom Aleksandrom Tomanom iz Kamne Gorice v Hercegovino k vojvodi Miću Ljubibratiću, kjer se je boril kot poročnik. Ko je 1876 Srbija napovedala Turčiji vojno, je bil v drinskem prostovoljskem zboru in nekaj časa tolmač pri garibaldinski legiji, ki je prišla Srbom na pomoč. Spomladi 1877 je bil sprejet v redno srbsko vojsko. V srb.-bolg. vojni 1885 je bil pri Slivnici hudo ranjen. 1912 je postal polkovnik in bil v balkanskih vojnah poveljnik srb. glavnega stana, po sklenjenem miru pa poveljnik srb. orožništva. 1915 se je s srb. vojsko prebil skozi Albanijo na otok Krk, nato se je odpravil v Solun, kjer je postal poveljnik orožništva. 1917 ga je Avstrija v odsotnosti kot dezerterja obsodila na smrt. V jeseni 1918 je postal v Lj. pomočnik poveljnika dravske divizijske oblasti, bil kmalu začasno premeščen v Valjevo in 1921 upokojen. - S. je bil najpomembnejši slov. prostovoljec, ki ga je jsl. misel usmerila na balkanska bojišča. Zvez s Sjo ni nikdar pretrgal. Dopisoval je v Sočo in E, v Srbiji predaval o zgod. svojega naroda in zlasti tamkajšnjo mladino seznanjal s slov. pesmijo. 1908 je vodil izlet 30 srb. častnikov v Sjo. Zavzemal se je za jsl. zedinjenje ter kot odločen nasprotnik Velike Hrvatske, Velike Srbije in Velike Bolgarije poudarjal bratsko vzajemnost in ljubezen, a se navduševal za pravoslavje. Pomemben je njegov spominski članek prijatelju rus. gen. Skobeljevu, poveljniku IV. rus. korpusa, ki je vodil napad na tur. trdnjavo Plevno, nakar se je po dolgotrajnem obleganju 10. dec. 1877 končno vdala (gl. čl. *Beli general*, E 1884, št. 46). Padec Plevne je močno odmeval tudi v Sji. V Škofji Loki spominja na to zmago gostilna Plevna, ki še danes nosi to ime.

Prim.: S. Kranjec, S.-V. J., SBL III, 485 in tam nav. liter.; Izvestje gor. realke 1868/69.

Svk.

STIPLOVŠEK Franjo S., slikar in grafik, r. 12. maja 1898 v Malinski na Krku, u. 6. apr. 1963 v Brežicah. Oče Simon, carinski uradnik, mati Emilija Bradetič. V osn. š. je hodil v Barkovljah pri Trstu, v gimn. pa izmenoma v Trstu in Gor. Matura 1916 v Lj., 1916-17 pa je napravil učit. maturo v Trstu. Slikarstva se je začel učiti pri A. Gvajcu (PSBL I, 519) v letih 1912-14, že med prvo svet. vojno pa je nadaljeval v zasebni š. pri kiparju I. Rendiću (PSBL III, 190-91) v Trstu in bil obenem učitelj risanja 1917 v Škedenju, 1918 pa v Barkovljah. Potem se je z družino izselil v Jslo ter poučeval v Mrbu. S študijem je nadaljeval na umetno-obrtni š. na Dunaju, potem pa na Akademiji v Zgbu, kjer je študij zaključil 1924. Od 1926-38 je bil na več štud. potovanjih v Firencah in Münchnu. Od 1925 do 1941 je poučeval na mešč. š. v Krškem, od 1945-53 pa v istem kraju na gimn. 1949 je postal upravnik Posavskega muzeja v Brežicah, kjer je ostal do upokojitve (1962). - S. je od impresionističnih začetkov kmalu prešel — ko je postal najprej član Kluba mladih in potem Slov. umetn. društva — v ekspresionizem. Bil pa je »med vsemi ekspresionisti najbolj zadržan in stvaren« (Komelj). Z ostalimi se je razvijal v smer nove stvarnosti, toda v tridesetih letih se je od nje že oddaljil, čeprav ji je v nekaterih elementih ostal zvest do konca. Intenzivno je gojil tudi grafiko, zlasti lesorez in risbo ter se posvečal ilustratorstvu. Intenzivno je gojil tudi tihožitje, vseskozi pa je ostal »slikar, ki išče metafizično višje stanje stvari« (Gabršček-Prosenec).

Prim.: Obsežna bibliografija je navedena v SBL III, 487 ter za dobo 1920-30 v katal. razst. Ekspresionizem in nova stvarnost na Slovenskem, ki je bila v Lj. od okt. do dec. 1986; Šavli, Vrsta, PDK 3. dec. 1977.

S. P.

STOLFA Eugenlo (ŠTOLFA Evgen), kmet in publicist, r. 30. dec. 1914 v Volčjem Gradu pri Komnu, u. na ruski fronti v zimi 1942-43. Oče Janez, mati Jožefa Švara. Izšel je iz slov. okolja, a se je brez poklica in ob pomoči fašizma ves priklonil italijanstvu. Odrekel se je Slov., toda z ruske fronte je sestri Mariji 21. nov. 1942 napisal pismo v slov. jeziku (v knjigi *Karst* ob-

javljeno v it. prevodu). Že od mladih nog se je zanimal za zgod. svojega rodu in svoje izsledke je objavil v dveh psevdozgod. knjigah. 1939 je v Benetkah izšla *I duchi longobardi del Foro Giulio (Joannes Dux)* (ponatis 1968 v Milanu); postumno pa je izšla *Karst! (Gli Astolfus)* (Milano 1973); izid je oskrbela sestra Marija. - S. je Kraševce, ki bi bil predvsem rad Langobard. Iskanju izvora svojega rodu je namenil obe svoji knjigi. V knjigo *Karst* pa je vključen še dnevnik, ki ga je začel pisati 4. nov. 1939, ob 20-letnici it. zmage v prvi svet. vojni, in ga zaključil 25. sept. 1940, pred odhodom k vojakom. Dnevnik odseva dogajanje na Krasu v letih pred drugo svet. vojno, S. jih opazuje z očmi privrženca italijanstvu. Dnevnik je obenem tudi družinska kronika. Bistvena sestavina S-ovih knjig je tvegano in nekritično meditiranje o etimologiji njegovega priimka, ki mu vidi korenine v langobardskem imenu Astolfo (to ime je nosil langobardski kralj iz sredine 8. stol.). Družina Stolfi izhaja po njegovem iz rodu istr. vojvode Ivana (za nekatere neposredne prednike ugotavlja, da so v 19. stol. zapisani kot Stolfi von Foro Julio, Domini Polae et Castri Joannis). Transformacija imena Astolfus je po njegovem plod vpliva nemščine (nem. Stollf, vulgarno Stolf). S. sledi priimku Astolfus in družinam, ki so ga nosile (v različnih variantah, npr. Aistolfus, Haistolfus, de Stolphe, Hastolfus, Stollf), od 8. do 19. stol. S. je vzpodbujalo tudi arheol. bogato okolje, v katerem je živel, npr. domači Volčji Grad s prazgod. kaštelirjem in rimskimi ostalinami (ime kraja prihaja od rimskega rodbinskega imena Volcia, ki je zapisano na nagrobnem spomeniku), Vojščica s prazgod. gradiščem (S. izvaja ime iz lat. Avesica), Komen (S. izvaja ime kraja iz lat. Cominianus). Za Ivanji Grad (Castrum Johannes) pa sodi, da je v njem po 804 živel istr. vojvoda Ivan, udeleženec rižanskega placita.

Prim.: B. Marušič, PDK 9. jun. 1974; S. Crise, Picc. 15. febr. 1974; podatki žpk. ur. Komen.

Svd.

STOPAR Viktor, družbenopolitični delavec, r. 13. dec. 1913 v Trstu, živi v Lj. Oče Jakob, železničar, mati Franciška Špacapan. Osn. š. je končal v Lj. in bil 9 mesecev tapetniški vajenec. 1929 je odšel v Zgb v strok. š. drž. železnic in se izučil za strojnega ključavničarja, 1933 je opravil pomožniški izpit. Služboval je poldrugo leto v

Zgbu (1933-34). Po vojaščini se je ponovno zaposlil v Zgbu, postal tu jul. 1935 član SKOJ-a in konec istega leta član KPJ ter član tovarniškega komiteja v delavnici zgb. želez. delavnic. V začetku 1936 je bil zaprt, nato obtožen komunizma in izgnan v Lj. Tu je opravljal razna priložnostna dela, sredi maja 1938 se je zaposlil v Avtomontaži in bil tu na delu do konca poletja 1940, ko je odšel v ilegalo. Febr. 1937 ga je jsl. policija na otoku Braču aretirala skupaj s 160 sotovariši, ki so hoteli ilegalno v Španijo, da se kot prostovoljci bore na republ. strani. 1938 je bil sedemkrat zaprt. 1940 je postal član pokraj. komiteja SKOJ-a za Sjo (to je bil do jan. 1943) in kandidat za člana CK KPS. V letu 1940 je obiskoval partijsko š. v Makarski, jun. 1940 je bil izvoljen za člana CK KPS. Nato je delal v ilegali, po ustanovitvi OF pa je bil organizator oboroženega odpora. Febr. 1942 je odšel v ilegalo, dotlej je namreč delal v Lj., od koder je občasno s polit. nalogami obiskoval Dolenj., Gorenj. in Štaj. 1942 je bil nekaj mesecev pomočnik polit. komisarja glav. poveljstva slov. partiz. čet. Med veliko it. ofenzivo (1942) je vodil partiz. enote, ostale izven obroča, ki ga je stiskala na osvobojenem ozemlju it. vojska. Od nov. 1942 do jan. 1943 je vodil organizacijo NOB na Gorenj., nato od jun. 1943 na Štaj. Bil je odposlanec na kočevskem zboru (okt. 1943), član SNOS-a, od sept. 1944 do maja 1945 sekretar okrož. komiteja KPS za Slov. Gorice in Prekmurje. Po osvoboditvi je ostal na polit. delu v Mrbu, potem je prišel v Lj., kjer je delal v CK KPS. Nov. 1948 je znova postal član CK KPS in ostal do 1954. 1948 je postal dir. tovarne Saturnus v Lj., od 1949 do 1951 je bil dir. tovarne glinice in aluminija v takratnem Strnišču pri Ptuj, današnjem Kidričevem, potem je bil med 1951 in 1953 vodja direkcije za lokalno industrijo in obrt Sje. Dvanajst let je do 1965 vodil tovarno dušika v Rušah, potem pa se je upokojil. Sedem let je bil poslanec slov. skupščine (1946-53), nato deset let poslanec zvezne skupščine (1953-63). Tudi po upokojitvi je delal kot javni delavec, tako v krajevni skupnosti (Bežigrad), kot v organih bežigradske občine v Lj. V skupščini SRS je bil preds. komisije za prošnje in pritožbe, delal je v organih IS skupščine SRS. Od 1974 je član sveta republike SRS. Objavil je nekaj odlomkov spominov na svoje politično delovanje.

Prim.: SBL III, 492 in tam navedena liter.;

osebni podatki (pismo z dne 6. avg. 1987); Kajeto 2, 1001.

B. Mar.

STRANETZKY Kajetan, naravoslovec, r. 27. jun. 1879 v Idriji, u. 29. sept. 1918 na Dunaju (Steinhof). Oče Kajetan, trgovec in župan, mati Marijana More. Zgodaj osiroteli S. je obiskoval osn. š. v roj. kraju, v Lj. pa gimn. 1891-99 (matura 1899). Študiral je naravoslovje na Dunaju, 1906 nastopil službo na realki v Idriji, 1907 napravil na Dunaju usposobljenostne izpite in bil 1908 imenovan za stalnega prof. v Idriji. Čeravno edini naravoslovec v zavodu, je bil spomladi 1915 zaradi spletk mobiliziran, od strahot v Doberdobo je duševno zbolel in na posledicah umrl. - S. se je najbolj ukvarjal z mineralogijo in geologijo. Objavil je: *Kristalizacija gipsa ob mikrokemični analizi* (Izvestje c. kr. drž. viš. realke v Idriji 1909-10, 21-38 s pril.), v Carn. pa: *Krystallisation des Gypses bei mikrochemischer Analyse* (1911, 193-215 s pril.); *Einiges über krystallisierten Gyps von Idria* (ib., 310-12); *Fluorit na Kranjskem* (1912, 131-34 s pril.); *Kapniki iz vapnenčeve sige v idrijskem rudniku* (ib., 293); *Jame, brezdna in požiralniki na Vrsniku in okrog Ledin* (ib., 1913, 105-14, 7 slik, ki jih je natančneje pregledal skupaj s takratnim prof. v Idriji Julijem Nardinom). Z Nardinom je preiskal tudi jamo v Osojnici »Pod Gradom« (ib., 1916, 84-85). - V mineraloškem inštitutu na Dunaju pripravljena razprava *Ueber zwei Krystalldrusen von Hallstatt* ter poljudnoznanst. delo o dom. užitnih gobah sta se izgubili. - S. je zbiral tudi slov. ljud. izraze za naravoslovne pojme.

Prim.: Zmag. Bufon, S. K., SBL III, 497 in tam nav. liter. (članek se naslanja na Bufona); Jan. Kavčič, Prva slov. realka, Idrija 1901-1926, Idrija 1987, 140.

Svk.

STRANIC Vesna, režiser, r. 11. jun. 1910 v Pazinu, živi v Lj. Oče Josip, poslovođa iz Pazina, mati Katarina Kalokira, gospodinja iz Lovrana. Gimn. v Mrbu (1926-39), vpisala se je na Filoz. fak. lj. U, a je zaradi vojne ni dokončala. V NOB je bila od začetka do konca. Po vojni je bila od jun. 1945 v službi pri Mlad. knjigi, od jul. 1947 na RLj., sprva kot asistent režije in pomožni režiser, nato kot režiser do 30. dec. 1975, ko je stopila v pokoj. Režirala je liter. glasb. in šol. oddaje in rad. igre za otroke. Dramatizirala in režirala je pravljico *Margarete*

Sengalovič *Srebrni glas* in pravljico Ane Faber *Ribič Abdulah*. Dobila je več odlikovanj: za hrabrost, za narod idr.

Prim.: Osební podatki (19. jul. 1987); SGL III, 671-72.

Jem.

STRANJ Pavel, raziskovalec manjšinske družbene problematike, publicist in družbeni delavec, r. 4. avg. 1946 v Trstu. Oče Alojz, delavec v Tovarni strojev, iz Doline pri Trstu, mati Angela Turk, delavka in gospodinja, iz Lukovca pri Štanjelu. Osn. in sred. š. v Trstu, dve leti pa je zaradi bolezni obiskoval it. bolniške šole. Maturiral je 1966 na Znanst. liceju Fr. Prešeren. V zadnjih treh gimn. letih je o počitnicah opravil daljša potovanja po Evropi in Bližnjem vzhodu, študiral jezike in pisal pesmi in prozo za dijaške LitV (psevd. Rok). Prvi članek v PDK je objavil 1961. Od 1966-74 je bil vpisan na trž. U na kemijsko inženirstvo, a predavanja je redno obiskoval le prva leta. 1969 se je vključil v slov. mlad. levičarsko gibanje M. Gubec in po njegovem razpustu začel aktivno sodelovati v slov. mlad. organizacijah, kot član mlad. in glav. odb. SKGZ, Dij. Maticе idr. V tem času je imel prve izkušnje z mlad. izobraževalnim delom, objavljaj v reviji Dan in po letu 1972 redno v PDK. Po vojaškem roku je nastopil službo pri Slov. raziskovalnem inštitutu (SLORI - sept. 1975), opustil inženirstvo in se vpisal na zgod. na trž. Filoz. fak. ter si osnoval družino. Diplomiral je mar. 1981 s tezo *Osnovne šole s slov. učnim jezikom na Tržaškem 1945-80*. V okviru SLORI-ja je raziskoval predvsem šolsko, prostorsko in demografsko problematiko. Tajn. SLORI-ja je bil od 1975-85. Z referati je sodeloval na raznih posveth in revijah, dva sta izšla v zbornikih: *Posvet o slov. šolstvu v It.* (Trst 1975), ZTT 1976, it. izdaja pri isti zal. 1976; *Simposio sui problemi socioeconomici e ambientali degli sloveni in Italia* (Trst 1977), ZTT 1978. Nastopil je na avdiciji v evr. parlamentu v Strasbourgu maja 1984; kot publicist delegat je bil na kongresu it. časnikarjev v Bariju 1980. - S. je bil med pobudniki dvojezične revije *Ponterosso-Rusimost*, ki je izhajala v Trstu od maja 1979 do maja 1980. Od 1980-85 je objavil v PDK 150 člankov v rubriki *Žarišča napetosti*, 1988 cikel *Manjšinski mozaik* o evr. manjšinah; od 1968 sodeluje v JKol z zgod. članki, od 1979 spremlja vsako leto življenje slov. šol v razpravi *Slov.*

šolstvo v It. Za RAITrsta je pripravil cikle oddaj: *Svet za obzorjem*, *Glasovi iz preteklosti* in *Naše šolsko obzorje*; bil je tudi pri TV ciklu (RAI 3). Sodeloval je pri pripravi razstav: London 1915 - Osimo 1975 (skupaj z Dragom Pahorjem) in 60-letnica Gentilejeve reforme (skupaj s Samom in Minko Pahor). O Bližnjem vzhodu je predaval v Trstu (trikrat), Sv. Križu, Dobrodo, Gor., Vidmu, Kopru, Cilu in Lj. - V letih 1979-81 je bil preds. novo ustanovljenega Slov. zavoda za poklicno izobraževanje, 1984-85 pa načelnik odb. za šolstvo pri SKGZ; po 1981 je eden pobudnikov in organizatorjev Mlad. raziskovalnih taborov v It. Član je še: Zgod. društva Sje, Založ. sveta ZTT, Skupine 85, Sklada S. Tončič, Dij. Maticе, Društva mladih raziskovalcev, SM v Lj. - Sodeluje v zamejskih in matičnih listih, revijah in zbornikih. Za delo z mladino je prejel priznanje RK ZSMS jun. 1983 in priznanje koord. odb. Nauku Mladima Jsle jun. 1984.

Prim.: Osební podatki 11. jul. 1986; BiblJKol 48-49; BiblZTT pass.

Jem.

STRASSOLDO (STRASO, STRASHO, STRASOV, STRASSAU, STRSSOU, STRASSER, STRASOT, STRASOLT, STRASOLDO), ugledna gor. plemiška družina, med najstarejšimi, ki so se naselile na našem ozemlju. Po mnenju zgod. Palladia degli Olivi je bil njen začetnik **Bernero** (Werner iz Strassaua, sin Rambalda, poveljnika v službi rim. ces. Flavia Ezia, ki se je bojeval 451 proti Atili); ta je prišel 453 v Furl. iz Frankonije. Po zgod. trditvah so njegovi nasledniki sezidali v 6. stol. dvorec alle Due Torri, ki je pozneje dobil ime Strassoldo. Palladio dokazuje, da se je družina začela uveljavljati na našem ozemlju že v zgodnjem sred. veku: **Bonamaro** je bil zaveznik frankovskega kralja Pipina v bojih proti Obrom; **Agone (Longobardo)** je bil 811 med poslanci Karla Velikega pri bizant. cesarju Nikeforu; 962 je cesar Oton I. razglasil S. za direktno podrejene mu fevdalce; **Reclndo** se je udeležil 1189 križarske vojne, ki jo je vodil ces. Friderik I.; ces. Friderik II. pa je priznal **Henriku in Hartwigu** (ki je bil njegov guverner za Furl.) status svobodnih plemičev (freiherrn) v nasprotju z ministeriali. Vendar te trditve nimajo vedno trdne podlage in so večkrat v protislovju z zgod. dejstvi. Zgod., ki se opirajo na bolj zanesljive vire (med drugim na druž. arh.

in Codex Wangianus iz arh. tridentinskega škofa Friderika iz Wangna), menijo, da izhajajo S. iz langobardske fare, ki se je naselila v rim. pagusu Laberianus (Laberiano, Lauriano, Lavariano) v časih langobardskega prihoda v Furl. Nekateri od teh zgod. pa trdijo, da so S. prišli z bavarsko-koroškega območja v časih Otona I. in se naselili v Lavariano in v kraju, ki so ga v raznih dobah imenovali Stras(s)o, Strasouwe, Strasho (1211), Strassau, Strasov, Strasou, Strasson, Strasot, dokler ni proti koncu 13. stol. dobil ime Stras(s)olt(h) - Strassoldo (1291). Vendar oboji zgod. soglašajo, da so S. in Lavariano člani iste družine in po letu 1100 podpisujejo dokumente S. ali Lavariano glede na kraj, v katerem imajo središče svojih interesov. Prve listine, iz katerih je razvidno, da so S. in Lavariano pripadniki iste družine, segajo v leta 1211-19: 1211 so se namreč bratje **Lodovico**, **Corrado** in **Artulco** podpisali de Strasho, medtem ko so se isti 1210 podpisali de Lavariano; 1219 je pa Artulco de Strasho med desetimi fevdalci, ki so se uprli patriarhu Pertholdu iz Andechs in se povezali s plemiči iz Trevisa. V luči teh dejstev je po vsej verjetnosti začetnik rodbine **Lodovico** (Minor, sin že omenjenega Lodovica), ki se je poročil z Adeleito iz Manzana, se stalno naselil v gradu Strasho in tam ustanovil novo družino. Grad je bil gotovo zgrajen pred 1077 (ko so oglej. patriarhi utrdili svojo oblast): v 9. ali 10. stol., po vsej verjetnosti kot trdnjava v sklopu obrambne linije, ki jo je ces. Oton I. postavil proti Ogrom. Razširil se je okoli dveh stolpov in se že zgodaj razdelil v zgornji (Castello di sopra) in spodnji grad (Castello di sotto), v katerih sta bivali v 14. stol. dve veji družine (del Colonnello di Sopra e del Colonnello di Sotto); ko je spodnja veja domnevno okoli 1644 izumrla, je zgornja prevzela v last celo poslopje. V vojni med patriarhom Filipom d'Alençon in Beneško republiko je bil 1381 grad zažgan in porušen. Nato je bil obnovljen (v njem je začasno bival ces. Friderik III., ko se je 1489 mudil v naših krajih) in ponovno razrušen 1509-14 v vojni med Cambraisko zvezo in Benetkami. Današnja oblika je dobil 1749, ko so ga S. popravili in preuredili v podeželski dvorec, v katerem še danes bivajo člani veje S. Grafenberg (Graffenberg). 22. apr. 1798 se je general grof Jožef Radetzky v grajski kapeli poročil z grofico Francesco S. Graffenberg. - Rod-

bina S. je bila bogata, njeni člani so dosegli velik ugled in opravljali pomembne funkcije v javnem življenju. Odlikovali so se v vojaških, diplomatskih, kasneje tudi v cerkv. službah in v kult. življenju. Imeli so zemljišča in gradove v več kot 90 krajih na Goriškem in v Furlaniji (naj omenimo Krmin z okolico, Moraro, Medeo, Farro in Villanova pri Farri, Kojško, Šmartno, Medano v Brdih, Rosazzo, Villesse, Strassoldo, Lavariano, Codroipo, Chiamarcis, Chiasottis, Belgrado; Campeglio in Prestento v okolici Čedad; Renče v Vipavski dolini), na Koroškem (grad Aichelburg v Ziljski dolini) in na Kranjskem (gradove Mokronog, Zalog, Klevevž, Prežek, Perg, Krško). Rodbinski rodovnik obsega več kot 800 imen in se deli v 16 vej, od katerih jih je v prejšnjem stol. obstajalo še pet: 1. S. Chiasottis, ki je izumrla 1929 (1936?); 2. S. Chiamarcis, ki je izumrla 1870; 3. S. Grafenberg, ki še obstaja; 4. S. Villanova, ki se je preselila v Nem. Njeni člani Francesco, Carlo, Leopoldo Melchiorre in Luisa so še živeli v Gor. 1934; 5. S. Soffumberg (?). - Med 1260 in 1358 so jim ogl. patriarhi podelili vrsto investitur in fevdov v Fur. Po zaslugi patriarha Petra Gerre so bili sprejeti 1300 med videmske patricije in s tem pridobili pravico sedeti v tamkajšnjem parlamentu. Avstr. vojvoda je podelil i. l. **Gabrijelu** in **Bernardu** fevde v Furl. s pravico, da jih dajeta v najem, kar predstavlja prvi poseg avstr. vladarjev v tovrstne zadeve na našem ozemlju. Bili so tudi vazali gor. grofov, ki so potrdili družini stare pravice in podelili njenim članom nove fevde 1291, 1312 in 1366; grof Henrik II. je 1318 imenoval **Odorika** za svojega vikarja, grof Ivan pa je 1460 daroval družini palačo, ki stoji na trgu sv. Antona v Gor. V njej so v letih po 1836 živeli nekateri člani franc. kraljeve družine: Ludvik XIX. (ki je tam tudi u.), knežinja d'Angoulême (hči Ludvika XVI. in Marije Antoniete), knez Chambord in mala Marija Luisa (poznejša Parmška knežinja). Okoli 1770 so imeli S. v Gor. kar osem hiš, med katerimi tudi palačo na Cingrofu, ki jo je sezidal v 17. stol. grof Zengraf. Ko je njegova družina izumrla, je palača prešla v last S-ov. Ob koncu 18. stol. je ta prostor dobil ime Graffenberg in veja družine S., ki je tam bivala, ga je kasneje nosila kot predikat. 1822 je palača postala last grofov Coronini-Cronberg (PSBL I, 196-97). Med 1463 in 1513 so bili S. sprejeti med gor. patricije. Ces.

Ferdinand II. je 1622 podelil **Rihardu** (Rizzardo), **Orfeju** in **Marzlu** naziv baronov, Ferdinand III. pa jih je 1641 povzdignil skupno z bratrancem **Jurijem Karlom** v dedne grofe Sv. rimskega ces. 1664 jim je ces. Leopold I. potrdil grofovski naslov in ga razširil na člane vseh vej. Istega leta so bili S. sprejeti med štajerske patricije, loto pozneje pa med kranjske. - Med. gor. pripadnorođbine je bilo lepo število imenitnih osebnosti. **Nikolaj** je bil gor. kapetan 1463 in 1465. **Soldonero** je večkrat zastopal interese gor. grofa Leonarda pred beneškim senatom, njegov sin **Friđerik** (u. 1533) pa je bil poslanec ces. Maksimilijana I. v Turčiji, na Poljskem in v Rusiji. **Peter** je bil voj. poveljnik, 1575 komisar za ureditev gor. davčnega katastra, 1584 pa poslanec ces. Rudolfa II. pri papežu Gregoriju XIII. **Rihard** (Rizzardo, r. 1571, u. 1651) je bil voj. poveljnik in je 1615-17 uspešno branil Gradiško pred Benečani. V dolgem življenju je dosegel visok družb. položaj, pridobil važne funkcije in naslove (med drugim 1631 naslov Erbland-Jägermeister za Goriško). Tudi njegova brata **Orfej** in **Marzlo** sta bila voj. poveljnika. Njegov sin **Peter** se je 1645 poročil z Dorotejo Hayss-Khünenburg in ustanovil novo vejo v Renčah. Med njegovimi sinovi je bil **Orfej** ces. namestnik za Kranjsko, Vid pa trž. kapetan. **Leopold Adam** (1670-1735) je bil komornik treh ces., 1713 je zatrl tolminski punt, 1733 postal gor. kapetan. **Marzlo** je bil prevajalec, komediograf (njegova dela so izšla v Gor. in Trstu v 4 knjigah med 1792-96), avtor satiričnih in moralističnih pesmi. **Rajmund Anton** (1718-81) je 1757 postal nadšk. v mestu Eichstädt, pomagal lačnemu ljudstvu v stiski zavoljo slabih letin 1771-72, si prizadeval za gradnjo novih cest in olepšavo mesta. **Julij Jožef** (r. 1771 v Gor., u. 1830 v Milanu, SBL III, 497-98) je bil upravni uradnik. 1808 je bil guvernerski svetnik v Lj., nato je služboval v It. V času Ilirije je bil 1816-18 guverner za Kranjsko in Koroško. Iz Lj. je odšel za guvernerja v Milan, kjer je ostal do smrti. **Mihael** (1800-73) je bil ces. komornik in svetnik, zadnji avstr. guverner v Milanu (do 1847) in guverner v Gradcu, kjer je u. - Današnji predstavniki veje S. Grafenberg živijo v gradu S. **Marzlo** (r. 23. dec. 1939 v Gor., sin **Karla**, oficirja it. mornarice, in Marion Boltai iz Budimpešte) je redni prof. na Fak. za ekon. in bančne vede na U v Vidmu, pokraj. svetovalec v Cervignanu, preds. Konzor-

cija za ohranitev zgod. gradov v F-JK, publicist. Napisal je vrsto esejev in člankov o sociol., jeziku, in nacional. problemih, o zgod. furl. nižini, o ohranitvi kult. dobrin. Njegov brat **Raimondo** (r. 24. sept. 1942 v Rimu) je prof. ruralne sociol. na Fak. za agronomijo videmske U, obč. svetovalec v Cervignanu, publicist. Sodeluje pri revijah StudG, InizI, Quaderni. Objavil je lepo število razprav o sociol., narodosl., ekol. problemih, o ekon. razvoju naše dežele, o problemih manjšin v F-JK. 1973 je organiziral v Gor. posvet o obmejnih deželah. V zadnjih letih se ukvarja s sociolingvističnimi vprašanji furlanskega jezika in sodeluje pri revijah Ladinia in Europa Etnica. Najmlajši brat **Giorgio** se zanimala za umetn. zgod. in je aktiven član Konzorcija za ohranitev zgod. gradov v naši deželi.

Prim.: Osebni podatki; G. F. Palladio degli Olivi, *Historia della Provincia del Friuli*, Udine 1660, I, 5, 26, 104, 138, 180, 186; B. Asquini, *Cent'ottanta e più uomini illustri del Friuli, Venezia 1735*; Morelli, I-III, pass. (zlasti III, 396-405); C. e G. Alborghetti, *Documenti storici della famiglia comitale Strassoldo e Della Torre, Venezia 1863*; V. Joppi, *Alcuni documenti antichi sulla nobile famiglia di Strassoldo*, Udine 1879; Schiviz, Görz; E. d'Attems, *Cenni ed appunti sulla famiglia dei conti di Strassoldo* (s 13 genealoškimi prospekti), Udine 1909; F. Spessot, *Libri, manoscritti e pergamene degli Strassoldo di Gor.*, v StudG X (1934), 75-130; Isti, *Riccardo conte di Strassoldo, barone di Villanova (1571-1651)*, v StudG XX (1956/II), 83-105; Paschini, II-III, pass.; A. de Benvenuti, *I castelli friulani*, Udine 1950, 73-74; Isti, *Il castello e i conti di Strassoldo*, v *Sot la Nape*, apr.-jun. 1958; Bozzi, *Gorizia*, pass.; di Crollanza, *Dizionario*, II, 566-67; E. Fedri, *Strassoldo. Cenni storici*, Udine 1965, 11-19 in pass.; Czoernig, 1969, pass. (zlasti 569-74); T. Miotti, *Castelli del Friuli. Gastaldie e Giurisdizioni del Friuli Centrale*, Udine 1978, 312-19; M. Smole, *Graščine na nekdanjem Kranjskem*, Lj. 1982, pass.; M. Strassoldo, *Castello di Strassoldo, Cervignano del Friuli*, Udine 1982; Picc. 27. maja 1986; SBL III, 497-98.

Vh

STRAUS Jože, strokovnjak za intelektualno lastnino, za mednarodno patentno, avtorsko in konkurenčno pravo, r. 14. dec. 1938 v Trstu, živi v Münchnu. Oče Jože, trgovec, mati Kristina Kocijančič, gospodinja; rođbina izvira iz Brkinov in Krasa, od rojstva je ohranil it. državljanstvo. 1941 so se preselili v Mrb., od 1942-45 so živeli v Hartbergu v Avstr. Vrnili so se v Mrb. in tu je obiskoval osn. š. (1945-49) in I. drž. gimn. (1949-57), kjer je maturiral 1957. V Lj. je dovršil

z odliko Prav. fak., diploma maja 1962. Od 1962-63 je študiral na Prav. fak. Ludwig-Maximilians-Univ. v Münchnu in dobil spričevalo o poznavanju osnov. nem. civilnega in javnega prava (okt. 1963). V letih 1962-64 je imel štipendijo bavarskega drž. ministrstva za pouk in kult., od 1965-66 štipendijo Max-Planckove družbe. 1968 je doktoriral v pravu na Prav. fak. Ludwig-Maximilians-Univ. v Münchnu s tezo: *Das Wettbewerbsrecht in Jugoslawien*. Eine entwicklungsgeschichte und systematische Darstellung mit Hinweisen auf das deutsche Recht. Izšla je v zbirki Schriftenreihe zum gewerblichen Rechtsschutz, Max-Planck-Institut für ausländisches und internationales Patent-, Urheber- und Wettbewerbsrecht, zv. 19, založba Carl Heymanns, Köln/Berlin/Bonn/München 1970. Najprej je sodeloval v odvet. pisarnah Heinz Nath, München, Milton Kestenber, New York in Chaim Rozenberg, Tel-Aviv. Od nov. 1973 do avg. 1975 je bil raziskovalni štipendist v Max-Planck-Institutu (MPI) za tuje in mednarodno patentno, avtorsko in konkurenčno pravo v Münchnu, ki je najuglednejši inštitut na tem področju na svetu. Na tem inštitutu je ostal v službi od avg. 1975 kot znanstveni sodelavec, od 1977 kot znanst. referent, od mar. 1980 tudi kot znanst. vodja knjižnice MPI, od mar. 1987 je vodja oddelka MPI s pravicami in dolžnostmi izred. prof. (C 3) na nem. univ. Nov. 1986 je dosegel še habilitacijo in izvolitev za rednega prof. za intelektualno lastnino na U v Lj. - S. je na MPI razvil vse svoje izjemne sposobnosti kot znanst. delavec in se hitro tudi mednarodno uveljavil. Svetovno priznanje je dosegel s tem, da je postal vodilni ekspert OECD za pravno varstvo bioinženirina — najnovejše indust. revolucije. Svetovna organizacija za intelektualno lastnino v Ženevi pa mu je osebno zaupala nalogo, da je kot njen ekspert izdelal študijo o pravnem varstvu izumov na tem področju, ki je brez spremembe postala uradni dokument te svet. organizacije. - Njegova znanstvena bibliografija obsega samostojne knjige v nem., ang., franc., japonsčini in španšč., članke in razprave tudi v slov., srbohr., ital. in turščini, prispevke v komentarjih, ocenah in pripombe k sodnim odločbam (76 naslovov in 38 predavanj). Važnejše knjige so: *Schutz wissenschaftlicher Forschungsergebnisse*. Zugleich eine Würdigung des Genfer Vertrages über die internationale Eintragung wissenschaft-

licher Entdeckungen (skupaj s F.K. Beier), zal. Chemie, Weinheim/Deerfield Beach, Florida/Basel 1982; *Biotechnology and Patent Protection*. An International Review (skupaj s F.K. Beier in R. S. Crespi), OECD Pariz 1985; ponatisi in prevodi: Oxford & IBH Publishing Co., New Delhi 1986; franc. OECD Pariz 1985; nem. VCH Verlagsgesellschaft Weinheim/Deerfield Beach, Florida/Basel 1986, japonski Hatsumei Kyokai Tokyo 1987; *Gewerblicher Rechtsschutz für biotechnologische Erfindungen*. Analyse einiger Grundsatzfragen, zal. Carl Heymanns, Köln/Berlin/Bonn/München 1987; angl. izd. World Intellectual Property Organization Document BIG/261, Ženeva 1985; franc. izd. Ženeva 1985; špan. izd. Ginebra 1985 (1986). - Važnejše razprave: *Verträge über gewerbliche Schutzrechte als Grundlage der Zusammenarbeit mit jugoslawischen Unternehmen* (Aus Anlass der Verordnung vom 31. Januar 1973), v: *Gewerblicher Rechtsschutz, Urheberrecht, Wirtschaftsrecht, Mitarbeiterfestschrift zum 70. Geburtstag von Eugen Ulmer*, zal. Carl Heymanns, Köln/Berlin/Bonn/München 1973, 575-87; *Die Entwicklung des jugoslawischen Wettbewerbsrechts und die Neuregelung von 1974*, GRUR Int. 1976, 426-37; *Patent Documentation and Information: Its Significance and Actual Development* (skupaj z G. Kolle), 7 International Review of Industrial Property and Copyright Law (IIC), 1-26, 1976; *Značaj patentne dokumentacije i informatike za istraživačku i razvojnu delatnost* - Nekoliko predloga povodom godine inovacija i zaštite industrijske svojine, Pravni život 1976, št. 3, 3-17; *Informacijska funkcija patentnega sistema in pregled stanja patentne informacije v svetu*, Raziskovalec 7/1977, št. 9-10, 328-36; *Stand der Vereinheitlichungsbestrebungen der sozialistischen Länder auf dem Gebiet des Erfindungsschutzes*, GRUR Int. 1979, 13-20; *Grundfragen des sowjetischen Urheberrechts*, GRUR Int. 1979, 194-208; *Schranken der Verwertungsrechte im italienischen Urheberrecht*, GRUR Int. 1980, 350-57; *Information und Dokumentation im Urheberrecht der Deutschen Demokratischen Republik*, Archiv für Urheber-, Film-, Funk- und Theaterrecht (UFITA), zvezek 86/1980, 1-47; v angl. v Review of Socialist Law 1982, št. 1, 5-40; *Sulla necessità di un'armonizzazione della normativa delle invenzioni dei dipendenti nell'ambito della Comunità Economica Europea*, Diritto comunitario e degli scambi inter-

nazionali 1981, 189-206; *Vorhandene Informationsmöglichkeiten in der Patentliteratur*. Ein selektiver Überblick, GRUR Int. 1981, 217-25; v turšč. Ankara 1983; *Der Erfinderschein - Eine Würdigung aus der Sicht der Arbeitnehmererfindung*, GRUR Int. 1982, 706-13; v it. v *Rivista del diritto commerciale* 1985, 217-33; *Die Innovationsschutzkonzeption in den sozialistischen Staaten*, v. Kommission der Europäischen Gemeinschaften, izd.: Patentschutz und Innovation, Expertengespräch 3. und 4. Nov. 1982, Luxemburg 1983, 162-82; *Patentschutz für gentechnologische Pflanzenzüchtungen? - Zum Verbot des »Doppelschutzes« von Pflanzensorten*, v: Festschrift Eugen Ulmer zum 80. Geburtstag, GRUR Int. 1983, 591-97; v angl. 15 IIC, 426-42 (1984); *Das neue jugoslawische Patentrecht*, v: A. Dietz: Das Patentrecht der südosteuropäischen Länder, zal. Chemie, Weinheim/Deerfield Beach, Florida/Basel 1983, 59-70; *Die international-privatrechtliche Beurteilung von Arbeitnehmererfindungen im europäischen Patentrecht*, GRUR Int. 1984, 1-7; to je bil referat na simpoziju Alexander von Humboldt ustanove od 26. do 30. sept. 1983 v Ludwigsburgu; izšel tudi v knjigi referatov pri Carl Heymanns, Köln/Berlin/Bonn/München 1985; v it. *Rivista di diritto industriale* 1985, 47-62; *Rimska konvencija o zaščiti pravic reproduktivnih umetnikov in izvajalcev (1961) in stanje te zaščite v Evropi 20 let pozneje*, Pravniki 1984, 476-92; v srbohrv. v rev. *Medjunarodno pravo*, Zgb 1984, 103-23; v nem. GRUR Int. 1985, 19-29; *O vlogi in problemih prenosa znanja in tehnologije iz raziskovalnih laboratorijev v industrijsko prakso*, Raziskovalec 15/1985, št. 10, 417-22; *Der Schutz der Ausstattung im jugoslawischen Recht*, v: G. Schrickler/D. Stauder, Handbuch des Ausstattungsrechts, Festgabe für Friedrich-Karl Beier zum 60. Geburtstag, VCH Verlagsgesellschaft, Weinheim 1986, 535-70; *Gentechnologie und gewerblicher Rechtsschutz* (skupaj s F. K. Beier), v: Festschrift 25 Jahre Bundespatentgericht, zal. Carl Heymanns, Köln/Berlin/Bonn/München 1986, 133-58; ponat. istega leta v nem. (München), angl. in franc.; *Rechtsfragen der Anerkennung der Hinterlegung von Mikroorganismen nach dem Budapester Vertrag*, GRUR Int. 1986, 601-10; *Plant Biotechnology, Industrial Property, and Plant Genetic Resources*. Some thoughts with regard to India and Southeast Asia, predavanje na seminarju v New Delhiju 2. mar. 1987 (razmnoženo na 17 str.); *Das Ver-*

hältnis von Sortenschutz und Patentschutz für biotechnologische Erfindungen in internationaler Sicht, GRUR Int. 1987, 333-39, ponat. istega leta v angl.; *The Principle of »Dependence« Under Patents and Plant Breeder's Rights*, Industrial Property 1987, 433-43, v franc. *Propriété Industrielle* 1987, 473-84; *The Significance of the Novelty Grace Period for Non-Industrial Research in the Countries of the European Community*, EUR, zvezek št. 11271, Komisija EGS, Luksemburg 1987. - V krajših esejih je pisal še o vlogi patentne dokumentacije in informacije, o izumiteljski zaščiti v socialist. državah, o zaščiti biotehnoških odkritij in avtorskih pravicah idr. V Beier/Haertel/Schricker, *Europäisches Patentübereinkommen*, Münchner Gemeinschaftskommentar, zal. Carl Heymanns, Köln/Berlin/Bonn/München, je od 1982-86 komentiral tri člene patentne konvencije (čl. 85, 92, 93) in priobčil dve bibliografiji o evrop. patentnem pravu (do 1984). - Bil je glavni ured. za Fried. Karl Beier, *Markenrechtliche Abhandlungen*, zal. Carl Heymanns, Köln/Berlin/Bonn/München 1986. Predaval je na svetovnih simpozijih in zasebno v Münchnu (pogosto) in v večjih nem. mestih, dalje v New Yorku, Lj. (ponovno), Trstu, Londonu, Krakovu, Moskvi, Luksemburgu, Zgbu, Rio de Janeiru, Mrbu, Mehiki, Jeruzalemu, New Delhiju, Washingtonu, Zürichu, Bruslju, Portorožu, Helsinkih. - S. je član znanst. in strok. združenj: Mednar. združenje za pospeševanje izobraževanja in raziskovanja na področju intelektualne lastnine (ATRIP), član izvršnega odb. in blagajnik (tesoriere). Združenje za primerjalno pravo. Nem. združenje za zaščito industr. lastnine in avtorskega prava. Član komiteja za zaščito rastlinskih vrst. Mednar. združenje za zaščito industr. lastnine (AIPPI). Član Izvršnega odb. in Sopreds. komisije »Verhältnis zwischen Patentschutz und Sortenschutz«. Mednar. združenje za dokumentacijo (FID). Član odb. za patentno dokumentacijo — dolgoletni preds. pododb. za načrtovanje. - Kot svetovalec je bil in je S. član skupine izvedencev Biotehnologija in patentna zaščita pri OECD, Pariz (1982-85); svetovalec Svet. organ. za intelektualno lastnino (WIPO), Ženeva, za vprašanja industr. lastnine biotehnol. izumov (1985, 1986); svetovalec komisije Evrop. gospod. skupnosti, Bruselj, za vprašanja industr. lastnine biotehnol. izumov (od 1987); svetovalec Konference za trgovino in razvoj Združenih narodov

(UNCTAD), Ženeva, za vprašanja industr. lastnine; član razširjene komisije za vprašanja varnosti pri genetskem inženiringu pri Deutsche Forschungsgemeinschaft (DFG), Bonn (od 1987). Poleg tega je še član številnih priložnostnih svetovnih odborov pri nem. ministrstvih za pravosodje in za raziskave in tehnologijo. - Pedagoško je redni prof. za intelektualno lastnino na Prav. fak. v Lj.; občasno predava na Prav. fak. v Münchnu; docent poletne akademije nem. Studienstiftung des deutschen Volkes; sodirektor Kursa »On intellectual property rights«, Inter-university Centre of postgraduate studies v Dubrovniku. - S. je poročen s Hildegard Ott, otroka Alexander in Isabella.

Prim.: Osební podatki (7. jul. 1987) s celotno bibliografijo in seznamom časopisnih poročil (arh. PSBL); dr. Stojan Pretnar, pismo 30. maja 1987; številni nem. časopisi in revije, npr. MPG Spiegel, München 1980, št. 5 s sl.; Delo 1. okt. 1985; mishkenot sha'ananim newsletter, Jeruzalem, mar. 1987, št. 8 s sl.

Jem.

STRČIČ Petar, zgodovinar, r. 24. avg. 1936 v Krasu (Dobrinjščina) na otoku Krku, živi v Zgbu in na Reki. Oče Anton, delavec, mati Marija Gržetič, gospodinja. Osn. š. v Krasu in na Reki, Glasb. š. in gimn. na Reki. 1961 je diplomiral iz zgod. na zgb. U, kasneje je študiral v Zgbu na Pravni fak. Najprej je bil učitelj na osn. š. v Vrbniku in v Čavlih, od 1961 do 1978 asistent v severnojadranskem inštitutu JAZU na Reki, nato strokovni svetnik v centru za zgod. delavskega gibanja in NOB za Istro, Hrv. Prim. in Gorski Kotar na Reki (1978-80). Leta 1980 je postal ravn. Arhiva Hrvatske, kar je še sedaj. Med službovanjem na Reki je vrsto let predaval zgod. na tamkajšnji PA, vodil je tudi knjižnico »Vitezič« v Vrbniku (1959-60). - Svoje znanstveno raziskovalno delo je S. začel pod vplivom prof. J. Sidaka, ko je 1959 začel pregledovati arhiv D. Viteziča, istrskega narodnega buditelja. Tako je začel obdelovati polit. zgod. istrskih Hrvatov (in Slovencev) v drugi pol. 19. stol., kasneje pa je prešel na področje zgod. 20. stol. Njegova bibliografija je obsežna in zajema poleg knjižnih objav še razprave, ocene in poročila ter članke poljudnejše vsebine (vsega preko tisoč objav). V dveh knjigah je objavil gradivo o it. okupaciji otoka Krka: *Otok Krk 1918* (Rijeka 1968) in *Grada o talijanskoj okupaciji o. Krka* (Rijeka 1970); samostojno je še izdal *Prvi tabor Hrvata, Istre*

i Kvarnerskih otoka (Rijeka 1971); *Zapisnici sjednica i skupština »Hrvatske čitaonice« u Vrbniku 1871-1929* (Krk 1971); skupaj z A. Gironom šolsko zgod. čitanko za reško področje (Zgb 1975); 1975 so izšli *Zapisnici sjednica okružnog narodno-osvobodilačkog odbora za Hrvatsko Primorje 1943-1945. godine*; nato *Otok Krk - njegova prošlost, njegovo danas* (Zgb 1978); *Vanjskopolitička borba Josipa Broza-Tita za Istru od 1941. do 1945. godine* (Rijeka 1978; tudi v it.); monografija o Pazinu (1982), o reški rafineriji nafte (1982) in o Krku (1987). Vseh samostojnih publikacij je 16 (v 20 izdajah). Poleg tega je S. uredil več zbornikov in knjig, sodeloval je pri nastanku cele vrste revij, krajevnih publikacij in zbornikov. Deloval je kot organizator znanstvenih sestankov ter v organizacijah zgodovinarjev in arhivarjev. Od 1970 je preds. Pazinskega memorijala, v okviru katerega je tudi pripravil znanstveno srečanje, posvečeno škofu J. Dobrili (1982). S svojimi razpravami je posegel tudi v slov. zgod. Sodeloval je v slov. publikacijah (PDK, GorLtk, PZDG itd.) in se udeležil zborovanj slov. zgodovinarjev v Trstu, Kopru in Novi Gor. S. je tudi sodelavec PSBL. Za svoje delo je S. prejel nekaj nagrad in priznanj, prejel je tudi državna odlikovanja.

Prim.: Osební podatki; A. Giron, Bibliografija Petra Strčića, v: Pazinski memorijal 10/1980, 107-53; Historijski zbornik (Zgb) 25-26/1972-1973; Glas Istre 26-27. jul. 1972; Start (Zgb) 19. nov. 1983, 10-14; Borba (Zgb) 24-25. dec. 1983, št. 355-56; PrimSreč 1985, 57-58, 402-05; Polet (Zgb) 19. jul. 1985, št. 322-323; Danas (Zgb) 26. nov. 1985, 24-26.

B. Mar.

STRENAR Maks, arhitekt, r. 10. jan. 1901 v Trstu, u. 30. okt. 1968 v Kranju. Oče Dragotin, tajn. pri avstr. drž. namestništvu v Trstu, mati Helena Sitar. Osn. š. in 1. razr. gimn. v Trstu (1907-12), niž. gimn. v Strassu (1912-16), višja vojna realka v Mrbu (1916-18), 6. razr. realke v Trstu (1918-19), 7. razr. realke z maturo v Mrbu (1919-20). Od 1920 je študiral arhit. na U v Lj. pri prof. Plečniku, od 1923-25 je delal v Vidmu v banki, nato pri arhit. Etoru Gilbertiju, potem je nadaljeval študij v Lj. in diplomiral 1928, izpit za pooblaščenega inž. arhit. je opravil 1933 v Bgdu. Po eno leto je praktičiral pri arhit. Costaperariu in v biroju Tehna, nato je bil samostojen, od 1939-42 v družbi z arhit. Costaperariem, potem do konca vojne večinoma v Radovljici. Od 1945 je bil gradb. referent za po-

rušena naselja v coni B STO-ja, od 1946-53 samostojen, od 1953-55 delal v Kranju v Projektivnem biroju, od 1955 do upok. 1963 na Zavodu za stanovanj. in komunalno gradnjo v Lj. 1947 je bil pol leta tehn. šef v Lj. O in vodil pogajanja za gostovanja v Trstu. - S. je napravil vrsto osnutkov za zasebne hiše v Lj., Postojni in na Bledu. Še več pa je izdelal načrtov za javne stavbe. V Lj. veldrogerija Salus; trg. hiši v Ajdovščini in Sežani; šoli v Preski in Topolščici; Dom kulture v Kropi in Lescah; uprava JA in skladišče Omnia v Kopru; skladišče Nanos v Postojni; dijaški dom v Trstu; Tiskanine, nova klavnica in centralna pekarna v Kranju; trinadstr. hiša z mesnico in lokali ter velika pekarna v Idriji; idr. Veliko stavb je adaptiral: Pražarna Žika v Lj.; cerkev v Hrenovica pod Nanosom; osn. šola in druge bombardirane zgradbe, Dom kulture v Postojni; stara klavnica, dograditev hladilnice in predelovalnice, pokrita in odprta fržnica, sejna dvorana OLO in vrstne hiše v Kranju; grad Podvin; cerkev v Šembijah pri Knežaku; idr. Izdelal je več nagrobnikov in spomenikov NOB, med drugimi v Prvačini na Prim. Za cono B je narisal znamke: gosp. razstava v Kopru 1948, prvomajske 1949, 100-lirska letalska in 8 znamk serije Živalce. - Med 1928-38 je S. načrtoval umet. izdelke: tolčen baker, kovno železo in čipke. V Lj. je pripravil 1934 I. mednarodno fotorazstavo in 1935 I. razst. mlade arhitekture. Ukvarjal se je še z vrtnarstvom (skalnjaki) in z gledališko problematiko, zlasti z akustiko. V Radovljici je uredil naravni amfiteater za Prodano nevesto, tu je do 1952 izdelal lutkovni oder z lutkami vred. V Lj. je pripravil načrte za novo Opero, a so na izbranem prostoru postavili sindik. dom (1959-60). Priobčil je tudi nekaj člankov v J in drugod.

Prim.: Mar. Mušič, SBL III. 506 in tam nav. liter.; Šijanec, 450; S. Bernik, Slov. arhit., urbanizem, oblikovanje in fotografija, 1945-1978, Lj. 1979, 214.

Ur.

STRES Anton, planinski pisatelj, učitelj, r. 30. jul. 1871 v Bovcu, u. 10. avg. 1912 v Lj. Oče Anton, učitelj, mati Amalija Šlegel, gospodinja. 1890 je končal učiteljske v Kopru in nato služboval kot učitelj na Tolminskem (Kobarid, Sedlo) in nazadnje kot nadučitelj v Cerknem. Povsod se je vključil v narodnoprosv. delo. Postal je tudi navdušen planinec ter spoznal naše gore, pa tudi tirolske, švicarske. Svoje podvige je opisoval v zanimivih potopisnih delih, ki jih je večinoma

objavljal v PV, kjer je med drugim izšlo: V *Rezijo* (1897, 25), *Na Krn* (1897, 169), *Goriški Stol* (1899, 60), *Iz Baumbachove kože na Triglav* (1901, 1).

Prim.: SBL III, 507; Gabršček II, 391; Dan 1912, št. 226; PV 1912, 183; SN 1912, št. 183; Soča 1912, št. 183; UT 1912, št. 33.

Jan

STRES Fran, fotograf primorskih krajev, r. 8. sept. 1884 v Kobaridu, u. tam 15. jan. 1955. Oče Ferdinand, železničarski predelavec, mati Marija Uršič (iz Mlinskega), gospodinja. Osn. š. je obiskoval v Kobaridu, nato dve leti kmetijsko, v Beljaku 1903 pa trg. š. Hkrati se je preživljal kot čevljarški pomočnik. Zaposlil se je v Trstu v trgovini s čevlji Hvastja, tu nadaljeval šolanje, se včlanil v soc. dem. stranko, potoval na Dunaj in v Berlin, v Zürichu se je naučil fotografiranja. 1906 je bil na veleseljstvu v Milanu, od tod je šel v Pariz. 1908 se je vrnil v Kobarid, odprl trgovino z mešanim blagom in čevljarstvo delavnico. Začel se je ukvarjati s fotografijo posoškega, cerkljanskega in idrijskega pejzaža, umetnostnih spomenikov in dogodkov. Tiskal je razglednice, tudi barvne (krožile po vsej Italiji. Prim.), pa tudi podobe krajev na kozarce in vaze do 1914 v Münchnu, po 1918 pri Fotogra-vure Cesare Capello v Milanu (tudi v formatu, uporabnem kot slika); zalagal jih je sam ali v sodelovanju z domačim lastnikom motiva (F. Rojc, trgovec v Cerknem) ali tujim (Vittorio Stein, Venezia; L. Mantelli, Udine); izdal je mapo *Ricordo dell'Alto Isonzo* (12 vedut, leporello). Spočetka je pisal na razgl. samo slov., pozneje dvojezično, končno ital. Motivi, razen pokrajin in vasi so še: it. voj. pokopališča, obeležja, spomeniki, voj. osebnosti. S. je s svojim fotografskim delom pripomogel, da je bila vrsta prim. vasi upodobljena in da so postale v svetu znane. Pisal je lokalna poročila v E, v rkp. so ostale komedije, mdr. *Afzenponari* (igrana v Kobaridu), v tržaški dobi bil igralec in režiser, član pev. zbora; v Kobaridu član tamburaškega zbora, prvi starešina lovske družine, deloval v društvu Sokol, v letih 1943-45 župan, ščitil domačine pred okupatorjem, pomagal part. Po 1945 je zbiral gradivo za Slov. etnografski muzej.

Prim.: Povzeto po SBL III, 507, avtor Brj.

Ured.

STRES Ivan Nep., duhovnik in publicist, r. 4. maja 1847 na Idrijskem pri Kobaridu, u. 23. jul. 1876 zaradi pljučnice v Podsabotinu. Oče Andrej,

posestnik, mati Marija Sovdat. Bil je prvi bratranec Katarine Stres iz Sužida, matere Srečka Kosovela, prijatelj in pobratim S. Gregorčiča. V letih 1858-66 se je kot odličen dijak šolal na gor. gimn. in 1866-70 v bogoslovju. Novo mašo je imel 2. okt. 1870 v Kobaridu. Ustanovil je slov. čitalnico v gor. bogoslovju. Poleg verske so gojili tudi slovensko-slovansko zavest. Kritiziral je Hrvate, ker se čitalnici niso hoteli pridružiti in pokazati slovanske sloge. Navduševal se je nad starocerkveno slovanščino, ki jo je poučeval prof. Kociančič, in jo primerjal s slov. narečji. Bil je bolehen in opravljal lažje kaplanske službe v Mirnu pri Gor., Kanalu in kot vikar in pomožni učitelj v Podsabotinu (1875-76). V Slovenskem šolskem prijatelju 1870 je objavil priložnostno pridigo, napisal je več polit. člankov v Soči, SN in Vaterlandu. Popravlil je pesem *Sloves*, ki jo je napisala učit. Dragojila Milekova. Sodeloval je na občnih zborih polit. društva Soča in sept. 1871 predlagal, naj predelajo društvena pravila. Predelali so jih 30. nov. 1871 in dodali spremembo, da sme društvo sklicovati zbere tudi izven Gor. in gor. dežele. Niso pa sprejeli prvega predloga: »Naj se sprejme v pravila opazka, da sloni društvo na katoliških ali kristjanskih ali vsaj verskih tleh.« S tem se je začelo ločevanje liber. in katol. usmeritve na Goriškem. 25. mar. 1872 so duhovniki zaradi liberalnega vpliva izstopili iz gor. čitalnice. S. je bil v odboru petih duhovnikov, ki je 15. apr. 1872 izdal skrit poziv za ustanovitev novega polit. društva in časopisa na Goriškem. Vsak duhovnik, ki je pristopil, je daroval vsaj pet gold. za ustanovitev novega lista. S. se je zavzemal, da bo novi list neodvisen od škof. kurije in Novice so ga imenovala »steber novega društva«. V začetku maja 1872 je v Soči nastopil proti poslancu Černetu, ki so mu kraški volilci izrekli nezaupnico, podprli pa so ga Tolminci. Čeprav je bil imenovan za ured. *Glasa*, je še naprej sodeloval in objavljval v Soči. Duhovnik Mašera je objavil v Vaterlandu dopis, v katerem je kritiziral Sočo in zagovarjal škofijo, ki ni uradovala v slov. Zaradi tega se je v nastajajočem katol. taboru razvila ostra razprava, v kateri je S. zagovarjal sodelovanje obeh polit. smeri v borbi za narod. pravice Slov. na Goriškem. Prevladala je tendenca enostavnega antagonizma Soči in S. se je odpovedal ured. *Glasa*. Že prej je sodeloval pri oblikovanju pra-

vil novega društva in v glavnem uredil prvo št. časopisa. Njegovo mesto je prevzel dr. J. Gabrijelčič. Gor. dijaki so demonstrativno sežigali prvo št. *Glasa*, ki je izšel 18. jun. 1872. V Sočo je poslal S. dopis, v katerem je izjavil, da se je 13. jun. 1872 odpovedal ured. in sodelovanju v *Glasu*, in sporočilo zaključil: »Vsakemu svoje!« Slovenski narod ga je pozival, naj objavi vse okoliščine, vendar je ostal neuvršččen. Po vsej verjetnosti je S. v SN (12. apr. 1871) poročal o ustanovitvi čitalnice v Kobaridu in o njeni prvi prireditvi (10. apr. 1871). Na občnem zboru Soče 30. dec. 1872 je kandidiral za novega odbornika. Društvo ga je bilo pripravljeno voliti, zapletlo pa se je pri kandidaturi preds. Kaplan Marko Vales je predlagal dr. Josipa Tonklija, večina članov pa je bila za dr. Karla Lavriča. S. je bil zaradi slabega zdravja dve leti (1873-74) začasno upokojen v Kobaridu in se je umaknil iz javnega delovanja. Tri dni po njegovi smrti v Podsabotinu je Soča objavila dopis o S-ovi smrti izpod Sabotina. Gregorčič mu je ob prezgodnji smrti napisal toplo elegijo *Grobni spomenik prijatelju* (Ivanu N. Stresu) (izšla kot *Nepozabnemu prijatelju I. N. Stresu v spomin*, Z 1880; sedanji naslov ji je dal v *Poezijah I*, 1882). O pesmi je pisal Gruntarju: »Želel sem srčno ubrati par lepih verzov predragemu Ivanu, vreden jih je...« (ZbD I, 404). S. se je zavzemal za povezavo verskega in narod. načela, da bi ne prišlo do oslabitve nacionalnih pozicij Slov. na Goriškem. Prijatelj S. Gregorčič je imel enake polit. poglede in je tudi pozneje vztrajal pri tej opredelitvi. - S. je tudi liter. ustvarjal, vendar se delo ni ohranilo.

Prim.: JAlm 1923, 168; žup. arh. v Kobaridu; Soča 27. sept., 13. in 28. dec. 1871; 4. in 23. maja in 27. jun. 1872 (enak dopis tudi v SN); 1873, št. 1-4; 28. jul. in 4. avg. 1876 (verjetno Gregorčičev dopis iz Podsabotina z dne 26. jul. 1876); SN 23. maja, 13., 22. in 27. jun. 1872; Gabršček II, 226; Fr. Oblak, Dr. Karol Lavrič in njegova doba, Gor. 1906, 38, 39, 46; Fr. Šuklje, Iz mojih spominov, 186; Fr. Koblar, Gregorčičevo ZbD I, 78-79, 404; II, 381; III, 305, 455; Isti, Simon Gregorčič, Lj. 1962, 66, 79, 429; Isti, SBL III, 507; S. Rutar, Dnevnik, N. Gor. 1972, 51, 99; R. Klinec, podatki v arh. PSBL.

Stres

STRES Peter, zgodovinar, r. 14. jun. 1952 na Idriškem pri Kobaridu, živi na Zalem Bregu v Gor. Brdih. Oče Jožef, kmet, mati Marija Miklavič. Osn. š. v Kobaridu, gimn. pedagog. smeri

v Tolminu, kjer je maturiral 1972. Na tej š. je ur. glasilo *Koraki*. Na Filoz. fak. v Lj. je od 1972-76 študiral zgod. in sociologijo (dipl. 1977); 1976 se je zaposlil kot kustos v Pomorskem muzeju S. Mašera v Piranu, 1978 pa kot učitelj zgod. in družbenomoralne vzgoje na osn. š. Dobrovo. Poleg poučevanja se S. redno ukvarja z raziskovalno in publicistično dejavnostjo in je javno prisoten na več področjih. V zgodovinsko-pisnih raziskavah se osredotoča na polpreteklo dobo na Prim.; to usmeritev je dokazal že z objavo razprave *Ricmanjska afera (1899-1910)* v zborniku *Slovensko morje in zaledje* (Koper 1977, št. 1, 113-33). Reden sodelavec je GorLtk, kjer je prispeval naslednje važnejše članke: *Tolminci v pomorskih poklicih* (1977-78, št. 4-5, 19-34); *Publicist Ivan Kuk (1823-1864)* (1982, št. 9, 53-58); *Oris kolonata v slov. delu dežele Goriško-Gradišanske do konca prve svetovne vojne* (1985-87, št. 12-14, 175-203). V tej reviji sodeluje tudi z ocenami, zanj je pripravil še nadaljevanje čl. o kolonatu, ki obravnava obdobje do 1947. V reviji 2000 (1988, št. 40-41, 56-63) je objavil razpravo *Janez Evangelist Krek in Goriška*, v zborniku *Pokrajina in ljudje na Bovškem* (Lj. 1988, 9-19) čl. *Prebivalci Bovškega v času soške fronte*. Pripravil je brošuro *Oris delovanja Enotnih sindikatov na Primorskem (1945-1947)* (Nova Gor. 1988), dognanja ob tej raziskavi pa je že prej na kratko strnil v dveh čl. v DEN. Član je ured. Kronike, sodeluje pri PSBL, SSKJ in Encikl. Slovenije. Posamezne čl. je objavil tudi v PV, Delu, PrimN, TV-15, Domu, Glasniku za varstvo okolja Lj. Poleg zgodovinsko-pisnih tem je kritično obravnaval način popotresne gradnje na Tolminskem, se zavzemal za demokratične volitve, nastopal proti polit. zapostavljanju A. Gradnika, opozarjal na vprašanje briške pitne vode. Na OŠ Dobrovo vodi zgod. krožek, sodeloval je pri ustanavljanju planinske skupine Brda.

Prim.: Osebn. podatki; KatG 28. jan. in 11. febr. 1988; NL 4. in 11. febr. 1988; DEN 26. febr. in 4. mar. 1988; PrimN 11. mar. 1988; NL 12. maja 1988.

M. V.

STRITAR Bogdana, operna pevka, r. 1. sept. 1911 v Solkanu. Oče Albin, glasbenik, mati Alojzija Čubej. Osn. in mešč. š. v Ptuj, učit. v Lj. (matura 1932). Solopetje je študirala na lj. konservatoriju in pozneje na Sred. glasb. š., izpopolnjevala se je pri znanih glasbenikih (npr. J. Betetto in B. Leskovic). Od 1933 do 1940 je oprav-

ljala učiteljski poklic v okolici Ljutomera in Polhovega Gradca ter pela kot solistka v učit. zboru E. Adamič. 1941 je postala članica lj. Ope-re. Od 1943 do 1945 je delovala v OF. V tem času je vodila igralsko skupino IX. korpusa in tudi sama nastopala v dramskih vlogah, na koncertih in na Radiu osvobojenega ozemlja. Po vojni je bila spet članica lj. Ope-re do upokojitve 1964. Tudi pozneje je še vedno nastopala v najrazličnejših vlogah in koncertirala. - S-jeva je kot mezzosopranistka z obsežnim glasovnim razponom in temperamentnostjo ustvarila vrsto opernih likov. Med njimi so vloge iz Figarove svatbe (Mozart), Aide (Verdi), Borisa Godunova in Hovanščine (Musorgskega), Rusalka (Dvořák), Pikove dame (Čajkovski), Veronike Deseniške (Švara) in Ekvinokcija (Kozina). Gostovala je v raznih mestih Jsle in v drugih evr. državah. Na koncertnih nastopih je pela sama, pa tudi v tercetu, pozneje kvartetu sester Stritar. Z ansamblom lj. Ope-re je za posnetek na ploščah pela v treh operah (Zaljubljen v tri oranže S. Prokofjeva, Soročinski sejem M. Musorgskega in Prodana nevesta B. Smetane). S sestro, sopranistko Nado Stritar Vidmar, je posnela ploščo *Partizanska umetna pesem*. Od 1927 je pela na lj. radiu; po vojni je sodelovala pri govorno glasbenih oddajah, med katerimi je bila *Veseli veter na Primorskem* (1961). Za svoje dolgoletno in uspešno delovanje na kult. umet. področju je prejela več priznanj in nagrad.

Prim.: SBL III, 513; SGL III, 672; Leksikon Jugoslavenske Muzike II, Zgb 1984, 383.

Gorjan

STRMECKI (STERMECKI) Maks, polit. delavec, r. 30. maja 1909 v kraju Jenkovo (Vencò) pri Krminu, u. 26. febr. 1943 v Vavti vasi pri Novem mestu. Oče Maks, finančni preglednik, mati Evgenija Venica. Osn. š. je obiskoval v Krškem, gimn. v Lj. (matura 1927), vpisal se je na Medicinsko fak. U v Lj.; študija ni dokončal. Polit. je začel delovati še kot srednješolec (SKOJ), 1928 je postal član KPJ. 1929 je sodeloval pri ustanavljanju Kluba neodvisnih akademikov, ki pa ga je oblast prepovedala. Skrbel je za partijski tisk, poleti 1929 je postal sekretar pokraj. sekretariata SKOJ za Sjo in član Pokraj. komiteja KPJ za Sjo. 1929 je bil prvič za krajši čas zaprt, ponovno je bil aretiran v začetku 1930, mar. 1931 pa je bil obsojen na sedem let zapora, ki ga je prestajal v Sremski Mitrovici. Ko je od

1937 živel v Lj., se je ves predal polit. dejavnosti in deloval v ljudskofrontovski Zvezi delovnega ljudstva. Takrat je bil član kmečke komisije CK KPS in dopisoval v levičarsko usmerjeni tisk. 1938 je bil ponovno zaprt, po vrnitvi na svobodo je živel v Krškem, kjer je stažiral v bolnišnici, obenem pa je bil tu okrož. sekretar KPS za Posavje. 1941 je bil znova v Lj. (marca je bil za krajši čas zaprt), po okupaciji Lj. in po ustanovitvi OF se je posvetil narodno-osvob. gibanju. Apr. 1942 je odšel v partizane in polit. deloval na Notranjskem, v novomeškem okrožju ter v Cankarjevi brigadi. Pisal je tudi v glasilo CK KPS Delo. Pri Vavti vasi na Dolenjskem so ga It. ujeli, bil je ranjen, po hudem mučenju in zaslíševanju so ga ustrelili.

Prim.: SBL III, 520 z liter.; Poslanstvo slov. zdravnika, Lj. 1965, 606; S. Kremenšek, Slov. študentsko gibanje 1919-1941, Lj. 1972, 124-25; TV-15 11. jan. 1975.

B. Mar.

STRMECKI (STERMECKI) Viljem, arhitekt, urbanist, r. 27. avg. 1914 v Tržiču (Monfalcone), živi v Lj. Oče Maks, uradnik, mati Evgenija Venica; brat Maks (gl. čl.). V Lj. gimn. (1924-32) in arhit. na lj. U pri prof. Ivanu Vurniku. Diplomiral 1939. Učiteljevo zavzemanje za sodobni način urbanističnega načrtovanja je imelo nanj odločilen vpliv, tako da se je v letih povojne obnove Sje in obsežnejših pozidav lotil prav urbanističnega načrtovanja. V prvih povojnih letih je izdeloval urbanistične načrte za Idrijo, Tolmin, skupaj z Ivom Šorlijem sta izdelala zasnitek generalnega načrta za Brežice ter za Celje. Od 1953 je zaposlen v Projektivnem ateljeju v Lj. Pri svojem urbanističnem snovanju izhaja iz funkcionalističnih izhodišč, pri katerih imajo pomembno, če ne kar prevladujočo vlogo, vprašanja prometnega omrežja. V prometno mrežo potem polaga prosto stoječe bloke hiš. V tem pogledu je tipičen (četudi pozneje precej kritiziran) njegov generalni urbanistični načrt za Novo Gor. (1956-67). Od urbanizma je segel še po širšem območju načrtovanja. Njegov regionalni načrt za Šaleško dolino (1952-55) sodi med zgodnejše primere regionalnega načrtovanja pri nas. Ukvarjal se je tudi s slov. obalo ter prispeval skico ureditve Ankaranske obale (1961).

Prim.: Šijanec, 472; S. Bernik, Slov. arhitektura, urbanizem, oblikovanje in fotografija 1945-1978, Lj. 1979, 214; SBL III, 521.

Kžč

STRNAD Ivan (p. d. Janko), slikar samouk, r. 22. jun. 1876 v Komnu, u. 28. jun. 1919 v Sežani. Oče Jakob, mizar, mati Marijana Uršič. S. se je preživljal z dekoriranjem cerkvá po Krasu in Istri. 1897 je naredil oltarno sliko (Marija z Janezom Krstnikom in Janezom Evangelistom) za p. c. v Sušaku pri Ilir. Bistrici, 1900 pa Zadnjo večerjo na slavaločni steni Marijine cerkve v Obršljanu blizu rodnega Komna. 1902 so ga zaposlili z dekoracijo cerkvá v povirski župniji; tam je najprej popleskal podružnično c. sv. Andreja v Merčah in s stenskiimi slikarjimi okrasil cerkev na Gori (Oznanjenje Mariji, Kristusovo rojstvo), nato pa je 1903 freskiral strop ladje v župn. c. (Predaja ključev, evangelisti s simboli, sv. Ciril in sv. Metod, sv. Mohor in sv. Fortunat) ter preslikal Božji grob. Gor. slikarju Del Nerijsu je menda pomagal pri poslikavi žup. c. v Komnu. Izredno preprost likovni izraz naštetih del nam v S. odkriva slikarja samouka, kakršni med podobarji tistega časa niso nobena redkost. Njegova dela utegnemo najti še kje, saj se je tudi po poroki (1906) večkrat za dlje časa odpravil v Istro in se tam preživljal s podobarstvom. V času prve svet. vojne so ga vpoklicali v vojsko, kjer je zbolel, se obnemogel vrnil v Sežano in umrl.

Prim.: NadškAgor. (prepisi matic iz Komna); ž. arh. Sežana (LibDef IV, 61; LibCop I, 68); Župnijska kronika v Povirju; podatki Lojzke Stepan (Sežana) in Adalberta Strnada (Komen).

B. Ur.

STRNAD Leopold, slikar, r. 7. sept. 1939 v Celju, živi v Sežani. Oče Anton, mati Marija Balant. Osn. š. je obiskoval v Limbušu in Studencih pri Mrbu, od 1954-57 se je v Mrbu učil za črkoslik. Na obrtni š. je bil njegov prof. risanja Rajko Šubic, postal je član likovne sekcije KUD Jože Hermanko v Mrbu in obiskoval njene slik. tečaje, ki sta jih vodila Ante Trstenjak in Oton Polak. Zaposlil se je pri zasebniku Kauklerju, nato pri Reklami Tabor v Mrbu; vojaški rok je služil v Derventi, po vrnitvi od vojakov je 1961 dobil delo pri Exportprojektu v Lj. kot uporabni grafik. 1968 se je preselil v Postojno, postal je član in nato vodil likovni klub Anton Ažbe, tu je tudi prevzel vodstvo reklamne delavnice pri podjetju Nanos. 1972 se je zaposlil kot aranžer pri podjetju Kras v Sežani, 1974 je v tem kraju ustanovil likovni klub, organiziral vsakoletno slik. kolonijo, pripravljaj občasne razst. in si

prizadeval za ustanovitev Male gal. Vmes je bil krajši čas zaposlen pri ustanovi Primorska razstavlja v Kopru, od 1978 pa spet v Sežani, najprej pri ZKO, od 1980 dalje v tovarni Krasmetal. 1984 je dobil status samostojnega kult. delavca in je član DSLU ter Zveze likovnih umetnikov Jsle. - S. upodablja krajino iz Prekmurja, Bosne in s Krasa, goji pa še figuralno slikarstvo, portret in tihožitje. Ukvarja se z oljem, tempero, akvarelom in risbo, prav tako z uporabno grafiko in sitotiskom. Abstraktno slikarstvo odklanja, bliže mu je realistično izhodišče, podobno, kot ga srečujemo pri notranjskem slik. Lojzetu Perku. Samostojno je razst. v Sarajevu, Derventi, Zgbu, Postojni, Mrbu, Lipici, Sežani, Komnu, Senožečah, Žalcu, Lj., Radencihi itd., skupinsko v Postojni, Piranu, na Opčinah, v Majšperku, Sežani, Šempetru v Savinjski dolini idr. Udeležil se je več slik. kolonij, o njem so posneli televizijski dokumentarni film. V zadnjem času se ukvarja tudi z restavriranjem starih umetnin.

Prim.: Osebn. podatki; študija Štefke Cobelj (tipkopis); Strnad (razst. katal. z besediloma Vojka Krpana in Ivana Sedeja), Sežana 1976; Leopold Strnad. Slikarska razstava. Sežana, Mala gal., maja 1984 (razst. katal. z recenzijo Štefke Cobelj, seznamom samostojnih in skupinskih razst. ter bibliografijo); prim. še PrimN 31. avg. 1973; 8. dec. 1978; 19. avg. 1988; Delo 6. sept. 1973.

M. V.

STROJNIK Štefa, roj. **BUNC**, pisateljica, r. 18. okt. 1891 v Lj., u. 19. apr. 1952 prav tam. Oče Franc, sodni uradnik, mati Frančiška Miklavčič. Oče izhaja iz Škrbine na Krasu. Osn. in mešč. š. v Lj., tu tudi na učiteljišču dveletni tečaj za otroške vrtnarice. Poučevala 1910-18 na zavodu CMD v Kolonji pri Trstu. Po it. okupaciji se je preselila v Lj. in se tu 1920 poročila z inž. Romeom Strojnikom; imela sta tri sinove. S. je svojo prvo črtico *K solncu in rožam* objavila 1911 (Sn 1911, 332; psevd. Mina); vzgojni članki v M (1924, 1926, 1930, 1932, 1933, 1935), urejala je krojno polo (podpisovala se s kraticami: S. š., š., š. S., Štefa, št. Str.); roman *Zbegano gnezdo* (M 1938: ponat. MK 1939, št. 108, psevd. Cveta Stojanova), *Jastreb kroži*, Lj. 1940; ponat. GMD, Gor. 1986.

Prim.: SBL III, 528 in tam navedena lit.; KMD 1953, 159 s sl.

MJ

SUHADOLC Jože, profesor, r. 26. mar. 1914 na Šujici pri Dobrovi (o. Lj. Vič-Rudnik), u. 6.

mar. 1987 v De Kalbu, Illinois, ZDA, pokopan v Clevelandu, Ohio. Oče Ivan, posestnik, mati Frančiška Vrhovec, brat Vinko (gl. čl.). Osn. š. na Dobrovi, klas. gimn. v Lj., matura 1933. Agromijo je študiral v Zgbu, ing. agr. 1937. Doktorat iz prava v Lj. 1942, doktorat na Fil. fak. Ca' Foscari v Benetkah iz nem. in angl. 1954. Master of Arts iz rušč. in slovstva v Middlebury College, Middlebury, Vermont, ZDA, 1959. Leto dni se je izpopolnjeval na Puškinovem inštitutu v Moskvi. Od 1938-44 služboval kot tajn. Slov. kmetij. zbornice v Lj. Od 1945 do 1956 je poučeval na raznih sred. in višjih slov. š. v Trstu, najdlje angl. na takratni Trg. akad. 1956 je odšel v ZDA in tam poučeval do 1958 nemšč. in nato rušč. na Kent State University v Kentu (Ohio), postal redni prof. za ruski jezik in slovstvo na Northern Illinois State University v De Kalbu (Illinois), kjer je sodeloval pri ustanovitvi oddelka za rušč. in poučeval do upokojitve 1984. Ob upokojitvi je dobil priznanje Fak. za 25-letno službovanje. Northern Illinois University pa je po njegovi smrti ustanovila Spominsko štipendijo Joseph Suhadolec v pomoč študentom pri učenju ruščine. - 1939 je Kmetij. zbornica v Lj. založila njegovo poučno razpravo o umetnih gnojilih in knjigo *Hlevski gnoj in gnojnica, uređitev gnojníc in gnojnih jam*, s 35 slikami in risbami. V Trstu je Urad za prosveto ZVU 1950 izdal njegovo *Angleško vadnico* za nižje razr. sred. š. V ZDA je prevedel in izdal z Virginijo Moseley iz rušč. knjigo *Those Americans* avtorjev N. N. Mikhailov in Z. V. Kossenko (Chicago 1962, H. Regnery Company). Napisal je *The strain within the frame of Solohov's Virgin soil upturned* (1962). Objavil je razpravo *Pushkin and Serfdom - Six view of man and his world* (1965). Objavil je več člankov in ocen o ruski liter. v raznih amer. strok. revijah.

Prim.: Osebna pola po informacijah brata dr. Vinka S., IzvTrst 1948-56.

Sah

SUHADOLC Krasulja (Graziella), roj. **SIMONITI**, prof. in kult. delavka, r. 16. maja 1922 v Fojani v Gor. Brdih, živi na Opčinah (Trst). Oče Benjamin, lesni trgovec, mati Natalija Mavrič. Osn. š. v Gradišču ob Soči, v Fojani in v Tomaju pri Šolskih sestrah, matura na učit. »Carducci« v Trstu 1941. Obiskovala je še šolo za telesno vzgojo v Rimu 1941 in v Firencah 1942. Izpopolnjevalni tečaj iz telesne vzgoje opravila v Vidmu

1961-62, usposobljenostni izpit za poučevanje telesne vzgoje v Veroni 1964, postala redni prof. telesne vzgoje 1968. V letih 1941-43 je poučevala na it. osn. š. v Pierisu in na Scuola di avviamento professionale - strok. š. v Ronkah. Med vojno je vodila v Ronkah ilegalne tečaje slov. za mlade. Ko je bila 1945 v Ronkah ustanovljena slov. osn. š., je imela otvoritveni govor in 1945-46 poučevala na isti š. Od 1946 do upokojitve 1980 je poučevala telesno vzgojo na sred. š. v Trstu: na nižji gimn. pri Sv. Jakobu, na Znanst. in Klas. liceju »Fr. Prešeren«, na Trg. tehn. zavodu »Ž. Zois«, na učit. »A. M. Slomšek« in na vzgojiteljski š. Stalno je pripravljala šolske in izvenšolske prireditve. Od 1946 je sodelovala na slov. radiu Trst, bila članica Radij. odra, Slov. odra in dodatna napovedovalka. Od 1956-76 je skrbela za rubriki »Radijska mamica« in »Pisani balončki«. Za ti rubriki je pisala besedila, igrala in režirala. Za radio je napisala nize oddaj: Pomladne pravljice, Poletne pravljice, Leteči zmaj, Pojte, pojte, drobne ptice. Za Radio Trst A je prevedla iz angl. dve rad. igri: Oskar Wilde, *Pahljača Lady Windermere* (1949) in James Henri, *Božično darilo* (1955).

Prim.: Osební podatki; 20 let Rad. odra, Trst 1966, pass., skupinska slika str. 6, 7, 8; IzvTrst 1948-80; Moder, SLNP, 288.

Šah

SUHADOLC Peter, profesor, fizik, r. 20. jan. 1950 v Trstu. Oče Vinko, pravnik, mati Krasulja Simoniti, prof. (gl. čl.). Osn. š. na Opčinah pri Trstu, nižja sred. š. pri Sv. Jakobu, Klas. licej Fr. Prešeren v Trstu, matura 1969. U v Trstu, študij fizike, diploma 1974 z nalogo o barvi kvarkov in strukturi hadronov. Podiplomski študij na University of Illinois (Urbana, Ill., ZDA) in dosegel naslov master of science 1976. Po vrnitvi se je specializiral v seizmologiji pri Osservatorio Geofisico Sperimentale. Študent CNR (Consiglio Nazionale delle Ricerche). Od 1978-84 prof. matem. in fiz. na DTTZ »Ž. Zois« v Trstu, najprej na odd. za knjigovodje, nato na odd. za geom., od 1984 redni raziskovalec na Inštitutu za geodezijo in geofiziko trž. U. Objavil je več študij v mednar. geofizičnih revijah, zbornikih in knjigah, predaval na simpozijih v Miramaru, Erice, Rimu, Zgbu, Zürichu, Ankari, Strasbourgu in Vancouverju. Član je bil it.-franc. geofizične odprave na otok Sumbawa (Indonezija) 1981. - Objavljena dela: *Seismicity of the Friuli-Venetia Julia region* (Boll. Geof. Teor.

Appl. 1976); *Epicenter Distribution and Analysis of 1976 Earthquakes and Aftershocks in Friuli* (Boll. Geof. Teor. Appl. 1976); *Total Duration and Local Magnitudes for Small Shocks in Friuli, Italy* (Boll. Geof. Teor. Appl. 1978); *Spatial distribution of the Aftershock Sequence Relative to the September 16, 1977 Friuli Earthquake* (Boll. Geof. Teor. Appl. 1981); *Seismic Behavior of the Gargano Region in the Frame of the Southern Apennines Seismicity* (Boll. Geof. Teor. Appl. 1983); *Seismicity Pattern Before the 1980 Irpinia, Italy, Earthquake* (Ann. Geophys 1983); *Some Application of Seismogram Synthesis Using the Summation of Modes of Rayleigh Waves* (J. Geophys 1985); *A Theoretical Study on the Dependence of the Peak Ground Acceleration on Source and Structure Parameters* (NATO ASI, Ankara 1985); *Exploitation of Broadband Networks through Broadband Synthetic Seismograms* (Ann. Geophys 1986); *Complete Strong Motion Synthetics* (Methods of Computational Physics 1987); *Proučevanje strukture zemlje in potresnih virov z modeliranjem valovnih oblik* (Geofizika 1987); *The Physical Properties of the Lithosphere - Asthenosphere System in Europe from Geophysical Data* (Atti Convegno Lincei 1987); *The Rupture Characteristics of the November 23, 1980 Irpinia, Italy, Earthquake from Strong Motion Modelling* (*Seismic Hazard in Mediterranean Regions*, Strasbourg 1987); *Synthetic Isoseismals: Application to Italian Earthquakes* (*Seismic Hazard in Mediterranean Regions*, Strasbourg 1987); *Zakaj se zemlja trese* (priloga k št. 30 (340) NMatajurja z dne 24. jul. 1986, 2-4). - Kot študent na liceju je prispeval nekaj pesmi in proze za LitV (16, 175; 16, 178-80; 18, 198-203; 19, 44-46) ter vodil rubriko »Strta srca« v 20. letniku. Objavil je v PDK črtico na planinsko tematiko *Kako sem začel*. V reviji *Zaliv* (1971, št. 32-33, 427-32) je objavil članek *O Okcitanjih*. V tedniku *Ameriška domovina* 1974/75 pa je objavil spis o božičnih običajih na Slovenskem. V reviji *Dan* (1977, št. 64-65, 32-33) je objavil črtico *Srečanje z gamsi*. Občasno je sodeloval pri rubriki PDK *Iz planinskega sveta*. - V letih 1960-74 je v presledkih sodeloval kot igralec na Radiu Trst A v oddaji *Pisani balončki* ter v nekaterih igrah Radij. odra. Od 1966 je član in od 1984 preds. Slov. filatelističnega kluba »Lawrenc Košir« v Trstu. 1968-69 je bil preds. Slov. kult. kluba v Trstu. Od 1972 do 1974 je bil odb. člena društva Polet na Opčinah. Aktiven je

SAS	Sandi Sitar, pisatelj in časnikar, Lj.
Sedej	Andrej Sedej, duhovnik, Cerklje, Rim
Sirk	dr. Ivan Sirk, prof., Gor.
S. P.	Sergij Pahor, časnikar na RAI Trst, Trst
Strčić	Petar Strčić, ravnatelj Arhiva Hrvatske, Zagreb
Stres	Peter Stres, prof., Dobrovo v Brdih
Svd.	Drago Svoltšak, muzejski svetovalec, Narodni muzej, Lj.
Svk.	dr. Roman Savnik, višji znanst. sodelavec SAZU, Lj. (†)
Šah	dr. Maks Šah, ravn. v p., Trst
Škerl	dr. Lojze Škerl, škofov vikar, Trst
Tag	Tatjana Gregorič, časnikarka radia Koper, studio Nova Gor.
T. P.	dr. Tone Požar, prof. na Srednji verski šoli, Vipava
T. S.	Tanja Silič, prof., Nova Gor.
T. Simčič	dr. Tomaž Simčič, prof., Trst
-ti	dr. Pavle Merku, programist na RAI Trst v p., Trst
Ur., Ured.	urednik - uredništvo
V-č	dr. Verena Koršič, umetn. zgod., Gor.-Pariz
Vh	dr. Jožko Vétrih, prof., Gor.
Vik	Vilma Krapež, prof., višji bibliotekar v Osred. knjiž. Sr. Vilharja v Kopru
Zovatto	dr. Pietro Zovatto, duhovnik in univ. prof., Trst
Z-1	Franko Žerjal, prof., Gor.-Trst

POPRAVEK

RIBAR Vladimir, diplomat - prav: **RYBAR** Vladimir